

วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Sisaket Rajabhat University Journal

ปีที่ 17 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2566
Vol.17 No.3 September - December 2023

ISSN : 1906-0327 (Print)
ISSN : 3027-6063 (Online)

วารสารได้รับการประเมินคุณภาพให้อยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sskrujournal/index>

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ Sisaket Rajabhat University Journal

วัตถุประสงค์	เพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิจัย ศึกษา พัฒนาองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความก้าวหน้าทางวิชาการสาขาวิชาต่าง ๆ
ขอบเขตงาน	เป็นวารสารที่ครอบคลุมสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
กำหนดการที่ตีพิมพ์	ตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เดือนเมษายน ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน - เดือนธันวาคม บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารเป็นทัศนะ ลิขสิทธิ์เฉพาะ และความรับผิดชอบของผู้เขียนเจ้าของผลงาน
หน่วยงาน	สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา (5 ธันวาคม 2550) 319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอมือเืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ 33000 โทร. 0 4561 7982
ที่ปรึกษา	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ รองศาสตราจารย์ ดร.ประกาศิต อานุภาพแสนยาวาร
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ศรีกระจำง
รองบรรณาธิการ	อาจารย์ ดร.พิมล วิเศษสังข์
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	อาจารย์ ดร.สิริกัลยา สุขขี ดร.กนกกาญจน์ บุญทรง อาจารย์อัยยพงศ์ สารรัตน์
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ รองศาสตราจารย์จำเริญ อุณแก้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียรพูล กมลจิตร์ประภา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิกันต์ คูวัฒนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ โพนแก้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรธิดา ประสาร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล ศิริเวชพันธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยฉัตร ทองแพง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบูลย์ สุทธิ
นางสุพรรณา แสงตา
นายกฤตภาส สีหะวงษ์
นางสาวศิริภัทรา คำมะรักษ์

ผู้เชี่ยวชาญประเมินบทความ (Peer Reviews)

1. สาขาครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ / จิตวิทยา

1.1 ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุณเจริญ	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
1.2 ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	นักวิชาการอิสระ
1.3 รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ ณ ลำปาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
1.4 รองศาสตราจารย์ ดร.จินณวัตร ปะโคทั้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.5 รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
1.6 รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ เนื่องเฉลิม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
1.7 รองศาสตราจารย์ ดร.วราพร เอรารวรรณ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
1.8 รองศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร	มหาวิทยาลัยนครพนม
1.9 รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
1.10 รองศาสตราจารย์ ดร.อาฟีฟี่ ลาเต๊ะ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
1.11 รองศาสตราจารย์ ดร.ศยามน อินสะอาด	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
1.12 รองศาสตราจารย์ชานนท์ ไชยทองดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.13 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทพญ. สุวดี เอื้ออริโยโชติ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
1.14 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดาวรุ่งวรรณ ถวิลการ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
1.15 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิตา ดวงวิไล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
1.16 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนคิด มะเสนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
1.17 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล ศักดิ์ปกรณกานต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
1.18 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
1.19 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปนตนาถ์ เกียรประภากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
1.20 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย สุขจิตต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
1.21 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมาภรณ์ พิมพ์ทอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
1.22 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
1.23 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขอบฟ้า จันทร์เจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
1.24 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาลี ศรีพุทธรินทร์	มหาวิทยาลัยนครพนม
1.25 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกรณชัย สุพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.26 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬารัตน์ บุษบงก์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.27 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรธิดา ประสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.28 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรดี ไชยกาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.29 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบูลย์ สุทธิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.30 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ถาวรินทร์ รักษาบำรุง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
1.31 ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญญา สายหมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.32 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรระ โสฬสพรหม	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.33 อาจารย์ ดร.ธนวัฒน์ บุตรทองทิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
1.34 อาจารย์ ดร.จริยา สายรัตนอินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.35 อาจารย์ ดร.ปริญา ปรีพุด	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2. สาขาเศรษฐศาสตร์ / บริหารธุรกิจและการจัดการ

2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.จุรีพร จันทรพานิชย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
2.2 รองศาสตราจารย์ ดร.วีระกิตต์ เสาร่ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
2.3 รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวรรณ วิงวอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
2.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
2.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานวิน สงเคราะห์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2.6 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลชญา แวนแก้ว	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2.7 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติธร ภูริภักดี	มหาวิทยาลัยศิลปากร
2.8 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรณัฐ ไค่ขุนภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
2.9 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหสา พลนิล	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.10 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยฉัตร ทองแพง	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.11 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัทธร ทวีจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.12 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณิศา ศรีบุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.13 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล ศิริเวชพันธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.14 อาจารย์ ดร.สาลินี ทิพย์เพ็ง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
2.15 อาจารย์ ดร.อุษณีย์ วัชรไพศาลกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2.16 อาจารย์ ดร.จุฑามาศ บุญรัมย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

3. สาขาสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

3.1 รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน พรหมโสภา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
3.2 รองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภักดีคำ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3.3 รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
3.4 รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3.5 รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก่หานาม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3.6 รองศาสตราจารย์ ดร.เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.7 รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ไม้เจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
3.8 รองศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พรหมเสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
3.9 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีรรัต สมนึก	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
3.10 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวดี ทะไกรราช	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.11 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา ปราชญ์เวทย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.12 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ คำนนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.13 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจวบ จันทรหมื่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.14 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ วงศ์จินดา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
3.15 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธมาภรณ์ พุมพิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
3.16 อาจารย์ ดร.ปณณทัต กัลยา	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
3.17 อาจารย์ ดร.ศุภรัตน์ วัลกานนท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
3.18 อาจารย์ ดร.ศิวธิดา ภูมิมารณี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ทุกบทความได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารนี้ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

(Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) โดยอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ฉบับนี้เป็นปีที่ 17 ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน – ธันวาคม 2566 ซึ่งเป็นฉบับที่หนึ่งของปี บทความในวารสารฉบับนี้เป็นบทความวิจัยทางด้าน เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ครุศาสตร์ ศาสตร์ ศึกษา ศาสตร์ จิตวิทยา และสหวิทยาการด้าน มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความทุกเรื่องได้ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิใน สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลายสถาบันการศึกษา กองบรรณาธิการขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความ ไว้วางใจในการส่งบทความลงตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอก ที่ให้ข้อเสนอแนะเพื่อความถูกต้องและ สมบูรณ์ของแต่ละบทความ

กองบรรณาธิการวารสารมุ่งมั่นพัฒนากระบวนการและคุณภาพของวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ผลงานวิจัย และเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของ นักวิชาการ นักวิจัย และผู้อ่านทุกท่าน หากท่านมี บทความวิชาการ บทความวิจัยที่ต้องการเผยแพร่ เพื่อเป็นประโยชน์แก่สังคม ท่านสามารถส่งมาให้กอง บรรณาธิการเพื่อพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ต่อไป

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความจากวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ทั้งในเชิงวิชาการและวิชาชีพ หากผู้เขียนหรือผู้อ่านท่านใดมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อวารสารฯ ทางกองบรรณาธิการยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ศรีกระจำ
บรรณาธิการ

สารบัญ

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานรายวิชาการงานอาชีพ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	
สมพร ลำจุมั่ง และ สมร ทวีบุญ	1
ผลการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคกลไกความคิดรวมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R ที่มีต่อความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครู	
กิตติพงษ์ แบล้ว และ สิริพัชญ์ หาญนอก	10
ข้อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา	
จุฑาทิพย์ วรโชติโรจนวงษ์ และ ประกอบ คุณารักษ์	23
การศึกษาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ	
ชนมน สุขวงศ์	40
การส่งเสริมทักษะการปฏิบัติดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรมรายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์	
ดิลก อุตรราช และ นฤมล ภูสิงห์	55
ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานเป็นทีมของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3	
คุณากร ธนทิ และคณะ	70
แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์	
สุนทร จันทร์เปล่ง และคณะ	84
การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1	
วรวลัญช์ สิงหะ และคณะ	99
การใช้หลักทศพิธราชธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม	
ณัฐนันท์ ทินโน และคณะ	114
แนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์	
พิศเจริญ ดันจำปา และคณะ	132
อิทธิพลการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้บริโภค Generation Y กรณีศึกษาแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร	
ณิชาภัทร รัตนะ และคณะ	146
ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	
กุลกรภัส ประเสริฐสุด และ พรพนทิพย์ อย่างกลิ่น	162
การสร้างสรรคบทเพลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย	
ณัฐณโชติ ภูกลม	174
กระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้าในการแสดงละครจำลองระชาชาติ	
เบญจวรรณ ไวยเนตร	189
การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำ	
ห้วยทับทัน-บึงบูรพ์	
เอมอร แสนภูวา	209
การสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุตำบลวนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ	
พรปวีณ์ ชื่นใจเรือง และ ชัยวัฒน์ สุธาวัน	227

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานรายวิชาการงานอาชีพ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Developing Project-Based Learning of Home Economics of Grade 6

สมพร ล้ำจุมจัง¹, สมร ทวีบุญ^{2*}

Somporn Lumjumjang¹, Samorn Thaveeboon^{2*}

^{1,2} สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

^{1,2} Curriculum and Instructional Faculty Rajabhat Roi Et University

*Corresponding email: sompornza0706@gmail.com

Received: 17 February 2023; Revised: 29 March 2023; Accepted: 11 April 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานรายวิชาการงานอาชีพ ที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย เชียงใหม่ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนโรงเรียนชุมชนบัวคำ จำนวน 13 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 แผน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง งานประดิษฐ์ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่าย 0.20 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก 0.20 – 0.80 และดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ไม่ใช่พารามิเตอร์

ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 76.76/73.56 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ABSTRACT

The purposes of the research were to develop a project-based learning of Home Economics management that promotes the ability to creatively design and invent objects. For grade 6 students to be effective according to the 70/70 criterion. And Compare the learning achievements of Grade 6 of students between before and after a project-based learning of Home Economics management that promotes the ability to creatively design and invent objects. The sample group used in this research were students of Buakham Community School. 13 people were obtained from group randomly by Cluster Random Sampling. The research instruments project-based learning plans that promote the ability to creatively design and invent objects. For grade 6 students, there were 5 plans and 30 multiple-choice, four-choice achievement test with difficulty values 0.20 – 0.80, power of discrimination 0.20 - 80, and conformity index 0.60 - 1.00. The data were analyzed using basic statistics such as mean, standard deviation. and The Wilcoxon Matched- Pairs Signed -Rank Test Comparison Statistics.

The results showed that the efficiency of project-based learning management that promotes the ability to design and invent creative objects. For grade 6, the efficiency was 76.76/73.56. The academic achievement students after school were significantly higher than before at the 0.05 level.

Keywords : Project-Based Learning, Achievement

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีประเด็นความท้าทายการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งในมิติเศรษฐกิจที่โครงสร้างเศรษฐกิจยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมอย่างเต็มที่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มียัธยาศัย อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้องมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561: 6) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ท้าทายความสามารถของมนุษย์ เพราะเป็นยุคที่โลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับข้อมูลข่าวสารทุกอย่างก็ไม่จำกัดอยู่เพียงเฉพาะรอบตัวเราอีกต่อไป (เพชรรัตน์ นามมัน, 2559: 3)

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน ทำงานเป็น รักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความสามารถในการจัดการวางแผนและออกแบบงาน สามารถเอาความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้และประยุกต์ใช้ สร้างพัฒนางานผลิตภัณฑ์ ตลอดจนจนวิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพของงานและการทำงาน (อานนท์ พิลาก, 2560: 31) ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ และเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ โดยมีสาระสำคัญในเรื่อง

ของการดำรงชีวิตและครอบครัว การออกแบบและเทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการอาชีพ เมื่อนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนต้องเข้าใจการทำงานและปรับปรุงการทำงานเป็นขั้นตอน เข้าใจหลักการแก้ปัญหาเบื้องต้น โดยนำความรู้และทักษะมาประยุกต์สร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามความสนใจอย่างปลอดภัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 1-3)

โรงเรียนชุมชนบัวคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 อำเภโพนธัญชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการแสวงหาความรู้ การนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ส่งเสริมให้ครูจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยดำเนินการอย่างหลากหลาย สนับสนุนให้ครูจัดการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ได้ลงมือปฏิบัติจริงตลอดจนสามารถสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง จากรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ พบว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจัดเป็นร้อยละของนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนตั้งแต่ 3 ขึ้นไปของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ปีการศึกษา 2561 – 2563 คิดเป็นร้อยละ 64.57, 58.60 และ 55.55 ตามลำดับ (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนชุมชนบัวคำ, 2563: 23) การประเมินความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ของครูผู้สอน พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดสร้างสรรค์ระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ อาจเกิดจากผู้สอน ผู้เรียน หรือสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้นักเรียนไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้ และไม่เกิดทักษะการปฏิบัติ และจากการสังเกตการจัดการเรียนการสอน พบว่านักเรียนยังขาดการปฏิบัติจริง ขาดทักษะในการวางแผน การแก้ปัญหา และการออกแบบสิ่งประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งครูเน้นเฉพาะความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ การจัดการเรียนรู้ที่จะสามารถทำให้นักเรียนได้นำความรู้และทักษะหลายด้านไปสู่การปฏิบัติ จึงสอดคล้องกับการเรียนรู้แบบโครงงาน

การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นรูปแบบที่มีผู้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ (ภานุวัฒน์ พันชนกกุล, 2561: 24) เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า รู้จักวางแผนการทำงาน ลงมือปฏิบัติ ได้ฝึกการทำงานกลุ่ม และสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (สิริวิชัย บำรุงพงษ์, 2562: 15) ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ เน้นให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ชีวิต เพื่อพัฒนาทักษะที่ได้จากการฝึกลงมือปฏิบัติเป็นขั้นตอนด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และสภาพของการเรียนการสอน นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน และได้มีโอกาสเลือกสิ่งที่ตนเองสนใจ (ทิศนา แหมมณี, 2558: 139) ในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องและมีการดำเนินการเป็นขั้นตอน (เดชกุล มัทวานุกุล, 2562: 7) ทุกขั้นตอนมีการทำงานแบบความร่วมมือที่ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และให้เกียรติซึ่งกันและกัน คุณค่าของการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการเรียนรู้ ที่สร้างทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางอารมณ์ ทักษะการสื่อสารหรือ การนำเสนอที่สร้างความเข้มแข็งต่อผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (อัญชลี ทองอม, 2561: 185)

จากความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน และปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่ยังขาดการปฏิบัติ ขาดทักษะในการวางแผน การแก้ปัญหา และการออกแบบสิ่งประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่จะนำมาพัฒนาและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการปฏิบัติงาน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นในรายวิชาการงานอาชีพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายเชียงใหม่ อำเภอยะโฮร์ จังหวัดยะโฮร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 9 โรงเรียน สุ่ม 9 ห้อง จำนวน 130 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบัวคำ ตำบลบัวคำ อำเภอยะโฮร์ จังหวัดยะโฮร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 13 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้หน่วยห้องเรียนเป็นฐานในการสุ่ม

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้

3. ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว เรียนรู้เกี่ยวกับการทำงาน กระบวนการทำงาน และทักษะกระบวนการแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 งานประดิษฐ์

เรื่องที่	เนื้อหา	เวลา (ชั่วโมง)
1	ความรู้เบื้องต้นและหลักการทำโครงงาน	2
2	เค้าโครงของโครงงาน	2
3	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์	2
4	คอมพิวเตอร์ในท้องถิ่น	2
5	การทำโครงงาน เรื่อง การประดิษฐ์คอมพิวเตอร์ในท้องถิ่น	6
รวม		14

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการทำวิจัยการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีระยะเวลาในการทำวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 แผน รวมเวลาเรียน 14 ชั่วโมง มีคะแนนความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญโดยเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก นำแผนการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มีค่าประสิทธิภาพ 72.54/70.00 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องงานประดิษฐ์ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00 ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20-0.80 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสูตรของโลเวท มีค่า 0.79

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

6.1 ก่อนการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 13 คน แล้วตรวจแบบทดสอบเป็นคะแนนก่อนเรียน

6.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 13 คน ตามแผนการจัดการเรียนรู้ 5 แผนการเรียนรู้ ใช้เวลา 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง แล้วตรวจใบงานท้ายกิจกรรม เป็นคะแนนระหว่างเรียน ไม่รวมเวลาทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และหลังจากจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการเรียนรู้ จำนวน 5 แผนการเรียนรู้แล้ว ได้ใช้แบบวัดความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ แล้วตรวจสอบแบบวัดความสามารถเป็นคะแนนแบบวัดความสามารถ

6.3 หลังจากจัดการเรียนรู้ครบทุกแผนการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 13 คน แล้วตรวจสอบเป็นคะแนนหลังเรียน

6.4 หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

6.5 เปรียบเทียบผลของการทำแบบวัดความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ผล

6.6 เปรียบเทียบผลของการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติแบบ The Wilcoxon Matched- Pairs Signed -Rank Test

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 3 ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การจัดการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	μ	รวม	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)	250	191.92	2495	76.76
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)	30	22.07	287	73.56
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E1/E2)	76.76/73.56			

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 76.76/73.56

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การทดสอบ		N	Z	P-value
ก่อนเรียน < หลังเรียน	11	13	3.193	0.002*
ก่อนเรียน > หลังเรียน	0			
ก่อนเรียน = หลังเรียน	2			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อันสูงเกินกว่าก่อนเรียน จำนวน 12 คน และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อันสูงเกินกว่าก่อนเรียน จำนวน 2 คน ดังนั้นนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่ มีคะแนนหลังเรียนสูงเกินกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ สำหรับเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า

1. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบ และประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่ากับ 76.76/73.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 70/70 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานยังช่วยส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน ซึ่งผ่านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานมี 5 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การเลือกหัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่จะศึกษา เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนเลือกหาหัวข้อในการศึกษาหรือทำโครงงาน ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผน โดยการใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม การบันทึกข้อมูล การอภิปรายกลุ่ม ขั้นที่ 3 ขั้นการลงมือปฏิบัติ เป็นขั้นตอนขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติกิจกรรมโครงงานตามแผนการที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและการเขียนรายงาน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงงาน เพื่อให้ผู้อื่นได้ทราบแนวคิด วิธีดำเนินงาน ผลที่ได้รับ ตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ ขั้นที่ 5 ขั้นการนำเสนอผลงาน เป็นขั้นตอนที่ ผู้เรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้นได้ชมผลงาน ตามหลักการของทิสนา แคมมณี (2560) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเริ่มโดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงการที่ตนสนใจ โดยร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงการร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูลความรู้ที่จำเป็น และลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ แล้วจึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูล แล้วนำผลงานประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดกัน และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอานนท์ พิลาก (2560) ที่ได้ศึกษา การจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติงานอาชีพ โดยใช้รูปแบบโครงงานกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าแผนการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติงานอาชีพมีประสิทธิภาพ 86.62/84.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 และยังไปสอดคล้องกับการวิจัยของภาณุวัฒน์ พันชนกกุล (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เรื่อง วงจรไฟฟ้าอย่างง่าย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่มีประสิทธิภาพมีค่าเท่ากับ 88.16/83.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน มีการวางแผนการทำงาน กำหนดขั้นตอนการทำงาน ลงมือปฏิบัติงานตามขั้นตอน มีการประเมินผลการทำงานตามขั้นตอนที่ประกอบด้วยทักษะการวิเคราะห์งาน การวางแผน การปฏิบัติงาน การปฏิบัติงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทำให้นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเข้าใจหลักการปฏิบัติงานและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ เกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ตามหลักการของสมนึก ภัททิยธณี (2562) ที่กล่าวว่าผลการเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่บ่งบอกความสามารถของบุคคลในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ วัด

ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของรัตนชัย ทาตัน (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อการเรียนคอมพิวเตอร์ ระหว่างการเรียนรู้แบบโครงงานกับการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ และเจตคติต่อการเรียนคอมพิวเตอร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริวิชญ์ บำรุงพงษ์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยโครงงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง อาหารพื้นบ้านจังหวัดระยอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยโครงงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง อาหารพื้นบ้านจังหวัดระยอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้สอนควรศึกษารูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงาน ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ อย่างชัดเจน ก่อนนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงมากขึ้น

1.2 ในการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงาน ผู้สอนควรกระตุ้นและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดอย่างอิสระ และใช้วิธีการให้กำลังใจนักเรียนเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการเรียนในการทำกิจกรรม และกล้าแสดงความคิดเห็นของตนแก่สมาชิกในกลุ่มซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ครูและนักเรียนร่วมกันออกแบบการจัดการเรียนรู้ วัดผลและประเมินผลร่วมกัน

2.2 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้อย่างสร้างสรรค์ ควรที่จะได้รับการขยายและนำไปใช้กับรายวิชาอื่น ๆ ที่เน้นทักษะปฏิบัติ เนื่องจากผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะได้จริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับชีวิตจริง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

พุทธศักราช 2551 (ม.ป.พ.). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เดชกุล มัทวานุกุล. (2562). *แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์].*

คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

ทิตนา แคมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 19). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

- ฝ่ายวิชาการโรงเรียนชุมชนบัวคำ. (2563). รายงานการประเมินตนเองประจำปีการศึกษา 2563 โรงเรียนชุมชนบัวคำ. โรงเรียนชุมชนบัวคำ.
- เพชรรัตน์ นามมั่น. (2559). สอนงานอาชีพอย่างไรให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์. วารสารโรงเรียนตลาดสำรอก, 1(1), 1-9.
- ภาณุวัฒน์ พันชนกกุล. (2561). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รัตนชัย ทาดัน. (2559). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ และเจตคติต่อการเรียนคอมพิวเตอร์ ระหว่างการเรียนรู้แบบโครงงานกับการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2562). การวัดผลการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 12). ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สิริขวัญ บำรุงพงษ์. (2562). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยโครงงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง อาหารพื้นบ้านจังหวัดระยอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561 – 2580 (ฉบับย่อ) (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อัญชลี ทองอม. (2561). การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(3), 185-199.
- อานนท์ พิลาก. (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติงานอาชีพโดยใช้รูปแบบโครงงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ผลการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคกตลิกความคิด
ร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R ที่มีต่อความสามารถ
ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ
วิชาภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครู
Effects of Online Classroom Learning Management by Using
Clarification Pause and Apply Using SE2R Feedback Model
on Ability of Design Thai Language Integrated Learning Unit
for Teacher Students

กิตติพงษ์ แบลัว¹, สิริพัชญ์ หาญนอก^{2*}
Kittipong Baeseiw¹, Siraphat Hannok^{2*}

¹ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

¹ Lecturer at the Faculty of Liberal Arts Rajamangala University of Technology Rattanakosin

² อาจารย์ประจำสาขาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

² Lecturer in Thai Language Department, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University

*Corresponding email: siraphat.han@rru.ac.th

Received: 1 March 2023; Revised: 27 March 2023; Accepted: 11 April 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) เพื่อประเมินความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครู และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคกตลิกความคิดร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R ของนักศึกษาวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 4 กลุ่มเรียน XX จำนวน 27 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้กลุ่มเรียนเป็นหน่วยสุ่ม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบการทดลองกลุ่มเดียววัดหลังการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนจำนวน 12 ชั่วโมง 2) แบบประเมินความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยจำนวน 2 ข้อ และบันทึกหลังการเรียนรู้ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ ซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญมีค่าคุณภาพแต่ละรายการ 0.67-1.00 3) บันทึกหลังการเรียนรู้ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูหลังการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคกตลิกความคิดร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R ผลการประเมินมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.09 เมื่อพิจารณารายบุคคลแล้วผลปรากฏว่านักศึกษาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทุกคน 2)

ความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพครูหลังการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคถกผลึกความคิดร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาปรากฏสาระสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 2.1) ได้รับประโยชน์มาก เพราะช่วยให้เข้าใจอย่างกระจ่าง 2.2) ได้แนวทางและกระบวนการในการทำงาน ได้รับความกระจ่างชัดในการปรับปรุงแก้ไขผลงาน และ 2.3) ต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับอย่างมากและควรใช้การสนทนาส่วนตัวหรือผ่านแอปพลิเคชันไลน์

คำสำคัญ : หน่วยการเรียนรู้วิชาภาษาไทย, เทคนิคถกผลึกความคิด, การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R, การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทย

ABSTRACT

The purposes of the research were 1) to evaluate teacher student's abilities of design Thai language integrated learning unit after learning through online classroom learning management by using Clarification Pause and apply using SE2R Feedback Model and 2) to study teacher students' opinions toward learning through online classroom learning management by using Clarification Pause and apply using SE2R Feedback Model. The number of samples were 27 teacher students', who were studying in the second semester of 2021. The cluster random sampling technique was employed for selecting the sample group and section was random unit. This research is a preliminary experimental research (Pre-Experimental Research) One-Shot Case Study. The research tools were to the analytical tools consisted of 1) a 12-hour learning management plan, 2) an assessment form for the moderator designing a learning unit into English subjects, 2 observations and 3 articles after learning, questionnaires, which were tested for quality by Experts have an individual quality value 0.67-1.00, and 3) Learning journal. Statistics for analyzing data using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The findings were as follows: 1) The teacher student's abilities of design Thai language integrated learning unit after learning through online classroom learning management by using Clarification Pause and apply using SE2R Feedback Model, the average score was 17.22 and the standard deviation was 1.09. When considering individually, 70% of all students passed the criteria. 2) Opinions of teaching professional students after online learning management using the technique Clarification Pause in conjunction with the application of SE2R feedback provided three important results of content analysis, 2.1) It was very helpful because it helps to understand clearly, 2.2) It has guidelines and processes for working and get clarity on how to improve your work, and 2.3) It needs a lot of and should use private conversations or through Line application.

Keywords : Thai Language Integrated Learning Unit , Clarification Pause, SE2R Feedback Model, Thai Language Integrated Learning Unit Design

บทนำ

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานถือเป็นขั้นตอนสำคัญประการหนึ่งที่นักศึกษาวิชาชีพครูจะต้องมีการเตรียมการเพื่อนำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่หลักสูตรอิงมาตรฐานได้กำหนดไว้ (สุวรรณ จัยทอง, 2560: 145)

ทั้งนี้การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยจึงเป็นแนวคิดหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการพัฒนาทักษะภาษามีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ดังเช่นการอ่านและการเขียนมีผลมาจากความเข้าใจหลักการใช้ภาษา รวมถึงการฟังและการพูดอีกด้วย การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยจึงควรเชื่อมโยงทักษะแบบบูรณาการให้กับผู้เรียนเพื่อให้การเรียนรู้ภาษามีความหมายมากยิ่งขึ้น และสามารถขยายความรู้ไปสู่ชีวิตจริง (Lipton et al., 1993, อ้างถึงใน พรทิพย์ แข็งชัน และชยพร กระต่ายทอง, 2553: 79) การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจึงสามารถที่จะใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระมาพัฒนาร่วมกันไปได้ทั้งในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ดังนั้น การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยจึงเป็นหลักการสำคัญของการวางแผนเพื่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจำเป็นต้องมีผลสัมฤทธิ์เรื่องดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในการประกอบอาชีพครูภาษาไทยได้ต่อไป

อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาทั้งในไทยและต่างประเทศ สถานการณ์ดังกล่าวได้กระตุ้นให้การเรียนการสอนได้ถูกปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วมาเป็นระบบออนไลน์ ดังที่พบว่าการจัดการเรียนรู้หลายระดับชั้นปรับเปลี่ยนรูปแบบห้องเรียนออนไลน์อย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เปลี่ยนไปสู่ช่องทางที่หลากหลายมากกว่าอดีต อาทิ การใช้การประชุมออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom, Google meet เป็นต้น นอกจากนี้ช่องทางการติดต่อสื่อสารที่มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วนั้น การจัดการเรียนรู้จึงต้องปรับเปลี่ยนและแก้ไขปัญหามาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ดังกล่าวอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนออนไลน์มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเลือกวิธีการ/เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของรายวิชา จากการปริทัศน์เอกสารและงานวิจัยพบว่า เทคนิคกตลิกความคิดเป็นกลวิธีหนึ่งที่น่าสนใจในการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สอบถามจากการหยุดเว้นระยะเพื่อตรวจสอบความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นมโนทัศน์สำคัญก่อนการนำไปปฏิบัติ (สุพรรณิ ชาญประเสริฐ, 2555) เทคนิคนี้เป็นการเรียนรู้เชิงรุกแบบหนึ่งที่จะมีการนำมาใช้ในในห้องเรียนออนไลน์ที่นักเรียนจะต้องฟังอย่างเข้าใจให้ชัดเจนก่อนที่จะลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนออนไลน์

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่า การให้ข้อมูลป้อนกลับมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียน เพราะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนรู้ถึงข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุงเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง ผู้วิจัยเลือกประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R ของ Barnes (2015) ซึ่งเป็นรูปแบบการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback Model) ที่มีหลักการและขั้นตอนที่เป็นระบบ ดังนั้นจึงสนใจนำมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการประเมินผลและสรุป โดยออกแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ดังนี้

ขั้นนำ ครูทบทวนเพื่อตรวจสอบประสบการณ์เดิม และกระตุ้นความสนใจก่อนเข้าสู่บทเรียน โดยใช้เกมทดสอบความจำเบื้องต้น

ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคทศลักษณ์ความคิดเริ่มจาก 1) ใช้คำถามตรวจสอบ มโนทัศน์เบื้องต้น เช่น การบูรณาการคืออะไร มีรูปแบบอะไรบ้าง 2) อธิบายมโนทัศน์สำคัญเกี่ยวกับการ ออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยใช้วรรณคดีและวรรณกรรมเป็นฐาน การใช้ประเด็นเรื่องเป็นฐาน และ ยกตัวอย่างจากบทความวิชาการและเอกสารประกอบการเรียนที่เรียบเรียงขึ้น 3) เว้นช่วงเวลาหยุดแล้ว เปิดโอกาสแต่ละคนถามคำถามผ่านทางช่องทางแชท หรือไลน์ส่วนตัว 4) นำคำถามมาอภิปราย เสนอ ตัวอย่างเพิ่มเติม และใช้คำถามกระตุ้นการคิด อาทิ หน่วยการเรียนรู้สำหรับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ควรกำหนดชิ้นงานและภาระงานอย่างไรจึงจะสอดคล้องทั้ง 5 สาระ เป็นต้น และลงมือออกแบบหน่วย การเรียนรู้

ขั้นประเมินผลและสรุป เป็นการใช้หลักการของรูปแบบการให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R เพื่อประเมินผลงาน ดังนี้ 1) สรุปประเด็น (SUMMARISE) ครูกำหนดให้ผู้เรียนสรุปประเด็นที่ทำให้งานมี ประสิทธิภาพ เช่น ข้อใดเป็นหัวใจของการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นต้น 2) ชี้ให้เห็น เหตุผล (EXPLAIN) ครูอธิบายรายละเอียดทั้งสิ่งที่ เป็นข้อดีและข้อที่ควรเพิ่มเติม 3) ปรับทิศทางเรียนรู้ใหม่ (REDIRECT) มอบหมายให้รับส่วนที่ยังไม่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ 4) ส่งงานอีกครั้ง (RESUBMIT) ครูให้ส่งผลงานที่ผ่านการทบทวน และประเมินผลอีกครั้งเพื่อให้ครอบคลุมเพื่อเป็นการเรียนรู้แบบรู้จริง

จากข้อมูลดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจนำเทคนิคทศลักษณ์ความคิดร่วมกับการให้ข้อมูล ป้อนกลับแบบ SE2R มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณา การวิชาภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์สำคัญและ การปรับปรุงผลงานจากการให้ข้อมูลป้อนกลับที่มีต่อความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ อัน เป็นหัวใจสำคัญในการนำไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยในระดับการศึกษาชั้น พื้นฐานได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทย ของนักศึกษาวิชาชีพครูหลังการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคทศลักษณ์ความคิดร่วมกับการ ประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้ เทคนิคทศลักษณ์ความคิดร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) แบบการ ทดลองกลุ่มเดียววัดหลังการทดลอง (One-Shot Experimental Case Study) 1 ครั้ง (อิทธิพิพัทธ์ สุวทัน พรกุล, 2562: 142) โดยกำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

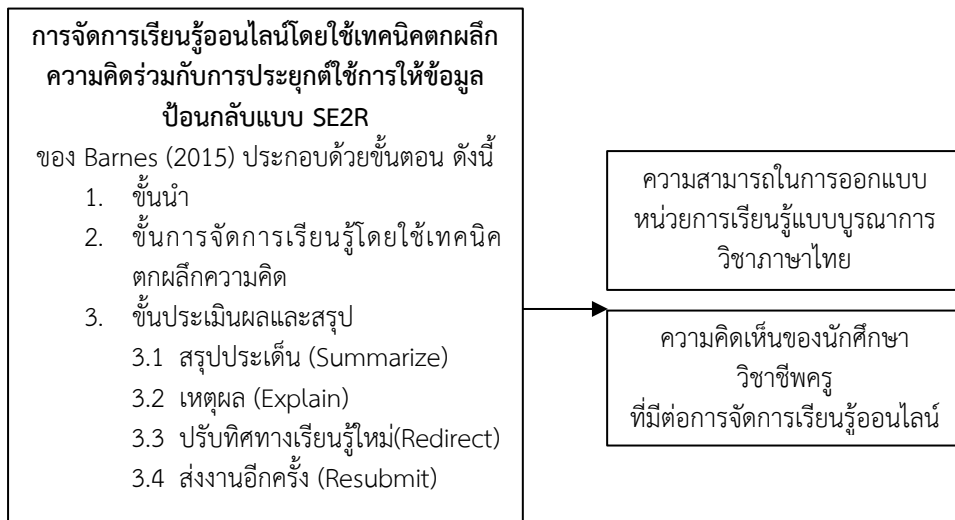
ผู้วิจัยกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ ที่ลงทะเบียนเรียน รายวิชา การออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย 2 จำนวน 2 กลุ่มเรียนซึ่งไม่มีความแตกต่างด้าน ความสามารถ จำนวน 54 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 4 กลุ่มเรียน XX มีจำนวน 27 คน และได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคทกผลึกความคิด ร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทย และ 2) ความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพครูต่อการจัดการเรียนรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) แบบการทดลองกลุ่มเดียววัดหลังการทดลอง (The One-Shot Case Study) มีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอบเขตเนื้อหา

ผู้วิจัยคัดเลือกเนื้อหาจากคำอธิบายรายวิชา การออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย 2 ที่ว่า “การศึกษาและฝึกปฏิบัติ รูปแบบ เทคนิค และวิธีการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลวิชาภาษาไทยโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” ทั้งนี้การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการนับเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกปฏิบัติที่สัมพันธ์กับการวางแผนเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลวิชาภาษาไทยแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ใช้การบูรณาการแบบภายในกลุ่มสาระฯ เป็นเนื้อหาหลัก

5. การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบขึ้นจำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง โดยผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 โดยมีข้อเสนอแนะให้ผู้สอน

เสนอตัวอย่างแผนผังการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.2.1 แบบประเมินความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทย ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 รายการประเมินซึ่งจำแนกมาจากการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับของ Wiggins & McTighe (1998) ประกอบด้วย การคัดเลือกและกำหนดผลการเรียนรู้ การระบุหลักฐานเพื่อการวัดและประเมินผล และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การออกแบบชื่อหน่วยและสาระสำคัญ 2) การเลือกกลุ่มตัวชี้วัดที่สัมพันธ์กัน 3) การกำหนดร่องรอยหลักฐานการเรียนรู้ และ 4) การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้อง รายการประเมินแต่ละรายการมีคะแนนเต็ม 5 คะแนน รวมทั้งหมด 20 คะแนน ทั้งนี้เกณฑ์การให้คะแนนผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเกณฑ์การประเมินแบบบูรณาการแต่ละรายการทั้ง 4 รายการประเมินตั้งแต่ 0.67-1.00 โดยมีข้อเสนอแนะให้เปิดโอกาสให้สอบถามเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินก่อนการทำงานและมุ่งเน้นการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก โดยแบบประเมินฉบับนี้ผ่านการทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มเรียน YY จำนวน 27 คนที่ได้ศึกษาเนื้อหาเรื่องดังกล่าวมาแล้วทั้งไม่มีความแตกต่างด้านความสามารถกับกลุ่มตัวอย่าง

5.2.2 บันทึกหลังการเรียนรู้ (Learning Journal) เป็นข้อคำถามสะท้อนคิดจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ 1) ประโยชน์ของการใช้เทคนิคฝึกความคิด 2) ประโยชน์ของการให้ข้อมูลป้อนกลับ และ 3) ความต้องการและช่องทางการให้ข้อมูลป้อนกลับ โดยผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามเท่ากับ 1.00

6. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

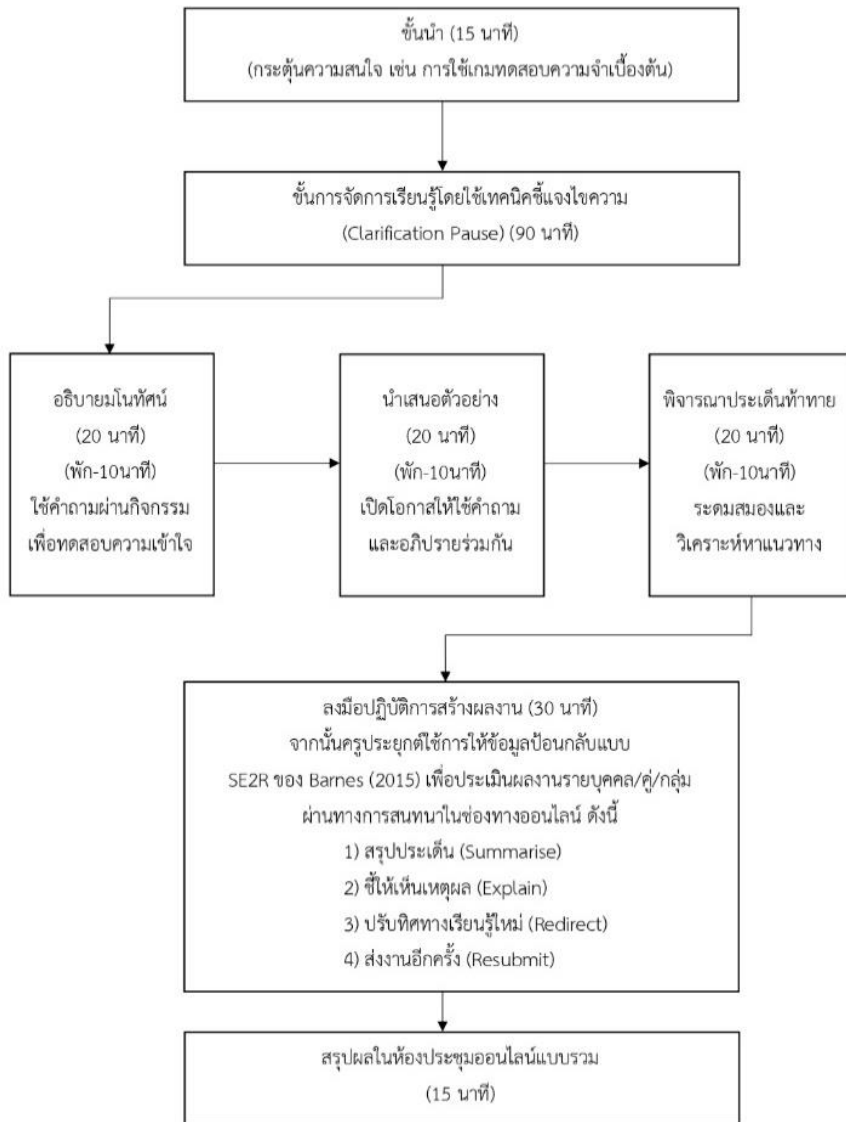
ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

6.1 จัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ เกณฑ์ประเมินความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทย บันทึกหลังการเรียนรู้ ซึ่งตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดลอง และกลุ่มสำหรับทดสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการจับฉลากจากกลุ่มเรียนรายวิชา การออกแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย 2

6.2 ดำเนินการประชุมนักศึกษาวชิรศุภเพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

6.3 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นผ่านทางโปรแกรม Google Meet ซึ่งใช้ในการประชุมออนไลน์และสามารถจัดส่งชิ้นงานได้ทางช่องทางการงานของชั้นเรียน และปฏิสัมพันธ์ทั้งการเปิดไมค์ถามคำถาม และการถามคำถามผ่านทางช่องทางส่วนตัว และสื่อสารผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์

6.4 ประเมินความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทย หลังเรียน (Posttest) จากนั้นบันทึกค่าคะแนนสำหรับวิเคราะห์คะแนนภาพรวม และองค์ประกอบย่อย และให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบข้อคำถามในบันทึกหลังการเรียนรู้ (Learning Journal) ในรูปแบบ Google Form

ภาพที่ 1 ภาพแสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคถกผลึกความคิดร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยที่จัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคชี้แจงใจความร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R หลังการทดลอง ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยที่จัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคตกผลึกความคิดร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R หลังการทดลอง

คะแนน	จำนวนคน (ความถี่)	ร้อยละคะแนน	เทียบเกณฑ์ร้อยละ
15	1	75	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
16	7	80	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
17	7	85	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
18	9	90	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
19	3	95	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70
$\bar{X}$	17.22		
S.D.	1.09		
ร้อยละ	86.10		

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยที่จัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคตกผลึกความคิดร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R หลังการทดลองพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 17.22$, S.D. = 1.09) และผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 ทุกคน

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยที่จัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคตกผลึกความคิดร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R หลังการทดลองแบบแยกองค์ประกอบ

องค์ประกอบย่อย	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	ลำดับ
1) การระบุชื่อและแนวคิดสำคัญ	5	4.44	0.51	88.80	2
2) การเลือกกลุ่มตัวชีวิตที่สัมพันธ์	5	4.67	0.48	93.40	1
3) การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้	5	3.78	0.80	75.60	4
4) การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้	5	4.33	0.48	86.80	3

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยที่จัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคตกผลึกความคิดร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R หลังการทดลอง เมื่อแยกพิจารณาองค์ประกอบย่อยปรากฏคะแนนเฉลี่ยด้านที่ 2) การเลือกกลุ่มตัวชีวิตที่สัมพันธ์ สูงสุดเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.48) และองค์ประกอบที่ 3) การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.80) อยู่ในอันดับที่สี่

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคตกผลึกความคิดร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์ความคิดเห็นเชิงคุณภาพของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ประเด็นสำคัญ จากบันทึกการเรียนรู้	สาระสำคัญ
1. ความคิดเห็นต่อกิจกรรม และการให้ข้อมูลป้อนกลับ	ได้รับประโยชน์มากทั้งในและนอกห้องเรียน ทำให้เข้าใจกระจ่างชัด, ตอบข้อสงสัยได้ทำให้ทำงานได้สำเร็จ, มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดกระบวนการคิด
2. ความรู้สึกหลังจากกิจกรรม และการให้ข้อมูลป้อนกลับ	รู้สึกไม่เครียด ได้แนวทางและกระบวนการในการทำงาน รู้สึกได้รับความกระจำชัดในการปรับปรุง แก้ไขผลงาน รู้สึกทำงานได้อย่างมีคุณภาพและถูกต้องมากยิ่งขึ้น
3. ความต้องการเกี่ยวกับการ ให้ข้อมูลป้อนกลับ	ต้องการให้มีเพราะบางครั้งหากไม่เข้าใจหรือผิดพลาดก็สามารถ แก้ไขได้ถูกต้องและเข้าใจมากขึ้น ต้องการการให้ข้อมูลป้อนกลับรายบุคคล หรือช่องทางไลน์ส่วนตัว มากที่สุด

อภิปรายผล

1. คณะแผนกผลิตผลการประเมินความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ วิชาภาษาไทยที่จัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้เทคนิคตกผลึกความคิดร่วมกับการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูล ป้อนกลับแบบ SE2R หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 ทุกคน จากการ วิเคราะห์ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลว่า เนื่องมาจากการเลือกเทคนิคการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิง รุก (Active Learning) และออกแบบขั้นตอนโดยเลือกใช้เทคนิคขั้นตกผลึกความคิด ซึ่งมีส่วนสำคัญในการ เปิดโอกาสในการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ และตรวจสอบความรู้โดยครูมีบทบาทในการทบทวนความคิดหลัก ทำให้เพิ่มกระบวนการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งยังจัดเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาความก้าวหน้า ระหว่างเรียน (Formative Assessment) อีกด้วย (สุพรรณิ ขาญประเสริฐ, 2555: 45) ทั้งนี้หลักการ ประเมินดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จุดที่ควรจะต้องปรับปรุงแก้ไข และช่วยให้สามารถพัฒนาการออกแบบ หน่วยการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทุกคน ทั้งนี้มาจากการหลักการ สำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เปิดโอกาสให้มีปฏิสัมพันธ์กันทางออนไลน์ จากการที่ครูได้อธิบายและ นำเสนอมนทัศน์ และตัวอย่างเกี่ยวกับการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ แม้ว่าจะเลือกใช้วิธี บรรยายเป็นหลักแต่ก็เป็นการบรรยายแบบมีปฏิสัมพันธ์ผ่านทางช่องทางออนไลน์เช่น แชทสนทนา หรือ การใช้คำถามกระตุ้นให้คิดตลอดกิจกรรม เป็นต้น และเมื่อมีการเว้นระยะเพื่อให้ตั้งคำถามและอภิปราย ผ่านสอดคล้องกับที่ วิชัย เสวกงาม (2555: 263) กล่าวว่า ครูต้องตรวจสอบความเข้าใจผู้เรียน การ สะท้อนคิดเพื่อตรวจสอบและแก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนผ่านการใช้คำถาม การให้โอกาสผู้เรียนถาม คำถามและตอบคำถามผู้เรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการสอนบรรยาย

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของ อุบลวรรณ ส่งเสริม (2564: 169) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาสมรรถนะการออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาครู พบว่า สมรรถนะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาครู หลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุกภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการวิจัยเกี่ยวกับการตกผลึกความคิด

หรือ Pause Procedure ของต่างประเทศปรากฏงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในชั้นเรียนวิชาชีพพยาบาลโดย Korvick (2010) พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างปัจจัยของ the sole engagement กับการเรียนรู้ระยะใกล้ และนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นผ่านการตอบแบบสอบถามว่าต้องการให้ใช้เทคนิคดังกล่าวในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาแพทย์ โดย Bachhel and Thaman (2014) ซึ่งสรุปไว้ว่า เทคนิคดังกล่าวเป็นวิธีการที่ง่ายและมีประสิทธิภาพอย่างยิ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนด้วยการปรับเปลี่ยนจากการบรรยายแบบดั้งเดิมเพียงเล็กน้อย ในขณะที่เดียวกันการหยุดชั่วคราวก็จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นและไตร่ตรองเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหา นับเป็นเทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้เวลาน้อยแต่ส่งเสริมการเรียนรู้ได้มาก

จากข้อมูลและงานวิจัยข้างต้นช่วยสนับสนุนให้เห็นว่าการใช้เทคนิคที่สอดคล้องกับการเรียนรู้เชิงรุกช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนและมีความผูกพันต่อการเรียน เทคนิคดังกล่าวนี้อยู่สอดคล้องหลักการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เพื่อติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอีกด้วย และเมื่อผู้วิจัยนำมาใช้ในห้องเรียนออนไลน์ก็สามารถพัฒนาความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยซึ่งเป็นทักษะการเขียนและการออกแบบการจัดการเรียนรู้จากความเข้าใจที่กระจ่างชัดเนื่องจากการใช้เทคนิคดังกล่าวร่วมกับกิจกรรมที่สร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกับครูผ่านการให้ข้อมูลป้อนกลับดังที่ผู้วิจัยเลือกประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบ SE2R ซึ่งมีขั้นตอนที่เป็นระบบหลังจากนักศึกษาได้สร้างชิ้นงานแล้ว ครูจึงใช้ช่องทางออนไลน์ผ่านสื่อ เช่น แอปพลิเคชันไลน์ หรือโปรแกรม Google Meet เป็นต้น เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับตามรูปแบบดังกล่าว ดังนี้

ขั้นสรุปประเด็น (SUMMARISE) เป็นการใช้คำถามเพื่อให้สรุปและทบทวนความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่นักศึกษาคิดว่าทำให้งานประสบความสำเร็จ ต่อมาขั้นชี้ให้เห็นเหตุผล (Explain) ครูอธิบายรายละเอียดข้อดีและข้อที่ควรเพิ่มเติม กระบวนการนี้มีความสำคัญที่ครูจะต้องมีกลยุทธ์การสื่อสารเชิงบวกและเป็นเหตุเป็นผลเพื่อชี้ให้เห็นจุดดีที่ปรากฏผ่านชิ้นงาน โดยครูใช้การสื่อสารที่ชี้ให้เห็นด้านดี และให้ลองเทียบกับเกณฑ์ว่าส่วนใดที่ยังไม่บรรลุผล ทั้งสองขั้นตอนแรกของการประเมินจึงจำเป็นต้องใช้คำถามในเชิงสรุปและประเมินเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสประเมินตนเอง เช่น “หน่วยการเรียนรู้ที่ออกแบบใช้แนวคิดใด, อะไรเป็นลักษณะสำคัญของแนวคิดนั้น” หรือ “นักศึกษาคิดว่างานนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่เลือกมาอย่างไร” จากนั้นครูต้องใช้คำถามเชิงประเมิน เช่น “ประเด็นใดที่นักศึกษาคิดว่าเป็นจุดที่ทำได้ดี” “เรื่องใดที่คิดว่ายังไม่ชัดเจนเพื่อพิจารณาตรวจสอบกับเกณฑ์” เป็นต้น การใช้คำถามเหล่านี้จะเป็นการฝึกสะท้อนคิดและไตร่ตรองเกี่ยวกับการทำงานของตนเองผ่านการใช้คำถามเพื่อตรวจสอบกับเกณฑ์การประเมินผล

เมื่อครูมอบหมายให้นางานไปพิจารณาปรับปรุงในชั้นปรับทิศทางเรียนรู้ใหม่ (REDIRECT) ทำให้นักศึกษาจำเป็นต้องค้นคว้าตัวอย่าง หรือแนวทางเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง และนำมาสู่ขั้นส่งงานอีกครั้ง (RESUBMIT) กระบวนการเหล่านี้จึงให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อการเรียนรู้ผ่านการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงชิ้นงานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับที่ สรัญญา จันทรชูสกุล (2561) สรุปได้ว่าการให้ข้อมูลป้อนกลับของผู้สอนมีส่วนสำคัญที่ผู้เรียนจะนำไปปรับปรุง รวมถึงการประเมินตนเองจากการสะท้อนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเทคนิคสำคัญที่จะเสริมสร้างความสามารถทางการประเมินได้ต่อไป ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ พิเชษฐ์ พินิจ (2560) ที่ศึกษาการออกแบบรายวิชาเชิงศิลป์และศาสตร์การสอนและการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลของการประเมินแบบอิงผลลัพธ์การเรียนรู้: ความพยายามเบื้องต้นในรายวิชาเครื่องจักรกลและการออกแบบ ระดับปริญญาตรี ได้รับส่วนหนึ่งของการวิจัยไว้ว่าในการป้อนกลับขณะสนทนากับผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นทีมก็จะใช้รูปแบบ SE2R ของ Barnes (2015)

จากหลักการและงานวิจัยดังกล่าวซึ่งสะท้อนให้เห็นการใช้รูปแบบการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างมีประสิทธิภาพย่อมทำให้ผลลัพธ์การเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ครบถ้วน และเมื่อผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนก็ส่งผลให้นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มตัวอย่างสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทุกคน

จากการทดลองครั้งนี้จะเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าระหว่างการจัดการเรียนรู้แต่ละขั้นตอนนำไปสู่ความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

2. ความคิดเห็นจากการเขียนบันทึกหลังการเรียนรู้ (Learning Journal) ผ่านการตอบข้อคำถามโดยให้อิสระและไม่ต้องเปิดเผยชื่อ โดยผู้วิจัยใช้ช่องทาง google Form สำหรับการเขียนบันทึกและนำมาวิเคราะห์โดยเก็บสาระสำคัญที่ปรากฏซ้ำกันหลายครั้ง และกำหนดเป็นประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาได้ 3 ประเด็นสำคัญที่ตอบประเด็นคำถามครอบคลุมเกี่ยวกับ 1) ประโยชน์ของการใช้เทคนิคตลกกลิ้งความคิด 2) ประโยชน์ของการให้ข้อมูลป้อนกลับ และ 3) ความต้องการและช่องทางการให้ข้อมูลป้อนกลับ ได้แก่

1) ได้รับประโยชน์มาก เพราะช่วยให้เข้าใจอย่างกระจ่าง

ตัวอย่าง “ได้รับประโยชน์ การได้รับคำอธิบายหรือคำแนะนำเพิ่มเติมจากอาจารย์ทำให้เข้าใจกระจ่างชัดยิ่งขึ้น” “อาจารย์ช่วยตอบข้อสงสัยได้ดีมาก สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วง” และ “ถ้าไม่เข้าใจอาจารย์ก็จะตอบคำถามได้ทันที” เป็นต้น

2) ได้แนวทางและกระบวนการในการทำงาน ได้รับความกระจ่างชัดในการปรับปรุงแก้ไขผลงาน

ตัวอย่าง “รู้สึกดีที่ได้คำแนะนำในการแก้ไขในส่วนต้องตนเองต้องปรับปรุง” “ได้รู้ข้อผิดพลาดของตนเองว่าต้องแก้ไขและปรับปรุงอย่างไร” และ “ได้แนวทางและกระบวนการต่าง ๆ ด้านการเรียนและชิ้นงาน” เป็นต้น

3) ต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับอย่างมากและควรใช้การสนทนาส่วนตัวหรือผ่านแอปพลิเคชันไลน์

ตัวอย่าง “ต้องการให้มีค่ะ เพราะการที่มีข้อมูลป้อนกลับเป็นเหมือนการบอกว่าเราทำงานเป็นอย่างไร เข้าใจงานมากน้อยแค่ไหน และสามารถนำมาแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ทางช่องทางอาจจะเป็นการถามผ่านไลน์ หรือการสอบถามในชั้นเรียน” และ “ต้องการ เพราะบางครั้งหากไม่เข้าใจหรือผิดพลาดก็สามารถแก้ไขได้ถูกต้องและเข้าใจมากขึ้น ช่องทางไลน์” เป็นต้น

จากตัวอย่างความคิดเห็นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญในการให้ข้อมูลป้อนกลับว่ามีความจำเป็นอย่างมาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเสนอความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันและชี้ให้เห็นว่าการได้พัฒนาตนเองจากการให้ข้อมูลป้อนกลับเป็นสาระสำคัญที่ผู้เรียนต้องการได้รับสารสนเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการที่ครูชี้ทั้งจุดดีและจุดที่ควรแก้ไขเพื่อให้มีพัฒนาการของคะแนนสูงขึ้น และทำให้ชิ้นงานประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อพัตร์ พูลพทุฐา (2560: 50) ที่ศึกษารูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความพึงพอใจต่อการรับคำปรึกษาการวิจัยหลังใช้รูปแบบการให้ข้อมูลป้อนกลับ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากนักศึกษาสามารถนำคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะไปปรับใช้และปฏิบัติได้จริงด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และทำให้กล้าคิด กล้าถาม และกล้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

จากการที่ผู้วิจัยได้กลยุทธ์การประเมินผ่านการใช้คำถาม กิจกรรม และประยุกต์ใช้รูปแบบการให้ข้อมูลป้อนกลับดังกล่าวทำให้พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มตัวอย่างสามารถพัฒนาผลงานได้ดีขึ้น และแสดงความคิดเห็นที่ปรากฏในบันทึกการเรียนรู้เป็นไปในทิศทางบวกโดยระบุว่า ต้องการให้มีการให้ข้อมูลป้อนกลับในการพัฒนาชิ้นงาน ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ยังได้ระบุอีกว่าการให้ข้อมูลป้อนกลับนั้นควรเป็นช่องทางส่วนตัวผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งถือว่าการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในลักษณะที่เข้าถึงผู้เรียนในเจนเนอเรชันปัจจุบันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ทำให้การให้ข้อมูลป้อนกลับสามารถนำไปใช้ได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ครูควรมีกิจกรรมที่หลากหลายในช่วงพักระหว่างเทคนิค ด้วยการนำกิจกรรมเชิงรุกง่าย ๆ มาใช้เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ เช่น เทคนิคการใช้คำถามพัฒนาการคิด หรือการแลกเปลี่ยนกันสอบถามความเข้าใจแบบจับคู่ถาม-ตอบ เป็นต้น

1.2 ครูจำเป็นต้องสร้างบรรยากาศเชิงบวก และเปิดโอกาสในการปฏิสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ในกรณีที่นักศึกษาไม่เปิดเผยใบหน้าขึ้นหน้าจอ ครูควรให้อิสระและไม่บังคับแต่ให้ความสำคัญกับการใช้น้ำเสียงกระตุ้นความสนใจ และตอบคำถามให้กระจ่างชัดมากที่สุดเกี่ยวกับประเด็นสำคัญที่เป็นโมโนทัศน์หรือรายละเอียดที่นักศึกษายังสงสัย

1.3 การให้ข้อมูลป้อนกลับเป็นกระบวนการที่ครูต้องฝึกฝนให้มีทักษะทั้งในการสื่อสารผ่านวจนภาษาและอวัจนภาษา รวมถึงปัจจัยด้านปริมาณของข้อมูล หรือวิธีการที่จะนำเสนอจุดเด่น และเน้นให้เห็นจุดที่ต้องแก้ไขผ่านการสื่อสารเชิงบวกเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในการสร้างผลงาน

1.4 ครูอาจใช้ช่วงเวลาในการพบนักศึกษาของรายวิชาเพื่อให้นักศึกษาสามารถสอบถามเพิ่มเติม หรือมีการให้ข้อมูลป้อนกลับโดยเพื่อนแบบจับคู่ ทั้งนี้ครูควรชี้แนะการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวกมากกว่าการตำหนิ แต่ชี้ให้เห็นความสำคัญว่าความสามารถในการออกแบบฯ ดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมากและจำเป็นจะต้องใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและการประกอบอาชีพครูต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านอื่น ๆ โดยเปรียบเทียบคะแนนในลักษณะอนุกรมเวลา หรือศึกษาพัฒนาการของช่วงคะแนนแต่ละองค์ประกอบ

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการประยุกต์ใช้การให้ข้อมูลป้อนกลับตามรูปแบบดังกล่าวโดยครูเป็นผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับเท่านั้น อาจมีการศึกษาการให้ข้อมูลป้อนกลับโดยเพื่อนผ่านรูปแบบการให้ข้อมูลป้อนกลับดังกล่าวในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พรทิพย์ แข็งขัน และชยพร กระต่ายทอง. (2553). โมดูล 2 การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยแบบบูรณาการ ใน *คู่มือฝึกอบรมภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. 55-115. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิเชษฐ พินิจ. (2560). การออกแบบรายวิชาเชิงศิลป์และศาสตร์การสอนและการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลของการประเมินแบบอิงผลลัพธ์การเรียนรู้: ความพยายามเบื้องต้นในรายวิชาเครื่องจักรกล และการออกแบบระดับปริญญาตรี. *วารสารวิจัยและพัฒนา มจร*, 40(4), 543-565.

- วัชรวิทย์ เกษพิชัยณรงค์ และคณะ. (ม.ป.ป.). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก*. สถาบัน
นวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิชัย เสวกงาม. (2555). การเรียนการสอนทางตรง: สอนอย่างไรให้มีประสิทธิภาพในบริบทการจัด
การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์. *วารสารครุศาสตร์*, 40(2), 255-272.
- สร้อยญา จันทร์ชูสกุล. (2561). แนวคิด หลักการ และยุทธวิธีในการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้. *วารสารการ
วัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 24(1), 14-28.
- สุพรรณิ ขาญประเสริฐ. (2555). การสอนเคมี: การเรียนรู้ที่นักเรียนเป็นศูนย์กลางและการวัดผลแบบ
formative. *วารสาร สสวท*, 40(179), 44-46.
- สุวรรณา จุ้ยทอง. (2560). การออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงผลิตภาพ.
วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 7(2), 143 - 152.
- อพนันท์ พูลพทุธธา. (2560). รูปแบบการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของ
นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. รายงานการวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อุบลวรรณ ส่งเสริม. (2564). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาสมรรถนะการออกแบบกิจกรรมการ
เรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาครู. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 13(2), 169-183.
- Bachhel, R., and Thaman, R. G. (2014). Effective use of pause procedure to enhance
student engagement and learning. *Journal of clinical and diagnostic research: JCDR*, 8(8), XM01-XM03.
- Barnes, M. (2015). *Assessment 3.0: Throw Out Your Grade Book and Inspire Learning*.
Thousand Oaks: Corwin Press.
- Bonwell, C.C., and Eison, J.A. (1991). *Active Learning: Creative Excitement in the Classroom*.
Washington, D.C.: The George Washington University.
- Korvick, L.M. (2010). *The effects of the pause procedure on classroom engagement*.
[Doctoral Dissertation]. Oklahoma State University. (United States.)
- Ruhl, K. L., Hughes, C. A., and Schloss, P. J. (1987). Using the pause procedure to
Enhance lecture recall. *Teacher Education and Special Education*, 10, 14-18.
- Wiggins, G., & McTighe, J. (1998). *Understanding by Design*. Alexandria, VA: Association for
supervision and Curriculum Development.

ข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา

Suggestive Guidelines for Educational Management in English Programs Supporting English Communication Skills of Secondary School Students

จุฑาทิพย์ วรโชติโรจนวงษ์^{1*}, ประกอบ คุณารักษ์²
Juthathip Worachotrotjanawong^{1*}, Pragob Kunarak²

^{1,2}สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

^{1,2}Educational Administration and Leadership for Change, Graduate School, Eastern Asia University

*Corresponding email: arisayuth12@gmail.com

Received: 10 December 2022; Revised: 10 January 2023; Accepted: 30 January 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างสภาพ การจัดการ ศึกษาภาษาอังกฤษ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และทักษะ การสื่อสารด้วย ภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา 2) เพื่อกำหนดข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่ สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา และ 3) เพื่อประเมินข้อเสนอแนว ทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการ เรียนการสอนบางรายวิชาเป็นภาษาอังกฤษทั่วประเทศ จำนวน 144 โรงเรียน ซึ่งได้มาจากการ สุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยมี ผู้อำนวยการ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ และครูหัวหน้าโครงการ จำนวนโรงเรียนละ 3 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 432 คน กลุ่มเป้าหมายในการประเมิน ข้อเสนอแนะทาง ได้แก่ รองผู้อำนวยการกลุ่มงานวิชาการ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบ เຈຈຈຈ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมิน ข้อเสนอแนะทาง สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณเชิงเส้น

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ ด้านการฝึกปฏิบัติด้วยการเข้าค่าย ภาษาอังกฤษ ด้านการเพิ่มขีดความสามารถด้วยการฝึกอบรมครู มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลกับ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร ด้านการเชื่อมโยงกับความหมายและบริบท ด้านวิธีการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้กับ นักเรียน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลกับทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา 2) ข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของ นักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย เป้าประสงค์ เนื้องาน จุดประสงค์ และวิธีการปฏิบัติ 3) ข้อเสนอ แนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียน

มัธยมศึกษา ผ่านเกณฑ์การรับรองความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ ในระดับมาก

คำสำคัญ : การจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ, ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, นักเรียนมัธยมศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the correlation between educational management in English programs, learning of English communication and English communication skills for secondary school students, 2) determine the suggestive guidelines for educational management in English programs supporting English communication skills of secondary school students, and 3) evaluate the suggestive guidelines for educational management in English programs supporting English communication skills of secondary school students. The sample were from 144 secondary schools, under the office of Basic Education Commission where English was used as teaching media in some subjects throughout Thailand, through the simple random sampling. Key informants consist of 3 person per school, School director, English teacher, and English program manager, totally 432 persons. 30 academic deputy directors through the purposive sampling was used to evaluate the suggestive guidelines. The tools used in this research were questionnaire, structured interviews, and evaluation form. Statistics used in data analysis were mean, standard deviation, and linear multiple regression analysis.

The results indicated that 1) there was a cause and effect relationship between English camp and learning activities for secondary school students, and teacher empowerment with training courses in educational management in English programs that affect teaching and learning of English communication skills, and there was a cause and effect relationship between linking with meaning and context, and promotion of analytical thinking in teaching and learning of English communication that affect English communication skills for secondary school students, 2) the suggestive guidelines for educational management in English programs supporting English communication skills of secondary school students, which can be characterized as a set of (1) purposes (2) contents (3) objectives and (4) process, and 3) the suggestive guidelines for educational management in English programs supporting English communication skills of secondary school students passed the certification criteria in a high-level with propriety, feasibility, congruity, and utility.

Keywords: Educational Management in English Programs, English Communication Skills, Secondary School Students

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีการใช้เพื่อการสื่อสารที่เป็นสากล จึงมีความจำเป็นที่ต้องจัดให้มีการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ ที่มุ่งเน้นความสำคัญของตัวนักเรียน ให้นักเรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้จริง รวมถึงพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่อไป กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) ได้แก่ 1) ออกแบบหลักสูตรและวัดผล ตามกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล (The Common European Framework of Reference for Languages) 2) จัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยเริ่มจากการฟัง ตามด้วยการพูด การอ่าน และการเขียน 3) จัดหลักสูตรสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาครู วัสดุอุปกรณ์ ตามความพร้อมของแต่ละสถานศึกษาและความถนัดสนใจของผู้เรียน 4) ส่งเสริมการยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ เช่น การขยายโครงการพิเศษด้านการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ การพัฒนาห้องเรียนพิเศษภาษาอังกฤษ (Enrichment Class) และพัฒนาห้องเรียนสนทนาภาษาอังกฤษ (Conversation Class) ที่เน้นทักษะการสื่อสารด้วยการสนทนา อย่างน้อยสัปดาห์ละสองชั่วโมง 5) ยกระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของครู ให้เป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้การสื่อสาร ด้วยการประเมินความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษ การฝึกอบรมครู การพัฒนาระบบติดตามแก้ปัญหาและช่วยเหลือครูอย่างเป็นระบบ และการจัดระบบฝึกฝนและสอบวัดระดับความสามารถแบบออนไลน์ 6) ส่งเสริมการใช้สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถของครูและนักเรียน ด้วยการส่งเสริมการผลิตหรือการสรรหา รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการฟัง และการออกเสียงที่ถูกต้องจากสื่อดิจิทัล

ขณะที่ผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาอังกฤษ (English Proficiency) โดยสถาบันสอนภาษาระดับโลก Education First ในปี ค.ศ. 2019 พบว่า ประชากรในวัยทำงานของประเทศไทยมีระดับทักษะความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาอังกฤษ ระดับต่ำมาก ด้วยระดับคะแนน 47.21 คะแนน อยู่ในลำดับที่ 15 จากประเทศในแถบเอเชีย ทั้งหมด 19 ประเทศ และอยู่ในลำดับที่ 56 จาก 72 ประเทศทั่วโลก ทั้งที่ประเทศไทยมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 20.7 แต่ก็ยังไม่สามารถยกระดับภาษาอังกฤษขึ้นมาได้เทียบเท่ากับประเทศอื่นที่มีค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาในระดับใกล้เคียงกัน (Education First, 2020) สอดคล้องกับผลการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ที่เลือกประเมินนักเรียนอายุ 15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่จบการศึกษาภาคบังคับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 3) โดยการประเมินทุกขั้นตอนในโครงการจะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) ซึ่งดำเนินการจัดสอบเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมามีนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8,633 คน จาก 290 โรงเรียนในทุกสังกัดการศึกษาเข้าร่วมการประเมินในรอบนี้ นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยทั้งสามด้าน (การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD เมื่อเปรียบเทียบกับผลการประเมิน PISA ปี พ.ศ. 2558 กับ PISA ปี พ.ศ. 2561 พบว่า ด้านการอ่านมีคะแนนลดลงประมาณ 16 คะแนน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562) โดยผลการศึกษาวิจัยของ ญัณฐ์นรี ฤทธิรัตน์ และธัญญา ชีระมณี (2557) ยังพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ได้แก่ นักเรียน

กังวลเมื่อต้องพูดภาษาอังกฤษ เนื่องจากมีปัญหาด้านการจำคำศัพท์ไม่ได้ ขาดการฝึกฝน ไม่ชอบเรียนวิชาที่เน้นทักษะการพูดภาษาอังกฤษ เมื่อพิจารณาถึงแนวทางในการแก้ไข ผลจากงานประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 37 เรื่อง ELT Pathways to Professional Excellence (คมชัดลึก, 2560) ได้เสนอแนะให้ทำการกระตุ้นให้เด็กไทยสนใจภาษาอังกฤษ โดยควรเริ่มจากทำให้นักเรียนสนใจและเห็นความสำคัญในภาษาอังกฤษ ด้วยการทำให้ภาษาอังกฤษเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารในชีวิตให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น การฝึกฝนทักษะการพูด การสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ กับนักท่องเที่ยวดังต่างชาติ หรือให้มีการฝึกพูดกับคนในครอบครัวในชีวิตประจำวัน รวมถึงพูดกับเพื่อน ๆ และครูในห้องเรียนเป็นประจำ ไม่ใช่เฉพาะชั่วโมงภาษาอังกฤษ

ส่วนความพยายามที่จะแก้ปัญหาการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เห็นควรให้จัดการประเมินความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษสำหรับครูผู้สอน เพื่อให้มีการฝึกอบรมครู ตลอดจนพัฒนาระบบติดตามแก้ปัญหาและช่วยเหลือครู มีกลไกการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีความหลากหลาย มีระบบการฝึกฝนและการสอบวัดแบบออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งความพยายามในการแก้ปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ปัญหาการวิจัยในครั้งนี้มีความสำคัญเพราะความพยายามในการแก้ปัญหาดังกล่าวนั้น สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ในมิติด้านหลักสูตรและการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยได้ปรับหลักสูตรการเรียนรู้จากเดิมที่ใช้เวลาเรียนภาษาอังกฤษหนึ่งคาบ/สัปดาห์ ขยายเวลาเรียนเป็นห้าคาบ/สัปดาห์ ซึ่งเน้นภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และจัดทำแอปพลิเคชันกว่า 260 เรื่อง บรรจุลงในสมาร์ตโฟน ทำให้เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ในมิติด้านการพัฒนาครู ทำการพัฒนาครูแกนนำด้าน การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (Boot Camp English) เพื่อเตรียมความพร้อมในการสร้างครูวิทยากร โดยการพัฒนาความรู้ สร้างทักษะ และเทคนิคการสอน เพื่อนำไปเผยแพร่ และขยายผลให้กับครูอื่นในสังกัด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed - method Research) ด้วยรูปแบบการอธิบายตามลำดับ (Explanatory Sequential Design) เริ่มต้นด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อพรรณนาสภาพ และแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างสภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะของการสัมภาษณ์เพื่ออธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติมและนำผลที่ได้ไปตีความสรุปผลเพื่อกำหนดข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำข้อเสนอแนะดังกล่าว ไปสู่การออกแบบการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดผล เพื่อการพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ที่จะส่งผลให้นักเรียนมัศึกษามีสมรรถภาพด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้เพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างสภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อกำหนดข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา

3. เพื่อประเมินข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการเรียนการสอนบางรายวิชาเป็นภาษาอังกฤษทั่วประเทศ จำนวน 231 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

1.2 ตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการเรียนการสอนบางรายวิชาเป็นภาษาอังกฤษ จำนวน 144 โรงเรียน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก โดยมี ผู้อำนวยการ ครูผู้สอน ภาษาอังกฤษ และครูหัวหน้าโครงการ จำนวนโรงเรียนละ 3 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 432 คน

1.3 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการประเมินข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ รองผู้อำนวยการกลุ่มงานวิชาการ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ การจัดการศึกษาภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ตัวแปรสอดแทรก (Intervening Variable) ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2.3 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา

3. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาวิจัย ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา ครั้งนี้ มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1.1 เนื้อหาการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) การจัดหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษ 2) การนำสื่อมาใช้ประกอบการเรียนการสอน 3) โครงการพิเศษด้านการจัดการศึกษาเป็นภาษาอังกฤษ 4) การฝึกปฏิบัติด้วยการเข้าค่ายภาษาอังกฤษ 5) การเพิ่มขีดความสามารถด้วยการฝึกอบรมครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

1.2 เนื้อหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ 1) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพด้วยความถูกต้องและคล่องแคล่ว 2) ความกล้าใช้ภาษาในการร่วมกิจกรรม

กลุ่ม 3) การเชื่อมโยงกับความหมายและบริบท 4) วิธีการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน (Larsen-Freeman, 2002; Richards, 2006; Lottie and Janet, 2014)

1.3 เนื้อหาทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา กำหนดให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะตามมาตรฐานการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในระดับ A2 ของสหภาพยุโรป (CEFR) ได้แก่ 1) ด้านทักษะการอ่าน 2) ด้านทักษะการฟัง 3) ด้านทักษะการพูด และ 4) ด้านทักษะการเขียน (สถาบันภาษาอังกฤษ, 2557)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสอบถาม จำนวน 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ จำนวน 25 ข้อ มีความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.942 ส่วนที่ 2 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จำนวน 20 ข้อ มีความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.900 ส่วนที่ 3 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จำนวน 20 ข้อ มีความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.808 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และ 3) แบบประเมินข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา 4 ด้าน ตามประเด็นการพิจารณารับรองของ Guskey (2000) คือ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสำเร็จ และความคุ้มค่า โดยทั้งหมดมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวน 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ ส่วนที่ 2 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และส่วนที่ 3 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ทางไปรษณีย์ โดยขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 โรงเรียน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นจัดส่งแบบสอบถามทั้ง 3 ส่วน พร้อมทั้งแนบซองสำหรับส่งกลับติดแสตมป์เจ้าหน้าที่ผู้วิจัย ซึ่งต่อมาภายหลังได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 128 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.88

5.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 โรงเรียน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นจัดส่งแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พร้อมทั้งแนบซองสำหรับส่งกลับติดแสตมป์เจ้าหน้าที่ผู้วิจัย ซึ่งต่อมาภายหลังได้รับแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกลับคืนมา จำนวน 63 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 43.75

5.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ รองผู้อำนวยการกลุ่มงานวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 30 โรงเรียน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขนาดใหญ่ เพื่อพิจารณาให้การรับรองข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา จากนั้น จัดส่งข้อเสนอแนะและแบบประเมินข้อเสนอแนะทาง

พร้อมทั้งแนบของสำหรับส่งกลับติดแสดมปีจำหน้าของถึงผู้วิจัย ซึ่งต่อมาภายหลังได้รับแบบประเมินข้อเสนอแนวทาง กลับคืนมา จำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อบอกแนวโน้มของค่าของข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐานการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.2 ทำการวิเคราะห์ปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุจากค่าการยอมรับ (Tolerance) ซึ่งต้องมีค่าไม่เกิน 1 และค่าองค์ประกอบความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) ซึ่งต้องมีค่าไม่เกิน 10 แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรสังเกตได้ดังกล่าวมีค่าไม่สูงมาก และไม่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity

6.3 ใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างสภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (Multiple Regression Analysis) โดยระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ระดับ 0.01

6.4 ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (Multiple Regression Analysis) ให้ได้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา

6.4 ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อบอกแนวโน้มของค่าของข้อมูลความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ ในการประเมินข้อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดเกณฑ์ที่รับรองได้ด้วยค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป (Guskey, 2000)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างสภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ การแจกแจงค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การตรวจสอบปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุจากค่าการยอมรับ (Tolerance) และค่าองค์ประกอบความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) และการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (Multiple Regression Analysis) ดังนี้

1.1 การแจกแจงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การตรวจสอบปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุจากค่าการยอมรับ (Tolerance) และค่าองค์ประกอบความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแจกแจงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การตรวจสอบปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ
จากค่าการยอมรับ (Tolerance) และค่าองค์ประกอบความแปรปรวน (VIF)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	Tolerance	VIF
สภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ				
ด้านการจัดหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษ	3.66	0.68	0.297	3.368
ด้านการนำสื่อมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอน	4.05	0.47	0.427	2.343
ด้านโครงการพิเศษด้านการจัดการศึกษาเป็นภาษาอังกฤษ	4.12	0.60	0.292	3.425
ด้านการฝึกปฏิบัติด้วยการเข้าค่ายภาษาอังกฤษ	3.78	0.69	0.298	3.354
ด้านการเพิ่มขีดความสามารถด้วยการฝึกอบรมครู	3.80	0.62	0.297	3.371
สภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ				
ด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพด้วยความถูกต้องและคล่องแคล่ว	3.65	0.77	0.476	2.099
ด้านความกล้าใช้ภาษาในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม	4.05	0.59	0.589	1.698
ด้านการเชื่อมโยงกับความหมายและบริบท	3.73	0.67	0.427	2.344
ด้านวิธีการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน	4.03	0.55	0.679	1.473
ทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา				
ด้านทักษะการอ่าน	3.66	0.70	0.831	1.203
ด้านทักษะการฟัง	3.94	0.57	0.826	1.210
ด้านทักษะการพูด	3.92	0.52	0.566	1.765
ด้านทักษะการเขียน	4.00	0.61	0.564	1.773

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่ของตัวแปรอยู่ในระดับมาก โดยตัวแปรสภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ ด้านโครงการพิเศษด้านการจัดการศึกษาเป็นภาษาอังกฤษ มีค่าสูงสุด ($\bar{x} = 4.12$, $SD = 0.60$) รองลงมา ด้านการนำสื่อมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.05$, $SD = 0.47$) และตัวแปรสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ด้านความกล้าใช้ภาษาในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม ($\bar{x} = 4.05$, $SD = 0.59$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุจากค่าการยอมรับ (Tolerance) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.292 ถึง 0.826 ซึ่งเข้าใกล้ 1 แสดงว่ามีความเป็นอิสระต่อกัน และค่าองค์ประกอบความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) มีค่าอยู่ระหว่าง 1.203 ถึง 3.425 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10 แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มีค่าไม่สูงเกินความเป็นจริง และไม่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity จึงสามารถวิเคราะห์ด้วยการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (Multiple Regression Analysis)

1.2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล แสดงดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นสภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ มีความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ตัวแปร	unstandardized coefficients		standardized coefficients	t	p-value
	b	std. error	β		
ค่าคงที่	0.916	0.189	-	4.843**	0.000
ด้านการฝึกปฏิบัติด้วยการเข้าค่ายภาษาอังกฤษ (X_4)	0.303	0.057	0.398	5.280**	0.000
ด้านการเพิ่มขีดความสามารถด้วยการฝึกอบบรมครู (X_5)	0.343	0.063	0.412	5.444**	0.000
R = 0.891, $R^2 = 0.793$, SEest = 0.243, F = 93.486					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า สภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ ด้านการฝึกปฏิบัติด้วยการเข้าค่ายภาษาอังกฤษ (X_4) มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 0.303 ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.398 และด้านการเพิ่มขีดความสามารถด้วยการฝึกอบบรมครู (X_5) มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 0.343 ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.412 แสดงสมการในรูปของคะแนนดิบ ดังนี้ $Y = 0.916 + 0.303(X_4) + 0.343(X_5)$ และแสดงสมการในรูปของคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $Z = 0.398(Z_4) + 0.412(Z_5)$ โดยทั้ง 2 ด้านร่วมกัน สามารถอธิบายความแปรปรวนของการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ในภาพรวมได้ร้อยละ 79.30 ($R^2 = 0.793$)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลกับทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา

	unstandardized coefficients		standardized coefficients	t	p-value
	b	std. error	β		
ค่าคงที่	3.273	0.300	-	10.925**	0.000
ด้านการเชื่อมโยงกับความหมายและบริบท (X_3)	-0.279	0.076	-0.467	-3.678**	0.000
ด้านวิธีการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน (X_4)	0.302	0.074	0.409	4.060**	0.000
R = 0.390, $R^2 = 0.152$, SEest = 0.378, F = 5.520					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ด้านการเชื่อมโยงกับความหมายและบริบท (X_3) มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลกับทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ -0.279 ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ -0.467 และด้านวิธีการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน (X_4) ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลกับทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 0.302 ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.409 แสดงสมการในรูปของคะแนนดิบ ดังนี้ $Y = 3.273 - 0.279(X_3) + 0.302(X_4)$ และแสดงสมการในรูปของคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $Z = -0.467(Z_3) + 0.406(Z_4)$ โดยทั้ง 2 ด้านร่วมกัน สามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา ในภาพรวมได้ร้อยละ 15.20 ($R^2 = 0.152$)

2. ผลการกำหนดข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (Multiple Regression Analysis) ให้ได้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา สรุปได้ดังนี้

2.1 องค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีจำนวน 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การจัดหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษแบบเข้มข้นเพื่อพัฒนา

ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน 2) การจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนสามารถใช้การฟังและการพูดสนทนาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางสังคม 3) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน ด้วยการแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีวิจารณญาณ 4) การจัดให้มีคลังสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้ได้อย่างอิสระใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เป็นจริง 5) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนกล้าเสี่ยงใช้โครงสร้างภาษาใหม่ในการพูดและการเขียนสื่อสารภาษาอังกฤษ และ 6) ให้การสนับสนุนครูในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน

2.2 องค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา มีจำนวน 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงระหว่างจุดมุ่งหมายกับสิ่งที่มีความหมายของนักเรียน 2) ออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมจริงที่เหมือนการดำเนินชีวิตประจำวัน 3) คัดเลือกเนื้อหาประกอบการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นภาพรวมเพื่อการสื่อสารให้นักเรียนมีความเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด 4) ออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงความหมายของคำศัพท์และโครงสร้างทางไวยากรณ์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษให้ได้อย่างต่อเนื่อง มีความหมาย และราบรื่น 5) ออกแบบสถานการณ์การจัดการเรียนการสอน โดยใช้ความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนจากง่ายไปหายากอย่างเป็นธรรมชาติ และ 6) การพัฒนาแบบฝึกหัดที่เน้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ อภิปรายแลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความรู้สึก แสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นตัวของตัวเอง

2.3 ข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งได้มาจากการนำองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา มากำหนดเป็นเป้าประสงค์ เนื้องาน จุดประสงค์ และวิธีการปฏิบัติ เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษแบบเข้มข้นเพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน การจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนสามารถใช้การฟังและการพูดสนทนาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางสังคม การสร้างชุมชนการเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน ด้วยการแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีวิจารณญาณ การจัดให้มีคลังสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้ได้อย่างอิสระใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เป็นจริง การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนกล้าเสี่ยงใช้โครงสร้างภาษาใหม่ในการพูดและการเขียนสื่อสารภาษาอังกฤษ และการสนับสนุนครูในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ที่สามารถนำไปสนับสนุนให้นักเรียนผู้จะสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ตามมาตรฐานการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในระดับ A2 ของสหภาพยุโรป (CEFR)

3. ผลการประเมินข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินข้อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา ในภาพรวม และในรายด้าน (n = 30)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความเหมาะสม (propriety)	4.73	0.42	มาก
ด้านความเป็นไปได้ (feasibility)	4.53	0.41	มาก
ด้านความสอดคล้อง (congruity)	4.62	0.36	มาก
ด้านความเป็นประโยชน์ (utility)	4.56	0.34	มาก
รวม	4.60	0.26	มาก

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่า ข้อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก และข้อมูลมีการกระจายตัวน้อย ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.26) ซึ่งผ่านเกณฑ์การรับรองทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม (Propriety) ผ่านเกณฑ์การรับรองด้วยค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.42) ขณะที่ รองลงมา ได้แก่ ด้านความสอดคล้อง (Congruity) ($\bar{x} = 4.62$, S.D. = 0.36) ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.34) และด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.41) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างสภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา ในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

จากผลการวิจัยที่พบว่า ค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่ของตัวแปรอยู่ในระดับมาก โดยตัวแปรสภาพการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ ด้านโครงการพิเศษด้านการจัดการศึกษาเป็นภาษาอังกฤษ มีค่าสูงสุด อาจเป็นเพราะโครงการพิเศษด้านการจัดการศึกษาเป็นภาษาอังกฤษ ทำให้โรงเรียนมัธยมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนบางรายวิชาเป็นภาษาอังกฤษ มีโครงสร้างในการบริหารจัดการที่สามารถสนับสนุนการจัดรายวิชาเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษได้เหมาะสมกับความต้องการของโลกในปัจจุบัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ และหลักไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียน การจัดรายวิชาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยนักเรียนจะต้องมีความรู้ในเรื่องความหมาย โครงสร้างทางภาษา และความเข้าใจในเรื่องของหน้าที่ของภาษาที่ใช้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเลือกรูปแบบของภาษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร บริบททางสังคม ตลอดจนบทบาททางสังคมของผู้ร่วมสนทนา ได้ตรงตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ วุฒิชัย เนียมเทศ (2555) ที่ศึกษาเรื่องบริหารโครงการหลักสูตรภาษาอังกฤษอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งพบว่า การบริหารโครงการดังกล่าว จำเป็นที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องทำความเข้าใจในหลักการและวัตถุประสงค์เฉพาะของโครงการ

รวมทั้งการบริหารที่ต้องจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน และการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความรู้ความสามารถ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการเชื่อมโยงกับความหมายและบริบท และด้านวิธีการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลกับทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อาจเป็นเพราะโรงเรียนมัธยมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนบางรายวิชาเป็นภาษาอังกฤษ จะมีการใช้ออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงความหมายของคำศัพท์และโครงสร้างทางไวยากรณ์เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนสื่อสารภาษาอังกฤษให้ได้อย่างต่อเนื่องและมีความหมาย ร่วมกับออกแบบการจัดการเรียนการสอนการถอดความด้วยการพูดซ้ำ หรือการพูดอ้อม ใช้ภาษาสุภาพ ตลอดจนการใช้น้ำเสียงแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดเพื่อสื่อสารภาษาอังกฤษให้ได้อย่างต่อเนื่อง มีความหมาย และราบรื่น สามารถตีความและวิเคราะห์ความสัมพันธ์กันของประโยคต่าง ๆ ตลอดจนการใช้น้ำเสียงแบบต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนฟังการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษได้อย่างเข้าใจ ร่วมกับการออกแบบสถานการณ์ที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้ความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนเพื่อตีความคำศัพท์ใหม่จากความเข้าใจพื้นฐานในเรื่องที่อ่าน ใช้การฟังเพื่อตีความคำศัพท์ใหม่จากความเข้าใจพื้นฐาน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนประเมินเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการพูดสื่อสาร ใช้การอ่านเพื่อตีความคำศัพท์ใหม่จากความเข้าใจพื้นฐาน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนประเมินเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสาร ใช้ความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนเพื่อกระตุ้นการประเมินเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผลแล้วพูดหรือเขียนสื่อสารแสดงความคิดเห็นออกไป และใช้ความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนเพื่อกระตุ้นการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลจากการรวบรวมข้อมูลย่อยในการเล่าเรื่องจากบทอ่าน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ศมณณญา บุญประสพ และสุรัชไชยพจน์ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโครงการห้องเรียนพิเศษภาคภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเทศไทย ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อตัวแปรผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ คือ การเรียนรู้เชิงลึกของนักเรียนและยุทธวิธีการสอนของครู

2. การกำหนดข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา ในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

จากผลการวิจัยที่พบว่า ข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย เป้าประสงค์ เนื้องาน จุดประสงค์ และวิธีการปฏิบัติ เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษแบบเข้มข้นเพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน การจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนสามารถใช้การฟังและการพูดสนทนาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางสังคม การสร้างชุมชนการเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน ด้วยการแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีวิจารณญาณ การจัดให้มีคลังสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรคการเรียนรู้ได้อย่างอิสระใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เป็นจริง การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนกล้าเสี่ยงใช้โครงสร้างภาษาใหม่ในการพูดและการเขียนสื่อสารภาษาอังกฤษ และการสนับสนุนครูในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ที่สามารถนำไปสนับสนุนให้นักเรียนผู้จะสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี

ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ตามมาตรฐานการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในระดับ A2 ของสหภาพยุโรป (CEFR) ได้อย่างสอดคล้องตามสภาพจริงที่สะท้อนออกมาในลักษณะของปัจจัยหลักในการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ได้แก่ โครงการพิเศษด้านการจัดการศึกษาเป็นภาษาอังกฤษ การนำสื่อมาใช้ประกอบการเรียนการสอน และการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และปัจจัยสนับสนุนในการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ได้แก่ การฝึกปฏิบัติด้วยการเข้าค่ายภาษาอังกฤษ และการเพิ่มขีดความสามารถด้วยการฝึกอบรมครู สอดคล้องกับ Richards (2006) ที่ว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จะเน้นให้นักเรียนมีความกล้าในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์หรือสื่อสารในภาษาอย่างมีความหมาย มีกิจกรรมภาษาหรือแบบฝึกหัดที่มีคุณภาพในชั้นเรียน การสื่อสารเรื่องเกี่ยวข้องกับที่นักเรียนสนใจ เน้นภาพรวมที่ต้องใช้ทั้งทักษะทางภาษาและหลายรูปแบบ การค้นพบกฎและรูปแบบของภาษาด้วยตนเอง และจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอนกฎและรูปแบบของภาษา มีการเรียนรู้ที่ค่อยเป็นค่อยไป นักเรียนแต่ละคนมีหนทางพัฒนาภาษาของตนเองตามความต้องการและแรงจูงใจในการเรียนภาษาที่ต่างกัน ซึ่งการเรียนภาษาที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ในการเรียนและกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนในห้องเรียนคือผู้ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ และห้องเรียนเปรียบเสมือนชุมชนที่นักเรียนสามารถเรียนรู้และแบ่งปันการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3. การประเมินข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา

จากผลการวิจัยที่พบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก และข้อมูลมีการกระจายตัวน้อย อาจเพราะข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ ครั้งนี้ มีการสนับสนุนครูในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ที่เหมาะสม สอดคล้อง และเป็นประโยชน์กับนักเรียนในยุคนี้ ซึ่งเป็น เจนอัลฟา (Generation Alpha) ที่เกิดในช่วงปี 2553 เป็นต้นไป หรือเป็นกลุ่มคนเกิดในช่วงศตวรรษที่ 21 ในสภาพแวดล้อมใหม่และเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด เพราะครูผู้สอนเป็นคน เจนวาย (Generation Y) ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523-2543 อายุ 22-42 ปี ที่โตมาพร้อมกับคอมพิวเตอร์-อินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยีไอที (Information Technology: IT) เช่นกัน ซึ่งมีลักษณะนิสัยชอบแสดงออก เป็นตัวของตัวเอง และไม่ชอบเงื่อนไข คนกลุ่มนี้ ต้องการความชัดเจนในการทำงานว่าสิ่งที่ทำมีผลต่อตนเองและต่อหน่วยงานอย่างไร อีกทั้งยังมีความสามารถในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร และยังสามารถทำงานหลาย ๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน อาจแสดงให้เห็นว่า ในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสารแบบ 5G ประกอบกับการมีอุปกรณ์การสื่อสารแบบไร้สายที่ทันสมัยมากในปัจจุบัน การสนับสนุนครูในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียน การสอนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน น่าจะส่งผลต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษา ได้ตามที่นักเรียนแต่ละคนต้องการ และตามที่แต่ละคนจะเชื่อมโยงบริบทของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้เข้ากับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเองจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งได้รับการพัฒนามาจากครูผู้สอนที่เป็นคนเจนวาย (Generation Y) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการประเมินข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษา ด้านความเป็นไปได้ จะอยู่ในอันดับสุดท้าย อาจเพราะการดำเนินการดังกล่าวต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร

ด้านงบประมาณ ซึ่งในประเด็นนี้ ทางโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการเรียนการสอนบางรายวิชาเป็นภาษาอังกฤษ จึงดำเนินการลดช่องว่างเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้นักเรียนด้วยการจัดรายวิชาเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษให้ได้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันภายใต้จำนวนสื่อหรืออุปกรณ์ที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนในชั้นเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ปิยพงษ์ คล้ายคลึง และ กาญจนา ตระกูลวรกุล (2560) ที่ทำศึกษาเรื่อง การวิจัยการติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาครูแกนนำด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (boot camp) ที่ค้นพบในบางประเด็นว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนตามแนวทาง boot camp ได้แก่ (1) การมีเวลาเตรียมสอน (2) ความพร้อมของสื่ออุปกรณ์ (3) ความพร้อมของนักเรียน (4) การสนับสนุนของผู้บริหาร (5) การสนับสนุนงบประมาณ สำหรับอุปกรณ์ครูในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทาง boot camp มีดังนี้ (1) ไม่มีเวลาสอนเพราะต้องทำงานอื่น (2) ไม่มีเวลาเตรียมการสอน (3) ผู้เรียนมีความหลากหลาย (4) จำนวนนักเรียนต่อห้องมากจนทำกิจกรรมยาก และ (5) ขาดสื่อการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. โรงเรียนมัธยมศึกษา สามารถนำข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ไปใช้ประกอบการจัดหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน การพัฒนาครู วัสดุอุปกรณ์ ตามความพร้อมของแต่ละสถานศึกษาและความถนัดสนใจในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ได้ตามมาตรฐานการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในระดับ A2 ของสหภาพยุโรป (CEFR)
2. โรงเรียนมัธยมศึกษา สามารถนำข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ไปใช้ประกอบการยกระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของครู ให้เป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้การสื่อสารตามกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล (CEFR)
3. โรงเรียนมัธยมศึกษา ควรกำหนดแนวทางการบริหารและการจัดการวิชาการ การกำหนดบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การบริหารทั่วไป และการบริหารงบประมาณ ให้สามารถรองรับการนำข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ลงสู่การปฏิบัติ อันจะส่งผลให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐานความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป ได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยการฝึกปฏิบัติด้วยการเข้าค่ายภาษาอังกฤษ โดยเลือกใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรและสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียนให้เหมาะสมกับการเพิ่มพูนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ได้ตามมาตรฐานการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของสหภาพยุโรป (CEFR)
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดการเพิ่มขีดความสามารถด้วยการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูภาษาอังกฤษโรงเรียน ซึ่งจะส่งโดยตรงต่อการยกระดับมาตรฐานในการจัดการเรียนการ

สอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ได้ตามมาตรฐาน การสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษของสหภาพยุโรป (CEFR)

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อจัดลำดับการมีอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การสื่อสารแบบ 5G การมีอุปกรณ์การสื่อสารแบบไร้สายที่ทันสมัยมากในปัจจุบัน และคุณลักษณะทาง ประชากรศาสตร์ของครู และนักเรียน เช่น ยุคสมัยที่นักเรียนและครูเกิด ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียน การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เพื่อเพิ่มเติมการนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษ ที่สนับสนุนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักเรียนมัธยมศึกษาไปใช้ให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คมชัดลึก. (2560, 15 มีนาคม). *เรียนอังกฤษแต่เด็กทำไมพูดไม่ได้*. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/265267>.
- ณัฏฐ์นรี ฤทธิรัตน์ และธัญญา ชีระมณี. (2557). *ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทักษะการพูด ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์. คณะศิลปศาสตร์, สาขาการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ.
- ปิยพงษ์ คล้ายคลึง และกาญจนา ตระกูลวรกุล. (2560). *การติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาครู แกนนำด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (Boot Camp)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- วุฒิชัย เนียมเทศ. (2555). การบริหารโครงการหลักสูตรภาคภาษาอังกฤษ (English Program) อย่างไร ให้ประสบความสำเร็จ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 23(3), 2-18.
- สมณัญญา บุญประสพ และสุรัชย์ ไชยพจน์ (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโครงการ ห้องเรียนพิเศษภาคภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเทศไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 29(2), 158-174.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). *แนวปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สถาบันภาษาอังกฤษ. (2557). *คู่มือการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบอ้างอิง ความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป ระดับชั้นมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562, 3 ธันวาคม). *ผลการประเมิน PISA 2018 : นักเรียนไทยวัย 15 ปี รู้และทำอะไรได้บ้าง*. สืบค้นจาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-12/>
- Education First. (2020). *EF English Proficiency Index – A Ranking of 100 Countries and Regions by English Skills*. (2020 edition) Retrieved from <https://www.ef.com/assetscdn/WIBlwq6RdJvcD9bc8RMd/cefcom-epi-site/reports/2020/ef-epi-2020-english.pdf>
- Guskey, T. R. (2000). *Evaluation Professional Development*. California: A sage.

- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Larsen - Freeman, D. (2002). *Techniques and Principles in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lottie, B. and Janet, O. (2014). *Communicative Language Teaching Approach and Integrating in Classroom*. Bangkok: 9 – 11 January.
- Richards, J. C. (2006). *Communicative Language Teaching Today*. Cambridge: Cambridge University Press.

การศึกษาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
A study of the Adversity Quotient of students in the Faculty of
Education Sisaket Rajabhat University

ชนมน สุขวงศ์
Chanamon Sookawong

สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Elementary Education, Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University

Corresponding email: chanamonsookawong@gmail.com

Received: 25 January 2023; Revised: 15 February 2023; Accepted: 20 February 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 2) เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามเพศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ชั้นปีที่ 1 ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 325 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบวัดความฉลาดในการเผชิญอุปสรรค จำนวน 30 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีระดับความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรคมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ด้านความสามารถในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรคและด้านความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาที่มีเพศต่างกันพบว่าไม่มีความแตกต่างทางสถิติ

คำสำคัญ : ความฉลาด, การเผชิญอุปสรรค, นักศึกษาคณะครุศาสตร์

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the level of Adversity Quotient of students in the Faculty of Education Sisaket Rajabhat University 2) compared mean scores of Adversity Quotient among of students in the Faculty of Education Sisaket Rajabhat University with different sex. This study was research with the sample group consisted of 325 subjects of Faculty of Education students Sisaket Rajabhat University Year 1 derived from Multi-stage Sampling. The research instruments were the Adversity

Quotient assessment of 30 item test with a confidence value Reliability of questionnaire was 0.82. The data were analyzed by average, standard deviation, and independent t-test.

The results of this research showed that students in the Faculty of Education Sisaket Rajabhat University have high overall Adversity Quotient with the highest individual mean in the ability to control obstacles had the highest average followed by ability to endure and withstand problems and obstacles and the ability to bring oneself to solve obstacles, respectively. When comparing the mean scores of Adversity Quotient among students with different personal factors in terms of gender, found that there was no statistical difference

Keywords: Quotient, Adversity Quotient, Students in the Faculty of Education

บทนำ

ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรค (Adversity quotient) เป็นความสามารถที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จนอกเหนือจากการที่บุคคลมีความสามารถทางเชาว์ปัญญา (Intelligence Quotient) และ ความสามารถทางเชาว์อารมณ์ (Emotional Quotient) ความรู้ความสามารถด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียวมันไม่เพียงพอที่จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จ ในหน้าที่การงานได้เพราะย่อมต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมาย ทำให้เกิดความรู้สึกกดดัน ตึงเครียด ส่งผลให้บุคคลมีปฏิกิริยาตอบโต้สถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตที่แตกต่างกัน การศึกษาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บุคคลเติบโตเป็นผู้ที่จะสามารถหันหน้าเผชิญกับปัญหา เรียนรู้ที่จะอดทน อดกลั้น เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่กดดัน ตึงเครียด และใช้วิธีการในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยมีการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) การเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของสังคมในยุคปัจจุบันก้าวเข้าไปสู่สังคมใหม่ที่เรียกว่าสังคมเทคโนโลยี โดยสภาพสังคมทั่วโลกเปลี่ยนแปลงไปด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้หลายทาง ตามกระแสของความเจริญก้าวหน้าด้านวัตถุและเทคโนโลยีที่ทันสมัยซึ่งดูเหมือนนวัตกรรมจะทำให้มนุษย์มีชีวิตที่สะดวกสบายมากขึ้น แต่สิ่งเหล่านี้ล้วนต้องแลกมากับการแข่งขัน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจเน้นขับเคลื่อนประเทศด้วยเศรษฐกิจ คนในสังคมจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้บุคคลพยายามปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นสัตว์สังคมจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและบุคคลที่สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ส่วนบุคคลที่ไม่สามารถปรับตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ก็จะเกิดปัญหาในการดำรงชีวิต ทั้งปัญหาทางด้านจิตใจ ปัญหาทางด้านสังคม เช่น เกิดความรู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง เกิดความเครียดไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้และนำไปสู่ปัญหาสังคม นั่นคือการหาทางออกที่ไม่ถูกต้องในการแก้ปัญหา เช่น การฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหา ซึ่งการดำเนินชีวิตของบุคคลในยุคปัจจุบันที่ต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคในชีวิต ในรูปแบบของปัญหาความซับซ้อนที่แตกต่างกันไป ความเหนื่อยล้า ความเครียดที่เพิ่มขึ้นจนทำให้หลายคนรู้สึกมีความสุขลด

น้อยลง และอาจนำไปสู่ปัญหาทางด้านสุขภาพจิตที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งอาจเป็นปัจจัยเริ่มต้นที่สำคัญในการนำไปสู่การเริ่มต้นของความเจ็บป่วยทางจิตใจ เมื่อเครียดติดต่อกันเป็นเวลานาน อาจจะมีโอกาสเสี่ยงทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า นำไปสู่การทำร้ายร่างกายตนเอง (กรมสุขภาพจิต, 2559) ดังนั้นการป้องกันโดยการสร้างเสริมให้บุคคลมีสุขภาพจิตที่เข้มแข็งจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ บุคคลจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเตรียมความพร้อมหรือภูมิคุ้มกันที่มากพอสำหรับการป้องกันอุปสรรคเหล่านี้ที่จะเข้ามาหรือเลือกที่จะผ่านให้ผ่านอุปสรรคเหล่านี้ไปได้ด้วยดี โดยส่งผลกระทบต่อตนเองให้น้อยที่สุด ซึ่งอุปสรรคในบุคคลนั้นหมายถึงเหตุการณ์หรือสิ่งที่เข้ามาขัดขวางการดำเนินชีวิตของบุคคล ก่อให้เกิดความยากลำบากในการผ่านพ้นสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ในบางครั้งบุคคลอาจเกิดภาวะวิกฤตซึ่งกระทบต่อการใช้ชีวิตและการข้ามพ้นเหตุการณ์ที่เลวร้ายเหล่านี้ไปซึ่งปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความสามารถของบุคคลที่จะเข้ามาช่วยให้บุคคลเกิดความสามารถที่จะเผชิญกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เข้ามาและกลับคืนสู่สภาวะปกติและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

Stoltz (2000) กล่าวว่า ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคเป็นแนวคิดที่ถูกนำมาช่วยให้บุคคลสามารถจัดการกับปัญหาและเอาชนะความทุกข์ยากลำบาก สามารถผ่านพ้นวิกฤต และประสบความสำเร็จในชีวิตได้ เป็นความสามารถของแต่ละบุคคลในการจัดการกับปัญหาและอุปสรรค และเอาชนะความทุกข์ยากลำบากจนสามารถผ่านพ้นวิกฤตและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ บุคคลที่มีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคจะสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมและฟันฝ่าปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จนสามารถทำตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ เป็นความสามารถที่ช่วยให้บุคคลจัดการกับปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพแม้ว่าประสบกับความผิดพลาด ล้มเหลว จะไม่ยอมแพ้หรือล้มเลิกการทำงานแต่จะการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นและเพียรพยายามแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ซึ่งความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคดังกล่าวคือรูปแบบพฤติกรรมการตอบสนองต่อปัญหาและอุปสรรคในชีวิตเพราะบุคคลเกิดมาพร้อมกับแรงขับที่ผลักดันให้ก้าวไปข้างหน้าในการกระทำต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้เมื่อพบเจอสถานการณ์ที่ยากลำบากหรือมีปัญหาและอุปสรรค แต่ละบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นกับความสามารถในการเข้าใจ การควบคุม และจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยมีวิธีการจัดการปัญหาที่แตกต่างกันไปตามทัศนคติ ความเชื่อในแง่มุมต่าง ๆ ลักษณะของการพิจารณาปัญหา รวมถึงคุณลักษณะของแต่ละบุคคลที่มีต่อปัญหานั้น การพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพสอดคล้องกับสภาวะการณ์ของโลกและสังคมที่เปลี่ยนแปลงนับว่ามีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้บุคคลมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรม และจริยธรรม สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะรัฐมนตรีแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะในหมวดสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงหัวข้อคนไทยควรได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในเรื่องพัฒนาเด็กวัยเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการ มีสติปัญญาทางอารมณ์ที่เข้มแข็ง สามารถศึกษาหาความรู้ และต่อยอดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งคุณภาพของบุคคลไม่ได้ประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียวที่จะบ่งบอกได้ว่าบุคคลนั้นมีคุณภาพหรือประสบความสำเร็จในชีวิตแต่ที่ผ่านมาเชื่อกันว่าความสำเร็จและความก้าวหน้าของบุคคลมาจากเขาวนปัญญา ทั้งที่จริงเขาวนปัญญาเป็นเพียงบันไดขั้นต้นที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของชีวิต ผลจากเขาวนปัญญาเพียงร้อยละ 20 มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในชีวิตการงานแต่การมีสุขภาพจิตที่ดีและการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นได้เป็นอย่างดีต่างหากที่จะทำให้บุคคล

นั้นประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต อย่างไรก็ตามการพัฒนาคนของประเทศชาติให้มีคุณภาพในยุคปัจจุบันนี้ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมให้มากยิ่งขึ้นควบคู่ไปกับด้านสติปัญญา (Arora et al, 2010)

นักศึกษาคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ต้องพบการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมรอบตัวนักศึกษาซึ่งการเปลี่ยนแปลงล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อนักศึกษาทั้งสิ้น ซึ่งไม่ว่าจะเป็นในด้านการเรียน ผู้สอน สภาพแวดล้อม สังคมกลุ่มเพื่อนและกิจกรรมต่างๆ ที่นักศึกษาต้องเข้าร่วม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีการศึกษาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคหลากหลายมิติ เช่นงานวิจัยของณัฐยานันท์ เวทน์ (2564) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่าระดับความสามารถและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟูอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพิษณุโลกในภาพรวมอยู่ในระดับสูง หรืองานวิจัยของอมรรวรรณ เวชกามา (2563) ศึกษาความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้อำนวยการกับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้อำนวยการโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยจึงสนใจเสนอมิติความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาระดับปริญญาตรีรวมถึงต้องการศึกษาความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านเพศมีผลต่อความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคหรือไม่ เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการพัฒนาด้านวัตถุและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี พร้อมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างการเจริญก้าวหน้าทางวัตถุกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชากรเนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยีที่มีเครื่องอำนวยความสะดวกสบายที่มาพร้อมกับสิ่งยั่วยุซึ่งเป็นสาเหตุให้นักศึกษาทำสิ่งที่ผิดพลาดได้ง่าย ก่อให้เกิดปัญหามากมาย ในการปรับตัวทางสังคม การใช้สารเสพติด ความฟุ้งเฟ้อ การย่อหย่อนระเบียบวินัย การทะเลาะวิวาท การขาดศีลธรรม หากนักศึกษาสามารถที่จะเผชิญและฝ่าฟันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ก็จะส่งผลให้นักศึกษาสามารถศึกษาได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย แต่ถ้านักศึกษาไม่สามารถปรับตัว ไม่สามารถที่จะเผชิญและฝ่าฟันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ บางส่วนมีความไม่อยากรเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อน สุขภาพร่างกายไม่สมบูรณ์แข็งแรง ติดแฟน ตั้งครรภ์ระหว่างเรียน การใช้ยาเสพติด การเล่นเกม การพนัน ทะเลาะวิวาท ติดเกม มีปัญหาครอบครัวฐานะทางบ้านยากจน รู้สึกไม่ชอบสาขาวิชาที่เรียน เนื้อหาที่เรียนไม่ตรงกับความต้องการ ผลกระทบที่ตามมาไม่ว่าจะเป็นด้าน การเรียน ด้านผู้สอน และด้านอื่นๆ อาจส่งผลให้นักศึกษาเกิดความท้อแท้เบื่อหน่ายในการเรียน รู้สึกอึดอัดเมื่อได้อยู่กับเพื่อน ผลที่ตามมาคือการลาออกกลางคัน ซึ่งมาจากสาเหตุหลักเรื่องการไม่สามารถควบคุมอารมณ์และปรับตัวเข้ากับสังคมสิ่งแวดล้อมไม่ได้ ซึ่งจะทำให้เป็นคนที่ทำอะไรไร้จุดหมาย ไม่สู้งาน บางคนเมื่อพบปัญหาอุปสรรคมักจะท้อแท้ สิ้นหวัง ไม่อดทน มองโลกในแง่ร้าย ไม่ใช้ความพยายาม ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ส่งผลกระทบต่อการเรียน ผลการเรียนลดลง ขาดเรียน จนหมดสิทธิสอบ ทำให้นักศึกษาไม่ประสบความสำเร็จในด้านการเรียน ดังนั้น ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก หากนักศึกษามีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคก็จะส่งผลให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในด้านการเรียนระดับมหาวิทยาลัย ความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคจะบ่งบอกถึงความอดทน ความพยายามในการทำ ความเข้าใจกับอุปสรรคและรู้ที่มาของความรู้สึกว่าทำไมคนเราถึงท้อถอย สิ้นหวัง เมื่อประสบกับเหตุการณ์ยากลำบากที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ความสามารถในการผ่านพ้นความ ยากลำบาก อีกทั้งมีความพากเพียร มุ่งมั่น เพื่อให้พบกับความสำเร็จถึงแม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาที่หนักหนาสาหัสเพียงใดก็ยังคง

ยืนหยัดต่อสู้จนสามารถผ่านพ้นวิกฤติและประสบความสำเร็จในชีวิตได้สามารถเอาชนะปัญหาและเอาชนะความทุกข์ยากลำบากเหล่านั้นได้ (Mangrulkar et al, 2001) นอกจากนี้บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในวิชาชีพต่างๆ ไม่สามารถวิเคราะห์ได้จากแบบทดสอบสติปัญญามาตรฐานที่มีทั่วไปเพียงอย่างเดียว สิ่งที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นประสบความสำเร็จคือความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคซึ่งสามารถที่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงได้ไม่ว่าจะอายุเท่าไรหรือไม่ว่าจะเริ่มต้นที่จุดใดก็ตาม หากบุคคลมีการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคที่ดีก็จะช่วยให้ตนเองมีประสิทธิภาพ ซึ่งบุคคลที่อดทน พากเพียร และรับผิดชอบต่องานตนเองจะสามารถเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคไปได้อย่างผู้มีชัยชนะ ส่วนบุคคลที่อ่อนแอและยอมแพ้ต่อปัญหาอุปสรรคจะประสบความล้มเหลวในชีวิตและจมอยู่กับความเครียดความทุกข์ไปตลอดชีวิต ฌ็อง-ฌัก กูแซ (2564) ได้ให้ความหมายและแนวคิดในการจัดการกับปัญหาและอุปสรรค ว่าเป็นการพยายามทำความเข้าใจปัญหา ค้นหาสาเหตุของปัญหา หาแนวทางวิธีการแก้ไขและทำการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค การศึกษาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคเพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคให้กับนักศึกษาถือว่าเป็นหัวใจสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากนักศึกษาอยู่ในช่วงเริ่มต้นของวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของวัยรุ่นว่าเป็นช่วงทศวรรษที่ 2 ของชีวิต อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 18-21 ปี (World Health Organization, 2011) เป็นช่วงเวลาที่สั้นและมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่การเป็นผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาช่วงนี้จึงเป็นช่วงสำคัญของชีวิต เนื่องจากวัยรุ่นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เป็นวัยแห่งการปรับตัวรวมทั้งเป็นวัยแห่งปัญหา ความเครียดทางอารมณ์และเป็นวัยที่พร้อมจะแสวงหาและพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง ถ้าหากวัยรุ่นคนใดสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ก็จะเป็นผู้มีความสุขกายและสุขภาพจิตที่ดีแต่ถ้าปรับตัวไม่ได้ก็จะสร้างปัญหาต่างๆ ตามมาเช่นปัจจุบัน เมื่อบุคคลเผชิญกับเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดในชีวิตหรือเหตุการณ์อันเลวร้ายบุคคลที่มีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคสูงมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาลดลงหรือปัญหาสุขภาพจิตน้อยกว่าบุคคลที่มีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคต่ำ จากพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมากมายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงนับเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นโอกาสที่จะพัฒนาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคให้เกิดขึ้น ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคจึงเป็นความสามารถหนึ่งที่สามารถทำให้เพิ่มขึ้นได้เองในตัวบุคคล ซึ่งอาจเป็นเสมือนการเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งภายในจิตใจ จะส่งผลให้บุคคลเหล่านี้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพพร้อมที่จะเผชิญกับเรื่องราวที่เป็นอุปสรรคปัญหาในครั้งต่อไป และจะช่วยเป็นพื้นฐานในการผ่านพ้นและฟื้นคืนพลังเมื่อเผชิญปัญหาท้าทายอีกครั้งโดยสามารถผ่านไปได้ด้วยดี (De Costa, 2015) จากประเด็นปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจและมุ่งเน้นที่จะศึกษาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์สังกัดคณะครุศาสตร์จึงสนใจศึกษาและทำการวิจัยกับนักศึกษาให้มีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวอยู่ในสังคม สามารถฟันฝ่าปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งด้านการเรียน สังคม อาชีพ ฯลฯ และประสบความสำเร็จในชีวิต โดยเริ่มต้นจากการวัดความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษา ซึ่งการที่จะพัฒนาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาได้ต้องทราบว่าคุณลักษณะใดที่ควรได้รับการพัฒนา จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการจำแนกนักศึกษาหรือที่เรียกว่าแบบวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ในงานวิจัยนี้ใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแบบวัดของอมรรวรรณ เวชกามา (2563) และ Stoltz (2000) วัดความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของแต่ละบุคคลนั้น เป็นการวัดจากคุณลักษณะด้านความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคที่ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 ความสามารถในการควบคุม

อุปสรรค หมายถึงความสามารถในการตระหนักว่าตนสามารถจัดการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บุคคลที่มีลักษณะด้านนี้สูงเป็นบุคคลที่จะคิดเสมอว่าตนสามารถควบคุมสถานการณ์ในชีวิตได้ เชื่อว่าทุกปัญหามีทางแก้ไข มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา ไม่ย่อท้อ มีความหนักแน่น ไม่ลดละความตั้งใจ มีความกระตือรือร้นในการเผชิญปัญหาและพยายามหาทางออกอยู่เสมอ ด้านที่ 2 ด้านความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค หมายถึง การวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุของปัญหาว่าใครหรืออะไรคือสาเหตุ และตระหนักว่าเป็นความรับผิดชอบของตนมากน้อยเพียงใด เมื่อเป็นปัญหาของตนก็จะต้องหาทางแก้ไขให้ได้ ไม่ผลักภาระรับผิดชอบไปให้คนอื่น พิจารณาปัญหาจากตนเองและปัจจัยภายนอก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากความผิดพลาด ตำหนิหรือโทษตนเองอย่างสร้างสรรค์ ด้านที่ 3 ด้านความสามารถในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค หมายถึง การรับรู้ว่าอุปสรรคและสาเหตุของอุปสรรคนั้นจะคงอยู่ยาวนานเพียงใด ผู้ที่มีด้านนี้สูงจะมองว่าความสำเร็จเป็นสิ่งที่คงอยู่ยาวนาน และมองว่าอุปสรรคและสาเหตุของอุปสรรคเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นชั่วคราว ไม่คิดว่าเกิดซ้ำอีก ส่งผลให้บุคคลมองโลกในแง่ดีขึ้น สามารถแก้ปัญหาโดยไม่ย่อท้อ ส่วนผู้ที่มีด้านนี้ต่ำจะรู้สึกว่ายับยั้งอุปสรรคและสาเหตุของมันคงอยู่เป็นเวลานาน ส่วนเหตุการณ์ที่ตั้นนั้นก็มองว่าเป็นเรื่องชั่วคราว ทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำการใดๆ เพื่อแก้ปัญหาที่ตนมองว่าไม่มีทางแก้ไขได้ ซึ่งเป็นมาตรวัดที่มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีลักษณะเป็นข้อคำถามเชิงสถานการณ์ จำนวน 30 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงอายุที่ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคเริ่มพัฒนามาจากใยประสาทในสมองเด็กเมื่อเด็กอายุ 12 ปีและเพิ่มมากขึ้นใน 16 ปีแต่ไม่สิ้นสุดจนอายุ 23 ปี หากมีเครื่องมือวัดที่ทำให้ทราบว่าคุณลักษณะความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคและนำนักศึกษาเหล่านั้นมาฝึกความสามารถการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค จะทำให้นักศึกษาสามารถเผชิญปัญหาได้ดีขึ้นเมื่อนักศึกษาสามารถปรับตัวให้เผชิญปัญหาได้ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับเด็กวัยรุ่นก็จะลดลงและจะเป็นแนวทางให้ผู้เกี่ยวข้องหาทางส่งเสริมพัฒนาให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเพื่อจะได้เป็นนักศึกษาที่มีความอดทนสามารถต่อสู้ เอาชนะปัญหาและอุปสรรคความยากลำบากได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบันและประสบความสำเร็จในอนาคตได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามเพศ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1/2565 จำนวน 625 คน (สำนักส่งเสริมและบริหารวิชาการ, 2565)

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จำนวน 325 คน เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอนเริ่มจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแบ่งประชากรตามสาขาวิชาที่นักศึกษาคณะครุศาสตร์สังกัด 11 สาขา จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรออกเป็นภาคการศึกษาที่ลงทะเบียนและเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างจาก 6 สาขา ประจำภาคการศึกษาที่ 1/2565

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ ตัวแปรตาม ได้แก่ ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรค ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรค 2) ด้านความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค 3) ด้านความสามารถในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความฉลาดในการเผชิญอุปสรรค เป็นแบบสอบถามวัดฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นโดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรค 2) ด้านความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค 3) ด้านความสามารถในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค โดยมีข้อคำถามด้านละ 10 ข้อ รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ ที่ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน อำนาจจำแนกรายข้อของข้อคำถามของแบบวัดความฉลาดในการเผชิญอุปสรรค 30 ข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.28 - 0.52 พิจารณาในแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้ ด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรค จำนวนข้อคำถาม 10 ข้อ มีดัชนีอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.32 - 0.52 ด้านความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค จำนวนข้อคำถาม 10 ข้อ มีดัชนีอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.28 - 0.49 ด้านความสามารถในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค จำนวนข้อคำถาม 10 ข้อ มีดัชนีอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.30 - 0.48 นำแบบวัดที่ได้แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด และนำมาทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (α -Coefficient) โดยวิธีของ Cronbach (Coefficient Alpha, อังในอังคณา ศรีทิพย์ศักดิ์และคณะ, 2565) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.82

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บและรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถามเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 16 - 30 กันยายน พ.ศ. 2565

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ด้วยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็น

รายชื่อและภาพรวม และแปลผลการพิจารณาคะแนนความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษโดยนำคะแนนเฉลี่ยของแบบวัดความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคมาแบ่งตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย (Best, 1970)

- คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีคะแนนความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคระดับสูงมาก
- คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีคะแนนความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคระดับสูง
- คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีคะแนนความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคระดับปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีคะแนนความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคระดับต่ำ
- คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีคะแนนความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคระดับต่ำมาก

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Independent Samples)

ผลการวิจัย

1.จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

ลักษณะของตัวแปรอิสระ	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
ชาย	81	24.92
หญิง	244	75.08
รวม	325	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่าจำนวนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 325 คน เป็นนักศึกษาหญิงจำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 75.08 และนักศึกษาชายจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 24.92 ตามลำดับ

2.ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคจำแนกโดยรวมและรายด้าน

ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรค	Mean	S.D.	การแปลความหมาย
1. ด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรค	4.07	0.35	สูง
2. ด้านความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค	3.88	0.42	สูง

ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรค	Mean	S.D.	การแปลความหมาย
3. ด้านความสามารถในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค	3.99	0.43	สูง
เฉลี่ย	4.02	0.34	สูง

จากตารางที่ 2 พบว่า ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษโดยภาพรวมมีคะแนนความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 มีระดับความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคโดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรคมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรคมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ตามลำดับ

3. ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรค แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรค

ด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรค	Mean	S.D.	การแปลความหมาย
1. ความสามารถในการตระหนักรู้ว่าตนสามารถจัดการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	4.24	0.54	สูง
2. ความคิดเชิงรุกต่อปัญหา	4.18	0.40	สูง
3. การควบคุมสถานการณ์ในชีวิต	4.16	0.44	สูง
4. ความหนักแน่นไม่ลดละความตั้งใจ	3.89	0.45	สูง
5. ความกระตือรือร้นในการเผชิญปัญหา	3.85	0.45	สูง
เฉลี่ย	4.07	0.35	สูง

จากตารางที่ 3 พบว่า ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรค พบว่านักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีค่าเฉลี่ยด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรค ในระดับสูงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีความสามารถในการตระหนักรู้ว่าตนสามารถจัดการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 ความคิดเชิงรุกต่อปัญหามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 การควบคุมสถานการณ์ในชีวิตมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 มีความหนักแน่น ไม่ลดละความตั้งใจมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และ ความกระตือรือร้นในการเผชิญปัญหามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ตามลำดับ

4. ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค
แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถ
ในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค

ด้านความสามารถในการนำตนเอง เข้าไปแก้ไขอุปสรรค	Mean	S.D.	การแปลความหมาย
1. การเรียนรู้จากความผิดพลาด	4.03	0.53	สูง
2. การวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุของปัญหา	3.70	0.45	สูง
เฉลี่ย	3.88	0.42	สูง

จากตารางที่ 4 พบว่า ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค พบว่านักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีค่าเฉลี่ยด้านความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรคในระดับสูงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 โดยเรียงคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การเรียนรู้จากความผิดพลาด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 และการวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุของปัญหา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ตามลำดับ

5. ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถ
ในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค

ด้านความสามารถในการอดทน และทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค	Mean	S.D.	การแปลความหมาย
1. การมองโลกแง่ดี	4.12	0.48	สูง
2. การรับรู้การคงอยู่ของอุปสรรค	3.86	0.56	สูง
3. ความสามารถในการอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค	3.85	0.56	สูง
เฉลี่ย	3.99	0.43	สูง

จากตารางที่ 5 พบว่า ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค พบว่านักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีค่าเฉลี่ยด้านความสามารถในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรคในระดับสูงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 โดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ การมองโลกแง่ดีมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 การรับรู้การคงอยู่ของอุปสรรค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และความสามารถในการอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ตามลำดับ

6. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษระหว่างเพศชายและเพศหญิง แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่มีปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ

เพศ	n	Mean	S.D.	t	p-value
ชาย	81	4.05	0.30	0.34	0.74
หญิง	244	4.02	0.34		

จากตารางที่ 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษระหว่างเพศชายและเพศหญิงพบว่าไม่มีความแตกต่างทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การศึกษาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาของอมรรณ เวชกามา (2563) ศึกษาความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้บริหารการศึกษากับบรรยากาศขององค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร การศึกษาพบว่าความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และการศึกษาของณัฐยานันท์ เวทำ (2564) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่าระดับความสามารถและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพิษณุโลกในภาพรวมอยู่ใน ระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคมีการปรับตัวในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ตลอดเวลา นักศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการแก้ไขอุปสรรคเนื่องจากเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิต ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปัญหาจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และเกิดขึ้นเป็นประจำ ซึ่งคนทุกคนต้องการมีความสามารถในการฟันตัวจากอุปสรรค เพราะว่าอุปสรรคนั้นมีอยู่ในชีวิตของคนเรา ถ้าเราเพิ่มความสามารถในการฟันตัวจากการเผชิญอุปสรรค เราจะสามารถก้าวข้ามสิ่งที่ไม่ดีในชีวิตของเราได้อย่างง่ายดาย และก้าวข้ามอุปสรรคไปได้และบุคคลที่มีความสามารถในการฟันตัวจากการเผชิญอุปสรรคจะเป็นคนที่มีสุขภาพจิตดีจะจัดการกับการเปลี่ยนแปลงร่วนวาย ความกดดันที่ไม่จบสิ้นและอุปสรรคที่รบกวนให้ดีขึ้นได้รวมถึงมักจะจัดการกับอุปสรรคใหญ่ได้ง่ายดายกว่าคนอื่น พวกเขาจะแก้ไขชีวิตที่ร่วนวายของเขาด้วยวิธีการใหม่ที่เหมาะสมกับเขา และพยายามก้าวข้ามอุปสรรคและพัฒนาเป็นความ แข็งแกร่งให้กับตนเองต่อไป ถ้าเรามีความสามารถในการฟันตัวจากการเผชิญอุปสรรคมากขึ้นเท่าไร เราก็สามารถจัดการการเปลี่ยนแปลงอุปสรรคได้รวดเร็ว

และง่ายขึ้นเท่านั้น จากประสบการณ์ต่าง ๆ ของนักศึกษาส่งผลให้นักศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี ยกระดับความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคได้ดีขึ้น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาในวัยนี้เป็นวัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการจากวัยเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมจึงต้องปรับตัวเข้ากับสภาพปัญหาอุปสรรคต่างๆที่ต้องเผชิญอยู่เป็นประจำ หากนักศึกษาเหล่านี้ทอดถอนใจหรือขาดความอดทนต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นก็จะทำให้นักศึกษาเหล่านี้ไม่ประสบความสำเร็จ วัยรุ่นเป็นช่วงระยะคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กต่อเนื่องกับความเป็นผู้ใหญ่เป็นวัยที่ต้องเผชิญอุปสรรคมากมาย หากพวกเขามีกำลังใจที่จะต่อสู้กับอุปสรรคแล้วก็จะทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี การที่นักศึกษาจะใช้ชีวิตในระหว่างการศึกษาจนสำเร็จการศึกษาได้นั้นจำเป็นต้องมีความอดทนสูงและด้วยข้อเท็จจริงดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงอาจเป็นเหตุผลให้นักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงว่านักศึกษาสามารถจัดการกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อและมีความอดทนสร้างกำลังใจให้แก่ตนเองอยู่เสมอเมื่อพบอุปสรรคเพื่อให้ตนเองสามารถประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังเอาไว้

2. เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความฉลาดในการเผชิญอุปสรรครายด้าน พบว่านักศึกษามีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคอยู่ในระดับสูงทุกด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถในการควบคุมอุปสรรค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรคมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคด้านความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรคมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ตามลำดับ ผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์และคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภูมิหลัง ความสามารถในการสร้างสรรค์ และ ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ที่ส่งผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงทุกด้านสอดคล้องกับแนวคิดของ Stoltz and Erik (2010) ที่กล่าวว่าความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคและปัญหาบ่งชี้ถึงความพากเพียร ความอดทนซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการประสบความสำเร็จในชีวิต เนื่องจากนักศึกษาจะพบเจอกับสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับปัญหาตลอดเวลา เช่น การปรับตัว เพื่อนใหม่ แนวการเรียนการสอนแบบใหม่ ภาวะเศรษฐกิจ สภาพคล่องทางการเงิน ความไกลบ้าน ทำให้นักศึกษาต้องแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคเหล่านี้เป็นประจำจึงทำให้ความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคสูงและบุคคลที่มีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคนั้นจะสามารถเปลี่ยนอุปสรรคให้เป็นความท้าทายเปลี่ยนความล้มเหลวให้เป็นความสำเร็จ คนที่มีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคจะไม่ยอมให้อุปสรรคมาขัดขวางการใช้ชีวิตของพวกเขา ผู้ที่ประสบความสำเร็จสูงนั้นจะไม่ปะทะกับอุปสรรคด้วยการมองโลกในแง่ดีทันทีพวกเขาจะใช้เวลาในการคาดการณ์สิ่งต่างๆสามารถผิดพลาดได้ก่อนตัดสินใจไปสู่เป้าหมายของเขา คนที่ประสบความสำเร็จจะพยายามคาดคะเนถึงอุปสรรค ข้อจำกัดส่วนบุคคลและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอีกด้วย

3. คะแนนเฉลี่ยของความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคระหว่างนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในด้านเพศ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันสอดคล้องกับการศึกษาของปัทมา นาแถมเงิน และคณะ (2560) ศึกษาการพัฒนาแบบวัดเชิงสถานการณ์เพื่อวัดความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่าความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีภูมิหลังต่างกัน

พบว่าเพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคไม่แตกต่างกัน เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ สมหญิง จันทุไทยและเกียรติศักดิ์ อิชยานันท์ (2560) ที่ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ประสบการณ์ทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคการค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของกลารัตน์ ศรีรักษ์ (2556) ที่กล่าวว่าเพศไม่มีอิทธิพลต่อความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคเป็นเพราะบทบาททางเพศหลายด้านที่เท่าเทียมกันมากขึ้นในสภาพปัจจุบันทำให้ทั้งเพศชายและเพศหญิงสามารถเผชิญปัญหาหรือแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจได้อย่างไม่แตกต่างกัน รวมถึงสนับสนุนแนวคิดของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2563) ที่กล่าวว่าปัจจัยเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สภาพการณ์และเงื่อนไขสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เพศชายและเพศหญิงบุคคล สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ทุกสถานการณ์ที่พบเจอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ครูและสถานศึกษาควรมีการพัฒนากิจกรรมเพื่อสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษา

1.2 ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาและสนับสนุนการเรียนการสอนของนักศึกษาควรนำผลการวิจัยไปศึกษาเพื่อพิจารณาในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมพัฒนาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อสอดแทรกในการบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้ฝึกความสามารถในการควบคุมอุปสรรค ความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรคและความสามารถในการอดทนและทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำแนกตามชั้นปีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างว่าปีการศึกษาต่างกัน อายุต่างกันมีผลต่อความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคหรือไม่

2.2 ควรวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษเพื่อจะได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษามีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรค

2.3 ควรวิจัยเกี่ยวกับการจำแนกประเภทปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคเพื่อให้ทราบว่าตัวแปรอะไรบ้างที่สามารถแบ่งกลุ่มนักศึกษาที่มีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคสูงกับนักศึกษาที่มีความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคต่ำ

2.4 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษและเป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างเฉพาะบางปัจจัย จึงควรมีการศึกษาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคในภาพรวมของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อสะท้อนให้เห็นระดับความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนพัฒนาความฉลาดในการเผชิญอุปสรรคที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัณฑ์ ทวีทรัพย์พระวงศ์, ปรีศนีย์ เกศะบุตร, และ ปิยะภูมิ ศิริมงคล. (2559). ภูมิหลัง ความสามารถในการสร้างสรรค์และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ที่ส่งผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 30(93), 86-99.
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2563). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศ. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กรมสุขภาพจิต. (2559). *แผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิตในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กระทรวงสาธารณสุข.
- ณัฐยานันท์ เวทน์. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่*, 7(1), 231-245.
- ปัทมา นามเงิน, ทศนศิริพันธ์ สว่างบุญ, และ กุลภัสสร ศิริพรรณ. (2560). การพัฒนาแบบวัดเชิงสถานการณ์เพื่อวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 36(5), 54-62.
- ลดารัตน์ ศรีรักษ์. (2556). ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสถิติธุรกิจแบบผสมผสานของนักศึกษาคณะบัญชีมหาวิทยาลัยกรุงเทพ. *วารสาร มจร. วิชาการ*, 17(33), 17-34.
- สมหญิง จันทุไทย และ เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์. (2560). ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 8(2), 189-198.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564)*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักส่งเสริมและบริการวิชาการ. (2565, 30 กรกฎาคม). สถิติข้อมูลนักศึกษา. <http://www.oass.sskru.ac.th/OASS.html>.
- อังคณา ศรีทิพย์ศักดิ์, สังวาร์ วังแจ่ม, และ สุดา เนตรสว่าง. (2565). แนวทางการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 16(3), 130-146.
- อมรรรณ เวชกามา. (2563). *ความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้อำนวยการกับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Arora, S., Ashrafian, H., Davis, R., Athanasiou, T., Darzi, A., & Sevdalis, N. (2010). Emotional intelligence in medicine: a systematic review through the context of the ACGME competencies. *Medical Education*, 44, 749-764.
- Best, J. W. (1970). *Research in Education*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- De Costa. (2015). Reenvisioning language anxiety in the globalized classroom through a social imaginary lens. *Language Learning*, 65(3), 504-532.

- Krejcie Robert V. and DaryleW. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal of Education and Psychological*, 3, 606-610.
- Mangrulkar, L., Whitman, C & Ponner, M. (2001). *Life Skills Approach to Child and Adolescent Health Human Development*. Washington, DC: Education Development Center, Inc.
- Stoltz, P. G. (2000). *Adversity quotient finding your hidden capacity for getting thing's done*. New York: Harper-Collins.
- Stoltz, P. G., & Erik, W. (2010). *Turning everyday struggles into everyday greatness. The Adversity Advantage*. New York: Simon and Schuster.
- World Health Organization. (2011). *Life skill Education in schools*. Geneva: World Health Organization.

การส่งเสริมทักษะการปฏิบัติดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม

รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์

The Promoting of Secondary School 8th Grade Student's
Music Practice Skills by using Blended Learning Management
in Combination with a Series of Activities

ดิลก อุตราช^{1*}, นฤมล ภูสิงห์²

Dilok Uttarach^{1*}, Nalumol Phusing²

สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Master of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding email: dilok764@gmail.com

Received: 16 January 2022; Revised: 20 October 2022; Accepted: 16 November 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ 3) ศึกษาพัฒนาการทักษะการปฏิบัติดนตรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโนนกอทวิทยา ภาควิชาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผนการเรียนรู้ รวม 16 ชั่วโมง ชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ จำนวน 5 ชุดกิจกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ แบบวัดทักษะการปฏิบัติดนตรี จำนวน 5 ข้อ มีระดับคะแนน 4 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าคะแนนพัฒนาการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.17/81.11 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) พัฒนาการทักษะการปฏิบัติดนตรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยรวมอยู่ในระดับมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.01 คิดเป็น ร้อยละ 80.06

คำสำคัญ: ทักษะการปฏิบัติดนตรี, การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ABSTRACTS

The objectives of this research were: 1) to develop lesson plans in conjunction with Music and Dramatic Arts Activity set secondary school grade 2 to be effective according to the 80/80 criteria. 2) to compare academic achievement of secondary school students between before and after school by using a blended learning management together with a series of activities, Music, and Dramatic Arts courses 3) to study the development of music practice of students in secondary grade 2 by using a blended learning management together with a series of activities. The sample was 30 students who studied from secondary grade 2 Nonkokwittaya School, second semester, academic year 2021. They were selected by cluster random sampling. The research instruments included: A blended learning management plan a total of 8 learning plans, totaling 16 hours, activity sets, music-dancing course, 5 activities, learning achievement test, 30 items, music practice skill test, 5 items, with a score of 4 levels. The statistics used in the research were: percentage, mean, standard deviation and growth score.

The results of the study were as follows: 1) The results of the lesson plans together with a series of activities It was as efficient E_1/E_2 as 82.17/81.11, meeting the set criteria. 2) Educational achievement Music- Dramatic Arts of secondary grade 2 was higher than before learning, statistically significant at the .01 level. 3) The development skill of music practice among secondary grade 2 students continued to rise. Overall, it's at the proficient level. The mean was 16.01 or 80.06 percent.

Keywords: Music Practice Skills, Blended Learning

บทนำ

ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยสร้างสรรค์จากการเลียนแบบเสียงธรรมชาติ และการสร้างสรรค์จากจินตนาการของตนเอง ดนตรีนอกจากจะใช้เพื่อความบันเทิงแล้วยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (กรมศิลปากร, 2560) ขลุ่ยรีคอร์เดอร์ (Recorder) จัดเป็นเครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องเป่าลมไม้ในตระกูลขลุ่ย ในยุคบาโรกขลุ่ยรีคอร์เดอร์เป็นที่นิยมมาก แต่ต่อมา หมดความนิยมเนื่องจากมีเสียงเบาเกินไป แต่ในปัจจุบันขลุ่ยรีคอร์เดอร์กลับถูกนำมาใช้เป็นอุปกรณ์ในการเรียนดนตรีเพราะเป็นเครื่องดนตรีสากลที่มีราคาไม่แพง หาซื้อได้ง่าย มีขนาดเล็ก เป่าง่าย พกพาไปฝึกซ้อมได้สะดวก รวมทั้งสามารถดูแลเก็บรักษาได้ง่าย การฝึกเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ควรมีทักษะในเรื่องการวางนิ้ว การฝึกลมหายใจ การวางปากเป่า และท่าทางในการฝึกขลุ่ยรีคอร์เดอร์ที่ถูกวิธีจึงอาจถือได้ว่าการเรียนรู้ดนตรีนั้น สามารถสร้างทักษะของมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำเนินชีวิตได้อย่างสันติสุข

ทั้งนี้ ผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล บางคนเรียนรู้ได้เร็ว บางคนเรียนรู้ได้ช้า ส่งผลให้มีทักษะการปฏิบัติดนตรีและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ดังนั้นในด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ครูผู้สอน

รายวิชาดนตรีจะต้องมีการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อธิบายรายละเอียดต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริง และจำเป็นต้องอาศัยการฝึกซ้ำ ๆ บ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ สิ่งหนึ่งที่สามารถช่วยให้การสอนของครูได้ผลดีขึ้นก็คือ สื่อการสอนที่ครูสามารถจัดเตรียมไว้ให้ผู้เรียนสนใจ เข้าใจในเนื้อหาการเรียนได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสื่อของจริง วีดิทัศน์ สไลด์เทป ซีดีรอม หนังสือ เพื่อให้เป็นการพัฒนาทั้งด้านทักษะการปฏิบัติ และทฤษฎีอันส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) เป็นการเรียนการสอนที่หลากหลาย ซึ่งวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจแพร่หลายในปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้เป็นสำคัญและสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2555) ทั้งนี้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานในห้องเรียนที่เป็นแบบเผชิญหน้าระหว่างผู้เรียนและผู้สอน กับการเรียนนอกห้องเรียนโดยผ่านกิจกรรมและเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นที่น่าจะตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ทั้งด้านรูปแบบการเรียนรู้ รูปแบบการคิด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน (Bonk & Graham, 2004) ผู้สอนสามารถใช้วิธีการสอนอย่างน้อยสองวิธีในการจัดการเรียนการสอน เช่น ผู้สอนนำเนื้อหาบทเรียนผ่านเทคโนโลยีผนวกกับการสอนแบบเผชิญหน้า นอกจากนั้นผู้สอนอาจนำเนื้อหาบทเรียนแขวนไว้บนเว็บไซต์และติดตามการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ อีเลิร์นนิ่ง (E-learning) หรือด้วยระบบแอลเอ็มเอส (Learning Management System) หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ในห้องแล็บและหลังจากนั้นสรุปบทเรียนด้วยการอภิปรายร่วมกับอาจารย์ผู้สอนในห้องเรียน

ชุดกิจกรรมเป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งที่ใช้สำหรับการเรียนการสอน ซึ่งแต่ละรายวิชาจะจัดทำขึ้นสำหรับวิชานั้น ๆ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้หรือชุดฝึกทักษะว่าจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสามารถของแต่ละบุคคล นอกจากนั้นแล้วยังทราบผลการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ อย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย หรือเกิดความท้อแท้ในการเรียน เพราะผู้เรียนสามารถกลับไปศึกษาเรื่องที่ตนเองยังไม่เข้าใจใหม่ โดยไม่ต้องกังวลว่าจะท้อให้เพื่อนเสียเวลา คอย หรือตามเพื่อนไม่ทัน (อุษา รัตนบุปผา, 2547) การใช้ชุดกิจกรรมสามารถช่วยแก้ปัญหาในเรื่องของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้ เนื่องจากวิชาดนตรีเป็นวิชาการที่ต้องอาศัยการฝึกฝนทักษะภาคปฏิบัติ ซึ่งเปรียบเสมือนการเรียนอีกหนึ่งภาษา คือ ภาษาดนตรี การเรียนการสอนดนตรีจึงจำเป็นต้องมีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการฝึกทักษะได้ผลดีก็คือชุดการเรียนรู้หรือชุดฝึกทักษะนั่นเอง นับได้ว่าชุดกิจกรรมมีประโยชน์ต่อครูผู้สอนและผู้เรียน และนอกจากนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยยังอยู่ในสภาวะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมแบบรวมกลุ่มและการจัดการศึกษาอีกด้วย ส่งผลให้ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากการเรียนในห้องเรียนเป็นแบบออนไลน์ โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การจัดกิจกรรมผ่าน Google Meet, Zoom Meeting, Google Site ฯลฯ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรมรายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ เป็นการเรียนการสอนทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติที่เป็นการฝึกซ้ำบ่อย ๆ ให้เกิดความเคยชินและมีความชำนาญ เป็นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และนอกจากนี้ยังส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะในการปฏิบัติดนตรีซอว์รีคอร์ดที่มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์
3. เพื่อศึกษาพัฒนาการทักษะการปฏิบัติดนตรี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโนนกอภิวิทยา ตำบลโนนกอ อําเภอกษัตริย์บุรี จังหวัดชัยภูมิ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 รวม 132 คน จำนวน 5 ห้องเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 โรงเรียนโนนกอภิวิทยา จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา 22104 และทักษะการปฏิบัติดนตรี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. ขอบเขตของเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย นำมาจากเนื้อหาสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) รายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม

การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

4.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ เช่น มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม

4.1.2 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

4.1.3 วิเคราะห์เนื้อหา สาระการเรียนรู้เพื่อนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม

4.1.4 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม เนื้อหา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ การปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ สาระที่ 2 ดนตรี ศ 2.1 จำนวน 8 แผนการเรียนรู้ รวม 16 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมประกอบด้วย ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป ประกอบกับชุดกิจกรรมทั้งหมด 5 ชุด ดังนี้ ชุดกิจกรรมที่ 1 ความรู้พื้นฐานของขลุ่ยรีคอร์เดอร์ ชุดกิจกรรมที่ 2 โน้ตดนตรีเบื้องต้น ชุดกิจกรรมที่ 3 การปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์เบื้องต้น ชุดกิจกรรมที่ 4 การปฏิบัติขลุ่ย รีคอร์เดอร์แบบเดี่ยว เพลงลอยกระทง และชุดกิจกรรมที่ 5 การปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์แบบรวมวง เพลงลอยกระทง ชุดกิจกรรมการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ จำนวน 5 ชุด จัดทำขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้ฝึกทักษะพื้นฐานทางดนตรีด้านการเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมการผสมผสานควบคู่กับการฝึกปฏิบัติ การฝึกทำนองบรรเลง การวางนิ้วมือ ฝึกอ่านโน้ต ร้องโน้ต การเคาะจังหวะ และฝึกปฏิบัติการบรรเลงขลุ่ยรีคอร์เดอร์จากโน้ตเพลงง่าย ๆ อันจะช่วยพัฒนานักเรียนให้มีทักษะด้านดนตรี ทั้งยังสามารถกระตุ้นสมองให้ฝึกความคิดอย่างฉับไว เกิดความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี ตลอดจนได้มีโอกาสแสดงออกตามความสามารถ

4.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาให้คำแนะนำ และนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปปรับปรุงตามคำแนะนำ

4.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาประเมินคุณภาพด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความชัดเจน ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของเนื้อหา จุดประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านนวัตกรรม ด้านภาษา ด้านการประเมินวัดผล พบว่าการประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.37 มีความเหมาะสมเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

4.1.7 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ และนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

4.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระที่ 2 ดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

4.2.2 วิเคราะห์ สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด หน่วยการเรียนรู้ การปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จัดทำตารางวิเคราะห์โครงสร้างเนื้อหาของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ เพื่อจะได้คัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพ มีความยากและค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ จำนวน 30 ข้อ ตามลำดับความสำคัญของเนื้อหา โดยครอบคลุมตามตัวชี้วัดและขอบเขตสาระการเรียนรู้ที่ต้องการวัดในแต่ละด้าน

4.2.3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของข้อคำถาม ตัวเลือก และตัวลวง ภาษาที่ใช้ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ

4.2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาว่าแบบทดสอบแต่ละข้อสอดคล้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ ความชัดเจนของคำถาม ความถูกต้องด้านภาษา ซึ่งพิจารณาให้คะแนนเป็นรายข้อ มีค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าตั้งแต่ 0.20-1.00 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร Kr-20 ของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.83

4.2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโนนกอกวิทยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่เคยเรียนวิชาดนตรี - นาฏศิลป์มาแล้ว เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ

4.2.6 นำคะแนนที่จากการทำแบบทดสอบได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ พบว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.37 - 0.60 และมีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 - 0.40 ที่เลือกไว้ จำนวน 30 ข้อ

4.2.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 (Kuder-Richardson Formula 20) พบว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.83

4.2.7 สร้างแบบวัดทักษะการปฏิบัติดนตรีฉบับสมบูรณ์ ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4.3 แบบวัดทักษะการปฏิบัติดนตรี

ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดทักษะการปฏิบัติดนตรี โดยพิจารณาทักษะการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ เพื่อใช้เป็นแบบวัดทักษะก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการเรียนแบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรมรายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนในการวัดทักษะการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ ของนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ท่าทางในการบรรเลงการวางปาก/การนั่ง/การยืน 2) ความแม่นยำของจังหวะ 3) ความแม่นยำของทำนอง 4) คุณภาพของเสียง และ 5) ระบบนิ้ว (ยุทธนา ทรัพย์เจริญ, 2560) ซึ่งมีลำดับการสร้างดังนี้

4.3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบประเมินผลด้านทักษะพิสัย และการใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริคแบบแยกส่วน (Analytic Rubric) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ลำดับ	หัวข้อการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน	
1	ท่าทางในการบรรเลง การวางปาก/ การนั่ง/การยืน	4	มีการวางปาก และยืนหรือนั่งเป่าในลักษณะท่าทางที่ถูกต้องทั้งหมด
		3	มีการวางปาก และยืนหรือนั่งเป่าในลักษณะท่าทางที่ถูกต้อง ผิด 1-2 จุด
		2	มีการวางปาก และยืนหรือนั่งเป่าในลักษณะท่าทางที่ถูกต้อง ผิด 3-4 จุด
		1	มีการวางปาก และยืนหรือนั่งเป่าในลักษณะท่าทางที่ไม่ถูกต้อง ผิด 5 จุดขึ้นไป
2	ความแม่นยำของจังหวะ	4	เป่าได้ถูกต้องตามจังหวะทุกตัวโน้ต
		3	เป่าได้ถูกต้องตามจังหวะ ผิด 1-2 จุด
		2	เป่าได้ถูกต้องตามจังหวะ ผิด 3-4 จุด
		1	เป่าได้ไม่ถูกต้องตามจังหวะ ผิด 5 จุดขึ้นไป
3	ความแม่นยำของทำนอง	4	เป่าได้ถูกต้องตามทำนองทั้งหมด
		3	เป่าได้ถูกต้องตามทำนอง ผิด 1-2 จุด
		2	เป่าได้ถูกต้องตามทำนอง ผิด 3-4 จุด
		1	เป่าได้ไม่ถูกต้องตามทำนอง ผิด 5 จุดขึ้นไป
4	คุณภาพของเสียง	4	เสียงดังถูกต้อง ชัดเจนทุกตัวโน้ต มีความไพเราะ ไม่เพี้ยน ไม่มีเสียงลม
		3	เสียงดังถูกต้อง ชัดเจน มีความไพเราะ ไม่เพี้ยน ไม่มีเสียงลม ผิด 1-2 จุด
		2	เสียงดังถูกต้อง ชัดเจน มีความไพเราะ เพี้ยน มีเสียงลม ผิด 3-4 จุด
		1	เสียงดัง ไม่ชัดเจน มีความไพเราะบ้าง เสียงเพี้ยน มีเสียงลม ผิด 5 จุดขึ้นไป
5	ระบบนิ้ว	4	กดนิ้วได้ถูกต้องตามตำแหน่งทุกตัวโน้ต ไม่มีรูรั่ว
		3	กดนิ้วได้ถูกต้องตามตำแหน่งไม่มีรูรั่ว ผิด 1-2 จุด
		2	กดนิ้วได้ถูกต้องตามตำแหน่ง มีรูรั่ว ผิด 3-4 จุด
		1	กดนิ้วไม่ถูกต้องตามตำแหน่ง มีรูรั่ว ผิด 5 จุดขึ้นไป

เกณฑ์การตัดสิน จากคะแนนรวม 20 คะแนน

18 – 20 คะแนน หมายถึง ก้าวหน้า

14 – 17 คะแนน หมายถึง มาตรฐาน

10 – 13 คะแนน หมายถึง กำลังพัฒนา

1 – 9 คะแนน หมายถึง ปรับปรุง

4.3.2 กำหนดเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ การปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ และนำมาเขียนเป็นทักษะที่ต้องการประเมิน

4.3.3 สร้างแบบวัดทักษะการปฏิบัติดนตรี โดยระบุสถานการณ์เป็นเงื่อนไขที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ในการวัดทักษะการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์

4.3.4 นำแบบวัดทักษะการปฏิบัติดนตรี เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมแล้วปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบตามคำแนะนำ

4.3.5 นำแบบวัดทักษะการปฏิบัติทางดนตรี เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) พบว่า ได้ค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 – 1.00 ซึ่งมีค่าความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดทักษะการปฏิบัติดนตรี รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่ามีค่าความความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ของแบบวัดทักษะการปฏิบัติดนตรี เท่ากับ 0.96 คิดเป็นร้อยละ 96

4.3.6 สร้างแบบวัดทักษะการปฏิบัติดนตรีฉบับสมบูรณ์ ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมทักษะการปฏิบัติดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

5.1 อธิบายและชี้แจงกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม พร้อมทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

5.2 ทำแบบวัดทักษะการปฏิบัติดนตรี เป็นแบบสำรวจรายการ จำนวน 1 ชุด

5.3 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม จำนวน 8 แผน รวม 16 ชั่วโมง และทำการวัดทักษะการปฏิบัติดนตรีในช่วงเวลาการทดลองทุก ๆ 2 สัปดาห์ ได้แก่ สัปดาห์ที่ 6, 8, 10, 12, 14, และ 16

5.4 ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน บันทึกคะแนนของนักเรียนแต่ละคน เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน

5.5 นำคะแนน และผลการปฏิบัติที่ได้ไปแทนค่าสถิติตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.6 ทำการสรุปผลและวิเคราะห์ข้อมูล

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าคะแนนพัฒนาการ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80

ผลการเรียน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของ คะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	30	160	131.47	0.15	82.17
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	30	24.33	2.34	81.11
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2) = 82.17/81.11					

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพกระบวนการของแผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 8 แผน มีคะแนนเฉลี่ยรวมทั้งหมด 131.47 จากคะแนนเต็ม 160 คะแนน ซึ่งเก็บคะแนนมาจากใบงาน จำนวน 4 ใบงาน รวม 40 คะแนน และ เก็บคะแนนจากการทดสอบทักษะการปฏิบัติ จำนวน 6 ครั้ง รวม 120 คะแนน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.15 คิดเป็นร้อยละ 82.17 และประสิทธิภาพผลลัพธ์หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม เก็บคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้คะแนนเฉลี่ยรวมทั้งหมด 24.33 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.34 คิดเป็นร้อยละ 81.11 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

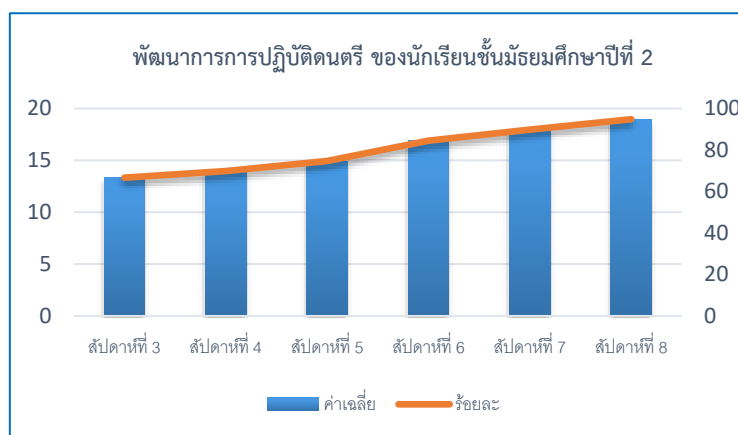
2. การวิเคราะห์คะแนนพัฒนาการจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนพัฒนาการจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์

เกณฑ์คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์	ระดับพัฒนาการ	นักเรียน (คน)	ร้อยละ
51-75	พัฒนาการระดับสูง	12	40
26-50	พัฒนาการปานกลาง	18	60

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรมมีคะแนนพัฒนาการทางการเรียนดนตรี-นาฏศิลป์ จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีนักเรียนที่มีพัฒนาการระดับสูงจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 พัฒนาการระดับกลางจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ของนักเรียนทั้งหมด แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม มีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง

3. วิเคราะห์พัฒนาการการปฏิบัติดนตรี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และร้อยละ พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการทักษะการปฏิบัติดนตรีสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนี้ สัปดาห์ที่ 6 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 13.33 คิดเป็นร้อยละ 66.67 สัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 13.97 คิดเป็นร้อยละ 69.83 สัปดาห์ที่ 10 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 14.93 คิดเป็นร้อยละ 74.67 สัปดาห์ที่ 12 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 16.90 คิดเป็นร้อยละ 84.50 สัปดาห์ที่ 14 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 17.97 คิดเป็นร้อยละ 89.83 และสัปดาห์ที่ 16 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 18.97 คิดเป็นร้อยละ 94.83 โดยมีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 16.01 คิดเป็นร้อยละ 80.06 พัฒนาการการปฏิบัติดนตรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาตรฐาน ($\bar{X} = 16.01$) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการศึกษาพัฒนาการการปฏิบัติดนตรี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมทักษะการปฏิบัติดนตรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 82.17/81.11 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบ

ผสมผสานร่วมกับแบบชุดกิจกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ ผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้ง ได้นำไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพ การทดลองภาคสนาม (Field Tryout) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนโนนกอกวิทยา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง การจัดการ เรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม ผู้วิจัยได้กำหนดสัดส่วนการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบ แนวนอน ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบปกติกับแบบออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 50:50 สอดคล้องกับ แนวคิดทฤษฎีของ ปรัชญนันท์ นิลสุข และปณิศา วรณพิรุณ (2556) ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ แบบผสมผสาน มีวิธีการจัดการอยู่ 2 วิธี คือ การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานแนวดิ่งกับการจัดการ เรียนรู้แบบผสมผสานแนวนอน โดยขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและเนื้อหา โดยมีสัดส่วนดังนี้ 1) การผสมผสาน แบบ 50:50 เป็นการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ร้อยละ 50 และแบบปกติร้อยละ 50 แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1.1) การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานแนวดิ่ง (Vertical Blended Learning) หมายถึง การเรียนรู้ที่ประกอบด้วย การเรียนปกติกับการเรียนแบบออนไลน์ ที่จัดในเวลา เดียวกันแต่จัดการเรียนรู้ผสมกันทั้งสองแบบ เช่น วิชาเรียน 4 ชั่วโมง/สัปดาห์ ในการสอนหนึ่งครั้งผู้สอน จะเจอนักศึกษาก่อนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบเผชิญหน้า 2 ชั่วโมง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ทำ ความเข้าใจในการเรียน หลังจากนั้นให้นักศึกษาเรียนด้วยตนเองบนเว็บอีก 2 ชั่วโมง ให้นักศึกษาได้ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง ทำแบบฝึกหัด ส่งงาน และเรียนรู้เพิ่มเติมจากเว็บไซต์ที่ผู้สอนจัดให้ ถือว่ามีสัดส่วน การผสมผสานร้อยละ 50:50 ซึ่งรวมถึงเนื้อหาของรายวิชาแบ่งออกในสัดส่วนที่เท่ากัน 1.2) การจัดการ เรียนรู้แบบผสมผสานแนวนอน (Horizontal Blended Learning) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ ประกอบด้วยการเรียนปกติกับการเรียนแบบออนไลน์ โดยการจัดช่วงเวลาในการเรียนรู้แตกต่างกันโดยใช้ ทั้ง วิธีการเดียวกันแต่คนละช่วงเวลา เช่นการจัดการเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง 20 สัปดาห์ จัดให้มีการเรียน ปกติ 10 สัปดาห์ จากนั้นจัดให้มีการเรียนออนไลน์ 10 สัปดาห์ ถือว่าเป็นการเรียนแบบผสมผสานร้อยละ 50:50 โดยเนื้อหาการสอนแบบปกติกับการสอนออนไลน์จะเป็นเนื้อหาคนละส่วนกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ ดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้ แบบผสมผสานตามกรอบ แนวคิดของ นิค แวน ดัม (Nick Van Dam, 2003) ที่มีลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานแบ่ง ได้ 3 ลักษณะดังนี้ 1) การเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) 2) การเรียนด้วยตนเองบนเว็บ (Self-paced e-Learning) และ 3) การเรียนบนเว็บแบบสด (Live e-Learning) โดยมีขั้นตอนการ จัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นให้ความรู้โดยใช้ชุดกิจกรรม 2) ขั้นลงมือปฏิบัติ 3) ขั้นทดสอบความถูกต้อง 4) ขั้นสรุปความรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมเป็นสื่อให้นักเรียนศึกษา และปฏิบัติเพื่อส่งเสริมทักษะการปฏิบัติตนที่ดี ทำให้แผนการจัดการเรียนรู้มีความครบถ้วนสัมพันธ์ของ สารสำคัญ มีความถูกต้องของจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระ มีความเหมาะสมของกิจกรรมการ เรียนรู้ สื่อการสอน และการวัดและการประเมินผล ซึ่งพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการการปฏิบัติตนที่ดีที่ สูงขึ้น และสามารถพัฒนาทักษะของตนเองได้น่าสนใจ จึงส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ร่วมกับชุดกิจกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 82.17/81.11 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ที่ 80/80 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วังนกร สารแขวีร์กุล (2560) ได้ศึกษา การพัฒนาชุด กิจกรรมเสริมสร้างทักษะปฏิบัติตนดีไปกลาง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะปฏิบัติตนดีไปกลาง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 88.85/96.07 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (80/80) และสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ จูดีพัฒนา โกเมนพรรณกุล (2554) ได้ศึกษา การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน วิชาปฏิบัติกีตาร์ 1 ที่มีต่อทักษะการปฏิบัติทางดนตรี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานวิชาปฏิบัติกีตาร์ 1 มีค่าเท่ากับ 81.80/82.40 ซึ่งมี ประสิทธิภาพตามเกณฑ์และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนพัฒนาการของนักเรียนร้อยละ 40 อยู่ใน ระดับสูง และนักเรียนร้อยละ 60 อยู่ในระดับกลางจำนวน แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ ผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม มีคะแนนพัฒนาการเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการ เรียนรู้แบบผสมผสาน เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ มีการเรียนรู้ด้วย ตนเองผ่านเว็บไซต์ที่ครูผู้สอนได้จัดทำขึ้น และส่งเสริมให้นักเรียนได้สืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่น จึง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อน เรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม นักเรียนมีคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับ แนวคิดทฤษฎีของ กนกพร ฉันทนารุ่งภักดิ์ (2548) กล่าวว่า การผสมผสานการเรียนรู้ที่จะประสบ ความสำเร็จนั้น จะต้องมีความสมดุลระหว่างการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบเผชิญหน้ากับการ เรียนรู้แบบออนไลน์ ซึ่งความสมดุลนี้ขึ้นอยู่กับเอกลักษณ์เฉพาะของตัวมันเองรวมถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ 1) การประกอบระหว่างสองรูปแบบการเรียนรู้ ควรมีความสมดุลระหว่างการเรียนรู้แบบออนไลน์กับการ เรียนรู้แบบเผชิญหน้า โดยที่การเรียนแบบออนไลน์ถูกจัดให้เป็นองค์ประกอบในการส่งเสริมในการเรียนรู้ แบบเผชิญหน้า 2) แหล่งทรัพยากร ควรจัดให้เป็นระเบียบเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงวิชาทางออนไลน์ที่ เป็นแหล่งของมูลและกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเทคโนโลยีต้องเป็นเครื่องมือง่าย ๆ เหมาะสำหรับ จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน 3) ความอิสระของผู้เรียนความตั้งใจ ความสามารถของผู้เรียนจะมีส่วนต่อ จุดมุ่งหมาย และกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ความอิสระ มีความสำคัญเพราะว่ามันมีผลกระทบต่อ formative ของตนเอง 4) การมีปฏิสัมพันธ์กัน การติดต่อกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนต้องมีการ แลกเปลี่ยนและการส่งผ่านความรู้ไปยังผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ และการปรับตัวในการสร้างองค์ความรู้ของ ผู้เรียน ผู้สอนต้องเข้าร่วมมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนมากกว่าการใช้การสื่อสารแบบเผชิญหน้า สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พัฒนธรี ลีวิวัฒน์โชติ (2563) ได้ศึกษา การศึกษาผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์โดยใช้ ชุดการสอนมัลติมีเดีย เรื่อง รีคอร์เดอร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์ พบว่า ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทอง สัมฤทธิ์ก่อนและหลังโดยใช้ชุดการสอนมัลติมีเดีย เรื่อง รีคอร์เดอร์ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานของผลทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่าประชากร ที่ศึกษาที่เรียนการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ โดยใช้ชุดการสอนมัลติมีเดียเรื่องรีคอร์เดอร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ ก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 3.37, S.D. = 1.907) และหลังเรียน ($\bar{x}$ = 18.40, S.D. = .986) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปองภพ สุกิตติวงศ์ (2561) ได้ศึกษา การประยุกต์ใช้แนวคิดการ เรียนรู้แบบผสมผสาน ในการจัดการเรียนการสอนทางด้านทฤษฎีดนตรีสากล ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์

ด้านทฤษฎีดนตรีสากลของนักศึกษาในการทดสอบหลังเรียน ($\bar{x} = 13.53$, $SD = 2.25$) สูงขึ้นจากการทดสอบก่อนเรียน ($\bar{x} = 2.5$, $SD = 6.58$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนะ พิพัฒน์ศรี (2563) ได้ศึกษา การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่อง การเขียนโปรแกรม KidBright สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเรื่อง การเขียนโปรแกรม KidBright สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลการศึกษาพัฒนาการทักษะการปฏิบัติดนตรี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม รายวิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการทักษะการปฏิบัติดนตรีสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยรวมอยู่ในระดับมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 16.01 คิดเป็นร้อยละ 80.06 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกด้านดนตรีและการแสดง และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่น เช่น สืบค้นข้อมูลและเรียนรู้ผ่าน Google Site ห้องเรียนออนไลน์, YouTube การปฏิบัติขลุ่ยรีเตอร์เคอร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา ทรัพย์เจริญ (2560) ได้ศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานวิชาดนตรีสากล เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางดนตรีและความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะปฏิบัติทางดนตรีสากล ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานวิชาดนตรีสากล สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติพัฒน์ โกเมนพรณกุล (2554) ได้ศึกษา การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานวิชาปฏิบัติกีตาร์ 1 ที่มีต่อทักษะการปฏิบัติทางดนตรี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการปฏิบัติทางดนตรีหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานวิชาปฏิบัติกีตาร์ 1 สูงกว่าก่อนเรียน โดยมีพัฒนาการ (E.I.) เพิ่มขึ้นร้อยละ 52.21 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธีระ เดชคำภู (2560) ได้ศึกษา การพัฒนาทักษะการปฏิบัติเปียโนและคีย์บอร์ดโดยใช้ชุดกิจกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ผลการพัฒนาทักษะการปฏิบัติเปียโนและคีย์บอร์ด โดยใช้ชุดกิจกรรม มีนักเรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 66.66 และมีนักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม โดยบูรณาการร่วมกับวิชาอื่น ๆ ให้มีความสอดคล้องทางด้านเนื้อหาและเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้มีความหลากหลายทางด้านดนตรีและกิจกรรมอื่นมากยิ่งขึ้น

1.2 ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม อย่างสม่ำเสมอเพื่อฝึกทักษะการปฏิบัติดนตรี และมีการกำหนดระยะเวลาที่เพียงพอต่อการทำกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องในเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะด้านดนตรีที่มากขึ้น

1.3 ครูผู้สอนควรมีการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาให้ชัดเจนและเพียงพอกับระยะเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมฝึกทักษะการปฏิบัติดนตรีมากขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ

ผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ต้องเรียนรู้และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ นักเรียนได้มีการพัฒนาทักษะการปฏิบัติดนตรีสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

1.4 ครูผู้สอนควรมีการนำเสนองานและสื่อการสอนในรูปแบบที่หลากหลายในกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น Microsoft Power Point, E-Book เป็นต้น

1.5 เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติสolistที่ถูกต้อง ครูผู้สอนควรใช้สื่อการสอนจริง และมีจำนวนที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับชุดกิจกรรม เพื่อประเมินความรู้สึกรักของนักเรียน

2.2 ควรมีการพัฒนาชุดกิจกรรมสำหรับนักเรียนที่มีพัฒนาการในการเรียนรู้ช้า และมีความบกพร่องทางสติปัญญา หรือผู้ที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้ นักเรียนได้ความรู้และมีการฝึกทักษะการปฏิบัติดนตรีของตนเองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ฉันทนารุ่งภักดิ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บไซต์แบบผสมผสานด้วยการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ในกลุ่มการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] สาขาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรมศิลปากร. (2564, 10 มิถุนายน). ราชสดุดี ศิริมหาราช. สืบค้นจาก

<http://royalmusic.tkpark.or.th/dumrhi.htm>

จิตติพัฒน์ โกเมนพรหมกุล. (2554). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานวิชาปฏิบัติกีตาร์ 1 ที่มีต่อทักษะการปฏิบัติทางดนตรี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา. นครปฐม:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปรัชญนันท์ นิลสุข และปณิศา วรณพิรุณ. (2556). การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน: สัดส่วนการผสมผสาน. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา, 25(85), 31-36.

ปองภพ สุกิตติวงศ์. (2561). การประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานในการจัดการเรียนการสอนทางด้านทฤษฎีดนตรีสากล. วารสารจันทร์เกษมสาร, 24(47), 95-108.

พัฒนะ พิพัฒน์ศรี. (2563). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เรื่อง การเขียนโปรแกรม Kid Bright สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พัฒน์ณรี ลีวิวัฒน์โชติ. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์โดยใช้ชุดการสอนมัลติมีเดีย เรื่อง รีคอร์เดอร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์ [ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ยุทธนา ททรัพย์เจริญ. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานวิชาดนตรีสากล เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางดนตรีและความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์

- ปริญญาหมาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วัจนกร สารแหวีรกุล. (2560). *การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติดนตรีโปงลาง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* [วิทยานิพนธ์ปริญญาหมาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สุธีระ เดชคำภู. (2560). *การพัฒนาทักษะการปฏิบัติเปียโนและคีย์บอร์ด โดยใช้ชุดกิจกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น* [วิทยานิพนธ์ปริญญาหมาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อุษา รัตนบุพผา. (2547). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง แบบความสัมพันธ์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ปีที่ 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญาหมาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- Bonk, C.J., & Graham, C.R. (2004). *Handbook of blended learning: global perspectives*. San Francisco, CA: Pfeiffer publishing.
- Nick Van Dam. (2003). *The E-Learning Fieldbook*. New York: McGraw-Hill.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับ
การทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

The Relationship between Participative Management of school
and Teacher's Teamwork under Sisaket Primary Educational
Service Area 3

คุณากร ธนที^{1*}, พิมล วิเศษสังข์², อุดมพันธุ์ พิษณุประเสริฐ³
Khunakorn Thanathee^{1*}, Pimon Wisedsang², Udompun Pitprasert³

^{1,2,3} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

^{1,2,3} Educational Administration, Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University

*Corresponding email: stu6430117105@sskru.ac.th

Received: 6 March 2023; Revised: 12 April 2023; Accepted: 21 April 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 2) เพื่อศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 322 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 30 คน และครูผู้สอน จำนวน 292 คน จากสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.982 สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ระดับการทำงานเป็นทีมครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : การบริหารแบบมีส่วนร่วม, การทำงานเป็นทีม

ABSTRACT

The purposes of the research were to 1) study the level of participative management of school administrators under Sisaket Primary Educational Service Area Office 3, 2) study the level of teacher's teamwork under Sisaket Primary Educational Service Area Office 3. and 3) study the relationship between the participative management of school administrators and the teacher's teamwork under Sisaket Primary Educational Service Area Office 3. The samples in this research were 322 people and categorized by position as school administrators 30 people and teachers 292 people. The instrument used in the research was a questionnaire with a reliability of 0.982. The data analysis of the data usage included percentage, mean, standard deviation, and Pearson's Product Correlation Coefficient.

The research results were as follows 1) The overall level of participative management of school administrators under Sisaket Primary Educational Service Area Office 3 was found at the highest level. 2) The overall level of teacher's teamwork under Sisaket Primary Educational Service Area Office 3 was found at the highest level. and 3) The overall relationship between the participative management of school administrators and the teacher's teamwork under Sisaket Primary Educational Service Area Office 3 found a positive relationship at a medium level and was significantly different at 0.01 level.

Keywords: Participative Management, Teacher Teamwork

บทนำ

จากสถานการณ์การโลกในปัจจุบันที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ก่อให้เกิดการปรับตัวของบุคลากรในทุก ๆ องค์กร เพื่อก้าวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ในสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจของทุกฝ่ายในการร่วมมือกันปรับตัวให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ในประเทศไทยเองก็เผชิญสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ซึ่งก็ให้เกิดผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน อีกทั้งในช่วงของการเปลี่ยนแปลงยังก่อให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดของพลเมืองในชาติ ปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคมกระจายตัวอยู่ในทุกพื้นที่ของประเทศ ในการขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ และปรับตัวต่อสถานการณ์ของประเทศได้ ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ในการร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงาน เพื่อให้การขับเคลื่อนประเทศก้าวไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ในด้านการจัดการศึกษา ประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปอย่างหลากหลายให้เหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง การจัดการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) จำเป็นต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือจากองค์กรภายนอก หรือความร่วมมือภายใน เพื่อรวมพลังกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาให้ตอบโจทย์ต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและประเทศไทย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดหลักในการจัดการศึกษา ในมาตรา 8 ไว้ดังนี้ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

และ 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 3) ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันจัดการศึกษา อีกทั้งสถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการจัดระบบการบริหารจัดการศึกษาโดยการกระจายอำนาจให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารงาน ทั้ง 4 ฝ่าย คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป พร้อมทั้งให้ครอบครัว ชุมชน และองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาอย่างสูงสุด

สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา ด้านเป้าหมายและตัวชี้วัด ข้อที่ 2.3 ให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น จำนวนองค์กร สมาคม มูลนิธิ หรือหน่วยงานอื่นที่เข้ามาจัดการศึกษาหรือร่วมมือกับสถานศึกษา ทั้งของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และสัดส่วนการมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษาของภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคเครือข่ายเมื่อเทียบกับรัฐ จำแนกตามระดับการศึกษาสูงขึ้น (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579, 2560: 133) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความสำเร็จที่ตั้งไว้ได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังช่วยประหยัดทรัพยากร เวลา และค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษานั้น มีรูปแบบในการบริหารจัดการที่หลากหลาย โดยรูปแบบที่มีความสำคัญในการสร้างความร่วมมือของครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียน สามารถสร้างการทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็งในการพัฒนาการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบในการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างสูง มีความเหมาะสมในการนำมาปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างมาก เพราะเป็นรูปแบบในการบริหารที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 เมื่อนำไปปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาจึงเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยจะเป็นรูปแบบการบริหารที่สำคัญที่จะนำมาใช้ในการบริหารทรัพยากรอย่างเหมาะสม สามารถสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่บุคลากร ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน บุคลากรทุกฝ่ายได้ร่วมกันคิด ร่วมวางแผน และร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการที่ผู้บริหารในองค์กรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม ได้แสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อันเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความรับผิดชอบในหน้าที่ของสมาชิกองค์กรจากการที่ได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ ร่วมวางแผนโครงการ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผลองค์กร ภายใต้พื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตยที่จะเป็นที่ยอมรับ ลดความขัดแย้งภายในองค์กร และสร้างผลประโยชน์ร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กร (นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และอินตา ศิริวรรณ, 2560: 177) สอดคล้องกับแนวคิดของโรบบินส์ (Robbins, 1990: 356) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการที่ผู้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจกับผู้บริหาร การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เป็นกระบวนการที่ให้ผู้บังคับ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน มีส่วนเข้าร่วมคิดพิจารณา กำหนดนโยบายองค์กร และร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม โครงการต่าง ๆ เพื่อ

บรรลุนิติบุคคล เป้าหมาย สนองความต้องการ ความพึงพอใจให้กับผู้ทำงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย (ระวีวรรณ หงส์กิตติยานนท์, 2558: 24) การบริหารแบบมีส่วนร่วม จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานเป็นอย่างดี ส่งผลต่อการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เกิดความประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนและบุคลากรในสถานศึกษา อันจะก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างดียิ่งต่อการจัดการศึกษา

การทำงานเป็นทีม คือ การที่กลุ่มบุคคลที่ทำงานรวมตัวกันทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ในองค์กรเดียวกันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน โดยมีวัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน สมาชิกทุกคนในทีมต่างใช้ทักษะ ประสิทธิภาพ และความสามารถ ช่วยกันทำงานแก้ไขปัญหา และรับผิดชอบต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ (กัญญาณัฐ ธาริบุญ และ นพดล เจนอักษร, 2558: 218) การทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนและบุคลากรในสถานศึกษาจึงเป็นรูปแบบในการปฏิบัติงานที่มีความสอดคล้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา อันจะก่อให้เกิดการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของชาถนี เหมือนโพธิ์ทอง และ นพดล เจนอักษร พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การทำงานเป็นทีมของพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลอยู่ในระดับมาก และการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ชาถนี เหมือนโพธิ์ทอง และ นพดล เจนอักษร, 2555: 198)

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางสังคมของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบว่าได้มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ การลดลงของประชากรวัยเรียน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมท้องถิ่น และความแตกต่างของช่วงวัยระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ทำให้ในปัจจุบันบุคลากรในสถานศึกษามีความแตกต่างกันทางความคิด การปฏิบัติตนและการทำงานเป็นอย่างมาก ผู้บริหารที่มีความเฉลียวฉลาดทางปัญญาเพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอที่จะรับมือต่อความหลากหลายของครูผู้สอน ความแตกต่างของช่วงวัย และความขัดแย้งทางความคิดของบุคลากรในสถานศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมจึงมีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเป็นอย่างมาก เนื่องจากการใช้รูปแบบในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะทำให้ครูผู้สอนในสถานศึกษามีการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล มีวัฒนธรรมในการทำงานที่ดี ก่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน สามารถแก้ไขความขัดแย้งในสถานศึกษาได้ ส่งผลให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น และประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ด้านมิติการขับเคลื่อน ข้อที่ 3 มิติด้านประสิทธิภาพ (Performance) การใช้นวัตกรรมในการขับเคลื่อน ใช่วิจัยเป็นฐานการขับเคลื่อน การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การรับผิดชอบในการศึกษาในทุกระดับ และการสร้างกลไกในการตรวจสอบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3, 2564: 67)

จากประเด็นที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้มี

ประสิทธิภาพ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการสร้างข้อมูลพื้นฐานที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพในการทำงานเป็นทีมให้เกิดขึ้นแก่ครูผู้สอนในสถานศึกษา และพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี มีสุข อันเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 173 คน และครูผู้สอน 1,778 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ปีการศึกษา 2565 รวมทั้งสิ้น 1,951 คน

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน และครูผู้สอน จำนวน 292 คน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 รวมทั้งสิ้น จำนวน 322 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด 2545: 43) ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรชุดที่ 1 คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การร่วมกำหนดเป้าหมายในการทำงาน 2) การกระจายอำนาจในการทำงาน 3) ความไว้วางใจกันในการทำงาน 4) ความเป็นอิสระในการทำงาน และ 5) ความยืดหยุ่นผูกพัน

ตัวแปรชุดที่ 2 คือ การทำงานเป็นทีม ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การไว้วางใจซึ่งกันและกัน 2) การติดต่อสื่อสาร 3) การยอมรับนับถือ 4) เป้าหมายของทีม 5) การมีปฏิสัมพันธ์ในทีม และ 6) การมีส่วนร่วม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วยตำแหน่ง และอำเภอที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำนวน 36 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

2. ผู้วิจัยประสานงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ในการประสานงานสถานศึกษาเพื่อส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม จำนวน 322 ชุด ถึงกลุ่มตัวอย่างทางช่องทางออนไลน์ (Google Form) พร้อมทั้งขอความร่วมมือส่งแบบสอบถามคืนภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแบบสอบถาม

4. ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 322 ชุด ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำข้อมูลจากแบบสอบถามไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง และที่ตั้งของสถานศึกษา แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา	30	9.32
1.2 ครูผู้สอน	292	90.68
รวม	322	100.00
2. ที่ตั้งของสถานศึกษา		
2.1 อำเภออุษันธุ์	157	48.76
2.2 อำเภอปรางค์กู่	69	21.43
2.3 อำเภอไพรบึง	44	13.66
2.4 อำเภอภูสิงห์	52	16.15
รวม	322	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่ง โดยส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน จำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 90.68 และเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.32 ส่วนใหญ่มีที่ตั้งของสถานศึกษาอยู่ที่อำเภอขุนันธ์ จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 48.76 รองลงมาอำเภอปรางค์กู่ จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 21.43 อำเภอภูสิงห์ จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 16.15 และน้อยที่สุด คือ อำเภอไพรบึง จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 13.66

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการร่วมกำหนดเป้าหมายในการทำงาน	4.59	0.50	มากที่สุด
2. ด้านการกระจายอำนาจในการทำงาน	4.53	0.55	มากที่สุด
3. ด้านความไว้วางใจกันในการทำงาน	4.57	0.52	มากที่สุด
4. ด้านความเป็นอิสระในการทำงาน	4.55	0.54	มากที่สุด
5. ด้านความยึดมั่นผูกพัน	4.55	0.60	มากที่สุด
รวม	4.56	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับ คือ ด้านการร่วมกำหนดเป้าหมายในการทำงาน ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.40) ด้านความไว้วางใจกันในการทำงาน ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.52) ด้านความเป็นอิสระในการทำงาน ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.54) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการกระจายอำนาจในการทำงาน ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.55)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน	4.63	0.47	มากที่สุด
2. ด้านการติดต่อสื่อสาร	4.60	0.51	มากที่สุด
3. ด้านการยอมรับนับถือ	4.59	0.53	มากที่สุด
4. ด้านเป้าหมายของทีม	4.61	0.49	มากที่สุด
5. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์	4.61	0.54	มากที่สุด
6. ด้านการมีส่วนร่วม	4.61	0.51	มากที่สุด
รวม	4.61	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับ คือ ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.47) ด้านเป้าหมายของทีม ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.49) ด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการยอมรับนับถือ ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.53)

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน (Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_{tot}
X_1	0.501**	0.510**	0.476**	0.529**	0.520**	0.526**	0.559**
X_2	0.563**	0.503**	0.495**	0.514**	0.519**	0.566**	0.577**
X_3	0.502**	0.489**	0.469**	0.508**	0.463**	0.574**	0.548**
X_4	0.528**	0.523**	0.527**	0.515**	0.501**	0.580**	0.580**
X_5	0.549**	0.566**	0.542**	0.510**	0.509**	0.627**	0.603**
X_{tot}	0.595**	0.584**	0.566**	0.579**	0.565**	0.648**	0.646**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot}) กับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน (Y_{tot}) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r_{xy} = 0.646$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เป็นรายคู่พบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความยึดมั่นผูกพัน (X_5) กับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน ด้าน การมีส่วนร่วม (Y_6) ($r_{xy} = 0.627$)

อภิปรายผล

1. ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารงานในสถานศึกษาเป็นหลัก โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายในสถานศึกษาในการร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษา อีกทั้งยังอาศัยความร่วมมือจากบุคคลภายนอกในการพัฒนาการจัดการศึกษา การกำหนดเป้าหมายในการทำงาน เช่น การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของสถานศึกษา ล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยการระดมความคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อที่จะได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่จะนำพาความสำเร็จมาสู่สถานศึกษา พร้อมทั้งกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ส่งผลดีต่อผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา อีกทั้งการไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาในการร่วมปฏิบัติงาน ก็มีความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความตระหนักอยู่เสมอ เมื่อได้มอบหมายภารกิจงานให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความเป็นอิสระในการทำงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้แสดงออกถึงความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความสามารถในการบริหารแบบมีส่วนร่วม สามารถนำองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาทีมงาน และพัฒนาวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม ซึ่งนับว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นอีกหนึ่งรูปแบบในการบริหารสถานศึกษาที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในปัจจุบันผลการวิจัยดังกล่าวมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของและบรรชา บุญสิงห์ (2556: 152) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเปือยน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการศึกษาพบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเปือยน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และนิติพงษ์ แก้วกล้า (2556: 106) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มสถานศึกษาที่ 15 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสถานศึกษาที่ 15 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และระวีวรรณ หงส์กิตติยานนท์ (2557: 101) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดสระแก้ว โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และชุตินพเก้า (2560: 94) ได้ศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสทวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ผลการศึกษาพบว่าระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสทวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และพัชรिताทองมา (2561: 107) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผลการศึกษาพบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 อยู่ในระดับมาก

2. ระดับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนในสถานศึกษามีการทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ จึงส่งผลให้เกิดความไว้วางใจกันในการทำงาน ให้ความเคารพในการตัดสินใจในการทำงาน เชื่อมั่นในศักยภาพของเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี อีกทั้งครูผู้สอนในสถานศึกษายังได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของทีมร่วมกัน จากการการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ก่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน สอดคล้องกับงานของ ระวีวรรณ หงส์กิตติยานนท์ (2557: 101-102) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า ระดับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดสระแก้ว โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสุวรรณ พงษ์ผ่องพูล (2558: 95) ได้ศึกษาการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ระดับการทำงานเป็นทีม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และมีศักดิ์ อะโน (2559: 108) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า ระดับการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารศึกษาและครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และชุตตาพร นพแก้ว (2560: 95) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสทวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ผลการศึกษาพบว่าระดับการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสทวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และณพัชร อธิธรรม (2564: 88) ได้ศึกษาการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการศึกษาพบว่าระดับการทำงานเป็นทีม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 มีความสัมพันธ์กันทุกด้านกับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความยึดมั่นผูกพัน (X_5) กับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน ด้าน การมีส่วนร่วม (Y_6) ($r_{xy} = 0.627$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ดำเนินงานตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการวางนโยบายในการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่หลักในการนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นหลัก เพื่อกระจายอำนาจการบริหารงาน 4 ฝ่ายให้แก่ครูผู้สอน ในการร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษา และเพื่อร่วมกันบริหารสถานศึกษา อีกทั้งยังได้ร่วมกันประชุม วางแผน ระดมความคิดในการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาประจำปีงบประมาณร่วมกัน ก่อให้เกิดความไว้วางใจกันในการทำงาน สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ส่งผลให้สถานศึกษามีการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนร่วมแรงร่วมใจกับผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะเห็นได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนอย่างเห็นได้ชัด เป็นไปตามทฤษฎีของ Woodcock (1989: 247) ซึ่งได้เสนอไว้ชัดเจนว่าหลักการทำงานเป็นทีมที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือและการขัดแย้งกัน เพื่อให้การทำงานของทีมนบรรลุวัตถุประสงค์ สมาชิกในทีมต้องให้ความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน มีการใช้ประโยชน์และประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน การวางแผนในการดำเนินงานต้องให้สมาชิกมีส่วนร่วมด้วย ข้อขัดแย้งภายในทีมเป็นไปในทางสร้างสรรค์มากกว่าทำลาย สอดคล้องกับชาอุณี เหมือนโพธิ์ทอง (2555: 199) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 1 ผลการศึกษาพบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวก และระวีวรรณ หงส์กิตติยานนท์ (2557: 113) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของครู มีความสัมพันธ์กันสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และชุดาพร นพแก้ว (2560: 107-108) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูมีความสัมพันธ์กันสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และวณิชชากร พงศ์ทัศน์ (2561: 78) ได้ศึกษาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและการทำงานเป็นทีมของบุคลากรสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่าการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและการทำงานเป็นทีมของบุคลากรสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันทุกด้าน โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า ด้านการร่วมกำหนดเป้าหมายในการทำงาน อยู่ในระดับที่สูง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้ร่วมกำหนดเป้าหมายในการทำงานในสถานศึกษาอยู่เสมอในทุก ๆ ปีการศึกษา

1.2 การทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับที่สูง ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและจัดกิจกรรมให้ครูผู้สอนได้ร่วมกันปฏิบัติงาน ร่วมกันทำกิจกรรม เพื่อสร้างความไว้วางใจกันในการทำงานอยู่เสมอ

1.3 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน โดยภาพรวมพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความยึดมั่นผูกพันกับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน ด้านการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กันสูง ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และซึ่งจะเป็นการสร้างความยึดมั่นผูกพัน และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันต่อไป

1.4 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า ด้านการกระจายอำนาจในการทำงาน อยู่ในระดับที่น้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารสถานศึกษาให้มากขึ้น มีรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน มีการมอบหมายงานให้แก่ครูผู้สอนอย่างเป็นระบบอยู่เสมอ

1.5 การทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่าด้านการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับที่น้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรมีการยอมรับนับถือความสามารถของกันและกัน เชื่อมั่นในการทำงานร่วมกัน และร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอน

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม).

กระทรวงศึกษาธิการ. <https://www.moe.go.th/พรบ-การศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2542/>

กัญญ์วัญญ์ ธาริบุญ และ นพดล เจนอักษร. (2558). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

การทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย. วารสารวิชาการ ฉบับ

ภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(1), 122-137.

- ชาถนี เหมือนโพธิ์ทอง และ นพดล เจนอักษร. (2555). การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของพนักงานครู ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2(2), 195-200.
- ชุดาพร นพเก้า. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสทวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณพัชร อสงสมบุญ. (2564). การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนินทร์.
- นิติพงษ์ แก้วกล้า. (2556). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มสถานศึกษาที่ 15 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ อินดา ศิริวรรณ. (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 4(1), 176-187.
- บรรชา บุญสิงห์. (2556). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเปือยน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 8(1), 150-155.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (ฉบับปรับปรุงใหม่). (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุวีริยาสาส์น.
- พัชรีดา ทองมา. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มีศักดิ์ อะโน. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ระวีวรรณ หงษ์กิตติยานนท์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดสระแก้ว [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วณิชชากร พงศ์ทัศน. (2561). การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 29(3), 73-82.

- สุวรรณ พงษ์ผ่องพล. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ของหน่วยศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมสามัญศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*.
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. <http://www.lampang.go.th/public60/EducationPlan2.pdf>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. (2564). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3.
<http://www.ssk3.go.th/pes/ita2022/oitsetdatao10.php>
- Robbins, Stephen P. (1990). *Organization Theory: Structure Design and Application*. 3rd ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Woodcock, M. and Francis, D. (1994). *Teams in the workplace; Organizational Effectiveness*. Hampshire: Brookfield.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดสุรินทร์

Guidelines for the Development of Creative Leadership of
School Administrators under the Surin Provincial Office of Non-
Formal and Informal Education

สุนทร จันทร์เปล่ง¹, ศุภธนภุช ยอดสละ^{2*}, ธัญเทพ ลิทธิเสื่อ³
Soonthon Janplang¹, Supathanakris Yordsala^{2*}, Thanyatp Sittisuan³

^{1,2,3} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
^{1,2,3} Educational Administration, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

*Corresponding email: 64054010126@ms.srru.ac.th

Received: 30 March 2023; Revised: 14 May 2023; Accepted: 29 May 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 196 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.982 และผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบเอฟโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ มีดังนี้ 1) ด้านการมีความยืดหยุ่น ประกอบด้วย 10 แนวทางย่อย 2) ด้านการมีจินตนาการ ประกอบด้วย 11 แนวทางย่อย มีวิธีการพัฒนา 5 วิธี ได้แก่ 1) การประชุม อบรมและสัมมนา 2) การสร้างเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) การเรียนรู้ผ่านการทำงานกลุ่ม 4) การเรียนรู้ผ่านโครงการหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย 5) การศึกษาดูงาน และผลการประเมินความเหมาะสม ความ

เป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ จากผู้เชี่ยวชาญ
โดยมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the current condition of the creative leadership of school administrators; 2) to compare the creative leadership of school administrators under the Surin Provincial Office for the Non-Formal and Informal Education classified by school size; and 3) to provide guidelines for the creative leadership development of school administrators under the Surin Provincial Office for the Non-Formal and Informal Education. The sample group consisted of 196 school administrators and teachers under the Surin Provincial Office for the Non-Formal and Informal Education received from stratified random sampling. Data were collected through a questionnaire with 0.982 reliability and a focused-group discussion. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, F-test, One-Way ANOVA, and Scheffé's Method.

The study found that: 1) The overall current condition of creative leadership of school administrators under the Surin Provincial Office for Non-Formal and Informal Education was at a high level. 2. The overall opinion on the creative leadership of school administrators under the Surin Provincial Office for the Non-Formal and Informal Education based on the size of the school was not different. 3. The guidelines for developing the creative leadership of school administrators under the Surin Provincial Office for the Non-Formal and Informal Education are as follows: 1) flexibility that consists of 10 sub-approaches; and 2) imagination which consists of 11 sub-approaches. According to the creative leadership development, 5 approaches are proposed as follows: 1) training and seminar; 2) network creating to exchange knowledge or as a learning community; 3) learning through group work; 4) learning through assigned projects or activities; and 5) study trip. In addition, the study also revealed that the suitability, feasibility, and utility of the creative leadership development guidelines was at the highest level according to the assessment made by experts.

Keywords: Leadership, Creative Leadership, Administrators

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 บัญญัติให้รัฐมียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) เพื่อเป็นเป้าหมายของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมไปสู่

เป้าหมาย ศักยภาพและคุณภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัย ยังคงเป็นปัจจัย ทำทนายสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แม้ว่าการเข้าถึงของระบบการศึกษามีความครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาเรื่องคุณภาพผู้เรียน เป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประเทศในด้านศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีความท้าทายมากยิ่งขึ้น (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561 : 1 - 3) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในยุทธศาสตร์ที่ 6 ได้กล่าวถึงด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา ที่นับได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนพัฒนามาตรฐานการศึกษาของไทย เพราะมีเป้าหมายพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพิ่มขึ้น

การบริหารจัดการองค์การท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร และสังคมแห่งการเรียนรู้ และกระแสการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการศึกษาภายใต้การปฏิรูปการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสามารถบริหารการเปลี่ยนแปลง คิดแนวทางใหม่ และพัฒนาแนวคิดให้ได้ผลงานใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2561 : 6) โดยเฉพาะหน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานั้น ปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานภายในองค์กร คือ การมีผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีภาวะผู้นำของผู้บริหารที่จะสามารถนำพาองค์กรให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่ปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันได้

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน่วยงานในภูมิภาค คือ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด โดยมีสถานศึกษาในสังกัดอยู่ในระดับอำเภอทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการดำเนินการในการจัดการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่อง (การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน กระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) และ การศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อยกระดับการศึกษา พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ให้เหมาะสมทุกช่วงวัย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง บริบททางสังคม และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุน และประสาน ภาควิชาเครือข่ายในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งดำเนินกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551 : 6 - 26) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จึงได้มีบทบาทสำคัญต่อการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาโดยจะเกี่ยวข้องกับเจตคติ ค่านิยมและแรงจูงใจของกลุ่ม โดยเฉพาะบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องผสมผสานและโน้มน้าวทัศนคติของผู้อื่นให้สอดคล้องกับของตน เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้เข้าใจปรัชญา เป้าหมาย และความสนใจของผู้บริหารเองในการจัดการศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา และในขณะเดียวกัน ก็จะต้องเอาใจใส่และให้ความสนใจกับทัศนคติและความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาด้วย (สุนทร โคตรบรรเทา, 2560 : 24) ดังนั้นการบริหารงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ ตามแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จึงมีความน่าสนใจ สำหรับการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีของโลกที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ที่อาจส่งผลกระทบต่อทางด้านพฤติกรรม การปรับตัวของผู้เรียน ตามมาด้วยภาวะการแข่งขันทางการศึกษา และหลักแนวคิดเชิงสร้างสรรค์สอดคล้องกับปรัชญาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ให้ไว้ คือ คิดเป็น หมายถึง

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องการให้นักศึกษา กศน. ที่สำเร็จการศึกษาจาก กศน. ออกไปแล้วคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างหนึ่ง คือ การเป็นบุคคลที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับนำไปประกอบอาชีพหรือเลี้ยงชีพได้อย่างสร้างสรรค์ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการส่งเสริมตามอัธยาศัย, 2551 : 76 - 80) จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัย จึงมีความสนใจทำการศึกษาในเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่จะนำไปพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับของมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ให้พัฒนาได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตาม ขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 384 คน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์, 2565: 3)

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 196 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดตัวอย่างโดยเทียบจากประชากร จำนวน 384 คน ตามตารางเครจีซีและมอร์แกน (Krejcie & Margan, 1970; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2555: 148 - 149) ขั้นที่ 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แยกเป็นรายอำเภอ ตามขนาดของสถานศึกษา และทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ทราบจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละอำเภอตามขนาดของสถานศึกษา ขั้นที่ 3 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลากแบบแทนที่โดยการเทียบสัดส่วนเพื่อคัดเลือกให้เหลือกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 196 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 ตัวแปรอิสระ คือ สถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ประกอบด้วย สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์

ระยะที่ 2 ตัวแปรอิสระ คือ สถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ขนาดของสถานศึกษา ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ระยะที่ 3 กลุ่มเป้าหมาย ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

3. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหา จากทัศนะหรือแนวคิดของนักการศึกษา นักวิชาการ หน่วยงานการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2549); กิตติกาญจน์ ปฏิพัทธ์ (2556); สุภาพ ฤทธิ์บำรุง (2556); บัญญัติ สัมมาเพ็ชรรัตน์ (2557); ณัฐชานันท์ พูลแก้ว (2558); ดวงแข ข่านอก (2559); วรรณทิพย์ ปั่นกอง (2559); มณฑา ศิริวงษ์ (2559); ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2560); พิมพ์พรรณ เพชรสมบัติ (2560); Bennis (2002); Stenberg (2006); Casse & Claudel (2007); Robinson (2007); Harris (2009); Dubrin (2010); Maxwell (2012) โดยการสังเคราะห์ได้ข้อสรุป 5 ด้าน ดังนี้ 1. การมีวิสัยทัศน์ 2. ความคิดสร้างสรรค์ 3. มีความยืดหยุ่น 4. มีจินตนาการ และ 5. การทำงานเป็นทีม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แบบสอบถามทั้งหมด 60 ข้อ ผ่านเกณฑ์จำนวน 53 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป และนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครู จำนวน 30 คน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.982

4.2 แบบสนทนากลุ่ม โดยมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์โดยเลือกด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม ซึ่งมี 2 ด้าน คือ ด้านมีความยืดหยุ่น จำนวน 10 ข้อ และด้านมีจินตนาการ จำนวน 11 ข้อ เป็นแนวทางในการตั้งคำถาม และตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แบบสอบถามทั้งหมด 21 ข้อ ผ่านเกณฑ์จำนวน 21 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามถึงผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ และผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ทั้ง 17 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จัดส่งแบบสอบถามไปยังศูนย์

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ทั้ง 17 แห่ง ให้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 196 ฉบับ และรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามได้จำนวน 196 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 มาจัดกระทำเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อขอความอนุเคราะห์ในสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ และดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญ 12 คน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ และ การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ โดยรวม

ข้อ	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.27	0.67	มาก
2	ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	4.23	0.74	มาก
3	ด้านการมีความยืดหยุ่น	4.11	0.57	มาก
4	ด้านการมีจินตนาการ	4.14	0.56	มาก
5	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.25	0.65	มาก
เฉลี่ย		4.19	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.67) 2) ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.65) 3) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.74) 4) ด้านการมีจินตนาการ ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.56) และ 5) ด้านการมีความยืดหยุ่น ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตาม ขนาดสถานศึกษา

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P- value
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.642 86.655 87.297	2 193 195	0.321 0.449	0.715	0.490
2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.899 100.076 100.975	2 193 195	0.450 0.519	0.867	0.422
3. ด้านการมีความยืดหยุ่น	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	3.324 59.949 63.273	2 193 195	1.662 0.311	5.350*	0.005
4. ด้านการมีจินตนาการ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	3.133 57.493 60.627	2 193 195	1.567 0.298	5.259*	0.006
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	1.336 80.843 82.178	2 193 195	0.668 0.419	1.594	0.206
รวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	1.451 69.792 71.244	2 193 195	0.726 0.362	2.007	0.137

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการมีความยืดหยุ่นและด้านการมีจินตนาการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ขนาดสถานศึกษา		ขนาดเล็ก	ขนาดใหญ่	ขนาดใหญ่พิเศษ
ด้านการมีความยืดหยุ่น	ขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ	$\bar{X}$	4.528	4.275	4.036
		4.528	-	0.253	0.492
		4.275	-	-	0.239*
		4.036	-	-	-
ด้านการมีจินตนาการ	ขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ	$\bar{X}$	4.532	4.304	4.067
		4.532	-	0.228	0.464
		4.304	-	-	0.236*
		4.067	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการมีความยืดหยุ่น จำนวน 1 คู่ ได้แก่ สถานศึกษาขนาดใหญ่ กับ สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ด้านการมีจินตนาการ จำนวน 1 คู่ ได้แก่ สถานศึกษาขนาดใหญ่ กับ สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ โดยรวม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์	ค่าเฉลี่ย	สรุป	
		ควรพัฒนา	ไม่จำเป็นต้องพัฒนา
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.27		✓
2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	4.23		✓
3. ด้านการมีความยืดหยุ่น	4.11	✓	
4. ด้านการมีจินตนาการ	4.14	✓	
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.25		✓
รวม	4.19		

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม ได้แก่ ด้านการมีความยืดหยุ่น และด้านการมีจินตนาการ

ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมและควรหาแนวทางการพัฒนา คือ ด้านการมีความยืดหยุ่น และด้านการมีจินตนาการ

การนำเสนอการหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้นำประเด็นดังกล่าวมาจัดทำ แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ โดยผู้เชี่ยวชาญ รายละเอียดดังนี้

ด้านการมีความยืดหยุ่น

1. ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมประชุม และพัฒนาตนเอง บุคลากร เพื่อสร้างแนวปฏิบัติในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นบนพื้นฐานระเบียบของทางราชการ
2. ผู้บริหารสถานศึกษาเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง วิเคราะห์สภาพปัญหา เพื่อนำมาสู่การพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ
3. ผู้บริหารสถานศึกษามีการประเมินสถานการณ์ ปรับวิธีคิด ปรับวิธีการปฏิบัติงาน ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานที่เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
4. ผู้บริหารสถานศึกษา มีความเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถที่แตกต่างกัน ของบุคลากร จัดอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงาน คอยเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ กำกับติดตาม
5. ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างทีมงานในการปฏิบัติงาน มอบหมายงานให้บุคลากรตามความเหมาะสม ความถนัดหรือความชำนาญในงานนั้น ๆ เพื่อให้บรรลุตามบทบาทภารกิจงาน
6. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการบูรณาการการทำงานในพื้นที่โดยอาศัยภาคีเครือข่าย ส่วนราชการทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นการเสริมแรงและร่วมกันขับเคลื่อนการปฏิบัติงานในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้รับบริการ
7. ผู้บริหารสถานศึกษา เปิดใจยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดพร้อมที่ปรับเปลี่ยนวิธีคิด ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน โดยการส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรได้เรียนรู้หรือปรับกระบวนการทำงานให้รวดเร็ว ทันสมัย
8. ผู้บริหารสถานศึกษา รับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาตนเอง นำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษา
9. ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับเข้าถึงได้ตลอดเวลา สร้างทัศนคติที่ดีให้ตนเองก่อน มองบุคลากรทุกคนคือทีมงานที่จะเป็นกลไกสำคัญในการปฏิบัติงาน
10. ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ปิดกั้นความคิดที่แตกต่างและให้อิสระในการปฏิบัติงานภายใต้ระเบียบหรือวิธีการของทางราชการ กล่าวชมเชยเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ด้านการมีจินตนาการ

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ปรับทัศนคติของตนเองให้เป็นคนที่มีทัศนคติเชิงบวก ใช้หลักเกณฑ์ของหน่วยงานเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน รวมถึงอาจนำหลักเกณฑ์ด้านอื่น ๆ เข้ามาร่วมพิจารณาด้วยในการวางแผนในการปฏิบัติงาน
 2. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำข้อมูลสารสนเทศเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานประกอบการตัดสินใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น
 3. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำข้อมูลสารสนเทศ และมวลประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และการปฏิบัติงาน
 4. ผู้บริหารสถานศึกษา สร้างวัฒนธรรมองค์กร ระบบโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน มีต้องความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเองและรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
 5. ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้เหตุผล และนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในการแก้ปัญหา
 6. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรศึกษาด้านนโยบายหรือแนวคิดของการมองต่างมุม เพื่อให้มองเห็นมิติของข้อมูลที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ สร้างโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้แสดง ความคิดเห็น รวมถึงจุดประกายในการสร้างแรงบันดาลใจ และเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันได้มากขึ้น
 7. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรกระตุ้นให้บุคลากรแสดงความคิดเห็น โดยการกำหนดค่าเป้าหมายของงานไว้ร่วมกัน เพื่อให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นอย่างถูกต้องชัดเจน เน้นวิธีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
 8. ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเอง เช่น การสร้างสรรค์ผลงาน หรือนวัตกรรม ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 9. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้การสนับสนุนให้ครูได้คิดค้นและนำเสนอ เทคนิคการสอนรูปแบบใหม่ ๆ ที่สามารถจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนได้
 10. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรกล่าวชื่นชมเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรด้วย ความจริงใจ
 11. ผู้บริหารสถานศึกษา เข้าไปมีส่วนแก้ไขปัญหาโดยการพูดคุยกับทุกคนในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความไม่มีอคติต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อาจใช้การแสดงออก เช่น การยิ้มแย้ม การมีอารมณ์ขัน พูดคุยด้วยความเป็นมิตร
- มีวิธีการพัฒนา 5 วิธี ได้แก่ 1) การประชุม อบรมและสัมมนา 2) การสร้างเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) การเรียนรู้ผ่านการทำงานกลุ่ม 4) การเรียนรู้ผ่านโครงการ หรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย 5) การศึกษาดูงาน และผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ จากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ สามารถอภิปรายผลที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ มีการวิเคราะห์เป้าหมาย กำหนด แนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันบนพื้นฐานของบริบทสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เช่น การประชุมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา การจัดอบรม ให้ความรู้กับ บุคลากรที่จะปฏิบัติงาน นั้น ๆ และผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถกระตุ้นในการสร้างแรงบันดาลใจ ให้กับบุคลากรในการปฏิบัติงานโดยในการมอบหมายงานผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ หรือความถนัดในการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างเป็นระบบ รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษา และครู รับฟังความคิดเห็น เสนอแนะจากเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้รับบริการ เพื่อนำมาพัฒนางานและการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษานำ ข้อเสนอแนะหรือการสะท้อนผลจากการปฏิบัติงานจากทุกฝ่ายมาปรับปรุงแก้ไขสู่การพัฒนาการทำงานให้ ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สุพรรณิกา ฤกษ์มงคล (2561: 157) ได้ทำการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับความพึงพอใจในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จากผลการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก เพราะการมีวิสัยทัศน์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว การ มีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การสร้างมนุษยสัมพันธ์และการเจรจาต่อรอง เป็นพฤติกรรมผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ที่ผู้บริหารควรมีและปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับ กุลชลี จงเจริญ (2562 : 196) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมของภาวะ ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การ กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ การนำทีมงาน การเรียนรู้และการมีองค์ความรู้ การกล้าเสี่ยงและกล้าคิดใน สิ่งที่ปฏิบัติได้ การปรับตัวและมีความยืดหยุ่นในการทำงานการติดต่อสื่อสารทักษะระหว่างบุคคลและ ความฉลาดทางอารมณ์ การสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน การคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีจินตนาการ การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ การสร้างความเชื่อมั่นศรัทธา ไว้วางใจและการเสริมพลังอำนาจ สอดคล้อง กับ วัชร คุ้มทรัพย์ (2562: 104) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม องค์กรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ของบริษัท เซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน) กรณีศึกษา สำนักงานใหญ่ จากการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในด้านการมีวิสัยทัศน์ในการวางแผนการ ดำเนินงาน และคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลของพนักงาน มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทำงานกันเป็นทีม สอดคล้องกับ สเตซี่ (Stacey, 2018: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ความเป็นผู้นำของโรงเรียนส่งเสริมหรือจำกัดการพัฒนา วัฒนธรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หรือไม่ ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างภาวะ ผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับวัฒนธรรมของโรงเรียนที่สร้างสรรค์ แนวทางปฏิบัติที่แนะนำสำหรับผู้คนใหม่ของ โรงเรียนหรือผู้นำในปัจจุบันที่ต้องการปลูกฝังวัฒนธรรมภายในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ถึงเรื่อง การศึกษาว่า ให้มีการฝึกอบรมด้านการบริหารและการพัฒนาอาชีพรวมถึงกำหนดหัวข้อต่าง ๆ ให้มุ่งเน้น ไปที่การพัฒนาลักษณะความเป็นผู้นำทางความคิดเชิงสร้างสรรค์ให้มากขึ้น

2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมไม่ แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านโดยรวมไม่แตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีความยืดหยุ่น สถานศึกษาขนาดใหญ่ กับ สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านการมีจินตนาการ สถานศึกษาขนาดใหญ่ กับ สถานศึกษาขนาด ใหญ่พิเศษ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ มีจำนวนสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งส่งผลต่อจำนวนบุคลากรที่มีสัดส่วนตาม ขนาดของสถานศึกษา จึงอาจทำให้บุคลากรที่สังกัดขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีโอกาส ในการเข้าถึงหรือสนทนากับผู้บริหารสถานศึกษาได้น้อยกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดเล็ก ถึงอย่างไรขนาด ของสถานศึกษามีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการหรือพัฒนาให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จตามกรอบ การปฏิบัติงาน ตามบริบทของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงออกถึงศักยภาพของการเป็น ผู้นำในการบริหารจัดการอย่างเต็มกำลังความสามารถโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการมีความยืดหยุ่น และด้าน การมีจินตนาการ สอดคล้องกับ บงกช วิจิตร (2560: 84 - 87) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 7 จากผลการศึกษาพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ตามความคิดเห็นของครูโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการบริหารเวลา และ ด้านการต่อรอง ตามลำดับ 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาใน เขตอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จำแนกตาม ขนาดโรงเรียนและประสบการณ์ทำงาน พบว่า จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้านมีความ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านการบริหารเวลา ด้านความยืดหยุ่น และด้านการ ไว้วางใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และจำแนก ตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านจินตนาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้ง ไว้ สอดคล้องกับ วรกฤต ศิริธนิตรา (2562: 86) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้ผลการศึกษาว่าตัวแปรด้านการใช้ วิจารณ์ญาณแก้ปัญหาีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามากที่สุด พิจารณาได้ว่า การแก้ปัญหาที่เหมาะสม ทันเหตุการณ์ก่อให้เกิดภาวะผู้นำและการคิดอย่างสร้างสรรค์เกิด นวัตกรรมใหม่ ๆ ผู้บริหารมีเป้าหมายชัดเจน มีพลังภายในตนเอง มีพรสวรรค์หรือความถนัด ที่ชัดเจน กล้าทำในสิ่งที่ตนเองเชื่อว่าถูกต้อง สามารถวิเคราะห์เพื่อกำหนดวิธีการแก้ปัญหา ในทุกสถานการณ์จะ สามารถเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพโดยใช้ความสามารถของตนเองอย่างสูงสุด สอดคล้องกับ เพ็ญภา ศรี ภูธร (2562 : 56 - 58) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติงานตามนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีภารกิจหลักในการจัด ส่งเสริมการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเน้น

การพัฒนากระบวนการจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการทำงานแบบบูรณาการ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากหน่วยงานทางการศึกษาของจังหวัดระยอง มีเอกภาพเชิงนโยบาย ดำเนินการจัด การศึกษาในแต่ละระดับด้วยเป้าประสงค์เดียวกัน

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ท่าน จำนวน 2 ด้าน 21 แนวทางย่อย และวิธีการ พัฒนา 5 วิธี อภิปรายผลได้ดังนี้ ผลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อหาแนว ทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) อบรมและสัมมนา เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะในการทำงาน ทั้งใน ด้านความคิด ทักษะ พฤติกรรม อุปนิสัยและเจตคติ 2) การประชุม เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ ประชุมเพื่อรับฟังและเสนอความคิดเห็นโดยผู้เชี่ยวชาญ 3) การสร้างเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ 4) การหมุนเวียนงาน เพื่อให้เพิ่มความรู้ ความสามารถ ได้เรียนรู้งานในส่วน ต่าง ๆ ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของงานส่วนต่าง ๆ 5) การเรียนรู้ผ่านการทำงานกลุ่ม เป็นการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างวัตถุประสงค์ เป้าหมายร่วมกัน สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ช่วยเหลือกันในการตัดสินใจเพื่อการ ทำงาน 6) การเรียนรู้ผ่านโครงการ หรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย เพื่อการพัฒนาสมรรถนะผ่านการเป็น ผู้นำ หรือผู้ตาม ส่งเสริมให้เกิดทักษะการบริหารจัดการ และ 7) การศึกษาดูงาน เพื่อให้ผู้รับการพัฒนารู้ ได้เรียนรู้ได้เห็นประสบการณ์ ใหม่ ๆ จากองค์กรภายนอกนำแนวคิด ข้อเสนอแนะ มาประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุง พัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ พัทธสารภณ ลัมพทิน (2564 : 106 - 139) ได้ทำการศึกษาการพัฒนา โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 จากผลการศึกษา พบว่า มีองค์ประกอบของโปรแกรม 6 ด้าน ดังนี้ 1. หลักการ ประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับผู้บริหารโรงเรียน 2. วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของภาวะ ผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารโรงเรียน 3. เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 3 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1) การมี จินตนาการ โมดูล 2) การมีความยืดหยุ่น และ โมดูล 3) การมีวิสัยทัศน์ 4. วิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ประกอบด้วย 1) การศึกษาด้วยตนเอง 2) การประชุม ปฏิบัติการ 3) การศึกษาดูงาน 4) การ ฝึกอบรม/สัมมนา

ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ โดยมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์อยู่ใน ระดับมากที่สุด สามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ สอดคล้องกับ กุลชลี จง เจริญ (2562 : 196) ได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากผลการศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยจัดทำคำถาม ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) ด้านหลักการพัฒนา ควรมีการพัฒนาทางวิชาชีพในมุมมองระดับโลก การปรับเปลี่ยนบทบาท มุมมอง การบริหารแบบเดิมไปสู่การให้ความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนในเชิงสร้างสรรค์ ปรับบทบาทเป็นผู้ อำนวยความสะดวก 2) ด้านรูปแบบการพัฒนา ควรให้มีรูปแบบที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนและ

ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการพัฒนาแบบไม่เป็นทางการ ยึดการพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 3) ด้านกระบวนการพัฒนา ควรให้มีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางของกระบวนการ 4) ด้านหลักสูตรการพัฒนาควรมีหลักสูตรการพัฒนาที่เกิดจากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้รับ เน้นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ มีเนื้อหาสมดุระหว่างการบริหารงาน การบริหารคน และการบริหารจัดการใจ 5) ด้านวิธีการพัฒนาให้มีวิธีการทางนวัตกรรมและการออกแบบ กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ บงกช วิจบ (2560: 84 - 87) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จากผลการศึกษาพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง ตามความคิดเห็นของครูโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จำแนกตามขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านการบริหารเวลา ด้านความยืดหยุ่น และด้านการไว้วางใจ และ จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านจินตนาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรมีความยืดหยุ่นสูง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีความยืดหยุ่นน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษายอมรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรถึงแม้ความคิดเห็นนั้นจะมีความแตกต่างกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางร่วมกันไว้ เนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าระดับพฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่น ๆ ที่นำมาศึกษา

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ในกลุ่มของขนาดสถานศึกษาใหญ่พิเศษ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจที่จะนำแนวทางการพัฒนาไปพัฒนาตนเอง โดยผู้บริหารสถานศึกษาอาจเริ่มต้นทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และนำแนวทางการพัฒนาที่ได้จากจากงานวิจัยนี้ไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษา ปัจจัยสนับสนุนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ และสังกัดอื่น

2.2 ควรมีการนำข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา ไปใช้ในการอบรมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ และสังกัดอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กุลชลี จงเจริญ. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 12(1), 189 - 210.
- บงกช วิจบ. (2560). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 [วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2555). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2560). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ ในความเป็นผู้นำทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรฤดี ศิริณิตรา. (2562). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 6(1), 86 - 95.
- วัชร คงทรัพย์. (2562). อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของบริษัท เซ็นทรัลพัฒนาจำกัด(มหาชน): กรณีศึกษา สำนักงานใหญ่. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 24(3), 104 - 120.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2560). ภาวะผู้นำในองค์การสถานศึกษา. สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- สุพรรณิกา ฤกษ์มงคล. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับความพึงพอใจในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 15(69), 151 - 160.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา)*. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ. <https://www.sepo.go.th/assets/document/file>.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ (2565). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2565*. สุรินทร์: สำนักงาน กศน.จังหวัดสุรินทร์.
- พัชรภรณ์ ลัมพ์คิน. (2564). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เพ็ญภา ศรีภูธร. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน.: คัมภีร์ กศน. เอ็น.เอ. รัตนะเทรตติง*.
- Stacey, L. S, (2018). *How School Leadership Fosters or Constrains the Development of a Creative Learning Culture* [Abstract]. Doctoral Dissertation (Education). Philadelphia: Drexel University.

**การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1**
**Guideline Development for Teacher
Empowerment under the Sisaket Primary Educational
Service Area Office 1**

วรวัลลัญ สิงหา¹, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ^{2*}, ทรงเดช สอนใจ³
Worrawalan Singha¹, Thanyatthep Sitthisua^{2*}, Songdet Sonjai³

^{1,2,3} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
^{1,2,3} Master of Education Program In Educational Administration, Surindra Rajabhat University

*Corresponding email: 64054010113@srru.ac.th

Received: 2 April 2023; Revised: 12 May 2023; Accepted: 29 May 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู และ 3) เพื่อประเมินแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมินระดับสภาพปัจจุบัน ที่มีระดับความเชื่อมั่น 0.96 ซึ่งจะได้ทราบระดับการปฏิบัติงานในปัจจุบันนำไปสู่การวิเคราะห์และพัฒน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสภาพปัจจุบันของเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มี 6 องค์ประกอบ 26 แนวทาง โดยแยกเป็นแต่ละด้านดังนี้ ด้านการสร้างบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน มีจำนวน 5 แนวทาง ด้านการทำงานเป็นทีม มีจำนวน 4 แนวทาง ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ มีจำนวน 6 แนวทาง ด้านการมอบอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ มีจำนวน 4 แนวทาง ด้านการอบรมพัฒนาศักยภาพ บุคลิกภาพ มีจำนวน 4 แนวทาง และ ด้านการยอมรับและยกย่อง มีจำนวน 3 แนวทาง 3) ผลการประเมินแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จากผู้เชี่ยวชาญพบว่า โดยมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนาแนวทาง, การเสริมสร้างพลังอำนาจครู, แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจ

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the current level of teacher empowerment under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 1, 2) to develop guidelines for teacher empowerment under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 1, and 3) to evaluate approaches to teacher empowerment under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 1. The sample groups are school administrators and teachers. The research instrument was a current condition assessment with a confidence level of 0.96 this will know the current level of operation leading to analysis and development. Statistics used to analyze data include percentage, mean, and standard deviation.

The results of the research showed that: 1) the current level of teacher empowerment under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 1, it was overall level is very high. 2) Guidelines for teacher empowerment under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 1 there are 6 components and 26 approaches, which are separated into each area as follows creating a working atmosphere in the school there are 5 approaches. There are 4 ways to work as a team. In terms of professional advancement, there are 6 guidelines for delegation of authority and responsibility, 4 guidelines for capacity development training, 4 approaches to personality, and 3 approaches for recognition and recognition. 3) Assessment results of teacher empowerment approaches under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 1 from experts found that appropriateness and possibilities are at the highest level.

Keywords: Empowerment Approach, Approach Development, Teacher Empowerment

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐบาลมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล โดยยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ พ.ศ. 2561 - 2580 ระบุว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญสำหรับการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมาย ดังนั้นจึงต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบโดยมุ่งเน้นการพัฒนาการยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนที่ดีเก่งและมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

การเสริมสร้างพลังอำนาจครู ก็เพื่อให้ครูหรือบุคลากรนั้นสามารถสร้างพลังอำนาจให้กับผู้อื่นได้ แต่หากครูยังรู้สึกไร้อำนาจ (Powerlessness) ก็จะไม่มีความช่วยเหลือตนเองหรือผู้อื่นได้ หากครูได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากผู้บริหาร จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถของครูให้มั่นใจในการปฏิบัติงานของตนมากขึ้น ซึ่งส่งผลโดยตรงถึงความสามารถทางการศึกษาและนำไปสู่คุณภาพงานในการปฏิบัติงานของครู (สุเมธ บุสโร, 2563) และยังเป็นกระบวนการเพิ่มศักยภาพ โดยผู้บังคับบัญชาถ่ายทอดอำนาจ ให้อิสระในการตัดสินใจ และจัดหาทรัพยากรและจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ทำให้ครูมี

ความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งจะพัฒนาการปฏิบัติงาน มุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น การเสริมสร้างพลังอำนาจครูจึงหมายถึง ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในการเพิ่มศักยภาพให้ครู (เอกพล พันธุ์โชติ, 2560) ครูเมื่อได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจแล้ว ก็สามารถที่จะจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดและสนใจ ครูต้องเสริมสร้างพลังแก่นักเรียนโดยกระตุ้นและให้กำลังใจเพื่อให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียนอย่างต่อเนื่อง และสำเร็จการศึกษาตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ (สอาดลักษณ์ จงคล้ายกลาง, 2556)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 เป็นหน่วยงานกำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระยะ 5 ปี ให้มีการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษา โดยการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัว การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้จังหวัดเป็นฐาน สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2562-2565 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ระบุให้ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร คณาจารย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ ได้แก่ ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหาร คณาจารย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการบูรณาการ การจัดการเรียนรู้ สร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้วิจัย ในฐานะที่ปฏิบัติงานตำแหน่งข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 เพื่อเป็นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยครูจึงต้องได้รับการเตรียมความพร้อมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน ให้มีความรู้ความสามารถ เท้าทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีทักษะ ความชำนาญที่หลากหลายมากขึ้น ให้ครูมีความสามารถในการปฏิบัติงานสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน ให้ครูมีส่วนร่วมตัดสินใจ วางแผนการดำเนินงานของโรงเรียน สร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับครู ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และสร้างภาวะความเป็นผู้นำให้กับครู รวมทั้งให้ความก้าวหน้าในวิชาชีพตามความเหมาะสมให้สำเร็จ ทั้งนี้ การเสริมสร้างพลังอำนาจของครู จึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการเสริมสร้างพลังอำนาจให้เกิดขึ้นในองค์กร โดยที่ครูมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ครูทุกคนจำเป็นต้องได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสในการพัฒนาตัวเอง การเสริมสร้างพลังอำนาจส่งผลให้บุคคลนั้นรับรู้เกี่ยวกับความสามารถของตน เกิดความรู้สึกร่วมในการมีส่วนร่วมในการทำงาน มีแรงจูงใจในการทำงาน ผูกพันกับองค์กร และก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ครู จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในครั้งนี้ เพื่อให้ได้แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ครูในการจัดการเรียนรู้ และจะเป็นการส่งผลให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในวงกว้างต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1
3. เพื่อประเมินแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำนวน 2,343 คน

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และข้าราชการครู จำนวน 331 คน ตามตารางสำเร็จรูป (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามขนาดของโรงเรียนโดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ที่	ขนาด สถานศึกษา	ประชากร (คน)		กลุ่มตัวอย่าง (คน)	
		ผู้บริหาร	ข้าราชการครู	ผู้บริหาร	ข้าราชการครู
1	ขนาดเล็ก	137	295	19	42
2	ขนาดกลาง	92	1,518	13	214
3	ขนาดใหญ่	11	132	1	19
4	ขนาดใหญ่พิเศษ	2	153	1	22
รวม		242	2101	34	297
รวมทั้งสิ้น		2,343		331	

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษา หรือศึกษานิเทศก์ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป หรือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท/ปริญญาเอก จำนวน 5 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 1 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดจากนักวิชาการและนักการศึกษา ได้แก่ Tracy (1990), Scott และ Jaffe (1991), Short และ Rinehart (1992), Spreitzer (1995), Klecker และ Loadman (1998), Conger และ Kanungo (1998), Gibson (2000), Lauren Bennett Cattaneo and Aliya R. Chapman (2010), ประวิต เอรารธรรม์ (2548), ลำไพพัชร สัจจันทร์ฮอด (2560), ภิญญาพัชญ์ เทียมเมืองแพน (2560), สถาพร ภูบาลเช้า (2559), สุขวัญ เทพปิ่น (2563), ปรัชญา แก้วโพธิ์ (2562) วัตถุประสงค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) การสร้างบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน 2) การทำงานเป็นทีม 3) ความก้าวหน้าในวิชาชีพ และผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยตามหลักแนวคิดทฤษฎีและข้อค้นพบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ดังนี้ 1) การมอบความรับผิดชอบ และอำนาจหน้าที่ 2) การอบรมพัฒนาศักยภาพ บุคลิกภาพ 3) การยอมรับและยกย่อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือรวบรวมที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมิน แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยมีการนำไปใช้ในระยะต่าง ๆ ดังนี้

ระยะที่ 1 แบบประเมินระดับสภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครู มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามแต่ละข้อโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งพบว่าค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นขอบแบบประเมินเท่ากับ 0.96 แบบประเมินระดับสภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครูได้และกำหนดเกณฑ์ระดับคะแนน ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง การเสริมสร้างพลังอำนาจครูปัจจุบันอยู่ในระดับ มากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง การเสริมสร้างพลังอำนาจครูปัจจุบันอยู่ในระดับ มาก

3 คะแนน หมายถึง การเสริมสร้างพลังอำนาจครูปัจจุบันอยู่ในระดับ ปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง การเสริมสร้างพลังอำนาจครูปัจจุบันอยู่ในระดับ น้อย

1 คะแนน หมายถึง การเสริมสร้างพลังอำนาจครูปัจจุบันอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแปลผลระดับสภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครูโดยใช้เกณฑ์การแปลผลระดับคะแนนดังนี้ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ผลโดยนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเป็นช่วงตามค่าคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121) ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีการเสริมสร้างพลังอำนาจครูปัจจุบันอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีการเสริมสร้างพลังอำนาจครูปัจจุบันอยู่ในระดับ มาก

2.51-3.50 หมายถึง มีการเสริมสร้างพลังอำนาจครูปัจจุบันอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง การเสริมสร้างพลังอำนาจครูปัจจุบันอยู่ในระดับ น้อย

1.00-1.50 หมายถึง การเสริมสร้างพลังอำนาจครูปัจจุบันอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ระยะที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจ และแบบประเมินร่างแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู เป็นแบบประเมินเกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามแต่ละข้อโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ซึ่งพบว่าค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 จำนวน 26 ข้อ

ระยะที่ 3 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งได้จากแบบประเมินร่างแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จำนวนทั้งสิ้น 5 ชุด หลังจากนั้นดำเนินการขออนุญาตผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 เพื่อการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการจัดส่งแบบประเมินพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบประเมิน จัดส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 331 ชุด โดยผ่านระบบรับส่งหนังสือราชการอิเล็กทรอนิกส์ และ QR CODE ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

ด้วยตนเอง โดยได้รับแบบประเมินกลับคืนมา จำนวนทั้งสิ้น 331 ชุด เมื่อได้ข้อมูลมาผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดลำดับความสำคัญจากค่าเฉลี่ยของประเด็นคำถามแต่ละข้อแล้วนำมาเรียงลำดับที่มาก 1-2 เพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์ให้มีหนังสือถึง ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อสัมภาษณ์และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง จากนั้นทำการยกย่องแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู และทำหนังสือเพื่อขอประเมินร่างแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูจากผู้เชี่ยวชาญ 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม สอดคล้องของร่างแนวทาง ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เมื่อได้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 จำนวน 26 ข้อ เพื่อนำไปจัดทำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ 9 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความสามารถด้านการบริหารและการเสริมสร้างพลังอำนาจ จำนวน 9 คน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับสภาพปัจจุบัน การเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นผู้บริหารและครูต่อระดับสภาพปัจจุบันของการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ด้านการสร้างบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน	4.50	0.33	มาก
2	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.49	0.32	มาก
3	ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ	4.48	0.33	มาก
4	ด้านการมอบอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ	4.46	0.27	มาก
5	ด้านการอบรมพัฒนาศักยภาพ บุคลิกภาพ	4.47	0.33	มาก
6	ด้านการยอมรับและยกย่อง	4.45	0.42	มาก
เฉลี่ย		4.48	0.33	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินระดับสภาพปัจจุบันการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การสร้างบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.33) การทำงานเป็นทีม ความก้าวหน้าใน

วิชาชีพ การอบรมพัฒนาศักยภาพ บุคลิกภาพ การมอบอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ การยอมรับ และยกย่อง ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.42)

2. การศึกษาและพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ระดับสภาพปัจจุบันมาจัดลำดับ เพื่อเป็นข้อมูล โดยนำข้อย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของแต่ละด้านมากำหนดเป็นประเด็นคำถามในการยกร่าง แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน ของการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 และลำดับความสำคัญ โดยรวม

องค์ประกอบและกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจครู	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ
1. ด้านการสร้างบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน	4.50	1
2. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.49	2
3. ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ	4.48	3
4. ด้านการมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ	4.46	5
5. ด้านการอบรมพัฒนาศักยภาพ บุคลิกภาพ	4.47	4
6. ด้านการยอมรับและยกย่อง	4.45	6

จากตารางที่ 3 พบว่า ลำดับสำคัญในการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 เรียงจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การสร้างบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน ลำดับที่ 2 การทำงานเป็นทีม ลำดับที่ 3 ความก้าวหน้าใน วิชาชีพ ลำดับที่ 4 การอบรมพัฒนาศักยภาพ บุคลิกภาพ ลำดับที่ 5 การมอบอำนาจหน้าที่ และความ รับผิดชอบ ลำดับที่ 6 การยอมรับและยกย่อง

สรุปผลการพัฒนาร่างแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำนวน 3 องค์ประกอบ 3 กระบวนการ ได้จำนวน 26 แนวทาง และได้ทำการประเมินร่างแนวทางโดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม สอดคล้องโดย พิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 มีผลสอดคล้อง จำนวน 26 แนวทาง

3. การประเมินแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยผู้วิจัยดำเนินการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนว ทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความสามารถด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจครู จำนวน 9 คน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ของแนวทางการเสริมสร้างพลัง อำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยภาพรวม

แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 1	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการสร้างบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน	4.69	0.16	มากที่สุด	4.54	0.50	มากที่สุด
2. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.86	0.20	มากที่สุด	4.46	0.47	มาก
3. ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ	4.55	0.27	มากที่สุด	4.50	0.19	มาก
4. ด้านการมอบอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ	4.89	0.13	มากที่สุด	4.61	0.38	มากที่สุด
5. ด้านการอบรมพัฒนาศักยภาพ บุคลิกภาพ	4.75	0.14	มากที่สุด	4.61	0.52	มากที่สุด
6. ด้านการยอมรับและยกย่อง	4.81	0.18	มากที่สุด	4.62	0.40	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.74	0.12	มากที่สุด	4.55	0.20	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมอบอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.13) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.27) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การยอมรับและยกย่อง ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.40) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.47) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัย การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การศึกษาระดับสภาพปัจจุบันการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเกิดมาจากการบริหารได้มีการบริหารที่มีการเสริมสร้างพลังอำนาจครู แต่ยังมีบางกระบวนการที่ยังน้อย ได้แก่ การอบรมพัฒนาศักยภาพ บุคลิกภาพ การมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ และการยอมรับและยกย่อง ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมให้มีแนวทางการปฏิบัติ หรือกระบวนการที่ชัดเจนและเป็นไปในทางเดียวกันจึงจะส่งผลให้ครูมีพลังอำนาจ สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ ซึ่งสอดคล้องกับ (ศศิประภา สาขานาญ, 2559) ที่ได้ศึกษาการใช้พลังอำนาจในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านพลังอำนาจการให้รางวัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยเฉพาะในหัวข้อการพิจารณาความดีความชอบ เลื่อนขั้นให้ผู้ที่บังคับบัญชาด้วยความเป็นธรรม ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการใช้พลังอำนาจการให้รางวัลด้านนี้ให้มากยิ่งขึ้น โดยการใช้พลังอำนาจในด้านนี้ควรพิจารณาการให้รางวัลตามความเหมาะสมและควรเสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู และควรเพิ่มความยุติธรรมในการให้รางวัลแก่ครูผู้สอน มีการพิจารณาความดีความชอบด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกที่รักมักที่ชอก หรือลำเอียง ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องมีการใช้พลังอำนาจการให้รางวัลมากกว่าโรงเรียนขนาดอื่น " ทั้งนี้เพราะในโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนครูมีไม่มากนัก ครูบางคนต้องทำหน้าที่หลายอย่างทั้งสอน และงานอื่น ๆ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องควบคุมดูแลมากเป็นพิเศษ และสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีโอกาสพบปะพูดคุยเป็นการส่วนตัวและหมั่นคะน ผู้บริหารจะต้องให้กำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชาและชมเชยเมื่อทำงานดี นอกจากนั้นยังให้การสนับสนุนในความเจริญก้าวหน้าเมื่อมีโอกาสด้วย จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดขวัญและกำลังใจร่วมมีพร้อมใจกันทำงานอย่างเต็มความสามารถ สอดคล้องกับ (บงกช ยิ้มหนองโพธิ์, 2558) ได้ศึกษาพลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ พลังอำนาจเชื่อมโยง พลังอำนาจข้อมูลข่าวสารพลังอำนาจเชี่ยวชาญ พลังอำนาจตามกฎหมาย พลังอำนาจอ้างอิง พลังอำนาจบังคับบัญชา และระดับน้อยที่สุดคือพลังอำนาจการให้รางวัล ตามลำดับ

2. การศึกษาและพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 ท่าน อภิปรายผลได้ดังนี้

2.1) การสร้างบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องเรียน และบริเวณโรงเรียน จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผู้บริหารจัดสถานที่หรือสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้น่าอยู่ ให้ครูได้พักผ่อน และเอื้อต่อการปฏิบัติงาน ผู้บริหารและครูมีความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจต่อกันให้ความช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใน ระหว่างครู โดยให้มีประเด็นเกี่ยวกับการควบคุมชั้นเรียน เทคนิคการสอนนักเรียนด้วยความรัก การทำความเข้าใจ

นักเรียน ให้เพื่อนครูเพื่อช่วยรับฟังและให้แนวคิดในการแก้ไข เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดในการทำงานให้แก่ครู และผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศของความเสมอภาค โดยการที่ผู้บริหารโรงเรียนให้สิทธิแก่ครูอย่างเสมอภาคและปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้ครูเกิดความรู้สึกรักทุกคนเท่ากัน สอดคล้องกับ (สมคิด สกฤตสถาปัตย์, 2562) ที่ได้ศึกษาการสร้างพลังอำนาจในการบริหารงานบุคคลเชิงสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การสร้างสรรคบรรยากาศการทำงานนั้นเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างพลังอำนาจในการบริหารงานบุคคลเชิงสมรรถนะ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอาจเป็นเพราะว่าบรรยากาศการทำงานเป็นการจัดสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานซึ่งส่งผลต่อการสร้างพลังอำนาจ นั้นตรงกับแนวคิดของ Scott and Jaffe (1991) ที่ระบุชัดเจนว่าการสร้างพลังอำนาจประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ คือ การสร้างบรรยากาศ และตรงกับแนวคิดของ Short and Rinehart (1992) ที่กล่าวว่าการสร้างพลังอำนาจประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ คือ การได้รับการยอมรับ และความอิสระ

2.2) การทำงานเป็นทีม พบว่า ผู้บริหารมีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างเป็นรูปธรรม มีการยกย่องชื่นชมทีมที่มีผลงานโดดเด่น สามัคคีและวิธีการจัดการกับปัญหาโดยแก้ไขที่กระบวนการ ผู้บริหารมอบหมายงานตามความถนัดหรือความสนใจ กระตุ้นให้ครูทุกคนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันอย่างเต็มความสามารถ ผู้บริหารส่งเสริมครูทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตามความถนัดหรือเหมาะสม ยอมรับความคิดเห็นที่ต่างกัน โดยใช้วิธีการทำงานที่หลากหลาย เพื่อพัฒนางานและสมาชิกทีมงาน ผู้บริหารมีการประชุมวางแผนก่อนลงมือปฏิบัติงาน ติดตามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สมาชิกได้ปรึกษาหารือในการทำงานร่วมกันสอดคล้องกับ (สถาพร ภูบาลเช้า, 2559) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า สถานศึกษาส่งเสริมการทำงานเป็นทีม โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดกิจกรรม Walk Really เพื่อให้ครูเข้าใจและเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีม สถานศึกษามอบหมายงานตามความถนัดหรือความสนใจ กระตุ้นให้ครูทุกคนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถสถานศึกษาส่งเสริมครูทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยใช้วิธีการทำงานใหม่ๆ เพื่อพัฒนางานและทีมงาน ผู้บริหารให้อำนาจในการตัดสินใจในกิจกรรมที่หรืองานที่ได้รับมอบหมาย

2.3) ความก้าวหน้าในวิชาชีพ พบว่า ผู้บริหารพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนแก่ครูตามเกณฑ์ ด้วยความยุติธรรมโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนจากผลการปฏิบัติงาน ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือครูที่ต้องการมีวิทยฐานะที่สูงขึ้นหรือการปรับเลื่อนตำแหน่ง โดยการประชาสัมพันธ์ ให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมพัฒนาเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำผลงานการขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะหรือการปรับเลื่อนตำแหน่ง ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมในการขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะหรือการปรับเลื่อนตำแหน่ง ผู้บริหารมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการประพฤติดนของผู้ประกอบวิชาชีพโดยมีจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นแนวทางและข้อพึงระวังในการประพฤติปฏิบัติ ตามแบบแผนพฤติกรรม ตามจรรยาบรรณของวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด ผู้บริหารให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกในการอบรม หรือจัดทำผลงานเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะ หรือการปรับเลื่อนตำแหน่ง ครูควรมุ่งมั่นพัฒนางานและสถานศึกษาอย่างเป็นระบบจนเป็นนิสัยโดยการเป็นผู้นำในการวางแผนพัฒนาตามเป้าหมาย นำการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง และกลุ่มมาปรับปรุงพัฒนางานบางส่วนยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นิลบล ชูสอน , 2561) ได้ศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า ข้อเสนอแนะสำหรับการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของ

ข้าราชการครูให้เกิดความพึงพอใจควรมีการส่งเสริมพัฒนาในเรื่องของความก้าวหน้า มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ มีค่าตอบแทนที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงศักยภาพของตนเองให้เต็มที่ ส่งเสริมสนับสนุนและยกย่องเชิดชูเกียรติในฐานะที่ครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพื่อให้ครูได้เกิดมี ความพึงพอใจและมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

2.4) การมอบอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ พบว่า ผู้บริหารควรมีการมอบอำนาจหน้าที่ตามความถนัดหรือสนใจหรือตามความเหมาะสมอย่างชัดเจนเพื่อให้ได้งานที่มีคุณภาพ และติดตามการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการทำงานสามารถกำหนดวิธีการทำงานด้วยตนเอง ผู้บริหารควรมีความรอบรู้และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานสามารถให้คำแนะนำแก่ครูที่ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ได้ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้ครูปฏิบัติตามได้ ผู้บริหารควรสนับสนุนครูที่ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่สามารถใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ บางส่วนยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พัชรี บุญนาคแย้ม, 2551) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 พบว่า 1) ด้านการได้รับอำนาจ คือ มอบหมายหน้าที่วางแผนการจัดสรรงบประมาณเพื่อในการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยให้ครูและคณะกรรมการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน 2) ด้านการได้รับโอกาส คือ ใช้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโดยให้มีการประชุมคณะครูเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาปรับปรุงความคิดเห็นของบุคลากร หรือใช้การโหวตเสียงส่วนใหญ่ 3) ด้านการได้รับ คือ ผู้บริหารคอยแนะนำให้คำปรึกษา ดูแลติดตาม การดำเนินงานของครูอย่างเป็นกันเอง 4) ด้านการได้รับความไว้วางใจ คือ ผู้บริหารแสดงความไว้วางใจแก่บุคลากร ผู้ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้แล้วได้มอบอำนาจตามกรอบหน้าที่ในการตัดสินใจเพื่อให้ส่งผลดีต่องาน และ ผู้บริหารแสดงความไว้วางใจแก่บุคลากรผู้ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้แล้วได้มอบอำนาจตามกรอบหน้าที่ในการตัดสินใจเพื่อให้ส่งผลดีต่องาน

2.5) การอบรมพัฒนาศักยภาพ บุคลิกภาพ พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้รับพัฒนาตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาดูงานการอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติงาน การศึกษาต่อ ผู้บริหารให้ความสำคัญจัดให้มีการเพิ่มพูน ความรู้และประสบการณ์ผู้ปฏิบัติงานเสมอผู้บริหารและครูต้องมีการกำหนดร่วมกันว่า ครูต้องได้รับการพัฒนาตนปีละกี่ครั้ง เพื่อให้ครูมีวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างและปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และโรงเรียนจะให้การสนับสนุนครูอย่างไรบ้าง เช่น งบประมาณ เกียรติบัตรการอบรม ใช้ประกอบการพิจารณาความดีความชอบ ครูควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงาน เช่นทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บางส่วนยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จารุวรรณ นรพรม, 2557) ได้ศึกษาการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังนั้น โรงเรียนยึดตามกรอบอัตรากำลังที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด และควรจัดอบรมหรือศึกษาดูงานให้ความรู้กับครูในหลากหลายรูปแบบ

2.6) การยอมรับและยกย่อง พบว่า ผู้บริหารมีการยกย่องและประกาศเกียรติคุณให้กับครูที่มีผลงานดีเด่นและครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารควรสนับสนุนและกระตุ้นให้ครูสร้างผลงานที่มีความหลากหลาย ผู้บริหารควรให้การยอมรับในความสามารถของครูที่มีผลงานดีการได้รับความเคารพสอดคล้องกับ (ลำไพพรรณ์ สัจจันทร์ฮอด, 2560) ได้ศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า วิธีการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในด้านการให้แรงจูงใจกับผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) การกระตุ้นให้ครูมีความขยันมุ่งมั่นในการทำงาน 2) ส่งเสริมให้

ครูแสดงออกถึงความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ 3) ส่งเสริมเข้าร่วมอบรมสัมมนาวิชาการเพื่อความก้าวหน้าทางด้านวิชาชีพ และ 4) การยกย่องชมเชยครูจากผลงาน

3. การประเมินแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 อภิปรายผลได้ดังนี้

การประเมินแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน 2) การทำงานเป็นทีม 3) ความก้าวหน้าในวิชาชีพ 4) การอบรมพัฒนาศักยภาพ บุคลิกภาพ 5) การมอบอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบและ 6) การยอมรับและยกย่อง เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามนโยบายของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ที่มุ่งส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารอัตรากำลังและการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานตำแหน่งวิทยฐานะส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม วินัยข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาส่งเสริม ยกย่อง เชิดชูเกียรติครูและบุคลากรทางการศึกษา และพัฒนาบุคลากรสู่มีอาชีพการคัดเลือกสรรหาบุคลากรตามหลักธรรมาภิบาล การยกย่องแนวทางโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่และคุณวุฒิที่เหมาะสม ผู้วิจัยมีกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบภายใต้คำแนะนำและผ่านความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการได้จริง ซึ่งบางส่วนคล้ายคลึงกับ (นิลบล ชูสอน, 2561) ได้ศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของข้าราชการครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของข้าราชการครู ควรมีการส่งเสริมพัฒนาในด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ให้เกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพ รวมทั้งมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม และเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงศักยภาพ และสร้างบรรยากาศในการทำงานให้มีความเชื่อใจกัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดความผูกพันกันจนเกิดความรัก ความสามัคคีกันในทีม ควรมีการส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือเป้าหมายเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในองค์กร เคารพแนวความคิดเห็นของผู้อื่นยอมรับในความแตกต่างของสมาชิกในทีม สอดคล้องกับ (ภิญญาพัชญ์ เทียมเมืองพาน, 2560) ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในการจัดการเรียนรู้ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจครูในการจัดการเรียนรู้ต้องอาศัยความร่วมมือจากครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกฝ่ายผู้บริหารควรให้ความสำคัญและจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลังอำนาจครูในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ด้านการยอมรับและยกย่อง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บริหารควรให้การยกย่องและประกาศเกียรติคุณให้กับครูที่มีผลงานดีเด่นและครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม และให้การสนับสนุนและกระตุ้นให้ครูสร้างผลงานที่มีความหลากหลาย มีการยกย่องและประกาศเกียรติคุณให้กับครู

ที่มีผลงานดีเด่นและครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม ให้การยอมรับในความสามารถของครูที่มีผลงานดี ควรมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบตามความสามารถในการปฏิบัติงานและผลงานของครูที่ปรากฏ

1.2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลังอำนาจครู และสนับสนุนการนำแนวทางการพัฒนาที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปใช้ เพื่อพัฒนาครูและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดให้เหมาะสมกับบริบทความเปลี่ยนแปลงต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปทดลองใช้เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระดับการเสริมสร้างพลังอำนาจครูจำแนกตามขนาดสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจครูที่ชัดเจนและเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ นรพรม. (2557, ตุลาคม - 2558, มีนาคม). การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1. วารสารชุมชนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 9(1), 21-25.
- นิลบล ชูสอน. (2561). การเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บงกช ยิ้มหนองโพธิ์. (2558). พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ประวีต เอรารวรรณ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในโรงเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรัชญา แก้วโพธิ์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจกับการทำงานเป็นทีมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พัชรี บุญนาคแย้ม. (2551). แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

- ภิญญาพัชญ์ เทียมเมืองแพน. (2560). แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในการจัดการเรียนรู้ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ลำไผ่พัชร สัจจันทร์. (2560). การเสริมสร้างพลังอำนาจครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศศิประภา สาขานาญ. (2559). การใช้พลังอำนาจในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สถาพร ภูบาลเข้า. (2559). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สอาดลักษณ์ จงคล้ายกลาง. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขวัชร เทพปิน. (2563). รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ. 5(5). 217-229.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. (2564). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565-2569. <http://news.sisaketedu1.go.th/news/wp-content/uploads/2022/07/planssk5-y.pdf>
- สมคิด สกลสถาปัตย์. (2562). กลยุทธ์การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในการบริหาร จัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 10(2), 178-196.
- สุเมธ บุสโร. (2563). การเสริมพลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เอกพล พันธุ์โชติ. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมิติการเสริมสร้างพลังอำนาจครูกับความผูกพันต่อองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- Conger, J. A., & Kanungo, R.N. (1988). The Empowerment Process: Integrating Theory and Practice. *The Academy of Management Review*. 13(3), 471-482
- Gibson, J.L. (2000). Organizations, behaviour, structure and processes. Tenth edition. New York: Irwin McGraw-Hill.
- Klecker, B.M & Loadman, W. E. (1998). Another look at the dimensionality of the school

- participant empowerment scale. *Educational and Psychology Measurement*, 58(6), 944-954.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Lauren Bennett Cattaneo and Aliya R. Chapman. (2010). The Process of Empowerment A Model for Use in Research and Practice. *American Psychologist* 65(7). 646-59.
- Scott, C. D. & Jaffe, D. T. (1991). *Empowerment: Building A Committed Workforce*. California: Kogan Page.
- Short, P. M. & Rinehart, J. S. (1992). *School Participant Empowerment Scale: Assessment of Level of Empowerment within the School Environment*. *Educational and Psychological Measurement*, 52(6), 951-960.
- Spreitzer, G.M. (1995). Psychological Empowerment in the Workplace: Dimensions, Measurement and Validation. *Academy of Management Journal*, 38(5), 1442-1465.
- Tracy, D. (1990). *10 Steps to Empowerment.: A Common-Sense Guide to Managing People*. New York : William Marrow and Company.

การใช้หลักทศพิธราชธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล
ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา นครพนม
Application of the Virtues of the King Affecting Personnel
Management Effectiveness of School Administrators
Under Secondary Educational Service Area Office
Nakhon Phanom

ณัฐนพิน ทินโน^{1*}, บุญมี ก่อบุญ², วาโร เฟื่องสวัสดิ์³
Natnapin Tinno^{1*}, Boonmee Koboon², Waro Phengsawat³

¹ สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹ Educational Administration and Development, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

^{2,3} อาจารย์, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

^{2,3} Lecturer, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

*Corresponding email: ningko.desu@gmail.com

Received: 4 April 2023; Revised: 14 May 2023; Accepted: 29 May 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา 4) ศึกษาการใช้หลักทศพิธราชธรรมที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา 5) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้หลักทศพิธราชธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม จำนวน 346 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเที่ยงตรง ระหว่าง 0.60-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ส่วนแบบสอบถามประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สมประสิทธิสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบหลายขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ของการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร

สถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูงอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 4) การใช้หลักทศพิธราชธรรม ด้านความอดทน (ขันติ) และ ด้านความซื่อตรง (อาชชวะ) มีอำนาจพยากรณ์ ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 77.20 5) แนวทางในการพัฒนาการใช้หลักทศพิธราชธรรมที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา มี 2 ด้าน คือ ด้านความซื่อตรง (อาชชวะ) และ ด้านความอดทน (ขันติ)

คำสำคัญ : ทศพิธราชธรรม, ประสิทธิภาพ, การบริหารงานบุคคล

ABSTRACT

The purposes of the research were to 1) examine the level of application of the virtues of the king affecting personnel management effectiveness of school administrators, 2) examine the level of effectiveness in personnel management of schools administrators, 3) investigate the relationship between application of the virtues of the king affecting personnel management effectiveness of school administrators, 4) examine application of the virtues of the king that have the power to predict the effectiveness of personnel management of schools administrators, and 5) investigate the guidelines for developing application of the virtues of the king affecting personnel management effectiveness of schools administrators under the secondary educational service area office Nakhon Phanom. The samples of this study included 346 participants. The sample sized was determined using Krejcie and Morgan table. The participants were recruited using stratified random sampling. A 5-rating scale questionnaire, which indicates the validity index of application of the virtues of the king of the school administrators between 0.60-1.00. The overall reliability was 0.98. And the personnel management effectiveness questionnaire there is a precision between 0.80-1.00. The overall reliability was 0.98. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson product-moment correlation, stepwise multiple regression analysis.

The findings were as follows the level application of the virtues of the king of school administrators in overall aspect were at high level. 2) The level of effectiveness in personnel management of school administrators in overall aspect were at high level. 3) The relationship between application of the virtues of the king and the effectiveness of the administration There was a high level of positive correlation with statistical significance at 0.01. 4) Application of the virtues of the king principles of patience (Kṣānti) and honesty (Ashava) were able to predict the effectiveness of personnel management of school administrators with statistical significance at 0.01 level, and obtained a predictive power at 77.20. 5) The guidelines for developing for the application of the virtues of the king affecting personnel management effectiveness of school administrators comprised two aspects: patience (Kṣānti) and honesty (Ashava).

Keywords: Application of the Virtues of the King, Effectiveness, Personnel Management

บทนำ

ทศพิธราชธรรม ความหมายตามรูปศัพท์นั้น หมายถึง ธรรมสำหรับพระราชอา ที่ใช้ปกครองไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ แต่โดยนัยแล้ว ทศพิธราชธรรม คือหลักธรรมที่ผู้นำ ผู้บริหาร ตั้งแต่ตำแหน่งที่เล็กที่สุดไปยังตำแหน่งที่สูงที่สุดใช้ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา หลักทศพิธราชธรรม หรือราชธรรม 10 ประการ จึงเป็นหลักธรรมของผู้ปกครองหรือบุคคลทั่วไปที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตนได้ หลักทศพิธราชธรรม 10 ประการในการบริหารงานนั้นเป็นข้อปฏิบัติ ปฏิบัติชอบสำหรับพระมหากษัตริย์ที่ทรงใช้ปกครองพระราชอาณาจักรและเป็นหลักธรรมของผู้บริหารทุกระดับ ที่จะพึงใช้ประกอบการปฏิบัติงานของตนให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน โดยรวมเป็นคุณธรรมที่โบราณบัณฑิตได้บัญญัติไว้ก่อนสมัยพุทธกาล ซึ่งพระมหากษัตริย์ในอดีตได้ทรงถือปฏิบัติมาเป็นพระราชจริยวัตร แม้บุคคลผู้มิใช่พระเจ้าแผ่นดินก็ควรเจริญรอยตาม โดยนำเอาหลักธรรม 10 ประการนี้มาปฏิบัติในการบริหารการปกครอง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดความสวัสดีในสังคม ตามอุดมการณ์แห่งการปกครองยิ่ง ๆ ขึ้นไป (พระมหามงคล สารินทร์ และคณะ, 2556: 84-88) จะเห็นได้ว่าหลักธรรมทั้ง 10 ประการถึงแม้จะกล่าวว่าเป็นหลักธรรมของพระราชอา ผู้ปกครองหรือผู้บริหาร แต่ประชาชนก็สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน การนำหลักธรรมมาใช้กับการแก้ปัญหาสังคม ปัจจุบันทุก ๆ สังคมย่อมมีผู้นำ ผู้ปกครองหรือผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการนำสมาชิกไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้ร่วมกัน ในองค์กรก็เช่นเดียวกัน ผู้นำ ผู้ปกครอง หรือผู้บริหารที่นำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการบริหารจะทำให้เกิดประโยชน์และประสิทธิผลสูงสุด (อภิรักษ์ สุจริตจันทร์, 2559: 15)

ในปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างมาก ตามมาตรฐานทางจริยธรรมและประมวลจริยธรรมมาตรา 5 มาตรฐานทางจริยธรรมคือหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยึดสุจริต มีจิตสำนึกที่ดีและรับผิดชอบต่อหน้าที่ จะต้องกล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2563: 1)

การบริหารตามหลักทศพิธราชธรรม หรือธรรมะสำหรับนักปกครอง 10 ประการ เป็นเสมือนศีลวินัยที่จกต้องสังวรปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่องอบรมและคุ้มครองจิตใจไม่ให้ละเมิดอำนาจหน้าที่ เป็นหลักธรรมที่จะทำให้เกิดการเคารพรัก เป็นสิ่งคุ้มครองป้องกันและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและหมู่คณะ การมีคุณธรรมและจริยธรรมใช้ศีลเป็นเครื่องมือให้เกิดสมาธิและใช้สมาธิก่อให้เกิดปัญญา การเป็นผู้ให้เป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยดีงาม ทั้งกาย วาจาและจิตใจ มีการเสียสละหรือบริจาคสิ่งของต่าง ๆ มีความซื่อตรง คือ ความซื่อสัตย์ปฏิบัติภารกิจหน้าที่โดยสุจริต มีความจริงใจ มีอัธยาศัยไมตรี อ่อนโยน ไม่เย่อหยิ่งในตนและในงานนั้น เป็นผู้ที่มีความหนักแน่นคือการแผดเผากิเลสตัณหาให้เข้ามาครอบงำจิตใจ ระงับยับยั้งข่มใจ รู้จักความรู้สึกผิดชอบชั่วดีโดยการใช้เมตตาธรรม คือ ความไม่โกรธ ไม่เบียดเบียน การให้อภัยบุคคลอื่น เป็นผู้ที่มีความอดทนในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานและอดทนต่อการกล่าวหาติเตียนของ

ผู้อื่นและคนรอบข้าง ส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล ผู้ร่วมงานเกิดความมั่นใจ ศรัทธา และไว้วางใจในการบริหารงาน (พระมหอมร มหาลาโภ, 2561: 93-105)

เห็นได้ว่าคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีแห่งการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี ให้ได้รับการยอมรับนับถือ ความเชื่อถือจากบุคคล ต่าง ๆ ทั้งในองค์กร หน่วยงานทางการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและสังคมทั่วไป เพราะเมื่อไรก็ตามที่ผู้บริหารสถานศึกษาขาดคุณธรรมและจริยธรรม ย่อมส่งผลกระทบต่อหลักบริหารงาน และภาพลักษณ์ของสถานศึกษาให้เสื่อมลงและนำมาซึ่งความล่มสลายของสถานศึกษาในอนาคตเช่นกัน (เพ็ญภา พิลิก, 2556: 2) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีคุณลักษณะที่ดีทั้งด้านคุณวุฒิและคุณธรรมจริยธรรม ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีคุณภาพ ไม่เป็นผู้นำที่ดีก็จะไม่สามารถพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาที่ไม่ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน (ทรงสวัสดิ์ แสงมณี, 2553: 59-70) ทั้งนี้ การที่ผู้บริหารจะวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทักษะทางการบริหารที่เหมาะสม ควรประกอบด้วยเรื่องสำคัญเกี่ยวกับความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ ความเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมและมีบุคลิกภาพที่น่าเลื่อมใส ศรัทธา ซึ่งอยู่ในทักษะของผู้บริหารทุกคนไม่ว่าอยู่ในระดับใด (จรัส อติวิทยากรณ์, 2553: 38)

การบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น จะต้องมีการระดมความช่วยเหลือจากบุคคลจากหลายฝ่าย ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนและลงทุนด้านการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคนไทยสังคมไทยและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น แต่จากข้อเท็จจริงยังมองเห็นปัญหาการศึกษาที่สะท้อนการลงทุนสูงทางงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา แต่คุณภาพของผู้เรียนต่ำกว่าที่ควรจะเป็น โดยดูจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำ ผู้เรียนขาดทักษะการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งสะท้อนผลกลับไปยังความด้อยคุณภาพ และประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา คุณภาพของครูและผู้บริหารโรงเรียนรวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีผลต่อการศึกษา ได้แก่ ปรัชญาการศึกษา ความต่อเนื่องของนโยบายการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทุกระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการบริหารจัดการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558: 2 - 3) ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการปฏิบัติงานขององค์กรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี ซึ่งผลสำเร็จของการจัดการศึกษาที่เกิดจากความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการทำงานร่วมกันนั้นเป็นภาพความสำเร็จที่ปรากฏจริงในโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีความใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งด้านการบริหารและการเรียนการสอน จนบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกตามขอบข่ายงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (อิศรา หาญรักษ์, 2563: 12)

ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องนำหลักทศพิธราชธรรมมาประกอบการบริหารจัดการในองค์กรเพื่อให้ระบบงานขับเคลื่อนไปในทิศทางที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การบริหารต่าง ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ผู้บริหารนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาทักษะต่าง ๆ การจะเป็นผู้นำและผู้บริหารที่ดีได้นั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายแต่ก็ไม่ยากเกินความสามารถหากว่าผู้บริหารหรือผู้นำมีหลักพุทธธรรมประจำใจ น้อมนำไปปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมว่า ผู้บริหารมีคุณธรรม มีความสามารถ มีทักษะและประสบการณ์ การที่นักบริหารนำหลักทศพิธราชธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องกำกับในการบริหารงานทุกด้านย่อมเป็นการประสานความเชื่อแนวคิดในเชิงจริยธรรมของสังคมเข้าสู่การปฏิบัติหน้าที่ (พระมหาวิระพนธ์ ทองผลา, 2556: 4)

ในปัจจุบันสิ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้บริหารอีกประการหนึ่ง คือการทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบ แม้งานสอนจะเป็นงานหลัก แต่งานในหน้าที่พิเศษที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนเป็นหน้าที่ที่ครูปฏิเสธไม่ได้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะทำให้ครูทุกคนรักในงานสอน มีการทำงานและเก็บงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดสารสนเทศที่มีความหมายและสามารถนำไปใช้ได้ตามความมุ่งหมายทันการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554: 6) เห็นได้ว่าประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษา เพราะประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล เป็นผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา เพื่อให้งานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารงานบุคคล ซึ่งการบริหารงานบุคคลมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กร เพราะเป็นการสรรหาและเสริมสร้างพัฒนาบุคคล ให้มีศักยภาพในการปฏิบัติ เพื่อให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพ จึงถือได้ว่าบุคคลเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด เพราะเมื่อบุคคลมีการพัฒนา องค์กรก็มีการพัฒนาตามไปด้วย (ภัทราวดี ตรีโอษฐ์, 2559: 17)

การบริหารงานบุคคลจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถสูงในการบริหารงานบุคคล ต้องมีการจัดบุคลากรให้ปฏิบัติงานได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ มีส่วนทำให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจ มีความสุขในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้งานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง จะทำให้บุคลากรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกระตือรือร้นพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552: 57) ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรทุกคนจึงต้องมีความรู้และความเข้าใจถึงหลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งหากสถานศึกษามีการบริหารงานบุคคลที่ดีก็จะส่งผลให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพวิชาการได้เป็นอย่างดีด้วย

จากความเป็นมาและความสำคัญ จะเห็นได้ว่าการบริหารของผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลโดยตรง และถือได้ว่าผู้ปกครองหรือผู้บริหารนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ถ้าผู้ปกครองหรือผู้บริหารขาดคุณธรรมประจำใจ หรือปกครองแบบไม่มีหลักคุณธรรม จะทำให้ผู้ใต้ปกครองเดือดร้อนและเกิดผลเสียต่อองค์กรในที่สุด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การใช้หลักทศพิธราชธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม” ซึ่งผลจากการศึกษาจะเป็นข้อมูลสารสนเทศ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาคน พัฒนางานและพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

4. เพื่อศึกษาการใช้หลักทศพิธราชธรรมที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

5. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้หลักทศพิธราชธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ปีการศึกษา 2564 ซึ่งมีผู้บริหารจำนวน 51 คน ครูผู้สอนจำนวน 2,101 คน จำนวนทั้งสิ้น 2,152 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ปีการศึกษา 2564 จำนวน 346 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) มีขั้นตอนดังนี้

1.2.1 ผู้วิจัยกำหนดใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้น (State) โดยแบ่งเป็นขนาด ดังนี้

1.2.1.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก 36 แห่ง

1.2.1.2 สถานศึกษาขนาดกลาง 9 แห่ง

1.2.1.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ 6 แห่ง

1.2.2 ใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยการสุ่ม โดยการสุ่มอย่างง่าย และจับสลากแบบใส่คืนตามขนาดสถานศึกษา โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 60 ตามขนาดของโรงเรียนดังนั้นจะได้สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการสุ่มจำนวน 30 แห่ง โดยแบ่งตามขนาด ดังนี้

1.2.2.1 ขนาดเล็ก 21 แห่ง

1.2.2.2 ขนาดกลาง 5 แห่ง

1.2.2.3 ขนาดใหญ่ 4 แห่ง

1.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา เลือกแบบเจาะจงในกลุ่มตัวอย่างในข้อ 1.2.2 ซึ่งจะได้ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน

1.2.4 ครู ผู้วิจัยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในสัดส่วนร้อยละ 25 โดยการจับสลากแบบใส่คืนตามขนาดสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในข้อ 1.2.2 ซึ่งจะได้จำนวนครู 316 คน รวมกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนทั้งสิ้น 346 คนดังนี้

1.2.4.1 ขนาดเล็ก 119 คน จาก 477

1.2.4.2 ขนาดกลาง 71 คน จาก 282

1.2.4.3 ขนาดใหญ่ 126 คน จาก 502

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

3. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัยของนักวิชาการ และนักวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการใช้หลักทศพิธราชธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

3.1 การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา (พระมหาพรหม ธรรมโอส (นิธิบุญยากร), 2556: 32-35) ได้แก่ 1) ทาน (ทานะ) 2) ศีล (ศีละ) 3) บริจาค (ปริจาคะ) 4) ความซื่อตรง (อาชชวะ) 5) ความอ่อนโยน (มัททวะ) 6) ความเพียร (ตบะ) 7) ความไม่โกรธ (อักโกธะ) 8) ความไม่เบียดเบียน (อวิหิงสา) 9) ความอดทน (ขันติ) 10) ความไม่คลาดจากธรรม (อวิโรธนะ)

3.2 ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้แนวคิดและผลงานวิจัยของ พิชิต สุดโต (2554) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2555) จิราพร รัตนสิงห์ (2556) สมคิด มะธิะปะโน (2556) รณกฤต รินทะชัย (2557) อุทัยผิน เครือคำ (2557) สำนักงานการบริหารงานบุคคลและนิติการ (2559) เตือนใจ คล้ายแก้ว (2560) มณีนุช การญ (2560) และสุดาทิพย์ ถวิลไพร (2563) ซึ่งจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลัง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ 4) การออกจากราชการ 5) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบไปด้วย 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา

โดยมีการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักทศพิธราชธรรมและประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทาง ในการสร้างแบบสอบถามนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างค่านิยมเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีการสร้างและสร้างเครื่องมือจากทฤษฎี หลักการ แนวคิด และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการใช้หลักทศพิธราชธรรมและการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล แล้วร่างเป็นข้อคำถามที่ครอบคลุมในเนื้อหา เมื่อร่างเสร็จนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้อง เหมาะสมของภาษา การใช้ถ้อยคำของแบบสอบถาม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็น และให้คะแนน ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

เสร็จแล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC)

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญไปนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 แห่งซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน และครู จำนวน 20 คน รวมเป็น 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความ เชื่อมั่น คัดข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ได้ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถาม เกี่ยวกับ การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตั้งแต่ 0.22-0.91 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 ได้ค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลตั้งแต่ 0.40-0.93 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98

6. ปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง

7. จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 83 ข้อ และนำไปใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

สำหรับแบบสอบถามในตอนต้นที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ (Rensis Likert) มีความหมายและค่าน้ำหนัก ดังนี้

5 หมายถึง การใช้หลักทศพิธราชธรรม/ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง การใช้หลักทศพิธราชธรรม/ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง การใช้หลักทศพิธราชธรรม/ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง การใช้หลักทศพิธราชธรรม/ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง การใช้หลักทศพิธราชธรรม/ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 121)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง การใช้หลักทศพิธราชธรรม/ประสิทธิผลการบริหารงาน บุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง การใช้หลักทศพิธราชธรรม/ประสิทธิผลการบริหารงาน บุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง การใช้หลักทศพิธราชธรรม/ประสิทธิผลการบริหารงาน บุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง การใช้หลักทศพิธราชธรรม/ประสิทธิผลการบริหารงาน บุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง การใช้หลักทศพิธราชธรรม/ประสิทธิผลการบริหารงาน บุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

5.1 ผู้วิจัยเสนอคำร้องต่อสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนของสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยให้ทราบ

5.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ส่งไปเก็บข้อมูลทั้งหมด จำนวน 346 ฉบับได้รับกลับคืนมา 346 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการหาค่าทางสถิติ ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 วิเคราะห์ระดับการใช้หลักทศพิธราชธรรมและประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตนครพนม โดยใช้สถิติพื้นฐานวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตนครพนม วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แล้วนำค่าที่คำนวณได้มาทำการแปลผลในรูปความสัมพันธ์ (วาโร เภงสวรรค์, 2551: 307) และใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตนครพนมโดยรวม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตนครพนม โดยรวม

การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ทาน (ทานะ)	4.17	0.74	มาก
2. ศีล (ศีละ)	4.43	0.65	มาก
3. บริจาค (บริจาคะ)	4.36	0.65	มาก
4. ความซื่อตรง (อาชชวะ)	4.33	0.81	มาก
5. ความอ่อนโยน (มัททวะ)	4.44	0.74	มาก
6. ความเพียร (ตบะ)	4.42	0.72	มาก

ตารางที่ 1 ระดับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวม

การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
7. ความไม่โกรธ (อภิกโรธ)	4.44	0.74	มาก
8. ความไม่เบียดเบียน (อวิหิงสา)	4.52	0.69	มากที่สุด
9. ความอดทน (ขันติ)	4.44	0.78	มาก
10. ความไม่คลาดจากธรรม (อวิโรธนะ)	4.53	0.66	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.41	0.67	มาก

จากการดำเนินการวิจัย พบว่าระดับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความไม่คลาดจากธรรม (อวิโรธนะ) ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.66) และความไม่เบียดเบียน (อวิหิงสา) ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.69) นอกนั้นอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ความอ่อนโยน (มัททวะ) ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.74) ความไม่โกรธ (อภิกโรธ) ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.74) ความอดทน (ขันติ) ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.78) ศีล (ศีละ) ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.65) ความเพียร (ตบะ) ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.72) บริจาค (ปริจาคะ) ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.65) ความซื่อตรง (อาชชวะ) ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.81) และ ทาน (ทานะ) ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.74)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวม

ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลัง	4.33	0.73	มาก
2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.36	0.64	มาก
3. ด้านการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ	4.35	0.72	มาก
4. ด้านการออกจากราชการ	4.23	0.78	มาก
5. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	4.29	0.75	มาก
เฉลี่ย	4.31	0.67	มาก

จากตารางที่ 2 จากการดำเนินการวิจัย พบว่าระดับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ดังนี้ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.64) ด้านการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.72) และด้านการวางแผนอัตรากำลัง ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.73)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการใช้หลักทศพิธราชธรรม กับความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

ตัวแปร	X	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	Y
X	1.00											
X ₁	0.93**	1.00										
X ₂	0.90**	0.83**	1.00									
X ₃	0.90**	0.90**	0.90**	1.00								
X ₄	0.95**	0.91**	0.85**	0.88**	1.00							
X ₅	0.95**	0.84**	0.87**	0.83**	0.91**	1.00						
X ₆	0.95**	0.85**	0.82**	0.82**	0.87**	0.90**	1.00					
X ₇	0.95**	0.85**	0.79**	0.81**	0.89**	0.88**	0.92**	1.00				
X ₈	0.94**	0.83**	0.76**	0.77**	0.84**	0.86**	0.89**	0.92**	1.00			
X ₉	0.94**	0.85**	0.76**	0.75**	0.83**	0.88**	0.90**	0.93**	0.96**	1.00		
X ₁₀	0.93**	0.82**	0.82**	0.78**	0.84**	0.90**	0.86**	0.86**	0.90**	0.90**	1.00	
Y	0.86**	0.79**	0.75**	0.73**	0.82**	0.81**	0.81**	0.85**	0.83**	0.86**	0.80**	1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ความสัมพันธ์ของการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวม ($r_{xy}=0.86$) สัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา รายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ทั้ง 10 ด้าน จากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ ด้านความอดทน (X₉) ($r=0.86$) ความไม่โกรธ (X₇) ($r=0.85$) และความไม่เบียดเบียน (X₈) ($r=0.83$)

4. ผลการวิเคราะห์การใช้หลักทศพิธราชธรรมที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การใช้หลักทศพิธราชธรรมที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวม

การใช้หลักทศพิธราชธรรม ของผู้บริหาร	R	R ²	Adj R ²	b	S. E.	β	t	Sig
ค่าคงที่	-	-	-	0.878	0.102	-	8.587**	0.00
1.ความอดทน (ขันติ)(X ₉)	0.858	0.736	0.735	0.496	0.040	0.572	12.287**	0.00
2.ความซื่อตรง (อาชชวะ)(X ₄)	0.879	0.772	0.771	0.285	0.039	0.343	7.370**	0.00

ค่าคงที่ = 0.878 S.E.est = 0.322

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่นำมาวิเคราะห์ 10 ตัวแปร พบว่า มี 2 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ด้านความอดทน (ขันติ) และ ด้านความซื่อตรง (อาชชวะ) โดยมีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาเท่ากับ 0.772 หรือร้อยละ 77.20 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ 0.322

ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$Y' = 0.88 + 0.50X_9 + 0.29X_4$$

และสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานดังนี้

$$Z'y = 0.57Z_9 + 0.34Z_4$$

4. แนวทางการพัฒนาการใช้หลักทศพิธราชธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการใช้หลักทศพิธราชธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

ตัวแปร	การใช้หลักทศพิธราชธรรม	ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล	สรุปผล
X ₁	ทาน (ทานะ)	✗	-
X ₂	ศีล (ศีละ)	✗	-
X ₃	บริจาค (ปริจจาคะ)	✗	-
X ₄	ความซื่อตรง (อาชชวะ)	✓	ควรพัฒนา
X ₅	ความอ่อนโยน (มัททวะ)	✗	-
X ₆	ความเพียร (ตบะ)	✗	-
X ₇	ความไม่โกรธ (อภิโกธะ)	✗	-
X ₈	ความไม่เบียดเบียน (อวิหิงสา)	✗	-
X ₉	ความอดทน (ขันติ)	✓	ควรพัฒนา
X ₁₀	ความไม่คลาดจากธรรม (อวิโรธนะ)	✗	-

หมายเหตุ ✓ หมายถึง มีอำนาจในการทำนายประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา
✗ หมายถึง ไม่มีอำนาจในการทำนายประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์การใช้หลักทศพิธราชธรรม ด้านความซื่อตรง (อาชชวะ) และด้านความอดทน (ขันติ) เป็นตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาได้ ดังนั้นจึงควรหาแนวทางในการพัฒนา ซึ่งผลในการหาแนวทางพัฒนามีดังนี้

1. แนวทางในการพัฒนาการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความซื่อตรง (อาชชวะ) คือผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต รวมถึงปฏิบัติตนต่อผู้ร่วมงานด้วยความจริงใจ ไม่เลือกปฏิบัติผู้บริหารควรปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา สามารถเปิดเผยและตรวจสอบได้ และต้องบริหารงานด้วยความซื่อตรงไม่หาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง ที่สำคัญคือต้องไม่มีการลำเอียง และต้องมีความจริงใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งทางวาจา ทางใจ และผู้บริหารควรได้รับการพัฒนา ด้านความซื่อตรงในการทำงาน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

2. แนวทางในการพัฒนาการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความอดทน (ขันติ) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความอดทนต่อคำพูด และการกระทำที่ไม่สบายใจ รวมถึงอดทนต่อสถานการณ์ ปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงาน ไม่ควรละทิ้งหน้าที่การงานไปโดยมิชอบ และที่สำคัญคือผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาด้านความอดทนในการทำงาน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ความอดทนต่อความโลภ ความโกรธ และความหลงอยู่เสมอ

อภิปรายผล

1. การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2

ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความไม่คลาดจากธรรม (อวิโรธนะ) และความไม่เบียดเบียน (อวิหิงสา) นอกนั้นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการปฏิบัติงานใด ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา การที่ผู้บริหารจะพูดหรือกระทำการใด ๆ ล้วนมีผลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งสิ้น และจะเห็นได้ว่าพระเดชหรืออำนาจในการบริหารนั้นใคร ๆ ก็มีและเป็นผู้ได้ แต่หากการปฏิบัติงานมีพระคุณเข้ามาร่วมด้วยแล้ว การปฏิบัติงานนั้น ๆ ยิ่งจะสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งผู้นำและผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลลักษณ์ มั่งสมบูรณ์ (2554: 102) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท อ่างทอง และอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา มีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและทุกรายด้าน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระจักรี บางประเสริฐ (2554: 173) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียน มีการบริหารแนวทศพิธราชธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากโดยสิ่งที่ผู้บริหารได้ปฏิบัติมากที่สุดคือ อวิโรธนะ รองลงมาคือ ศีลละ และอาชวชะ ตามลำดับ

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ มากทุกข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านการ ดำเนินการทางวินัยและการลาโทษ และด้านการวางแผนอัตรากำลัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารงาน บุคคลเป็นปัจจัยพื้นฐานของการบริหารที่มีความสัมพันธ์และมีค่าสูงสุดของกระบวนการบริหาร เพราะ ความสำเร็จของงานขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ ที่จะพัฒนาคุณภาพของงานของการศึกษาให้มีศักยภาพ มี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์การ และการบริหารสถานศึกษาจะเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลล้วนขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคลากร หากบุคลากรของสถานศึกษาใดเป็นผู้ที่มี ความรู้ความสามารถก็จะทำให้สถานศึกษานั้นมีการพัฒนาไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงเป็นผลทำให้ การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับวรรณา แฉ่มพุทรา (2559: 72) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความเห็นต่อระดับการปฏิบัติงานในภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับวาทิตยา ราชภักดี (2561: 236) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่าประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่ม บริหารงานบุคคล และครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ของการใช้หลักทศพิธราชธรรมกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกใน ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ ด้านความอดทน (ขันติ) ความไม่โกรธ (อภิกโรธะ) และความไม่เบียดเบียน (อวิหิงสา) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามี การนำหลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตรวมถึงมีหลักธรรมที่ต้องยึดถือในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องเจอกับสถานการณ์ที่

กดดันทั้งตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชา หรือต้องเผชิญกับปัญหาที่ควบคุมไม่ได้ ผู้บริหารจึงต้องมีความอดทน อดกลั้นกับปัญหาและหาทางแก้ไขเพื่อให้คนหรืองานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ให้ได้ และผู้บริหารต้องเป็นผู้ในหลาย ๆ สถานการณ์ไม่ว่าจะเจอกับปัญหาหรือความกดดันมากแค่ไหน ผู้บริหารต้องมีความไม่โกรธ ไม่แสดงพฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นเห็นได้ถึงความโกรธหรือความไม่พอใจ ต้องเป็นขวัญและกำลังใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้งานเป็นไปอย่างราบรื่น อีกทั้งผู้บริหารต้องไม่กดขี่ข่มเหงผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่ควรขัดขวางผลประโยชน์ของบุคลากรที่สมควรได้รับซึ่งนั่นก็คือการที่ผู้บริหารควรมีความไม่เบียดเบียนผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ว่าทางใดก็ตามหนึ่งนั่นเอง และการปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรมนี้ จึงทำให้การบริหารงานและบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กัน ซึ่งสอดคล้องกับ พระจักรี บางประเสริฐ (2558: 172) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก สอดคล้องกับ ญัฐมน สมตน (2565: 176) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารตามแนวทศพิธราชธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผล โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่าการบริหารตามแนวทศพิธราชธรรมของผู้บริหาร โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวม อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ พระมหา มงคล สารินทร์ และคณะ (2556: 84 - 88) กล่าวว่า หลักทศพิธราชธรรม 10 ประการในการบริหารงาน นั้นเป็นข้อปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบสำหรับพระมหากษัตริย์ที่ทรงใช้ปกครองพระราชอาณาจักรและเป็น หลักธรรมของผู้บริหารทุกระดับที่จะพึงใช้ประกอบการปฏิบัติงานของตนให้บรรลุความสำเร็จตาม เป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน

4. การใช้หลักทศพิธราชธรรมที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ด้านความซื่อตรง (อาชชวะ) และ ด้านความอดทน (ขันติ) โดยมีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาเท่ากับ 0.772 หรือร้อยละ 77.20 ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความอดทนต่อคำพูด และการกระทำที่ไม่สบายใจ รวมถึงอดทนต่อสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานไม่ควรละทิ้งหน้าที่การงานไปโดยมิชอบ อีกทั้งยังต้องแสดงให้เห็นถึงความอดทนเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับบุคลากรทางการศึกษา อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต รวมถึงปฏิบัติตนต่อผู้ร่วมงานด้วยความจริงใจ ไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารควรปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา สามารถเปิดเผยและตรวจสอบได้ และต้องบริหารงานด้วยความซื่อตรงไม่หาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง ที่สำคัญคือต้องไม่มีการลำเอียง และต้องมีความจริงใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งทางวาจาและทางใจ ซึ่งสอดคล้องกับ เมธี นาอุดม (2563: 98-99) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระดับการใช้ทศพิธราชธรรมกับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการใช้ทศพิธราชธรรมในการบริหารงานของผู้บริหาร สถานศึกษา มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานในสถานศึกษาจำนวน 5 ข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ด้านอิริยาบถ ด้านปริจาคะ ด้านตบะด้านขันติ และด้านมัทวะ

5. การใช้หลักทศพิธราชธรรมที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.01 คือ ด้านความอดทน (ขันติ) และด้านความซื่อตรง (อาชชวะ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานบุคคลจะมีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีความอดทนทั้งต่อตนเอง และต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นทางการทำงานหรือทางกาย นอกจากนั้นผู้บริหารต้องมีความซื่อตรงเป็นหลัก สามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับฐมน สมตน (2565: 176) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารตามแนวทศพิธราชธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผล โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนโดยรวมได้ มีทั้งหมด 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านทาน ด้านศีล ด้านอาชชวะ ด้านอักโกธะ ด้านอวิหิงสา ด้านขันติและด้านอวิโรธนะ ซึ่งได้แนวทางในการพัฒนาการใช้หลักทศพิธราชธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มีดังนี้

5.1 แนวทางในการพัฒนาการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความซื่อตรง (อาชชวะ) คือผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต รวมถึงปฏิบัติตนต่อผู้ร่วมงานด้วยความจริงใจ ไม่เลือกปฏิบัติผู้บริหารควรปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา สามารถเปิดเผยและตรวจสอบได้ และต้องบริหารงานด้วยความซื่อตรงไม่หาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง ที่สำคัญคือต้องไม่มีการลำเอียง และต้องมีความจริงใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งทางวาจา ทางใจ และผู้บริหารควรได้รับการพัฒนา ด้านความซื่อตรงในการทำงาน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

5.2 แนวทางในการพัฒนาการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความอดทน (ขันติ) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความอดทนต่อคำพูด และการกระทำที่ไม่สบายใจ รวมถึงอดทนต่อสถานการณ์ ปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงาน ไม่ควรละทิ้งหน้าที่การทำงานไปโดยมิชอบ และที่สำคัญคือผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนา ด้านความอดทนในการทำงาน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้มีความอดทนต่อความไม่พอใจ และความหลงอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการนำหลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต นั่นก็คือการยึดหลักทศพิธราชธรรมที่ถือได้ว่าเป็นธรรมสำหรับนักปกครองที่ดี ที่ต้องยึดถือในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ดังนั้นในการเตรียมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำหลักทศพิธราชธรรมนี้ ไปเป็นแนวทางพัฒนาผู้ที่จะได้รับตำแหน่งบริหารสถานศึกษา

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม คือ ด้านความอดทน (ขันติ) และ ด้านความซื่อตรง (อาชชวะ) ดังนั้นในการพัฒนาผู้บริหารควรได้รับ การฝึกอบรม และส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้หลักทศพิธราชธรรมในด้านดังกล่าว เพื่อส่งผลต่อประสิทธิผล การบริหารงานบุคคลต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับหลักธรรมอื่นว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไรเพื่อเป็นข้อมูลส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- จรัส อติวิทยากรณ. (2553). *หลักการและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ณัฐมน สมตน. (2565). *การบริหารตามแนวทศพิธราชธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสมุทรสาคร.
- ทรงสวัสดิ์ แสงมณี. (2553). *ลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความต้องการของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน*. วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร, 4(1), 59–70.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.
- พระจักรี บางประเสริฐ. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแนวทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- พระมหามงคล สารินทร์, เรือเอกอภิธีร์ ทรงบัณฑิตย์, สมชาย เทพแสง. (2556). *การบริหารงานตามแนวพุทธธรรม*. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 84-88.
- พระมหาวิระพันธ์ ผ่องผาโล. (2556). *การปฏิบัติตามทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาอมร มหาลาภ. (2561). *ทศพิธราชธรรมกับการปกครองของไทยในปัจจุบัน*. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 1(2), 94-105.
- เพ็ญญา พิลิก. (2556). *การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารสถานศึกษา:กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทราวดี ตรีโอษฐ์. (2559). *สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- เมธี นาอุดม. (2563). *การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในจังหวัดนครพนม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

- วรรณา แชมพุทรา. (2559). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี [วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- วาติยา ราชภักดี. (2561). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). วิจัยวิทยการวิจัย. สุริยาสาน.
- วิไลลักษณ์ มั่งสมบุญ. (2554). การใช้หลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของ บุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท อ่างทอง อุทัยธานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู. ชุมชนสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2554). แนวทางการประเมิน คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2563). พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ.2562. ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). โครงการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ผู้เรียน (พ.ศ. 2557-2560 สะท้อนปัญหาและทางออกตอบโจทย์ปฏิรูปการศึกษาไทย. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อภิรักษ์ สุจริตจันทร์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมภาวะผู้นำที่มี ความกล้าหาญ และพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร [การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- อิสรา หาญรักษ์. (2563). ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครพนม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

**แนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์**
**Guidelines for Enhancing Digital Competency of School
Administrators under the Surin Secondary Educational
Service Area Office**

พิศเจริญ ต้นจำปา¹, ธัญเทพ สิทธิเสื่อ^{2*}, ศุภธนภุช ยอดตลสะ³
Pitcharoen Tonchompa¹, Thanyatpeth Sitthisua^{2*}, Suphatanakris Yordsala³

^{1,2,3} สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
^{1,2,3} Educational Administration, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

*Corresponding email: 64054010109@srnu.ac.th

Received: 5 April 2023; Revised: 17 May 2023; Accepted: 29 May 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ และ 2) เพื่อหาแนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 70 คน และครู 280 คน รวม 350 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามลำดับ ดังนี้ คุณลักษณะความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ 2) แนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ซึ่งได้จากการสนทนากลุ่ม ทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านประสบการณ์ ประกอบด้วย 5 แนวทาง 2) ด้านความสามารถ ประกอบด้วย 5 แนวทาง 3) ด้านความรู้ ประกอบด้วย 6 แนวทาง และ 4) ด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย 7 แนวทาง

คำสำคัญ : แนวทางการยกระดับ, สมรรถนะดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the current conditions of digital competency of school administrators under the Surin Secondary Educational Service Area Office, and 2) find guidelines to enhance the digital competency of school administrators under the

Surin Secondary Education Area Office. The sample group consisted 350 participants (70 school principals and 280 teachers) under the Surin Secondary Education Area Office. The method used to collect data was 5 -point-scale questionnaires with reliability of .94 and a focused-group discussion. Statistics used for data analysis were frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation

The results showed that:

1. Overall, the current conditions of digital competency of school administrators under the Surin Secondary Education Area Office were at a high level. These included characteristics, knowledge, ability, and experience and respectively. 2. The guidelines for enhancing the digital competency of school administrators under the Surin Secondary Educational Service Area Office, obtained from focus group discussions in all 4 elements, including 1) experience that consists of 5 sub-approaches, 2) ability that consists of 5 sub-approaches, 3) knowledge that consists of 6 sub-approaches, and 4) characteristics that consists of 7 sub-approaches.

Keywords: Guidelines for Enhancing, Digital Competency, School Administrators

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัลที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือที่เรียกว่า การปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) นั้น ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเผชิญกับระบบเศรษฐกิจโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่อุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งอาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการผลิต การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศจึงจำเป็นต้องปรับตัวสู่การพัฒนาบนพื้นฐานความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 1-4)

World Economic Forum (2017) ได้กำหนดตัวชี้วัดความอัจฉริยะทางเทคโนโลยีดิจิทัล (DQ – Digital Intelligence) และได้กำหนดแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามนโยบายเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล เพื่อเตรียมความพร้อมทักษะการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล และทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ และเพิ่มกำลังคนด้านเทคโนโลยีให้มากขึ้นและปฏิรูปการทำงานภาครัฐ โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างโปร่งใสของการบริการภาครัฐสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 ที่ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศเพื่อมุ่งเน้นแนวทางการยกระดับศักยภาพของประเทศโดยการนำอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ และนำจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีอย่างหลากหลายมาประยุกต์ผสมผสานควบคู่ไปกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งหมดของประเทศในมิติต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562: 3-7) เช่นเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและมีจุดเน้นในเรื่องการเตรียมบุคลากรสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งดำเนินการโดยให้ทุกหน่วยงานในสังกัดร่วมปรับปรุงแผนปฏิบัติการของระบบราชการตามนโยบายรัฐบาลโดยให้มีการจัดทำฐานข้อมูลให้ถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย ใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานทั้งระบบเน้นการเรียนรู้ และการบริหารจัดการ

อิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่กำลังหลั่งไหลเข้ามามันทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักและยึดถือเป็นการกิจสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ปราโมทย์ วังสะอาด, 2559: 506-524) เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญในการนำองค์การเพื่อเป็นกลไกในการบริหารจัดการศึกษาของไทยจึงควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือพัฒนาให้มีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เพียงพอ เพื่อความถูกต้องแม่นยำและที่สำคัญเป็นเครื่องมือที่ช่วยลดภาระงานของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2553 : 14-15)

สมรรถนะ คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ ในองค์กร (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2563: 17) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีระดับสมรรถนะที่สูงไม่ใช่แค่การใช้ดิจิทัลทั่วไป จึงได้มีหน่วยงานต่างๆ กำหนดสมรรถนะด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารและสมรรถนะด้านดิจิทัลไว้ เช่นเดียวกับ คณะกรรมการการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศฟิลิปปินส์ (Commission on Information and Communications Technology, 2008) ได้มีการกำหนดสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอีกเช่นกัน เช่นเดียวกับ The University Library of The University of Illinois (2014: 12-13) ได้นิยามสมรรถนะด้านดิจิทัลของคนไว้ 3 ด้าน คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เครื่องมือสื่อสาร หรือเครือข่ายการค้นหา ประเมินและสร้างสรรค์สารสนเทศ ด้านความเข้าใจและใช้สารสนเทศในรูปแบบและแหล่งที่หลากหลายโดยสารสนเทศเหล่านี้ถูกนำเสนอผ่านคอมพิวเตอร์ และด้านความสามารถในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของบุคคลในสภาพแวดล้อมดิจิทัล

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ยังมีความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจะเห็นได้จากพันธกิจ ข้อที่ 6 ที่ว่า “ส่งเสริมระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) เพื่อมุ่งสู่ Thailand 4.0” และตามที่ปรากฏในงานวิจัยของ กลิยาณินท์ บุญลิประสิทธิ์ ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะเชิงยุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้านทักษะดิจิทัล พบว่า สภาพปัจจุบันของทักษะดิจิทัล อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด (กลิยาณินท์ บุญลิประสิทธิ์, 2565: 131-133) อาจเป็นเพราะบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับจุดเน้นและนโยบายของการพัฒนาการศึกษาให้ทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็ว แต่ในขณะเดียวกันก็ยังพบว่าการพัฒนาความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษายังไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควร รวมถึงปัญหาด้านงบประมาณในการเข้าถึงอุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีงบประมาณจำกัด

จากความสำคัญและปัญหาที่พบดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนา

การศึกษาตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำนวน 85 โรงเรียน ประกอบด้วย สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 57 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 16 โรงเรียน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 12 โรงเรียน

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์เย มาแนะ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 โรงเรียน แบ่งเป็นขนาดเล็ก จำนวน 47 โรงเรียน ขนาดกลาง จำนวน 13 โรงเรียน และขนาดใหญ่ จำนวน 10 โรงเรียน โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้บริหารสถานศึกษา 70 คน ครู 280 คน รวมเป็น 350 คน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ขนาดสถานศึกษา	ประชากร (โรงเรียน)	กลุ่มตัวอย่าง (โรงเรียน)	ผู้ให้ข้อมูล (คน)		
			ผู้บริหาร	ครู	รวม
เล็ก	57	47	47	188	235
กลาง	16	13	13	52	65
ใหญ่	12	10	10	40	50
รวม	85	70	70	280	350

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 ระยะที่ 1 การศึกษาระดับสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1.1 ตัวแปรต้น คือ สมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความสามารถ ด้านความรู้ ด้านประสบการณ์ และด้านคุณลักษณะ

2.1.2 ตัวแปรตาม คือ สภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

2.2 ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ แนวทางการยกระดับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

3. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยโดยใช้กรอบแนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัลตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนกำหนด ที่ นร 1013/ว6 ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 กรอบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด ตามกรอบแนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัลตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนกำหนด ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถ 2) ความรู้ 3) ประสบการณ์ และ 4) คุณลักษณะ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามระดับสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีรายละเอียดดังนี้

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 เป็นแบบสอบถามระดับสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามแต่ละข้อโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 และนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจำนวน 6 โรงเรียน กำหนดผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 5 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครู 4 คน รวมเป็น 30 คน และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 เป็นแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยกำหนดประเด็นการสนทนาจากการนำผลการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่มีค่าเฉลี่ยรายข้อน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวมในแต่ละด้าน มาระดมความคิดโดยการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาแนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จำนวนทั้งสิ้น 5 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 หลังจากนั้นดำเนินการขออนุญาตผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการจัดส่งแบบประเมินพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบประเมิน จัดส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 ชุด โดยผ่านระบบรับส่งหนังสือราชการอิเล็กทรอนิกส์ และ QR CODE ทำการ

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้รับแบบประเมินกลับคืนมา จำนวนทั้งสิ้น 350 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อขอความอนุเคราะห์ในสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ และดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยผู้เชี่ยวชาญ 8 ท่าน เพื่อหาแนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ผลการวิจัย

1. ระดับสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า ระดับสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ คุณลักษณะ ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.42), ความรู้ ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.38), ความสามารถ ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.41), และประสบการณ์ ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.59) ตามลำดับ

2. แนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยภาพรวมและรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยที่น้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวมแยกตามรายด้าน จากระยะที่ 1 มาเรียงลำดับและกำหนดเป็นประเด็นคำถามในการยกวางแผนทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัล โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ลำดับค่าเฉลี่ยที่น้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวมแยกตามรายด้านของระดับสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ รายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก

องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลข้อที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวมแยกตามรายด้าน	ผลการวิเคราะห์ภาพปัจจุบัน		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านความสามารถ			
1. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดเตรียมทรัพยากรเพื่อการบูรณาการสำหรับองค์กรดิจิทัล และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนสู่องค์กรดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน	3.96	0.80	มาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวางกลยุทธ์การให้บริการสมาร์ตดิจิทัลและนำสู่การปฏิบัติ	4.00	0.80	มาก
3. ผู้บริหารสถานศึกษาริเริ่มและวางแผนโครงการภายใต้รัฐบาลดิจิทัล โดยจัดให้มีการทบทวนโครงการและปิดโครงการภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.10	0.85	มาก

องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลข้อที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวมแยกตามรายด้าน	ผลการวิเคราะห์ภาพปัจจุบัน		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
4. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างนวัตกรรมบริการดิจิทัล ปรับปรุงกระบวนการงานและพัฒนานวัตกรรมบริการเพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่อง	4.12	0.83	มาก
5. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถจัดทำ แก้ไขเพิ่มเติม หรือปรับปรุงแนวปฏิบัติและข้อตกลงขององค์กรเพื่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล	4.14	0.76	มาก
6. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถออกแบบองค์กรดิจิทัลทั้งในมิติของการสร้างหรือบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร การสร้างวัฒนธรรมองค์กร การสื่อสาร การสร้างแนวร่วมหรือการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับ และมีการกำกับการใช้งานสถาปัตยกรรมองค์กร	4.15	0.94	มาก
ด้านความรู้			
1. ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างทีมและจัดการเครือข่ายการทำงาน การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของ ในยุคดิจิทัล เช่น การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย เทคนิคการสื่อสาร การเจรจาต่อรองและการโน้มน้าวใจ เป็นต้น	4.08	0.66	มาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้เกี่ยวกับแนวทาง วิธีการในการเชื่อมโยงทิศทาง นโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศกับหน่วยงาน แผนการดำเนินงานขององค์กรและการทำงานระหว่างหน่วยงาน ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล	4.11	0.60	มาก
3. ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ด้านกรอบธรรมาภิบาล มาตรฐานหลัก แนวปฏิบัติที่ดี กฎหมายดิจิทัลและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง	4.11	0.65	มาก
4. ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้เกี่ยวกับหลักการสำคัญเกี่ยวกับข้อมูล การเลือกใช้และการตีความข้อมูล (Data Literacy)	4.12	0.63	มาก
5. ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ด้านการจัดการโครงการหรือความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวางแผนและการตัดสินใจ เช่น การวิเคราะห์ความคุ้มค่า การจัดการความเสี่ยงในการทำโครงการ การควบคุมและประกันคุณภาพ เป็นต้น	4.14	0.60	มาก
ด้านประสบการณ์			
1. ผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์เกี่ยวกับการวิเคราะห์และออกแบบสถาปัตยกรรมองค์กร (Enterprise Architecture)	3.76	0.78	มาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ปฏิบัติงานในระดับการให้บริการตามภารกิจของหน่วยงานหรือมีประสบการณ์ในการรวบรวมวิเคราะห์ และสื่อสารข้อมูลความต้องการใช้งานของผู้รับบริการหรือผู้ใช้งาน จนสามารถนำความเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของครู บุคลากรทางการศึกษาหรือผู้รับบริการมาปรับปรุงระบบการทำงานและการให้บริการได้	3.88	0.80	มาก

องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลข้อที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวมแยกตามรายด้าน	ผลการวิเคราะห์ภาพปัจจุบัน		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
3. ผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ทำงานที่หลากหลายทั้งภารกิจหลัก ภารกิจรอง และภารกิจสนับสนุนของส่วนราชการในระดับที่เข้าใจภารกิจ ภาระเป็ยบ ภาระงานและความเชื่อมโยงของส่วนงานต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมองค์กรทั้งภายในและระหว่างหน่วยงาน	4.11	0.60	มาก
ด้านคุณลักษณะ			
1. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.32	0.77	มาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน มีแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และสามารถแก้ไขปัญหาได้	4.35	0.77	มาก
3. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.35	0.77	มาก
4. ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นบุคลากรในโรงเรียนให้มีการพัฒนาและคิดค้นนวัตกรรมการสอนอย่างต่อเนื่อง	4.36	0.75	มาก
5. ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานและพัฒนาองค์กรในยุคดิจิทัล	4.37	0.76	มาก
6. ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลองค์ความรู้และทรัพยากรต่าง ๆ	4.38	0.73	มาก
เฉลี่ย	4.12	0.74	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับค่าเฉลี่ยที่น้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวมของระดับสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พิจารณาตามรายด้าน ด้านความสามารถ มีจำนวน 6 ข้อ ด้านความรู้ มีจำนวน 5 ข้อ ด้านประสบการณ์ มีจำนวน 3 ข้อ และด้านคุณลักษณะ มีจำนวน 6 ข้อ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ที่มีค่าเฉลี่ยรายข้อที่น้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวมในแต่ละองค์ประกอบ มากำหนดเป็นประเด็นคำถามแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อยกร่างแนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้วยกระบวนการสนทนากลุ่มโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากน้อยไปมาก คือ ด้านประสบการณ์ ด้านความสามารถ ด้านความรู้ และด้านคุณลักษณะ

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านประสบการณ์ ประกอบด้วย 5 แนวทาง 2) ด้านความสามารถ ประกอบด้วย 5 แนวทาง 3) ด้านความรู้ ประกอบด้วย 6 แนวทาง และ 4) ด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย 7 แนวทาง โดยรวมทั้งสิ้นจำนวน 23 แนวทาง สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปแนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลเพื่อเป็นการขยายผลการวิจัยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป ดังนี้

1. ระดับสภาพปัจจุบันของสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ คุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ตามลำดับ สืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีนโยบายกำหนดให้สถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสำหรับการบริหารให้เป็นระบบ สอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีนโยบายส่งเสริมและตระหนักถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารและจัดการศึกษาให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของโลก ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้และเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้มากขึ้น จึงส่งผลให้มีสมรรถนะดิจิทัลที่มากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับนิภาพร รอดไพบูลย์ (2565 : 95) ที่ศึกษาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ในด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล พบว่ามีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้บริหารมีความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนำมาปรับใช้ในสถานศึกษา สามารถเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาในระบบออนไลน์

ตลอดจนการสั่งการที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพโดยใช้เทคโนโลยี มีการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมภายในสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและจัดทำสื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์สถานศึกษาได้ สอดคล้องกับแนวคิดของเฮสเตอร์และคิลเลน (Hester and Kllian, 2011: 93-104) ที่กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนคุณธรรม ต้องมีความรับผิดชอบด้านกติกาทางจริยธรรม จึงส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารถูกต้องตามกฎหมาย จริยธรรม จรรยาบรรณและปลอดภัยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คล้ายกับพรพรชัย พรมมินทร์ (2563 : 100) ที่ศึกษาพบว่าการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องการผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีอยู่ในระดับมากและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2563: 1-18) ได้ดำเนินการพัฒนาและยกระดับคุณภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการและบุคลากรทางภาครัฐด้านสมรรถนะดิจิทัลเพื่อปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัลและนำแนวทางพัฒนาด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรทางภาครัฐเพื่อปรับเปลี่ยนให้เข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลตามมติของคณะรัฐมนตรี มาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาคุณภาพของข้าราชการและบุคลากรทางภาครัฐในตำแหน่งต่างๆ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. แนวทางการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 ท่าน จำนวน 4 ด้าน 23 แนวทาง โดยเรียงลำดับตามผลการวิจัยจากมากไปหาน้อย อภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านคุณลักษณะ พบว่า ควรประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาที่ประสบความสำเร็จโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร จัดการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานอย่างเป็นประจำ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลและเพิ่มพูนประสบการณ์ที่ดีในการปฏิบัติงานในยุคดิจิทัล นอกจากนั้นควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้กระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดนโยบายในการนำข้อมูลในระบบ ITA มาใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษา และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขปัญหอย่างเป็นระบบและจริงจัง จัดโครงการพัฒนาศักยภาพและคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาประจำปี (O.D.) จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษาของเขตพื้นที่ เพื่อการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานและเพื่อนำเสนอผลงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีและจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการประเมินผลงานในระดับต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565 : 21) กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้นำต้องเฉลียวฉลาด มีความสามารถทางสติปัญญา ซึ่งเป็นปัจจัยที่จำเป็นสำหรับผู้นำ บุคคลที่มีความเฉลียวฉลาดจะสามารถชักจูงและนำพาให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ และจำเป็นต้องมีการศึกษาและการฝึกอบรมที่ดี เพราะการศึกษาก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการเป็นผู้นำ สอดคล้องกับสุภัทรา สังขวร (2560: 177) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วยความระมัดระวัง และเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้านความรู้ พบว่า ควรส่งเสริมความเข้มแข็งภาคีเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในระดับสหวิทยาเขตและระดับเขตพื้นที่ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เช่น การอบรมให้ความรู้ด้านดิจิทัลกับผู้บริหารสถานศึกษา การกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่กว่าหรือมีประสบการณ์มากกว่าเป็นผู้เลี้ยงให้กับผู้บริหารสถานศึกษาใหม่หรือใน

สถานศึกษาที่มีขนาดเล็กกว่า เป็นต้น ส่งเสริมการใช้งาน Plat form ในระบบออนไลน์ในการนิเทศ ติดตาม หรือการรายงานผลการดำเนินงานต่าง ๆ ในกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้เกิดการเรียนรู้ด้านตนเองจากประสบการณ์จริง ให้หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดนโยบายให้ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาดตนเองโดยมีตัวชี้วัดที่ครอบคลุมสมรรถนะดิจิทัล และกำหนดให้มีการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาผ่านระบบออนไลน์ โดยใช้โดเมนของหน่วยงานต้นสังกัด และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลผ่านการประชุมประจำเดือนของคณะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด กำหนดให้ผู้บริหารในหน่วยงานต้นสังกัดปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลในการปฏิบัติงาน และพัฒนาความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดทีมงานที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล เกิดเป็นเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลภายในสถานศึกษาขึ้น สอดคล้องกับอิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช (2560: 89) ที่ศึกษาพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการใช้เทคโนโลยีจะมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก คล้ายกับพรพรชัยรัตน์ พรหมินทร์ (2563: 100) ที่ศึกษาพบว่าการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องการผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีอยู่ในระดับมาก

ด้านความสามารถ พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมให้สถานศึกษามีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาด้านดิจิทัล โดยมีการกำกับติดตามการปฏิบัติงานตามโครงการที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สร้างขวัญกำลังใจโดยการจัดประกวดการนำเสนอผลงานหรือนวัตกรรมที่เกิดจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมกระบวนการสร้างเครือข่ายการอบรมพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัลและงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชน หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษานำ TPS model มาเป็นกรอบในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา รวมถึงเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำกับติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ การศึกษาดูงานหน่วยงานที่เป็นต้นแบบด้านการให้บริการสมรรถนะดิจิทัล สอดคล้องกับสุภัททรา สังขวร (2560: 113-118) ศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ จะต้องส่งเสริม สนับสนุนและสร้างทักษะในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนของครูมาใช้ รวมทั้งกระตุ้นให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนให้มากที่สุดอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมมาใช้ในการบริหารงานด้านต่างๆ เช่น การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิชาการ ด้านงานบุคคล ด้านงานบริหารงานทั่วไป และด้านงบประมาณ เพื่อให้สามารถบริหารงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพคล้ายคลึงกับ Hamzah, Juraimie and Mansor (2016: 922-930) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารจัดการหลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในประเทศมาเลเซีย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในประเทศมาเลเซียมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและความสามารถในการบริหารจัดการหลักสูตร อยู่ในระดับที่สูงมาก การปฏิบัติตนด้านความเป็นผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนในเขตเมืองนั้นสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตชนบท แต่ความสามารถในการบริหารจัดการหลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในเขตเมืองและเขตชนบท อยู่ในระดับเดียวกัน สอดคล้องกับ Kozloski (2006: 178) ที่กล่าวไว้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล การเก็บรวบรวมและการ

วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ด้านประสบการณ์ พบว่า ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมองค์กร ด้วยวิธีการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง การอบรมเชิงปฏิบัติการ การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนางาน จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการบริหารจัดการของแต่ละสถานศึกษาทั้งในระดับเขตพื้นที่และระดับประเทศ ออกแบบกิจกรรมหรือโครงการเพื่อศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยที่มีบริบทที่ใกล้เคียงกัน ทั้งในและต่างประเทศ ให้นำงานต้นสังกัดกำกับ ติดตาม การดำเนินงานของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน และจัดทำงบประมาณและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานด้วยระบบออนไลน์ในสถานศึกษาขนาดเล็กอย่างเหมาะสมซึ่งคล้ายคลึงกับ ศศิวิมล ม่วงกล้า (2562: 3) ที่ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางส่งเสริมความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี ได้แก่ การจัดอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถทางดิจิทัลและกฎหมายเทคโนโลยีดิจิทัลให้กับครูและบุคลากรนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ การสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาความสามารถทางดิจิทัล และ สร้างต้นแบบครูและบุคลากรทางการศึกษาในการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กได้มีประสบการณ์การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน และควรมีการประเมินศักยภาพและความพร้อมเรื่องทักษะด้านดิจิทัล รวมทั้งสำรวจความต้องการและงบประมาณในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากร

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้บุคลากรจัดทำแผนการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของตนเอง และแนะแนวแหล่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล โดยสามารถใช้สื่อการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ที่สำนักงาน ก.พ. หรือหน่วยงานต่าง ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากรในเบื้องต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความต้องการในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการในการพัฒนานำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาบุคลากรและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรอยากที่จะพัฒนาตัวเองเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ และนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละขนาดให้สอดคล้องกับนโยบายการปรับเปลี่ยนสู่รัฐบาลดิจิทัลต่อไป

2.3 ควรมีการนำแนวทางที่ได้จากกระบวนการวิจัยนี้ ไปประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และต่อยอดไปสู่การทดลองใช้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กสิญาณินท์ บุญลีประสิทธิ์. (2565). แนวทางการพัฒนาทักษะเชิงยุทธศาสตร์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- นิภาพร รอดโพธิ์. (2565). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปราโมทย์ วังสะอาด. (2559). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านไอซีทีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 10(พิเศษ), 506-524.
- พรชัยรัตน์ พรหมินทร์. (2563). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 จังหวัดลพบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(8), 36-53.
- ศศิวิมล ม่วงกล้า. (2562). การวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุภัททรา สังขวร. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2563, 28 ตุลาคม). คู่มือแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2563-2565.
<https://www.ocsc.go.th/civilservice>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- รุจากรณณ์ ลักษณะดี. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 [การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยเกริก.
- อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสระบุรี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559, 1 พฤศจิกายน). การบริหารสถาบันการศึกษายุคดิจิทัล.
<http://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/52232>.
- Kozloski, K. C. (2006). *Principal leadership for technology integration: A study of principal technology leadership. Doctoral dissertation*, Drexel University.

- Hester, J.P. and Killian, D.R. (2011). The Leader as Moral Agent: Praise, Blame, and The Artificial Person. *The Journal of Values Based Leadership*, 4(1), 93-104.
- Mohd Izham Mohd Hamzah, Faridah Juraime, Azlin Norhaini Mansor. (2016). *Malaysian Principals' Technology Leadership Practices and Curriculum Management*. Faculty of Education, The National University of Malaysia.
- The University Library of the University of Illinois. (2014). *Digital literacy definition and resources*.
<http://www.library.illinois.edu/digit/definition.html>. Retrieved 10 June 2022.
- World Economic Forum. (2016). *The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution*. <https://www.weforum.org/agenda/2016>

อิทธิพลการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้บริโภค Generation Y กรณีศึกษาแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

The Impact of Electronic Customer Relationship Management (e-CRM) on Generation Y Consumer Satisfaction and Loyalty: A Case Study of the Grab Brand in Bangkok

นิชชาภัทร รัตน์¹, กชมน ศิริพัฒน์², จิรภัทร เอี่ยมสมบูรณ์³,
ชลลดา หาญโคกกรวด⁴, จารุพร ตั้งพัฒนกิจ^{5*}

Nichshapat Rattana¹, Kotchamon Siripat², Jirapat Eamsomboon³,
Chonlada Hankhokkruad⁴, Jaruporn Tangpattanakit^{5*}

^{1,2,3,4} สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา

^{1,2,3,4} Department of Marketing, Faculty of Management Sciences,
Kasetsart University Sriracha Campus

⁵ สาขาการตลาดดิจิทัลและการสร้างตรา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา

⁵ Department of Digital Marketing and Branding, Faculty of Management Sciences,
Kasetsart University Sriracha Campus

*Corresponding email: jaruporn.tan@ku.ac.th

Received: 3 March 2023; Revised: 21 April 2023; Accepted: 3 May 2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค 2) ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภคกลุ่ม Generation Y ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครและใช้บริการ Grab โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 425 ตัวอย่าง สำหรับการวิเคราะห์ได้มีการใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25-31 ปี สถานภาพโสด และมีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 25,000 บาท ใช้บริการ Grab เพื่อการสั่งอาหารเป็นส่วนใหญ่ โดยมีความถี่ในการใช้งาน Grab น้อยกว่า 3 วันต่อสัปดาห์ อยู่ในช่วงเวลา 12.00 น. - 17.59 น. และมีค่าใช้จ่ายต่อการใช้บริการ Grab ในแต่ละครั้งอยู่ที่ 101 - 200 บาท ผลการศึกษพบว่า ปัจจัยการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ได้แก่ ด้านการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างบุคคล ปัจจัยด้านสิทธิพิเศษ และปัจจัยด้านการรับรู้รางวัล ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ Grab และปัจจัยความพึงพอใจส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการที่ต้องการรักษา

ความสัมพันธ์ต่อผู้บริโภคในระยะยาวผ่านระบบออนไลน์ให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคมีความรู้สึกพึงพอใจและความภักดี ซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตของธุรกิจอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์, ความพึงพอใจของผู้บริโภค, ความภักดีของผู้บริโภค

ABSTRACT

The objective of this study was to investigate 1) the factors of electronic customer relationship management (e-CRM) that influence consumer satisfaction. 2) consumer satisfaction that influence loyalty of Generation Y customers residing in Bangkok who use Grab services, employing a 425-sample questionnaire as a data collection technique. Several regression statistics were utilized in the study.

The result found that most responses were female. Aged between 25 and 31 years old, single, with a monthly income between 10,000 and 25,000 baht, and most orders meals via Grab. Grab is used less than three times per week on average between the hours of 12 a.m. and 5.59 p.m. The cost of using the Grab service varies between 101 and 200 baht per trip. Electronic Customer Relationship Management (e-CRM) factors, which include direct electronic mailing, online interpersonal communication factors, an online Privilege factor, and an online Perceived Reward factor affect the satisfaction of Grab's service users, which in turn influences the consumers' loyalty in a significant statistically at the 0.05 level. The findings of this research will be useful to entrepreneurs who wish to develop long-term connections with customers by using online technologies to suit their demands for customers to feel satisfied and loyal This will result in long-term corporate development.

Keywords: Electronic Customer Relationship Management, Customer Satisfaction, Customer Loyalty

บทนำ

เนื่องจากนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในปัจจุบันทำให้ผู้บริโภคเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการสั่งซื้อสินค้าทางหน้าร้านกลายมาเป็นการใช้บริการสั่งซื้อสินค้าบนช่องทางออนไลน์มากขึ้น ซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้บริโภคทำให้ผู้บริโภคสามารถสั่งซื้อสินค้าได้ทุกที่ทุกเวลาโดยไม่ต้องออกไปซื้อสินค้าเอง ส่งผลให้ธุรกิจอีคอมเมิร์ซของไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น จากผลสำรวจของศูนย์วิจัยกสิกรไทย ปี 2565 คาดว่ามูลค่าตลาด B2C การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce) ปี 2566 มีการขยายตัว 4-6% หรือประมาณ 606,000 – 618,000 ล้านบาท (Econ Digest, 2565)

ทั้งนี้ Grab คือ บริษัทที่ทำธุรกิจอีคอมเมิร์ซเป็นอันดับหนึ่งในตะวันออกเฉียงใต้ที่ให้บริการความสะดวกแก่ลูกค้าตามความต้องการในแต่ละภูมิภาคด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการมุ่งมั่นที่จะพัฒนา เพื่อให้แอปพลิเคชันสามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของลูกค้า (เวิร์คพอยท์ทูเดย์, 2564) จากรายงานเทรนด์ธุรกิจเดลิเวอรี่ ปี 2565 โดยได้ศึกษาพฤติกรรมและสำรวจความคิดเห็นผู้ใช้บริการที่มีต่อ

แพลตฟอร์มเดลิเวอรี่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง 6 ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย พบว่ายอดการจัดส่งเดลิเวอรี่บนแพลตฟอร์มแกร็บทั่วภูมิภาคได้มีการเติบโตขึ้นถึง 24% รวมทั้งมูลค่าการใช้จ่ายต่อออเดอร์ Grab Food – Grab Mart เพิ่มขึ้น 17% เมื่อเทียบกับปี 2562 (Grab, 2565) อีกทั้งแบรนด์ Grab ยังมีการขยายบริการโลจิสติกส์ออนไลน์ (Grab, 2561) เพื่อให้สอดคล้องกับการเติบโตของตลาดอีคอมเมิร์ซ จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้ให้บริการธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทำให้นักการตลาดเห็นแนวทางในการเติบโตของธุรกิจอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นไปที่การทำการตลาดกับกลุ่มลูกค้าที่ซื้อสินค้าผ่านทางออนไลน์ โดยการนำระบบการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เพื่อทำให้ธุรกิจสามารถรักษาลูกค้าเดิมไว้ได้ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มจำนวนลูกค้าใหม่ และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจ (Karr, 2023)

กลุ่ม Generation Y เป็นกลุ่มคนที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2523 - 2540 มีอายุระหว่าง 25-42 ปี เป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมากที่สุดในสังคมการทำงาน ซึ่งชอบความรวดเร็วทั้งในด้านการบริการ และการใช้ชีวิต ชอบแสดงความคิดเห็น เช่น การรีวิวสินค้าด้วยตัวเอง หรือการมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นบนโลกออนไลน์ ดังนั้นธุรกิจจึงต้องมีการตอบสนองต่อผู้บริโภคแบบทันที จึงจะสามารถดึงดูดผู้บริโภคกลุ่มนี้ให้เข้ามาเป็นผู้บริโภคของตนได้ (Fillgoods, 2021) จากการสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ปี 2565 พบว่ากลุ่ม Generation Y เป็นกลุ่มที่เลือกใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์มากที่สุดถึง 40.2% โดยสั่งผ่านแอปพลิเคชันเป็นตัวเลขมากที่สุดถึง 88.47% ซึ่งผู้บริโภคกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง มีรายได้ที่มั่นคง และนิยมซื้อสินค้าผ่านออนไลน์มากกว่าซื้อผ่านหน้าร้าน (ธนาคารกรุงเทพ, 2563) และเนื่องจากประชากรในกรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็วทำให้แอปพลิเคชันที่เกี่ยวข้องกับ Food Delivery ได้รับความนิยมและเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ชีวิตประจำวันของประชากรในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยแอปพลิเคชันที่เป็นยอดนิยมอันดับหนึ่งนั้นคือ Grab Food ที่มีอันดับสูงถึง 36.2 % (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2563) ทำให้ในปี 2564 ภายใน ประเทศไทย Grab สามารถทำให้แพลตฟอร์ม Grab Food ขึ้นไปคว้ารางวัล Marketeer No.1 Brand Thailand หรือการเข้าไปเป็นแบรนด์อันดับหนึ่งของการเป็นที่นิยมในผู้บริโภค (Just222, 2022)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการจัดการลูกค้าสัมพันธ์แบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยศึกษาอิทธิพลของการจัดการลูกค้าสัมพันธ์บนอินเทอร์เน็ตที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพความสัมพันธ์กับลูกค้าและความภักดีของลูกค้า (Lam, Cheung & Lau, 2013) ปัจจัยด้านการตลาดเชิงสัมพันธ์ โดยศึกษาอิทธิพลความพึงพอใจของลูกค้าที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้า (Mittal & Maity, 2022) และ อิทธิพลของเครื่องมือสื่อสารการตลาดดิจิทัลในการสร้างความพึงพอใจของลูกค้า การมีส่วนร่วมแบบเหนียวแน่น และการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ (กุลยา อุพพงษ์, สรณ โภชนจันทร์ และ ศิริกาญจน์ ธรรมยัตวงศ์, 2565) จากการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ธุรกิจได้มีการใช้การจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าหรือ CRM ในธุรกิจเพื่อทำให้ลูกค้ารู้สึกดีต่อแบรนด์ และเกิดความภักดีต่อแบรนด์ในท้ายที่สุด แต่ในปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุคดิจิทัลมากขึ้น โดยหลายธุรกิจได้มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้เพื่อให้การจัดการความสัมพันธ์ลูกค้ามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงนำมาสู่งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์แบบอิเล็กทรอนิกส์ของแบรนด์ Grab ที่ผู้วิจัยให้ความสนใจศึกษาในครั้งนี้

โดยศึกษาการจัดการลูกค้าสัมพันธ์แบบอิเล็กทรอนิกส์มีองค์ประกอบที่ผู้วิจัยจะศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง 2) ด้านการสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อ

ออนไลน์ 3) ด้านการให้สิทธิพิเศษผ่านระบบออนไลน์ และ 4) ด้านการรับรู้รางวัลผ่านระบบออนไลน์ที่มีผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้บริโภคต่อแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อหาผลสรุปของปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคผ่านระบบการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ของแบรนด์ Grab และนำผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้เป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจเพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของแบรนด์ Grab อีกทั้งยังช่วยสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้า ทำให้ธุรกิจสามารถเพิ่มยอดขาย เพิ่มส่วนแบ่งการตลาด และยังทำให้ธุรกิจสามารถทำกำไรได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานของธุรกิจให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Y ต่อแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภค ที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภค Generation Y ต่อแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดและทฤษฎีของ Lam, et al. (2013) ที่เน้นความสำคัญของการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง การสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อออนไลน์ การให้สิทธิพิเศษผ่านระบบออนไลน์ และการรับรู้รางวัลผ่านระบบออนไลน์ ส่วนความพึงพอใจของผู้บริโภคนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญในการนำไปสู่ความภักดีของผู้บริโภค ตามแนวคิดของ Mittal & Maity (2022)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการลูกค้าสัมพันธ์แบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Customer Relationship Management) เป็นกลยุทธ์ของธุรกิจในการรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าในระยะยาว โดยการตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่หลากหลาย (Kalakota & Robinson, 1999) เพื่อใช้ในการหาลูกค้าใหม่ และรักษาลูกค้าเดิมให้คงอยู่โดยการนำการจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้ามาประยุกต์ใช้ควบคู่กับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ CRM ได้ดียิ่งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อค้นหา สร้าง และปรับปรุงความสัมพันธ์กับลูกค้าในระยะยาวเพื่อเพิ่มศักยภาพของแต่ละบุคคล (Lee, Gilbert & Mannicom, 2003) ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง (Electronic Direct Mailing) เป็นการสื่อสารที่ส่งไปยังผู้บริโภคส่วนบุคคลมีการนำคุณสมบัติของอินเทอร์เน็ตที่มีการตอบสนองที่รวดเร็ว ทำให้องค์กรต่างๆ สามารถส่งอีเมลส่วนบุคคลสำหรับลูกค้าของตนได้ทันที ซึ่งมีข้อเสียเปรียบเนื่องจากการเป็นการสื่อสารแบบทางเดียวทำให้ไม่ได้รับรู้การตอบสนองจากผู้บริโภคและมีค่าใช้จ่ายสูงในการพัฒนาเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับการสื่อสารแบบส่วนตัว (De Wulf et al., 2001) ซึ่งการสื่อสารระหว่างบริษัทกับลูกค้านี้จะเพิ่มความรู้สึกพึงพอใจและความใกล้ชิด ทำให้เกิดคุณภาพความสัมพันธ์ในเชิงบวกซึ่งมีอิทธิพลต่อความภักดีเพิ่มขึ้นจากการสื่อสารระหว่างบุคคลของผู้ซื้อและผู้ขาย (Anderson & Narus, 1990 ;Santos & Lagao, 2001) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Şahin, TURHAN and ZEİİR (2013) พบว่า การส่งจดหมายทางตรงมีผลในเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคโดยการสื่อสารทางจดหมายโดยตรงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการสร้างความตั้งใจเชิงพฤติกรรม เช่น การซื้อซ้ำ

การบอกปากต่อปาก เป็นต้น และจากงานวิจัยของ Mirnawati & Rustam (2023) ที่ศึกษาเรื่องอิทธิพลของโซเชียลมีเดีย การโฆษณา และการบอกต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ต่อการตัดสินใจซื้อที่ Shopee Marketplace ในเมืองบาตัม พบว่าการโฆษณาซึ่งประกอบด้วยการส่งจดหมายทางตรงมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อออนไลน์ (Online Interpersonal communication) เป็นกิจกรรมที่มีบุคคลตั้งแต่สองบุคคลขึ้นไปติดต่อสื่อสารกัน (Anderson, 2001, p.168; Duncan & Moriarty, 1998, p.4) โดยการสื่อสารจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อผู้ส่งสารได้ส่งสารออกไปทำให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจและรับรู้สารที่ได้รับนั้นได้ (Shimp, 2000) ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญของ CRM คือการสื่อสาร อีกทั้งธุรกิจยังได้มีการนำอินเทอร์เน็ตเข้ามาช่วยให้ผู้บริโภครับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์มากขึ้น (Lam et al., 2013) โดยการสื่อสารเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค จะช่วยดึงดูดให้ผู้บริโภคตัดสินใจกลับมาใช้บริการซ้ำอีก ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดความภักดีต่อตราสินค้าของผู้บริโภค (Kotler, Bowen, & Makens, 2014) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mittal and Maity (2022) ที่ทำการศึกษาเรื่องการลงทุนด้านการตลาดเชิงสัมพันธ์ พบว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลมีการส่งผลในระดับสูงต่อความพึงพอใจของลูกค้า

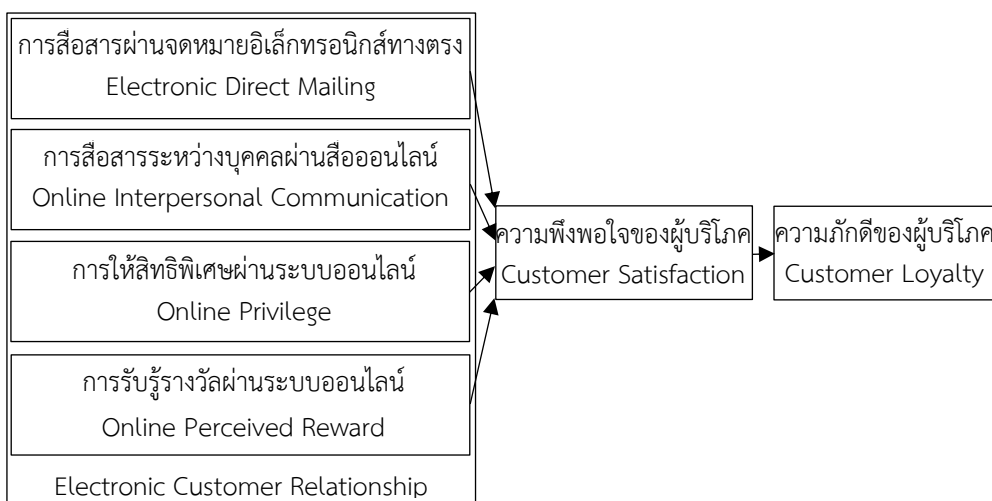
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการให้สิทธิพิเศษผ่านระบบออนไลน์ (Online Privilege) เป็นสิ่งที่ธุรกิจปฏิบัติต่อผู้บริโภคในรูปแบบที่เหนือกว่าหรือการทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าคุณเองนั้นได้รับการปฏิบัติที่มากกว่าและแตกต่างจากกลุ่มผู้บริโภคทั่วไป (Lam, Cheung, & Lau, 2013) โดยการมอบสิทธิพิเศษให้กับผู้บริโภค ธุรกิจอาจจะมีการยกระดับผู้บริโภคหรือการมอบบริการฟรีแก่ผู้บริโภค รวมทั้งการยื่นข้อเสนอต่าง ๆ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการยอมรับและรักษาความสัมพันธ์ของธุรกิจกับผู้บริโภคต่อไป (Pez, Butori, & Kerviler, 2015) หรือเป็นที่น่าสนใจซึ่งจะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจ (Yim, Anderson, & Swaminathan, 2004) สอดคล้องกับ Ain, Baloch, and Danish (2022) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของผลประโยชน์ทางการเงินและสิทธิพิเศษต่อความพึงพอใจของลูกค้าในตลาด B2B กรณีศึกษาอุตสาหกรรมจัดส่งในเคเวตตา ที่พบว่าปัจจัยด้านสิทธิพิเศษมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Soderlund et al. (2014) ที่ทำการศึกษาเรื่องสิทธิพิเศษในการปฏิสัมพันธ์กับธุรกิจบริการ พบว่าการให้สิทธิพิเศษนั้นส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค และสามารถนำไปสู่ความจงรักภักดีของธุรกิจ (Lacey, Suh, & Morgan, 2007)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้รางวัลผ่านระบบออนไลน์ (Online Perceived Reward) เป็นช่องทางในการส่งเสริมพฤติกรรม การซื้อและสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับธุรกิจ เนื่องจากการให้รางวัลฟรีแก่ผู้บริโภคเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าธุรกิจชื่นชมผู้บริโภค (Lam et al., 2013; Sheth & Parvatiyar, 1995) ผ่านการเสนอรางวัลในรูปแบบออนไลน์ต่างๆ เช่น การแลกคะแนนสะสมจากการซื้อสำหรับการซื้อซ้ำในครั้งต่อไปเพื่อแลกกับของขวัญฟรี คุปอง หรือส่วนลดเงินสด การรับรู้รางวัลจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของ e-CRM (Geissler, 2001) ผู้บริโภคจะปฏิบัติตามที่ต้องการหากธุรกิจมีโปรแกรมการให้รางวัลที่มีประสิทธิภาพจะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างรางวัลตอบแทนและความพึงพอใจต่อธุรกิจ (Lee, Kim, & Kim, 2013, p. 1359 - 1380) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Bataineh (2015) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของ e-CRM ต่อ e-WOM ใน SNS ของธนาคาร พบว่า การรับรู้รางวัลส่งผลเชิงบวกต่อปัจจัยการบอกต่อแบบปากต่อปากบนอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีปัจจัยด้านความพึงพอใจเป็นตัวแปรกลาง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชิตพล โปขุนทด (2562) ที่ทำการศึกษาเรื่องการบริหารลูกค้า

สัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่ใช้บริการ 4G เครือข่าย AIS ในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่าการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ด้วยการให้รางวัลจึงส่งผลต่อความภักดีของลูกค้า

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภค (Customer Satisfaction) ความพึงพอใจไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่จะทราบว่าบุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่สามารถสังเกตผ่านการแสดงออกของบุคคลซึ่งค่อนข้างสลับซับซ้อน (Kotler, 2016) ซึ่งความต้องการของแต่ละบุคคลก็มีความแตกต่างกัน จึงทำให้มีความคาดหวัง แรงจูงใจ และพฤติกรรมที่ตอบสนองแตกต่างกัน (Kotler, 1997) เมื่อผู้บริโภคได้รับการตอบสนองที่ตรงตามความต้องการหรือมากกว่าที่คาดหวังไว้จะรู้สึกพึงพอใจและนำไปสู่ความภักดีจากการรับรู้คุณภาพสินค้าหรือบริการส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าจนกลายเป็นพฤติกรรมการซื้อซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Mohammad and Rashid (2012) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ในอุตสาหกรรมโรงแรม พบว่าความพึงพอใจของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณภาพของสินค้าหรือบริการ โดยเมื่อลูกค้าได้รับการตอบสนองที่ตรงตามความต้องการของตนหรือมากกว่าที่คาดหวังไว้จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกพอใจจนนำไปสู่ความภักดี ซึ่งความพึงพอใจนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคมีการซื้อสินค้านั้นซ้ำในระยะเวลา และยังมีผลสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณยวีร์ วีระพงษ์ (2565) ที่ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันกรณีศึกษา: Grab Food ซึ่งพบว่าความพึงพอใจของผู้ใช้บริการมีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้ใช้บริการในการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน Grab Food

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความภักดีของผู้บริโภค (Customer Loyalty) ในการทำธุรกิจสิ่งทีถือว่าเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญ คือ ความภักดีของผู้บริโภค เนื่องจากความภักดีของผู้บริโภคจะทำให้ธุรกิจสามารถลดต้นทุนในการหาตลาดหรือการประชาสัมพันธ์สินค้า ตลอดจนการสร้างกลุ่มผู้บริโภคใหม่ ๆ (Aaker, 1991) อีกทั้งยังช่วยป้องกันส่วนแบ่งตลาดรวมถึงการช่วงชิงผู้บริโภคจากคู่แข่งอีกด้วย (Dunn, 1997) ดังนั้นผลลัพธ์ที่ได้จากการสร้างความภักดีของผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งที่สำคัญของธุรกิจที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในระยะยาว (Oliver, 1997) และปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความภักดี คือ ความพึงพอใจของผู้บริโภค (Customer Satisfaction) โดยระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ความภักดีของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น (รัตติยา ศรีศิริรุ่ง, 2562) ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคคลที่อาศัยอยู่ ณ ประเทศไทยภายในจังหวัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีอายุระหว่าง 25 - 42 ปี อยู่ในกลุ่ม Generation Y ที่ใช้บริการ Grab

1.2 ตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคคลที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่ม Generation Y และใช้บริการ Grab แต่เนื่องจากไม่สามารถทราบขนาดของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่แน่ชัดในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จึงได้นำสูตรคำนวณของคอคแรน (Cochran, 1997) มาใช้ในการวิเคราะห์ โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นไว้ที่ร้อยละ 95 และค่ายอมรับความคลาดเคลื่อนไว้ที่ร้อยละ 5 จึงได้ปริมาณของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 385 ชุด แต่ทางผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการจะศึกษาเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 เพื่อป้องกันความผิดพลาด ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของคำตอบที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงได้ปริมาณของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 425 ชุด และได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามครบเต็มจำนวน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ การสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง (Electronic Direct Mailing) การสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อออนไลน์ (Online Interpersonal Communication) การให้สิทธิพิเศษผ่านระบบออนไลน์ (Online Privilege) การรับรู้รางวัลผ่านระบบออนไลน์ (Online Perceived Reward) ตัวแปรต้นกลาง ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้บริโภค (Customer Satisfaction) และตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยความภักดีของผู้บริโภค (Customer Loyalty)

3. ขอบเขตเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยการจัดการลูกค้าสัมพันธ์แบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้บริโภค Generation Y กรณีศึกษาแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยสังเคราะห์ด้านปัจจัยการสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง ตามแนวคิดของ De Wulf, Schröder, & Iacobucci (2001) ด้านปัจจัยการสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อออนไลน์ ตามแนวคิดของ Lam, et al. (2013) ด้านปัจจัยการให้สิทธิพิเศษผ่านระบบออนไลน์ ตามแนวคิดของ Pez, Butori, & Kerviler (2015) ด้านปัจจัยการรับรู้รางวัลผ่านระบบออนไลน์ ตามแนวคิดของ Lam, et al. (2013) ด้านปัจจัยความพึงพอใจของผู้บริโภค ตามแนวคิดของ Kotler (2016) และด้านปัจจัยความภักดีของผู้บริโภค ตามแนวคิดของ Aaker (1991)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือแบบสอบถามทางออนไลน์ที่กระจายผ่าน Google Form ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามส่วนคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และใช้บริการ Grab และอยู่ในกลุ่ม Generation Y จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และพฤติกรรมของผู้บริโภคต่อการใช้บริการ Grab จำนวน 11 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการจัดการลูกค้าสัมพันธ์แบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้บริโภค Generation Y กรณีศึกษาแบรนด์ Grab ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 ข้อ โดยที่แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย มีการข้อคำถามด้านปัจจัย ดังนี้ ด้านปัจจัยการสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง (Electronic Direct Mailing) ด้านปัจจัยการสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อออนไลน์ (Online Interpersonal Communication) ด้านปัจจัยการให้สิทธิพิเศษผ่านระบบออนไลน์ (Online Privilege) ด้านปัจจัยการรับรู้รางวัลผ่านระบบออนไลน์ (Online Perceived Reward) ด้านปัจจัยความพึงพอใจของผู้บริโภค (Customer Satisfaction) และด้านปัจจัยความภักดีของผู้บริโภค (Customer Loyalty)

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ทางผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามดังนี้

5.1 ด้านการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยได้นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตลาดจำนวน 3 ท่าน จากนั้นนำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) เพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม และสามารถสื่อสารได้ตรงตามวัตถุประสงค์ จากนั้นได้ดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำเพื่อนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งต้องมีค่ามากกว่า 0.50 โดยในงานวิจัยครั้งนี้พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 จึงสามารถนำแบบสอบถามไปใช้ในกระบวนการถัดไปได้ (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์, 2548)

5.2 ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยได้นำแบบสอบถามมาทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่หน่วยตัวอย่าง จำนวน 30 ท่าน เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) จากการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือพบว่าในแต่ละข้อคำถามมีค่า Cronbach's Alpha Coefficient อยู่ที่ 0.928 ซึ่งเป็นค่าที่ไม่ต่ำกว่า 0.70 (Shrestha, 2021) จึงถือได้ว่าแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริงได้

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทางผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการศึกษาเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการเชิงสำรวจ (Survey) โดยการใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form จำนวน 425 ชุด และได้กระจายแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งใช้ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 7 - 28 ธันวาคม พ.ศ. 2564 รวมเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 21 วัน และนำมาวิเคราะห์ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยการใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) ในการพิจารณาข้อมูล

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง Generation Y ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่มีความพึงพอใจและความภักดีเกี่ยวกับแบรนด์ Grab ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากข้อมูลที่ได้พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.2 โดยส่วนมากมีอายุระหว่าง 25-31 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.8 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 70.4 ส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงาน

บริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 40.0 ซึ่ง ร้อยละ 71.8 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.1

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการแอปพลิเคชัน Grab Generation Y ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

จากข้อมูลที่ได้พบว่า พฤติกรรมการใช้บริการแอปพลิเคชัน Grab พบว่า วัตถุประสงค์ในการใช้งานแอปพลิเคชันของ Grab เพื่อสั่งอาหาร คิดเป็นร้อยละ 78.8 ความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชัน Grab น้อยกว่า 3 วันต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 64.9 ช่วงเวลาที่ใช้แอปพลิเคชัน Grab 12.00 น. - 17.59 น. คิดเป็นร้อยละ 51.1 เหตุผลที่เลือกใช้บริการ Grab 3 อันดับแรก คือ ด้านความสะดวกสบาย คิดเป็นร้อยละ 88.0 ด้านระยะเวลา คิดเป็นร้อยละ 74.6 และด้านการตอบสนองต่อความต้องการ คิดเป็นร้อยละ 39.8 โดยมีค่าใช้จ่ายต่อการใช้บริการ Grab ในแต่ละครั้ง 101 - 200 บาท คิดเป็นร้อยละ 53.9

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาปัจจัยการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Y ต่อแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

$$\hat{y} = 1.267 + 0.114x_1 + 0.244x_2 + 0.316x_3 + 0.124x_4$$

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจของผู้บริโภค ต่อแบรนด์ Grab ของผู้บริโภค Generation Y ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	β	t*	P-value	Tolerance	VIF
ความพึงพอใจ ของผู้บริโภค ต่อแบรนด์ Grab (R ² = 0.464)	การสื่อสารผ่าน จดหมาย อิเล็กทรอนิกส์ทางตรง	0.114	2.414*	0.016	0.571	1.751
	การสื่อสารระหว่าง บุคคลผ่านสื่อออนไลน์	0.244	4.420*	0.000	0.418	2.395
	การให้สิทธิพิเศษผ่าน ระบบออนไลน์	0.316	6.284*	0.000	0.504	1.982
	การรับรู้รางวัลผ่าน ระบบออนไลน์	0.124	2.344*	0.020	0.454	2.201
R = 0.681, R ² = 0.464, AdjustR ² = 0.459, F = 90.903, P = 0.000						

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อแบรนด์ Grab (Customer Satisfaction) โมเดลมีความเหมาะสมสำหรับข้อมูลในระดับที่ดี โดยตัวแปรต้นที่ใช้ในการพยากรณ์ คือ ปัจจัยด้านการสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อออนไลน์ ปัจจัยด้านการให้สิทธิพิเศษผ่านระบบออนไลน์ และปัจจัยด้านการรับรู้รางวัลผ่านระบบออนไลน์ ในส่วนของตัวแปรตามคือ ความพึงพอใจของผู้บริโภค มีค่าอำนาจพยากรณ์ (R) . 681 คิดเป็น 68.1% เมื่อกำหนดค่า P-value ไม่เกิน 0.05 และพยากรณ์ตัวแปรต้นส่งผลต่อตัวแปรตามโดย

วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Beta) พบว่าตัวแปรที่สามารถใช้พยากรณ์หรือส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Y ต่อแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร อันดับแรกคือ ปัจจัยด้านการให้สิทธิพิเศษผ่านระบบออนไลน์ (Beta = 0.316, P = 0.000) อันดับถัดมาคือ ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อออนไลน์ (Beta = 0.244, P = 0.000) ปัจจัยด้านการรับรู้รางวัลผ่านระบบออนไลน์ (Beta = 0.124, P = 0.020) และปัจจัยด้านการสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง (Beta = 0.114, P = 0.016) ซึ่งค่า Tolerance อยู่ ระหว่าง 0.418-0.571 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำคือ > 0.40 (Allison, 1999) และในขณะเดียวกันค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.751-2.395 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 5.0 แสดงว่า ไม่พบปัญหาสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) หรืออีกความหมายหนึ่งคือ ตัวแปรต้น อันได้แก่ การสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง (Electronic Direct Mailing) การสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อออนไลน์ (Online Interpersonal Communication) การให้สิทธิพิเศษผ่านระบบออนไลน์ (Online Privilege) และการรับรู้รางวัลผ่านระบบออนไลน์ (Online Perceived Reward) เป็นอิสระจากกัน (Zikmund, Babin, Carr & Griffin, 2013, p.590)

วัตถุประสงค์ที่ 2 z]dkศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภค ที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภค Generation Y ต่อแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

$$\hat{y} = 1.015 + 0.712x$$

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือ ความภักดีของผู้บริโภคต่อแบรนด์ Grab ของผู้บริโภค Generation Y ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภค (Customer Loyalty)			
ตัวแปร	β	t*	P-value
ค่าคงที่	1.015	6.916*	0.000
ความพึงพอใจของผู้บริโภค	0.712	20.872*	0.000
R = 0.712, R ² = 0.507, AdjustR ² = 0.506, F = 435.648, P = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภคต่อแบรนด์ Grab (Customer Loyalty) โมเดลมีความเหมาะสมสำหรับข้อมูลในระดับที่ดี โดยตัวแปรต้นที่ใช้ในการพยากรณ์คือ ความพึงพอใจของผู้บริโภค ในส่วนของตัวแปรตามคือ ความภักดีของผู้บริโภค มีค่าอำนาจพยากรณ์ (R) 0.712 คิดเป็น 71.2% เมื่อกำหนดค่า P-value ไม่เกิน 0.05 และพยากรณ์ตัวแปรต้นส่งผลต่อตัวแปรตามโดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Beta) พบว่าตัวแปรที่สามารถใช้พยากรณ์หรือส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภค Generation Y ต่อแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร คือ ความพึงพอใจของผู้บริโภค (Beta = 0.712, P = 0.000)

อภิปรายผล

1. ปัจจัยการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Y ต่อแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ด้านการให้สิทธิพิเศษผ่านระบบออนไลน์มีอิทธิพลอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Soderlund et al. (2014) และงานวิจัยของ Ain et al. (2022) เนื่องจากผู้บริโภคอาจจะมีความรู้สึกว่าการได้รับสิทธิพิเศษนั้นจะทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญและเกิดความพึงพอใจที่จะทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการ Grab ซ้ำ รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Mittal and Maity (2022) โดยที่การสื่อสารนั้นจะช่วยตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในการใช้บริการ Grab และเป็นสิ่งที่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครสามารถรับรู้ความต้องการของผู้บริโภคได้โดยตรง ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์เชิงบวก รองลงมาด้านการรับรู้รางวัลผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Bataineh (2015) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชิตพล โปขุนทด (2562) เนื่องจากผู้บริโภครับรู้รางวัลจากการใช้บริการ Grab ซึ่งรางวัลที่ผู้บริโภคได้รับจะช่วยให้ผู้บริโภครู้สึกพึงพอใจที่จะใช้บริการจาก Grab ต่อไปในระยะยาว และด้านการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Şahin et al. (2013) และจากงานวิจัยของ Mirnawati and Rustam (2023) เนื่องจากการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรงของ Grab จะช่วยให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลข่าวสาร และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคสนใจและเกิดความพึงพอใจที่จะใช้บริการของ Grab ซึ่งจากปัจจัยข้างต้นพบว่า ปัจจัยการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) สามารถส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค Generation Y ต่อแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

2. ความพึงพอใจของผู้บริโภค ที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภค Generation Y ต่อแบรนด์ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่เกิดขึ้นจากปัจจัยการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ต่อการให้บริการ Grab จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความภักดีที่จะใช้บริการ Grab ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Mohammad and Rashid (2012) และ ปุณยวีร์ วีระพงษ์ (2565) เนื่องจาก Grab นั้นสามารถสร้างความพึงพอใจต่อผู้บริโภคผ่านการให้บริการหรือผ่านคุณภาพของสินค้าที่ทำให้ผู้บริโภคนั้นรู้สึกพึงพอใจ และมีความภักดีต่อบริการ Grab

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

แบรนด์ Grab สามารถนำวิจัยนี้ไปปรับแผนงานหรือเป้าหมายในการดำเนินงาน โดยเน้นที่ปัจจัยการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ทั้ง 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยการให้สิทธิพิเศษผ่านระบบออนไลน์ ปัจจัยการสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อออนไลน์ ปัจจัยการรับรู้รางวัลผ่านระบบออนไลน์ และปัจจัยการสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้บริโภคที่ใช้บริการ Grab ของกลุ่ม Generation Y ในจังหวัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งกลุ่ม Generation Y มีจำนวนประชากรมากที่สุดและยังพบว่าประชากรกลุ่มดังกล่าว มีการใช้งานแอปพลิเคชัน Grab Food อยู่ในระดับสูง โดยสามารถนำผลวิจัยไปใช้สำหรับการพัฒนาความ สามารถทางธุรกิจให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น จากการนำไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจได้ ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ให้ความสำคัญในด้านปัจจัยการให้สิทธิพิเศษผ่านระบบออนไลน์มากที่สุด ซึ่งทางแบรนด์ Grab

ได้มีการให้สิทธิพิเศษแก่ผู้บริโภคในด้านนี้อยู่แล้วหากทำการจูงใจเพิ่มขึ้นจะช่วยให้ทางแบรนด์ Grab สามารถรักษาลูกค้าเดิมหรือเพิ่มลูกค้าใหม่ เนื่องจากการให้สิทธิพิเศษจะส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค ซึ่งสามารถทำได้โดยการสร้างข้อเสนอหรือเงื่อนไขในการชักจูงผู้บริโภค เช่น การเพิ่มสิทธิพิเศษตามระดับสมาชิกทำให้ได้รับสิทธิพิเศษแตกต่าง ข้อเสนอส่วนลดสำหรับลูกค้าใหม่ ปัจจัยรองลงมา คือ ด้านปัจจัยการสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อออนไลน์ ทางแบรนด์ Grab ควรมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าตลอดเวลาด้วยระบบที่มีความเสถียรรองรับการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารกับพนักงานโดยตรงจะสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ควรมีการติดต่อลูกค้าหลังจากมีการให้บริการเพื่อสอบถามความพึงพอใจหรือสิ่งที่ลูกค้าต้องการเพิ่มเติม ด้านปัจจัยการรับรู้รางวัลผ่านระบบออนไลน์ มีการตั้งของรางวัลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายเนื่องจากของรางวัลจะช่วยดึงดูดให้ลูกค้ามีปฏิสัมพันธ์กับธุรกิจได้ โดยทางแบรนด์ Grab ต้องกำหนดรางวัลที่ลูกค้าต้องใช้ความพยายามในระดับที่เหมาะสม หากใช้ความพยายามมากเกินไปจะทำให้ลูกค้าลี้ภัยความพยายามรวมถึงหมดความสนใจในของรางวัลได้ และด้านปัจจัยการสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรง ควรออกแบบเนื้อหาส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นแบรนด์ Grab ควรรักษาประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเดิมและพัฒนาควบคู่กันไปเพื่อให้ลูกค้าเกิดความสนใจ และมีปฏิสัมพันธ์กับธุรกิจในทางบวกที่ส่งผลต่อความพึงพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากธุรกิจมากยิ่งขึ้นทำให้ผู้บริโภคเกิดความภักดีต่อแบรนด์ Grab ทำให้เลือกใช้บริการอย่างต่อเนื่องและสร้างการเจริญเติบโตให้กับธุรกิจ

1.2 เมื่อพิจารณาปัจจัยการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) ทั้งหมดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้บริโภคในการใช้บริการ Grab ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ของผู้บริโภค Generation Y เป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรงส่งผลอยู่ในระดับสุดท้ายจากทุกปัจจัย ดังนั้นทางแบรนด์ Grab ควรให้ความสำคัญและพัฒนาปัจจัยด้านนี้เพิ่มโดยอาศัยข้อมูลของลูกค้า เช่น ประวัติการรับบริการ นำมาวิเคราะห์หาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมให้ตรงกับความต้องการ และตอบสนองความต้องการเพื่อส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ทางตรงได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย

1.3 จากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าปัจจัยการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) นั้นสามารถส่งผลทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและส่งผลไปยังความภักดีได้จึงทำให้ธุรกิจนั้นสามารถนำแบบแผนไปใช้เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าเกิดความสัมพันธ์อันดีและสร้างรายได้ให้แก่บริษัทอย่างยั่งยืน นอกจากนี้เมื่อลูกค้ามีความจงรักภักดีต่อแบรนด์แล้วยังทำให้เกิดการบอกต่อแบบปากต่อปากในกลุ่มของลูกค้า และทางธุรกิจนั้นจะต้องวางแผนและการจัดการเทคโนโลยีควบคู่อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การทำงานนั้นสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพการจัดการความสัมพันธ์ลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-CRM) จะช่วยให้ธุรกิจสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ของลูกค้าได้แบบ real-time พร้อมกับจัดเก็บข้อมูลเข้าไปในระบบเพื่อที่จะได้แก้ปัญหาได้ทันที อีกทั้งยังช่วยให้ทราบข้อมูลเชิงลึกของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ทำให้ธุรกิจสามารถนำไปวางแผนกลยุทธ์การขาย ปรับปรุงสินค้าและบริการเพื่อให้ตรงกับความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดในด้านของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษากลุ่มประชากรในรูปแบบของการวิจัยเชิงปริมาณ และเป็นการกระจายแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ซึ่งทำให้ไม่ได้ข้อมูลเชิงลึกจากการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งเป็นการศึกษาจากกลุ่มประชากรเพียงกลุ่มเดียว

2.1 ควรศึกษาประชากรในกลุ่ม Generation อื่นๆ เพิ่มเติม เนื่องจากมีลักษณะของพฤติกรรมและปัจจัยที่แตกต่างกัน

2.2 ควรทำการศึกษา Grab แยกออกเป็นแต่ละบริการ เช่น บริการ Grab Food Delivery บริการ Grab Express หรือบริการ Grab Taxi ว่ามีผลลัพธ์ด้านใดที่ส่งผลต่อผู้บริโภคมากที่สุดเพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนาปรับปรุงช่องทาง

2.3 เนื่องจากมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้มีปัจจัยใหม่ ๆ เข้ามามีอิทธิพลจึงควรศึกษาปัจจัยต่าง ๆ เพิ่มเติมที่มีความเกี่ยวข้องกับ e-CRM อย่างเช่นปัจจัยด้านการตลาดที่อาจสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกต่อผู้บริโภคได้

2.4 ควรมีการศึกษาด้านปัจจัยสิทธิพิเศษให้ละเอียดยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคมากที่สุด ผู้บริโภคที่ได้รับประโยชน์จากสิทธิพิเศษจะรู้สึกผูกพันกับธุรกิจมากขึ้น (Lacey et al., 2007)

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา อุปพงษ์, สรณ โภชนจันทร์ และศิริกาญจน์ ธรรมยัตติวงศ์. (2565). อิทธิพลของเครื่องมือสื่อสารการตลาดดิจิทัล ในการสร้างความพึงพอใจของลูกค้า. *วารสารบริหารธุรกิจนิด้า*, 30, 42-68.
- ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2548). *การใช้ SPSS เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ม.ป.พ..
- ชิตพล โปขุนทด. (2562). *การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าที่ใช้บริการ 4G เครือข่าย AIS ในจังหวัดขอนแก่น*.
- ธนาคารกรุงเทพ. (2563, 30 มกราคม). *เจาะพฤติกรรมคน Gen Y ที่แบรนด์ต้องรับมือให้ได้*. <https://www.bangkokbanksme.com/en/generation-y-consumer-brand-marketing>
- บุญยวีร์ วีระพงษ์. (2565). *คุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ และความภักดีของผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน กรณีศึกษา: Grab Food*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยมหิดล. <https://archive.cm.mahidol.ac.th/bitstream/123456789/4581/1/TP%20MM.024%202565.pdf>
- รัตติยา ศรีศิริรุ่ง. (2562). ผลกระทบของคุณค่าที่ลูกค้ารับรู้ต่อแบรนด์ระดับโลกที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า กรณีศึกษาแบรนด์เสื้อผ้าแฟชั่นในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 5(1), 78-89.
- เวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2564, 18 สิงหาคม). *ถอดรหัสความสำเร็จ ‘แกร็บ’ สตาร์ทอัพเดคาคอร์นรายแรกแห่งอาเซียน*. <https://workpointtoday.com/key-success-of-grab/>
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (2563). *พฤติกรรมชาวกรุงเทพฯต่อการสั่งอาหารผ่าน Application*. <https://research.bsru.ac.th/คน-กทม-37-2-สั่งอาหารไทย-อาหาร/>
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2565, 23 สิงหาคม). *ETDA เผย Gen Y ทวงบัลลังก์ ใช้เน็ตมากที่สุด เกือบ 8 ชั่วโมงต่อวัน ฮิตสุดดู LIVE COMMERCE ขำรายการ-จนท.รัฐ ชนชาดทุกอาชีพ ใช้เน็ตเกือบ 12 ชั่วโมงต่อวัน*. <https://www.etda.or.th/th/pr-news/iub2022.aspx>

- Aaker. (1991). Managing Brand Equity. *Capitalizing on the Value of a Brand Name*. Free Press: New York.
- Ain, N., Baloch, S., & Danish, M. (2022). The Effect of Financial and Preferential Treatment Benefit on Customer Satisfaction in B2B Marketplace. A Study of Courier Industry in Quetta. *Journal of Development and Social Sciences*, 3(4), 175-188.
- Allison, P.D. (1999). Multiple regression: A primer. Thousand Oaks, CA: Pine Forge. Cengage Learning.
- Anderson, J. C., & Narus, J. A. (1990). A model of distributor firm and manufacturer firm working partnerships. *Journal of marketing*, 54(1), 42-58.
- Anderson, P.H. (2001). Relationship development and marketing communication: An integrative model. *Journal of Business and Marketing*. 16(3), 167-182.
- Bataineh, A. Q. (2015). The Effect of eCRM Practices on eWOM on Banks' SNSs: The Mediating Role of Customer Satisfaction. *International Business Research*, 8(5), 230.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- De Wulf, K., Odekerken-Schröder, G., & Iacobucci, D. (2001). Investments in consumer relationships: A cross-country and cross-industry exploration. *Journal of marketing*, 65(4), 33-50.
- Douglas Karr. (2563, 1 March). สถิติ CRM ปี 2020: การใช้ประโยชน์และความท้าทายของแพลตฟอร์มการจัดการลูกค้าสัมพันธ์. <https://th.martech.zone/crm-statistics/>
- Duncan, T., & Moriarty, S. E. (1998). A communication-based marketing model for managing relationships. *Journal of marketing*, 62(2), 1-13.
- Dunn, W. (1997). The impact of sensory processing abilities on the daily lives of young children and their families: A conceptual model. *Infants & Young Children*, 9(4), 23-35.
- Econ Digest. (2565, 2 December). E-Commerce โตต่อ...แม้ชะลอลง มูลค่าตลาด B2C E-Commerce ช่วง 3 ปีที่ผ่านมาขยายตัวเฉลี่ย 26% ต่อปี คาด... ปี 66 ขยายตัว 4-6% กินส่วนแบ่งต่อตลาดค้าปลีกรวม 16%. <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/B2C-FB-02-12-2022.aspx>
- Fillgoods. (2564, 26 ธันวาคม). เจาะพฤติกรรมผู้บริโภค 4 เจนเนอเรชั่น ให้ผู้ประกอบการวางแผนการตลาดสร้างยอดขายทะลุเป้า. <https://fillgoods.co/online-biz/shop-orders-focus-on-behavior-4-generations-marketing-plan/>
- Geissler, G. L. (2001). Building customer relationships online: the web site designers' perspective. *Journal of Consumer Marketing*.
- Grab. (2561, 26 กรกฎาคม). แกร็บ รุกธุรกิจโลจิสติกส์ออนไลน์เต็มรูปแบบ เปิดตัวบริการเดลิเวอรี่ 3 บริการใหม่ล่าสุดในไทย. <https://www.grab.com/th/press/tech-product/แกร็บ-รุกธุรกิจโลจิสติกส์/>
- Grab. (2565, 28 ธันวาคม). แกร็บ เผยอินไซด์ผู้ใช้บริการเดลิเวอรี่ปี 65 ยอดขายอาหาร-ของชำโต 24%. <https://www.grab.com/th/press/others/th-แกร็บ-เผยอินไซด์ผู้ใช้/>

- Kalakota, R., & Robinson, M. (1999). Customer relationship management: Integrating processes to build relationships. *E-Business: Roadmap for Success*, 109-135.
- Kim, G. S. (2007). The service recovery strategies, customer satisfaction, customer loyalty. *Asian Journal on Quality*.
- Kotler, P. (1997). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Kotler, P. (2016). *Marketing Management (15th ed)*. Pearson Education.
- Kotler, P.T., Bowen, J.T., & Makens, J. (2014). *Marketing for Hospitality and Tourism*. 6th ed. England: Pearson Education.
- Lacey, R., Suh, J., & Morgan, R. M. (2007). Differential effects of preferential treatment levels on relational outcomes. *Journal of service research*, 9(3), 241-256.
- Lam, A. Y., Cheung, R., & Lau, M. M. (2013). The influence of internet-based customer relationship management on customer loyalty. *Contemporary management research*, 9(4).
- Lee-Kelley, L., Gilbert, D., & Mannicom, R. (2003). How e-CRM can enhance customer loyalty. *Marketing Intelligence & Planning*.
- Lee, Y.K., Kim, S. and Kim, S.Y. (2013). The impact of internal branding on employee engagement and outcome variables in the hotel industry. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 19(12), 1359 – 1380.
- Just222. (2565, 3 November). *GrabFood ที่หนึ่งด้าน Food Delivery กับความแข็งแกร่งเชิงกลยุทธ์ในทุกมิติ*. <https://marketeeronline.co/archives/279116>
- Mirnawati, Y., & Rustam, T. A. (2023). Pengaruh Media Sosial, Periklanan, Dan Electronic Word Of Mouth Terhadap Keputusan Pembelian Pada Marketplace Shopee Di Kota Batam. *SEIKO: Journal of Management & Business*, 6(1), 135-145
- Mittal, S., & Maity, M. (2022). Is relationship marketing investments–customer gratitude–customer loyalty linkage influenced by contextual and individual moderators? An emerging economy perspective. *Journal of Indian Business Research*, (ahead-of-print).
- Mohammed, A. A., & Rashid, B. B. (2012). Customer relationship management (CRM) in hotel industry: A framework proposal on the relationship among CRM dimensions, marketing capabilities and hotel performance. *International Review of Management and Marketing*, 2(4), 220-230.
- Oliver, C. (1997). Sustainable competitive advantage: combining institutional and resource-based views. *Strategic management journal*, 18(9), 697-713.
- Othman, A. K., Hamzah, M. I., & Abu Hassan, L. F. (2020). Modeling the contingent role of technological optimism on customer satisfaction with self-service technologies: A case of cash-recycling ATMs. *Journal of Enterprise Information Management*, 33(3), 559-578.

- Pez, V., Butori, R., & de Kerviler, G. (2015). Because I'm worth it: The impact of given versus perceived status on preferential treatment effectiveness. *Journal of Business research*, 68(12), 2477-2483.
- Şahin, A., TURHAN, L., & ZEHR, A. (2013). Building behavioral intentions in the Automotive industry: Brand experience, satisfaction, trust, direct mail communication and attitudes toward advertising. *Business Management Dynamics*, 3(4), 45.
- Santos, R. G., & Lagao, S. C. (2001). The demand for direct mail in Portugal. In *Future Directions in Postal Reform* (pp. 233-253). Boston, MA: Springer US.
- Sheth, J. N., & Parvatlyar, A. (1995). Relationship marketing in consumer markets: antecedents and consequences. *Journal of the Academy of marketing Science*, 23(4), 255-271.
- Shimp, T. A. (2000). *Advertising promotion: Supplemental aspects of integrated marketing communications*. 5 th ed. Orlando, FL: Harcourt, Inc.,
- Shrestha, N. (2021). Factor analysis as a tool for survey analysis. *American Journal of Applied Mathematics and Statistics*, 9(1), 4-11.
- Söderlund, M., Liljander, V., Gummerus, J., Hellman, P., Lipkin, M., Oikarinen, E. L., ... & Liljedal, K. T. (2014). Preferential treatment in the service encounter. *Journal of Service Management*, 25(4), 512-530.
- Yim, F.H., Anderson, R.E. and Swaminathan, S. (2004). "Customer relationship management: its dimensions and effect on customer outcomes". *Journal of Personal Selling & Sales Management*, 24(4), 263-78.
- Zikmund, W.G., Babin, B.J., Carr, J.C., & Griffin, M. (2013). *Business research methods* (9th ed.). Singapore: Cengage Learning.

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและ
ขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
The factors affecting the selection of accounting firms for small
and medium enterprises (SMEs) in Bangkok and the Bangkok
Metropolitan Region

กุลรภัส ประเสริฐสุด^{1*}, พรรณทิพย์ อย่างกลั่น²
Kulrapat Prasertsud^{1*}, Phanthip Yangklan²

^{1,2} คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม
^{1,2} Faculty of accounting, Sripatum University

*Corresponding email: kulrapat_mam@hotmail.com

Received: 1 July 2022; Revised: 21 December 2022; Accepted: 26 December 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คน ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กร และปัจจัยด้านคุณภาพ ตัวแปรตาม ได้แก่ การตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการทดสอบว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลองค์กร พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจประเภทธุรกิจพาณิชย์กรรม คิดเป็นร้อยละ 59.8 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ มากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.0 ดำเนินธุรกิจในรูปแบบบริษัทจำกัด คิดเป็นร้อยละ 72.8 และส่วนใหญ่มีทุนจดทะเบียนตั้งแต่ 1,000,000 – 5,000,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 56.0 สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณภาพ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านราคาอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการส่งผลเชิงบวกต่อการเลือกใช้สำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกจากนี้ปัจจัยด้านคุณภาพ ด้านราคา ด้านสถานที่ตั้งของสำนักงานบัญชี และด้านคุณภาพของการให้บริการส่งผลเชิงบวกต่อการเลือกใช้สำนักงานบัญชีของธุรกิจ

ขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

คำสำคัญ : การเลือกใช้บริการ, สำนักงานบัญชี, ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ABSTRACT

Research on factors affecting the choice of accounting services of small and medium-sized businesses (SMEs) in Bangkok Metropolitan Area. The objective were to study the choice of accounting staff of small and medium-sized businesses (SMEs) in Bangkok and metropolitan areas and to analysis the factors affecting the choice of accounting staff of small and medium-sized businesses (SMEs) in Bangkok and metropolitan areas. Samples used in the research included small and medium-sized business operators (SMEs) in Bangkok metropolitan area accounting of 400 people by using the questionnaire as a data collection tool. The variables used in the study include Information about the organization and quality factors Variables based on these include deciding to use the accounting offices of small and medium-sized businesses Bangkok Metropolitan Area. The researchers chose statistics used to test whether independent variables influenced variables based on them that were one-way variance analysis and multiple linear regression analysis.

The analysis of corporate data showed that many businesses in the category of commercial businesses accounted for 59.8 percent, most of them had a business operating period of more than 15 years, 42.0 percent operated as a limited company, representing 72.8 percent, and most of them had registered capital ranging from 1,000,000 - 5,000,000 baht. That's 56.0 percent. Results of analysis of information about quality factors, it was found that by including the highest level, The average is 4.57, and when classified individually, it is found that the price side is at its highest level. In addition, respondents had opinions about the decision to use the accounting offices of small and medium-sized businesses in Bangkok metropolitan area. Overall, at most levels The mean is 4.53. Hypothesized tests showed that the operating period of the business positively affected the choice of accounting offices of small and medium-sized businesses. In Addition, quality factors, price, accounting office location, and quality of service positively affect the choice of accounting offices of small and medium-sized businesses. In Bangkok metropolitan area, statistically significant at 0.01 and 0.05

Keywords: Service Selection, Accounting Office, Small and Medium-sized Businesses

บทนำ

การจัดทำบัญชีมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับทุกกิจการ ด้วยการทำบัญชีจะทำให้กิจการได้ทราบถึงผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน และความมั่นคงของธุรกิจ ซึ่งจะเห็นได้จากรายงานทางการเงินที่กิจการจัดทำขึ้น ข้อมูลทางบัญชี เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและตัดสินใจของผู้บริหาร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงช่วยในการพยากรณ์เหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีทิศทาง ทำให้สามารถพัฒนากิจการให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน (ทิพย์ปาลิตา วรรณชิตอัคริมา, 2560)

ผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องจัดทำบัญชีให้ถูกต้องตามประเภทของกิจการ ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป เพื่อให้ข้อมูลทางบัญชีมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากที่สุด จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดทำบัญชี สำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) การเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี ถือว่าเป็นทางเลือกที่สะดวกสบาย และประหยัดค่าใช้จ่าย มากกว่าการจ้างพนักงานบัญชีประจำ เนื่องจากสำนักงานบัญชีทำงานครอบคลุมทุกด้านและมีความเชี่ยวชาญมากกว่า

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศไทย เป็นธุรกิจที่มีจำนวนมากและมีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ที่เป็นศูนย์กลางของธุรกิจในประเทศไทย จึงทำให้มีสำนักงานให้บริการทางบัญชีเป็นจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากสำนักงานบัญชีสามารถช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ตั้งแต่การจัดตั้งบริษัทไปจนถึงการจัดเก็บรวบรวมเอกสาร ยื่นภาษีให้กับหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการให้คำแนะนำและคำปรึกษาเกี่ยวกับการบัญชีและการวางแผนภาษี หน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทยมักจะกำหนดลักษณะธุรกิจ SMEs ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 สำหรับกรมสรรพากร ประมวลรัษฎากรไม่ได้มีคำนิยามธุรกิจ SMEs ไว้ว่า มีลักษณะอย่างไรแต่ได้อาศัยอำนาจตามประมวลรัษฎากรออกกฎหมายเพื่อสนับสนุนส่งเสริมธุรกิจ SMEs เช่น ลดอัตราภาษีเงินได้ ยกเว้นภาษีเงินได้ การหัก รายจ่ายมากกว่า 1 เท่าการหักค่าเสื่อมและค่าเสื่อมราคาในอัตราเร่ง เป็นต้น (ณัฐวุฒิ วิเศษ, 2555)

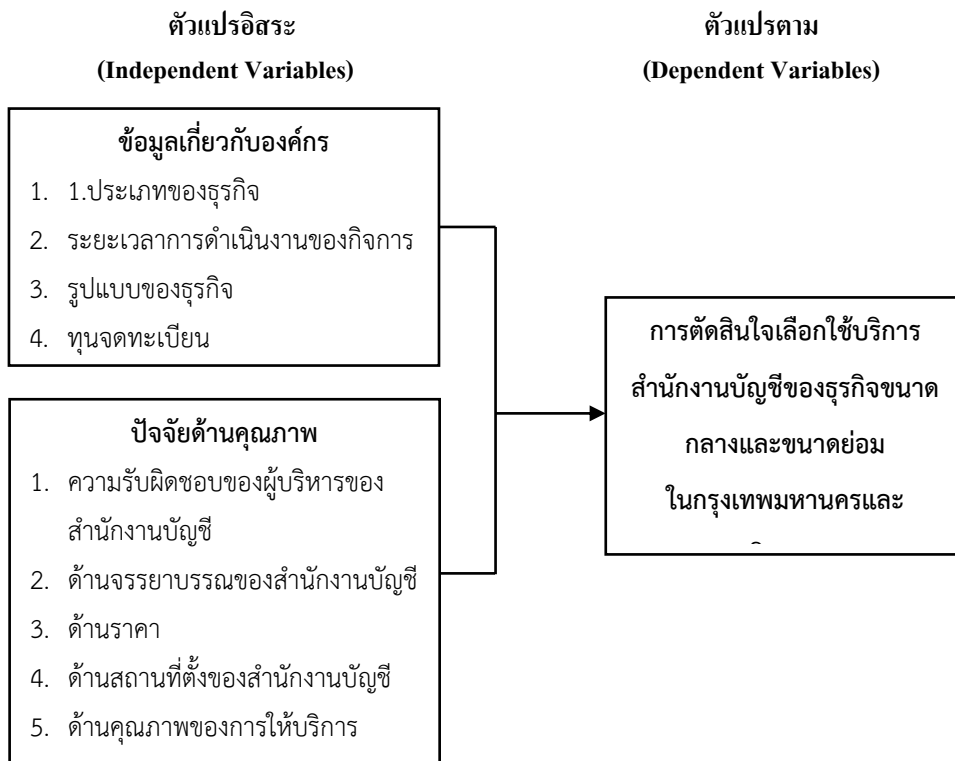
จากสถานการณ์ข้างต้นจึงเป็นที่มาและความสำคัญในการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือ ด้านราคา ด้านการเข้าถึงบริการ และด้านกระบวนการ ทำให้การทำบัญชีของกิจการได้จัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านงานบัญชี และบัญชีประเภทต่าง ๆ มีความถูกต้อง พร้อมทั้งมีการให้คำแนะนำจาก สำนักงานบัญชีในการเก็บเอกสารและข้อมูลเกี่ยวกับทางด้านบัญชีต่าง ๆ ซึ่งกิจการจะไม่ต้องกังวล เกี่ยวกับงานทางด้านบัญชี ทำให้ดำเนินธุรกิจด้านอื่น ๆ อย่างเต็มที่ (มาลี สุขสำราญ, 2552) จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อเป็นข้อมูลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่จะนำไปประยุกต์ใช้หรือปรับปรุงการให้บริการ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปขององค์กรที่เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่จดทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 430,137 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2564)

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 400 ราย จากการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างประชากรโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กร ได้แก่ ประเภทของธุรกิจ ระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ รูปแบบของธุรกิจ และทุนจดทะเบียน

2.1.2 ปัจจัยด้านคุณภาพ ได้แก่ ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารของสำนักงานบัญชี ปัจจัยด้านจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชี ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านสถานที่ตั้งของสำนักงานบัญชี และปัจจัยด้านคุณภาพของการให้บริการ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปขององค์กร จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย รูปแบบของธุรกิจ ระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ ประเภทของธุรกิจ และทุนจดทะเบียน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านคุณภาพต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 25 ข้อ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารของสำนักงานบัญชี จำนวน 5 ข้อ ปัจจัยด้านจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชี จำนวน 5 ข้อ ปัจจัยด้านราคา จำนวน 5 ข้อ ปัจจัยด้านสถานที่ตั้งของสำนักงานบัญชี จำนวน 5 ข้อ และปัจจัยด้านคุณภาพของการให้บริการ จำนวน 5 ข้อ โดยปรับข้อความคำถามโดยอาศัยแนวคิด คุณภาพการให้บริการของพาราซูรามานและเบอร์รี่ (Zeithaml, Parasuraman and Berry, 1990)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามกรอกรายละเอียดแสดงข้อเสนอแนะของตนเองเพิ่มเติม

3.2 การทดสอบเครื่องมือในการวิจัย

3.2.1 การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) การตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ นั้น เป็นการวัดคุณภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้นกับองค์ประกอบที่ต้องวัดอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) เกณฑ์ในการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรที่กำหนดข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 มีค่าความเที่ยงตรงผ่านเกณฑ์

3.2.2 การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว มาทดสอบความเชื่อมั่นโดยการทดลองนำไปใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบว่าคำถามในแต่ละข้อของแบบสอบถามสามารถสื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการ และเป็นคำถามเหมาะสมหรือไม่ เพื่อนำมาวิเคราะห์คำนวณหาค่าความน่าเชื่อถือ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของคอนบราค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.875

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง โดยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

4.1 ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

4.2 ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ถึงนักบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 ฉบับ โดยทำการสุ่มตัวอย่างง่ายจากรายชื่อสถานประกอบการที่อยู่ในกรมธุรกิจการค้า

4.3 ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับคืน จำนวน 400 ฉบับ ซึ่งมีแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 400 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

4.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ทั้งหมด และนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลขององค์กร โดยสถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและการสรุปผล

5.2 การทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้สำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อทดสอบว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามหรือไม่ สถิติที่ใช้คือการวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปขององค์กรที่เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 76.0 ส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5 และมีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 67.8

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจประเภทธุรกิจพาณิชย์กรรม จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 59.8 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ มากกว่า 15 ปี จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0 ดำเนินธุรกิจในรูปแบบบริษัทจำกัด จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 72.8 และส่วนใหญ่มีทุนจดทะเบียนตั้งแต่ 1,000,000 – 5,000,000 บาท จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณภาพ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัจจัยด้านคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านราคา อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 รองลงมา คือ ด้านสถานที่ตั้งของสำนักงานบัญชี อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ด้านคุณภาพของการให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารของสำนักงานบัญชี อยู่ใน

ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 และด้านจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชี อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ผู้ให้บริการปฏิบัติงานอย่างมีจรรยาบรรณในวิชาชีพบัญชี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 รองลงมา คือ สำนักงานบัญชีมีความน่าเชื่อถือ และผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาการให้บริการและใส่ใจลูกค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 และมีการกำหนดราคาที่เหมาะสมสอดคล้องกับคุณภาพงานและการบริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวพบว่า ประเภทธุรกิจ รูปแบบของธุรกิจ และทุนจดทะเบียนไม่มีผลต่อการเลือกใช้นักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลสำหรับระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ มีผลต่อการเลือกใช้นักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยบริษัทที่มีระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ 11-15 ปี และ มากกว่า 15 ปี ลูกค้าจะเลือกใช้นักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมากกว่าบริษัทที่มีระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ น้อยกว่า 5 ปี นอกจากนี้บริษัทที่มีระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ 11-15 ปี และ มากกว่า 15 ปี ลูกค้าจะเลือกใช้นักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมากกว่าบริษัทที่มีระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ 5-10 ปี

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแสดงในตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยด้านคุณภาพที่ส่งผลต่อการเลือกใช้นักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าปัจจัยด้านคุณภาพสามารถอธิบายการแปรผันของการเลือกใช้นักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้ร้อยละ 34.1 (R เท่ากับ 0.341) ด้านราคา ด้านสถานที่ตั้งของสำนักงานบัญชี และด้านคุณภาพของการให้บริการ ส่งผลต่อการเลือกใช้นักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ปัจจัยด้านคุณภาพที่ส่งผลต่อการเลือกใช้นักงานบัญชี
ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รายตัวแปร

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ที่ ไม่ได้มาตรฐาน (B)	ข้อผิดพลาด (Std.)	ค่าสัมประสิทธิ์ มาตรฐาน (Beta)	t	P-value
ค่าคงที่	2.818	0.330		8.539	0.000
ความรับผิดชอบของ ผู้บริหารของสำนักงาน บัญชี	-0.060	0.033	-0.087	-1.808	0.071
ด้านจรรยาบรรณของ สำนักงานบัญชี	0.054	0.030	0.088	1.811	0.071
ด้านราคา	0.194	0.046	0.220	4.220*	0.000
ด้านสถานที่ตั้งของ สำนักงานบัญชี	0.198	0.043	0.122	2.268*	0.024
ด้านคุณภาพของการ ให้บริการ	0.180	0.056	0.172	2.422*	0.016

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อภิปรายผล

ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการส่งผลต่อการเลือกใช้นักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยบริษัทที่มีระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ 11-15 ปี และ มากกว่า 15 ปี ลูกค้าน่าจะเลือกใช้นักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมากกว่าบริษัทที่มีระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุพรรณฯ สิงโต (2561) ที่ศึกษากระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีคุณภาพของบริษัทจำกัด ในบริษัท เอส.พี.พี.คอนเซ็ปท์ แอคเคาต์ติ้ง จำกัด พบว่าบริษัทจำกัดที่มีลักษณะธุรกิจ และระยะเวลาของการดำเนินธุรกิจต่างกัน ทำให้กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้นักงานบัญชีคุณภาพของบริษัทจำกัด ในบริษัท เอส.พี.พี. คอนเซ็ปท์แอคเคาต์ติ้ง จำกัด โดย ภาพรวมไม่ต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ไม่ว่าจะลักษณะธุรกิจ และระยะเวลาของการดำเนินธุรกิจเป็นอย่างไรก็ต้องมีแนวทางในการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีที่ไม่ต่างกัน เพราะเน้นหาสำนักงานบัญชีที่มีคุณภาพเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของปณณภัสสร สุนทรธีรสฤทธิ์ (2559) ที่กล่าวว่าจากการศึกษากระบวนการตัดสินใจเลือกใช้นักงานบัญชีคุณภาพ ลักษณะธุรกิจแตกต่างกัน แต่การตัดสินใจเลือกใช้นักงานบัญชีไม่แตกต่างกัน เนื่องจากบริษัทจำกัดทุกบริษัทต่างก็ต้องการบริการจากสำนักงานบัญชีที่มีคุณภาพเหมือนกัน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจ และไม่สอดคล้องกับวิจัยของ มาลี สุขสำราญ (2552) ได้

วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ สำนักงานบัญชีของผู้ประกอบการ ในจังหวัดนครปฐม พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ประกอบการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประเภทของธุรกิจและระยะเวลาของการดำเนินธุรกิจต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับภาพรวม หงษ์ภักดี (2554) ได้วิจัยเรื่อง การเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจ กรณีศึกษา : เขตอำเภอเมืองและอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ลักษณะธุรกิจ ระยะเวลาดำเนินกิจการ และเงินทุนจดทะเบียนมีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีที่แตกต่างกัน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ปัจจัยคุณภาพในด้านราคาส่งผลต่อการเลือกใช้นักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลด้านราคา มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยกิจการจะให้ความสำคัญกับการกำหนดราคา ให้เหมาะสมกับปริมาณมาเป็นอันดับแรก เพราะผู้ใช้บริการแต่ละรายนั้นมีปริมาณชิ้นงานที่แตกต่างกัน การกำหนดราคาให้ชัดเจนจึงมีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือผู้ใช้บริการสามารถกำหนดเงื่อนไขการทำงานบัญชีได้ เช่น ทำบัญชีเป็นรายเดือนหรือรายปี นอกจากนี้การเจรจาต่อรองของผู้ให้บริการยังส่งผลต่อการพิจารณาเลือกใช้บริการ ส่วนในเรื่องของราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับสำนักงานอื่นสำคัญรองลงมา และการผ่อนชำระค่าบริการเป็นงวด ๆ มีความสำคัญน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับเรื่องอื่น ๆ กล่าวคือ หากกำหนดราคาตามชิ้นอย่างมีความเหมาะสมกับคุณภาพแล้ว ผู้ใช้บริการจึงยินดีที่จะชำระค่าบริการตามที่ตกลงกันไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์ปาลิตา วรณชิตอัศริมา (2560) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสำนักงานบัญชีในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจใช้บริการสำนักงานบัญชีในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบุคลากรมาเป็นอันดับแรก ต่อมาคือด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย รวมทั้งข้อมูลด้านคุณภาพการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจใช้บริการสำนักงานบัญชีในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ปัจจัยคุณภาพในด้านสถานที่ตั้งของสำนักงานบัญชีส่งผลต่อการเลือกใช้นักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทิยา อังกรวัฒนากุล วิไลลักษณ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา มลิวรรณ ศรีมงคล และวิสาขรัตน์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม (2562) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ด้านการเข้าถึงบริการ ควรมีการปรับปรุงในด้านของการให้ลูกค้ารอคอยให้น้อยที่สุดงานถูกต้องรวดเร็ว และเพิ่มความสะดวกในการติดต่อกับสำนักงาน และทำเลที่ตั้งควรอยู่ในสถานที่ที่ผู้ใช้บริการสามารถติดต่อได้สะดวกปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณนา บุญมาวงศ์ (2551) การศึกษาค้นคว้าอิสระมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของลูกค้าที่ใช้บริการตรวจสอบบัญชีของบริษัทขมิ้นมาการบัญชีและกฎหมาย จำกัดพบว่าลูกค้าให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานหรือผู้สอบบัญชีด้านอาคารและสถานที่ตั้งสำนักงานด้านราคาค่าบริการของสำนักงานสอบบัญชีและด้านการส่งเสริมทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับสำคัญปานกลาง

ปัจจัยคุณภาพในด้านคุณภาพของการให้บริการส่งผลต่อการเลือกใช้นักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สอดคล้องกับผลการศึกษาของมาลี สุข

สำราญ (2552) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของผู้ประกอบการในจังหวัดนครปฐม พบว่า ซึ่งบริษัทต้องมีการจัดทำบัญชีรายงาน ภาษีพร้อมทั้งนำส่งภาษีทุกประเภทต่อกรมสรรพากร เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการบัญชีพ.ศ. 2543 และต้องจัดหาผู้สอบบัญชีรับอนุญาตรับรองงบการเงิน ทำให้ผู้ประกอบการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี เนื่องจากการจ้างสำนักงานบัญชีไม่ต้องรับผิดชอบเรื่องการจัดหา บุคคลที่มีความสามารถ การจ้างสำนักงานบัญชีประหยัดกว่าการจ้างพนักงาน สำนักงานบัญชีต้องมีความน่าเชื่อถือและจัดการแทนผู้ประกอบการได้ดีกว่าที่ผู้ประกอบการจะดำเนินการเอง มีความแม่นยำในงานบัญชี นำเสนองานตรงเวลา และข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงและวางแผนในการพัฒนาการบริหารงานและสร้างกลยุทธ์การตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการต่อไป เช่นเดียวกับบนนุช สารทอง (2550) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของผู้ประกอบธุรกิจในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา พบว่าปัจจัยในการพิจารณา คือ คุณภาพในการให้บริการ โดยมีหลักเกณฑ์ในการคิดค่าธรรมเนียมในการให้บริการของสำนักงานบัญชีครัดจากปริมาณเอกสารที่ส่งบัญชี โดยผู้ประกอบการได้ให้ความสำคัญในด้านการให้บริการเป็นลำดับแรก ส่วนความต้องการของลักษณะการให้บริการมีความต้องการให้ผู้ให้บริการมีความรับผิดชอบ

ดังนั้นหากว่าสำนักงานบัญชีมีความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้รับบริการหรือการที่ผู้ให้บริการจะต้องแสดงถึงทักษะความรู้ความสามารถในการให้บริการและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ด้วยความสุภาพ นุ่มนวล มีกิริยามารยาทที่ดี ใช้การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นในใจว่าผู้รับบริการจะได้รับบริการที่ดีที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิญา แก้วเจริญ ที่พบว่า คุณสมบัติของผู้ทำบัญชีที่ผู้ประกอบการต้องการในด้านการให้บริการที่มีความรับผิดชอบซึ่งมีผลต่อการเลือกสำนักงานบัญชี การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เรียกเก็บเงิน ไม่รับสินบน มีขั้นตอนในการให้บริการตามที่ตกลงกับลูกค้าอย่างเหมาะสม มีรักษาความลับของลูกค้า มีวิธีปฏิบัติในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติงานที่ตกลงกับลูกค้าไว้ได้ และเจ้าหน้าที่มีความรู้ความชำนาญเหมาะสมกับงานย่อมทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ลูกค้าหรือผู้รับบริการ

อย่างไรก็ตามด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารของสำนักงานบัญชีไม่ส่งผลต่อการเลือกใช้สำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แต่ผู้วิจัยเห็นว่าการเป็นผู้นำการสั่งการ มีหน้าที่ในการสั่งการให้กับทุกฝ่ายทุกหน่วยงานสามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีรูปแบบในการทำงาน และมอบงานให้กับบุคลากรอย่างเหมาะสม เป็นผู้จัดหาสิ่งต่างๆในการดำเนินงาน จะต้องหาทรัพยากรจากแหล่งต่างๆเพื่อมาดำเนินงานในองค์กร ทรัพยากรนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก ในงานวิจัยนี้ที่ไม่ส่งผลอาจเนื่องจากระบบการจัดการขององค์กรที่วางเป็นระบบอยู่แล้ว ทำให้ด้านความรับผิดชอบของผู้บริหารของสำนักงานบัญชีไม่ส่งผลต่อการเลือกใช้สำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ด้านจรรยาบรรณของสำนักงานบัญชีไม่ส่งผลต่อการเลือกใช้สำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งถือเป็นกฎเกณฑ์ที่สำนักงานบัญชีทุกที่ต้องมีไว้ว่าด้วยการประกอบวิชาชีพบัญชีต้องปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา จริงใจ ซื่อตรงต่อวิชาชีพ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องปฏิบัติงานตรงตามหลักฐานที่เป็นจริง และผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องไม่อ้างหรือยินยอมให้บุคคลอื่นอ้างว่าได้ปฏิบัติงานโดยที่ไม่ได้มีการปฏิบัติงานจริง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากการศึกษาพบว่าผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุน ตลอดจนพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีของหน่วยงานให้มีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องทางวิชาชีพ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานด้านบัญชีได้อย่างถูกต้อง น่าเชื่อถือ ส่งผลให้ธุรกิจสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการจ้างสำนักงานบัญชี นอกจากนี้ สำนักงานบัญชีควรที่จะส่งเสริม สนับสนุน ตลอดจนพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีของธุรกิจให้มีคุณสมบัติเป็นไปตามพระราชบัญญัติ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนการเข้ารับการอบรมความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจใน ระบบการทำบัญชี หลักเกณฑ์และมาตรฐานทางด้านวิชาชีพที่เป็นไปอย่างถูกต้อง และสามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างน่าเชื่อถือ ส่งผลให้ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลทางบัญชีที่ได้ไปใช้ในการตัดสินใจ ทางธุรกิจต่อไป

1.2 ปัจจัยด้านที่ตั้งของสำนักงานสอบบัญชีสำนักงานสอบบัญชีควรพิจารณาสถานที่ตั้งให้อยู่ในบริเวณที่สามารถเดินทางติดต่อสำนักงานสอบบัญชีได้สะดวก มีที่จอดรถ หรือ สามารถเดินทางด้วยรถสาธารณะได้โดยง่าย รวมถึงการประสานงานระหว่างสาขาของสำนักงานบัญชีกับสำนักงานใหญ่ควรวางแผนหรือกระบวนการให้อื้ออำนวยต่อการประสานงาน

1.3 ปัจจัยคุณภาพในด้านราคา ถือเป็นส่วนสำคัญในการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชี ดังนั้นต้องสร้างบริการให้เท่าเทียมกันหรือมากกว่าคุณภาพที่ผู้รับคาดหวังต่อคุณภาพบริการของผู้รับบริการ และปัจจัยจากประสบการณ์เดิม เมื่อผู้รับบริการมาบริการจะเปรียบเทียบบริการที่ตนได้รับจริงกับบริการที่คาดหวังไว้

1.4 ปัจจัยคุณภาพในด้านคุณภาพของการให้บริการ ดังนั้นสำนักงานบัญชีต้องพยายาม และเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของตนให้มีความรับผิดชอบต่อลูกค้าให้มากขึ้นและพัฒนาความรู้ทางบัญชีให้สูงขึ้นยอมทำให้แข่งขันกับสำนักงานบัญชีอื่นๆ ได้ พัฒนาทักษะด้านต่างๆให้ทันสมัยตลอดเวลา และสะสมประสบการณ์ให้มากที่สุด รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า เพื่อที่ในอนาคตจะสามารถตั้งสำนักงานบัญชีเป็นของตนเองและได้อยู่ในแนวหน้าของสายอาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการอื่นๆ นอกจากการใช้แบบสอบถามเช่นการสัมภาษณ์การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและควรมีการเพิ่มระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลให้สูงขึ้นเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

2.2 เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งเฉพาะธุรกิจที่ตั้งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น ทำให้ข้อค้นพบมีประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น ซึ่งจะสามารถทำให้ผลการศึกษาศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

2.3 อาจศึกษาถึงตัวแปรอื่นๆที่คาดว่าจะสามารถร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจ เลือกใช้บริการสำนักงานสอบบัญชี เช่น ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ปัจจัยด้านการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์ปาลิตา วรฤชิตอัครีมา. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสำนักงานบัญชี ในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย แสตมฟอร์ด.
- ณัฐวุฒิ วิเศษ. (2555). *ปัจจัยในการดำเนินธุรกิจของการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและ ขนาด. ย่อม (SMEs) จังหวัดนนทบุรี. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.*
- นงนุช สารทอง. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจ ในเขต อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- นภาพร หงส์ภักดี. (2554). *การเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีในการจัดทำบัญชีของธุรกิจ กรณีศึกษา : เขตอำเภอมะนังและอำเภอบางบาล จังหวัดอุบลราชธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- นันทิยา อังกรวัฒนากุล วิไลลักษณ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา มลิวรรณ ศรีมงคล และวิสาขรัตน์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของผู้ประกอบการในเขตอำเภอมะนังจังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิชาการอาชีวเกษตร, 3(1), 37-42.*
- บุญณภัสสร สุนทรธีรสุทธิ์. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีคุณภาพของบริษัทจำกัดในจังหวัดชลบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัย นานาชาติแสตมฟอร์ด: กรุงเทพฯ.
- มาลี สุขสำราญ. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของผู้ประกอบการใน จังหวัดนครปฐม* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สุพรรณนา บุญมาวงศ์. (2551). *ลักษณะทั่วไปของลูกค้าที่ใช้บริการตรวจสอบบัญชีของบริษัท มัชฌิมา การบัญชีและกฎหมาย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. กรุงเทพมหานคร
- สุพรรณา สิงโต. (2561). *กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีคุณภาพของบริษัทจำกัด ใน บริษัท เอส.พี.พี.คอนเซ็ปท์ แอคเคาต์ติ้ง จำกัด* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาการบัญชีคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Zeithaml, V.A., Parasuraman, A. and Berry, L.L. (1990). *Delivering Quality Service*, New York: The Free Press.

การสร้างสรรค์บทบรรเลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย

CREATIVE OF COMPOSING JAZZ GUITAR BASED ON THAI PHONETICS

ณัฐณโชติ ภูลม
Natnachot Phulom

สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Master Of Music Program In Music, Graduate School, Khon Kaen University

*Corresponding email: natnachot.phulom@kkumail.com

Received: 17 February 2023; Revised: 29 March 2023; Accepted: 11 April 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้นำเสนอการสร้างสรรค์บทบรรเลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยระบบเสียงในภาษาไทย ที่กำหนดรูปแบบการประพันธ์ขึ้นมาใหม่ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ได้แก่ 1.) เพื่อสร้างวิธีการประพันธ์เพลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย 2.) เพื่อสร้างขั้นตอนการประพันธ์เพลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย โดยได้ศึกษาการสร้างสรรค์การประพันธ์เพลงในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยมีการสร้างสรรค์ดนตรีที่มีมุมมองใหม่และความหลากหลายมากขึ้น มีการใช้ศาสตร์และศิลป์จากแขนงอื่นนอกจากดนตรีด้วยกันเอง เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีที่ไม่จำเจ ดังนั้นผู้วิจัยเล็งเห็นว่าความสวยงามของดนตรีและความน่าสนใจของระบบเสียงในภาษาไทย สามารถนำสิ่งที่เป็นแนวคิดมาต่อยอดให้เป็นงานศิลปะรูปธรรมได้ ในรูปแบบวิธีการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง

โดยผู้วิจัยพบว่า การสร้างสรรค์บทบรรเลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยระบบเสียงในภาษาไทย นั้นจำเป็นต้องมีการสร้างตารางแสดงผลและเปรียบเทียบในรูปแบบที่อิงตามทฤษฎีดนตรี โดยมีการยกตัวอย่างเพื่อเป็นวัตถุดิบของการประพันธ์เพลงไว้อย่างครอบคลุม ได้แก่ 1) การสร้างจังหวะที่อิงจากเสียงสระ 2) การสร้างเสียงประสานที่อิงจากพยัญชนะต้น พยัญชนะสะกด และวรรณยุกต์ 3) การสร้างทำนองจากการอ้างอิงการประพันธ์เสียงประสานและจังหวะที่ได้กำหนดไว้แล้วจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 ด้วยการเรียบเรียงจากคีตปฏิภาณของนักดนตรี รวมไปถึงการยกตัวอย่างการใช้คำในระบบภาษาไทยมาเรียบเรียงเป็นบทเพลงเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาขั้นตอนและกระบวนการที่สำคัญต่อการสร้างสรรค์

บทประพันธ์เพลง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการสร้างสรรค์บทประพันธ์ในครั้งนี้เป็นเนื้อหาที่เป็นแนวทดลอง จำเป็นต้องใช้หลักการเดิมที่มีอยู่ควบคู่ไปกับความคิดสร้างสรรค์ใหม่อย่างเปิดกว้าง

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์, บทบรรเลงกีตาร์แจ๊ส, ระบบเสียงในภาษาไทย

ABSTRACT

This research presents the creation of a jazz guitar instrumental using the Thai phonetics. The objectives of this research were: 1.) to create a jazz guitar composing method based on the concept of Thai phonetics 2.) to create a jazz guitar composition process based on the concept of Thai phonetics By studying the creation of music composition in various forms, the researcher has created music with new perspectives and more variety. There are sciences and arts from fields other than music itself. as a tool to create music that is not monotonous Therefore, the researcher foresees that the beauty of music and the interestingness of the Thai phonetics. Able to bring what is a concept to develop into a tangible work of art in the form of a way of creating musical compositions.

The researcher found The creation of a jazz guitar instrumental based on the Thai phonetics requires the creation of a display table and comparison in a form based on music theory. There are examples to be used as raw materials for compositions, including 1.) creating rhythms based on vowel sounds. 2.) Harmonic construction based on initial consonants, spelled consonants and tones 3.) Harmonic construction based on harmonic compositions and tempo predetermined from Steps 1 and 2 with arrangements from the musician's improvisation. Including giving examples of the use of words in the Thai phonetics to compose a song as a guide to study the steps and processes that are important to the creation of a song. Therefore, the researcher sees that the creation of this essay is an experimental content, it is necessary to use existing principles along with new creative ideas openly.

Keywords: Creativity, Jazz guitar instrumental, Thai phonetics

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบดนตรีที่ผ่านมาและกำลังจะเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ นั้น แต่ทำให้โลกของดนตรีเดินช้าอยู่กับที่เพราะคนตรีนั้นอยู่ภายใต้การสร้างสรรค์ผลงานที่ส่งผลให้ได้วัตถุดิบเพียงแขนงเดียวของศิลปะเท่านั้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการคิดนอกกรอบหรือการนำศาสตร์และศิลป์ที่แตกต่างกัน นำมาเปรียบเทียบเชื่อมโยง เพื่อสร้างให้เกิดความหลากหลายในผลงานสร้างสรรค์และได้ผลงานที่แปลกใหม่สามารถต่อยอดให้เกิดรูปแบบของการสร้างสร้างการประพันธ์เพลงที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นภายใต้แนวคิดและทฤษฎีที่มีอยู่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะสร้างแนวคิดและกลวิธีการสร้างสรรค์บทบรรเลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยระบบเสียงในภาษาไทย ที่กำหนดรูปแบบและวิธีการประพันธ์ขึ้นมาใหม่ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การประพันธ์เพลงมีได้หลายความหมาย ซึ่งในทัศนะของ ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร และคณะ. (2552) การประพันธ์เพลงมีความหมาย คือ การเปิดโอกาสให้นักประพันธ์เพลงมีอิสระทางความคิดเพื่อจรรโลงศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างเสรีทำให้เกิดการสร้างสรรคบทประพันธ์หลากหลายรูปแบบ ทั้งเป็นการนำเอาองค์ความรู้ทางดนตรีที่แตกต่างกันมาผสมผสานให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ผนวกกับการคิดค้นเทคนิคทางการประพันธ์และการบรรเลงเครื่องดนตรีใหม่ ๆ ตลอดจนการสร้างสรรคการเรียบเรียงเสียงวงดนตรี การประสมเครื่องดนตรีและวงดนตรีทั้งในวัฒนธรรมเดียวกันและต่างวัฒนธรรม ก่อเกิดมิติความงามและคุณค่าที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ plugged จิตสำนึกที่ดีงามคุณค่าทางจิตวิญญาณและนำมาซึ่งความสงบสุขสามัคคีปรองดองในสังคม

ภาษาย่อมเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งเพื่อใช้เป็นตัวแทนในการสื่อสารระหว่างกันตามแต่กลุ่มชนในแต่ละสังคมกำหนดหรือสร้างขึ้น มา โดยนักภาษาแบ่งภาษาออกเป็น 2 ส่วนคือภาษาพูดและภาษาเขียนในแต่ละสังคมเริ่มต้นการสื่อสารด้วยการพูดก่อน เมื่อมีวิวัฒนาการและเทคโนโลยีเจริญมากขึ้นจึงพัฒนามาเป็นภาษาเขียน เฉกเช่นเดียวกับภาษาไทย ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารของคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ดังที่ณัฐวรรณ ชังใจ, (2555) เสนอว่าภาษาไม่เพียงแต่การสื่อสารระหว่างผู้คนเท่านั้น แต่สามารถนำมาสื่อสารในรูปแบบของความสุนทรีย์ทางดนตรีได้

ความสุนทรีย์ศาสตร์จากการสร้างสรรค์ของมนุษย์นั้นถือเป็นสิ่งที่ลึกซึ้งและทรงคุณค่า เป็นประโยชน์ต่อชีวิตมนุษย์ทั้งในด้านความคิดและพฤติกรรมเป็นอย่างยิ่ง ทำให้เกิดปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ของมนุษย์ มนุษย์สามารถแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ได้ ดังนั้นผู้วิจัยมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทบรรเลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย โดยการนำเสียงในภาษาไทยเพียงบางส่วนมาเป็นวัตถุดิบของการสร้างสรรค์แนวคิดการประพันธ์เพลงบรรเลงกีตาร์แจ๊ส ได้แก่ พยัญชนะ เสียงสระ เสียงพยัญชนะ เสียงวรรณยุกต์ ได้สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ในแนวคิดของการประพันธ์เพลงบรรเลงกีตาร์ โดยอ้างอิงการประพันธ์เพลงตามทฤษฎีดนตรีตะวันตก ตามโครงสร้างของดนตรี ได้แก่ ทำนอง เสียงประสาน จังหวะ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาโครงสร้างของทั้งสองอย่างมาเปรียบเทียบและหาความสอดคล้องให้ได้มากที่สุดจนเกิดเป็นแนวการประพันธ์เพลงบรรเลงกีตาร์แจ๊สขึ้นมาใหม่

ด้วยเหตุผลความสำคัญและความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สร้างสรรค์บทเพลงกีตาร์แจ๊ส โดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย เพราะเห็นความจำเป็นต่อการศึกษาข้อมูลทางดนตรีในเชิงลึกที่มีความสอดคล้องกันระหว่างสองศาสตร์และศิลป์ ซึ่งระบบเสียงภาษาไทยมีความหลากหลายและเหมาะกับการนำมาเป็นแนวคิดในการประพันธ์เพลงบรรเลงกีตาร์แจ๊ส เพื่อทำให้เกิดความน่าสนใจและหลากหลายมากขึ้น รวมทั้งอธิบายและวิเคราะห์แนวคิดการประพันธ์ วิธีการบรรเลง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม การสร้างสรรค์ดนตรีให้กับนักวิชาการดนตรีและนักดนตรี เกิดการพัฒนาบุคลากรทางการดนตรี และการ สร้างกิจกรรมทางดนตรีที่สร้างสรรค์ ทั้งด้านวิชาการการดนตรีและการแสดงดนตรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างวิธีการประพันธ์เพลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย
2. เพื่อสร้างขั้นตอนการประพันธ์เพลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย

วิธีการดำเนินวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างสรรค์บทเพลงกีตาร์โดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย ซึ่ง ได้รับแรงบันดาลใจจากงานวิจัยที่เคยมี ได้แก่ วุฑฒิชยา เครือเนียม. (2560) หัวข้อวิจัยเรื่อง บทประพันธ์ ชาวคริสต์เคป: จิตวิญญาณแห่งปรางค์กู๋ โดยจำลองเหตุการณ์ทางเสียงด้วยเทคนิคการประพันธ์แบบชาวคริสต์ เคปและชาวนัตโซไนโดยบทประพันธ์แบ่งเป็นสามช่วงเวลา ได้แก่ช่วงอดีต ช่วงปัจจุบัน และการคาดคะเน ช่วงอนาคต เพื่อศึกษาเรื่องราวความเป็นมาของสถานที่วัดปรางค์กู๋ในช่วงเวลาต่าง ๆ ผ่านการได้ยินและ รู้สึก ซึ่งเป็นการนำเอาศาสตร์และศิลป์ต่างแขนงมาบูรณาการเข้ากันอย่างลงตัว ก่อให้เกิดเป็นแนวคิดที่ สำคัญสำหรับผู้วิจัยที่ต้องการนำเอาทั้งศาสตร์และศิลป์ของทั้งสองแขนงที่แตกต่างกันแต่ก็มีการเชื่อมโยง กันอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีการประพันธ์เพลงบรรเลงกีตาร์แจ๊สที่ใช้ทฤษฎีดนตรีแจ๊สและระบบเสียง ภาษาไทย มาสร้างสรรค์การประพันธ์เพลงขึ้นมาใหม่ ซึ่งรายละเอียดของวิจัยจะมีคำอธิบายในประเด็น การศึกษาของ ระบบเสียงภาษาไทย การประพันธ์เพลง และสังคีตลักษณ์ พร้อมทั้งวิเคราะห์การ ประพันธ์เพลง เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ประพันธ์เพลงที่สนใจในการประพันธ์เพลงในรูปแบบใหม่ที่ไม่ได้เกิด จากตัวของดนตรีเพียงด้านเดียว

โดยผู้วิจัยได้พบว่าการสร้างสรรค์บทเพลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย ดังนี้

1. วิธีการประพันธ์เพลง

วิธีการประพันธ์เพลงในงานวิจัยชิ้นนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญต่องานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อดังนี้ คือ 1) การประพันธ์เพลงกีตาร์แจ๊ส 2) ระบบเสียงในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการประพันธ์และวิธีการประพันธ์ที่สร้างขึ้นใหม่จากคำในของระบบเสียงภาษาไทยของบทกลอนที่ประพันธ์ขึ้นมาให้เกิดทำนอง เสียงประสาน และจังหวะ ที่เป็นไปตามผู้วิจัยได้กำหนดไว้อย่างครอบคลุม โดยนำผลที่ได้จากการศึกษาระบบเสียงในภาษาไทย มาประพันธ์เพลงบรรเลงกีตาร์แจ๊ส ดังนี้

1.1 กำหนดแนวคิดการประพันธ์เพลง

การประพันธ์ในครั้งนี้เป็นการสร้างสรรค์บทบรรเลงกีตาร์โดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย ได้ใช้แนวคิด หลักการ และกลวิธีการประพันธ์เพลงบรรเลงกีตาร์แจ๊สที่อ้างอิงจากระบบเสียงภาษาไทยในบางส่วน ได้แก่ 1) เสียงพยัญชนะ 2) เสียงสระ 3) เสียงวรรณยุกต์ และประพันธ์เพลงตามทฤษฎีดนตรีตะวันตก ได้แก่ 1) ทำนอง 2) เสียงประสาน 3) จังหวะ นำมาเป็นวัตถุดิบหลักของการประพันธ์เพลง

1.2 กำหนดรูปแบบการประพันธ์เพลง

การกำหนดรูปแบบการประพันธ์เพลงนั้น เป็นการนำโครงสร้างของบทประพันธ์ที่กำหนดไว้ให้มีความสอดคล้องต่อความเร็ว 120Bpm อัตราจังหวะ 4/4 อยู่ในบันไดเสียง C Major Scale ซึ่งเป็นความเร็ว อัตราจังหวะ และบันไดเสียง ที่มีความเรียบง่ายเหมาะสำหรับการเริ่มต้นในการประพันธ์เพลง

1.2.1 กำหนดรูปแบบการประพันธ์ทำนอง

รูปแบบการประพันธ์ทำนองเกิดจากการเรียบเรียง โดยอ้างอิงการประพันธ์ทำนองจากเสียงประสานและจังหวะที่ได้กำหนดไว้แล้ว ซึ่งการประพันธ์ทำนองนั้นจะใช้กลวิธีการบรรเลงตามหลักการและแนวคิดของดนตรีแจ๊ส ในรูปแบบการบรรเลงเสียงประสานพร้อมทำนอง โดยใช้กีตาร์เป็นการบรรเลง ซึ่งแนวทำนองของการประพันธ์เกิดจากการประพันธ์ทำนองตามเสียงประสานที่มีอยู่ โดยวิธีการวิเคราะห์ตามหลักของ Coker, J. (1991) ได้แก่ การใช้โน้ตในคอร์ด การใช้โน้ตผ่าน การใช้โน้ตเคียง การใช้โน้ตในส่วนขยายคอร์ด การสร้างแนวทำนองซ้อนทับบนคอร์ด การใช้โน้ตในคอร์ดแทน วาตรัยแอต การใช้โน้ตแบบโครมาติก การใช้อาร์เปจีโอ บันไดเสียงเมเจอร์ บันไดเสียงไมเนอร์ บันไดเสียงบลูส์ บันไดเสียงเพนทาโทนิค และโมด

1.2.2 กำหนดรูปแบบการประพันธ์เสียงประสาน

ผู้วิจัยได้สร้างตารางเปรียบเทียบการประพันธ์เสียงประสานจากเสียงในภาษาไทย โดยผู้วิจัยได้นำการออกเสียงของพยัญชนะต้นและพยัญชนะสะกด แบ่งกลุ่มออกเป็น 7 กลุ่ม เรียงตามตึกิริของไดอาโทนิค สเกล และการเพิ่มโน้ตหรือการเปลี่ยนเสียงประสาน ด้วยเหตุผลที่ว่าลักษณะการออกเสียงที่แตกต่างกันออกไปทำให้เกิดความหลากหลายของคำ แต่การออกเสียงนั้นจะมีด้วยกันทั้งหมดแค่ 7 อย่าง ซึ่งจะสอดคล้องเรียงตามตึกิริของไดอาโทนิค สเกล และจะสอดคล้องต่อการเพิ่มโน้ตหรือการเปลี่ยน

เสียงประสาน ที่มีทั้งหมด 7 อย่างเช่นกัน จึงทำให้ได้รูปแบบการประพันธ์เสียงประสานนั้นเป็นไปอย่าง
อย่างลงตัวตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ดังนี้

ตารางที่ 1 การประพันธ์เสียงประสานเรียงตามตริทอนิกสเกล

Degrees of a diatonic scale	Major Scale	ลักษณะการออกเสียง	พยัญชนะต้น
Tonic	Major	เสียงนาสิก	ม, น, ง, ณ, หม, หน,
Supertonic	minor	เสียงกัก	ป, ผ, พ, ภ, บ, ภู, ต, ฐ, ฑ, ถ, ท, ฐ, ฏ, ด, ก, ข, ค, ฌ, อ
Mediant	minor	เสียงเสียดแทรก	ฝ, ฟ, ซ, ศ, ษ, ส, ห, ฮ, สร, ทร
Subdominant	Major	เสียงผสมเสียดแทรก	จ, ฉ, ช, ฌ
Dominant	Major	เสียงร้าว	ร, ปร, พร, กร, ขร, คร
Submediant	minor	เสียงเปิด	ว, ญ, ย, ปล, ผล, พล, ตร, กล, กว, ขล, คล, ขว, คว, อย
Leadingtone	Diminished	เสียงเปิดข้างลิ้น	ล, ฟ, หล

ที่มา: กำชัย ทองหล่อ, (2533); นันทนา รณเกียรติ, (2548); ณัฏชา พันธุ์เจริญ, (2557)

การเพิ่มและลดระดับของเสียงประสานให้สูงขึ้นครึ่งเสียง ลดลงครึ่งเสียง สูงขึ้นหนึ่งเสียง ลดลง
หนึ่งเสียง และเสียงเดิม ผู้วิจัยได้นำลักษณะการออกเสียงตามวรรณยุกต์ของพยัญชนะต้นมาแบ่งกลุ่มเป็น
5 กลุ่ม ได้แก่ # (ชาร์ป), b (แฟลต), x (ดับเบิลชาร์ป), bb (ดับเบิลแฟลต) และ Natural (เสียงเดิม) ดังนี้

ตารางที่ 2 การเพิ่มและลดระดับของเสียงประสาน

การเพิ่มและลดระดับเสียง	วรรณยุกต์
Natural (เสียงเดิม)	สามัญ
b (ลดลงครึ่งเสียง)	เอก
# (สูงขึ้นครึ่งเสียง)	โท

การเพิ่มและลดระดับเสียง	วรรณยุกต์
x (สูงขึ้นหนึ่งเสียง)	ตรี
bb (ลดลงหนึ่งเสียง)	จัตวา

ที่มา: กำชัย ทองหล่อ, (2533); นันทนา รณเกียรติ, (2548); ณิชชา พันธุ์เจริญ, (2557)

การเพิ่มโน้ตหรือการเปลี่ยนเสียงประสาน เปรียบเทียบจากเสียงในภาษาไทย โดยนำเสียงของพยัญชนะสะกด แบ่งกลุ่มออกเป็น 7 กลุ่ม กำหนดให้เป็นไปตามโน้ตที่เพิ่มเข้ามา ดังนี้

ตารางที่ 3 การเพิ่มโน้ตหรือการเปลี่ยนเสียงประสาน

Tension Chord	ลักษณะการออกเสียง	พยัญชนะสะกด
Major 7 (Minor และ Diminished ไม่เพิ่ม Major7)	เสียงนาสิก	ม, น, ง, ณ, หม, หน,
Dominant 7	เสียงกัก	ป, ผ, พ, ภ, บ, ภู, ต, ฐ, ท, ฒ, ถ, ท, ฐ, ฏ, ด, ก, ข, ค, ฌ, อ
Add 9	เสียงเสียดแทรก	ฝ, ฟ, ช, ศ, ษ, ส, ห, ฮ, สร, ทร
Add 11	เสียงผสมเสียดแทรก	จ, ฉ, ช, ฌ
Add 13	เสียงร้าว	ร, ปร, พร, กร, ขร, คร
b9, b13, b5 (สามารถเลือกใช้โน้ตเพิ่มตัวใดก็ได้)	เสียงเปิด	ว, ญ, ย, ปล, ผล, พล, ตร, กล, กว, ขล, คล, ขว, คว, อย
Sus2, Sus4 (สามารถเลือกคอร์ดใดก็ได้)	เสียงเปิดข้างลิ้น	ล, ฬ, หล

ที่มา: กำชัย ทองหล่อ, (2533); นันทนา รณเกียรติ, (2548); เคน อยู่ประเสริฐ, (2556)

ยกตัวอย่างคำ : บ้าน เมื่อถูกนำมาเป็นเสียงประสานแล้วจะมีลักษณะ ดังนี้ (กำหนดให้อยู่ในคีย์ C)

1. คีย์เพลง : คีย์ C
2. ดิกรีดคอร์ด : ในพยัญชนะต้นเป็น บ ซึ่งตรงกับเสียงกักหรือเป็นดิกรีดที่ 2 ของบันไดเสียงคือคอร์ด Dm
3. เพิ่มสูงขึ้นครึ่งเสียง : วรรณยุกต์เป็น ไม้โท ให้เพิ่ม # หรือเพิ่มขึ้นครึ่งเสียง
4. เพิ่มโน้ตในเสียงประสาน : ในพยัญชนะสะกดเป็น น ซึ่งตรงกับเสียงเสียดนาสิกหรือคอร์ด Major 7

ดังนั้นคำว่า **บ้าน** เมื่อถูกนำมาเรียบเรียงเป็นเสียงประสานแล้วจะได้เป็นคอร์ด D#Major7 หรือ EbMajor7

ตัวอย่าง คอร์ด EbMajor7

1.2.3 กำหนดรูปแบบการประพันธ์จังหวะ

ผู้วิจัยได้สร้างตารางเปรียบเทียบการประพันธ์จังหวะจากเสียงในภาษาไทย โดยผู้วิจัยได้นำลักษณะตามรูปแบบของลัคนี้ออกเสียงในภาษาไทยและรูปแบบลักษณะของสระอื่นๆ แบ่งกลุ่มออกเป็น 9 กลุ่ม โดยจะแบ่งย่อยเป็น 2 กลุ่มคือ

1) จังหวะที่มี 4 - 16 จังหวะ ให้จัดอยู่ในลักษณะตามรูปแบบของลัคนี้ออกเสียง ได้แก่ ลัคนียกสูง ลัคนี้งสูง ลัคนี้งต่ำ ลัคนี้นต่ำ และ ร หน

2) จังหวะที่เริ่มตั้งแต่เซบิต 1 ขึ้นถึง 2 จังหวะ โดยรวมการไม่มีจังหวะด้วย ให้จัดอยู่ในรูปแบบลักษณะของสระอื่นๆ ได้แก่ ไ้ ไ้คู้ สระผสม สระเกิน และการันต์

ด้วยเหตุผลที่ว่าลักษณะการออกเสียงและรูปแบบของสระทำให้เกิดความหลากหลายของคำ ซึ่งจะเป็นการสับสนเลื่อระหว่างสระกับอัตราจังหวะ เพื่อให้เกิดการคาดเดาได้ยากของจังหวะในบทประพันธ์สามารถทำให้บทประพันธ์มีความซับซ้อนขึ้น แต่ไม่ได้เกินกว่าขอบเขตของการประพันธ์เพลงตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ที่ต้องการ จึงทำให้ได้รูปแบบการประพันธ์จังหวะนั้นเป็นไปอย่างอย่างลงตัวตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ดังนี้

ตารางที่ 4 การประพันธ์จังหวะจากรูปแบบของลัคนี้ออกเสียงและลักษณะของสระอื่นๆ

อัตราจังหวะ	ลักษณะการออกเสียงของสระ	สระ
4 จังหวะ	ลัคนียกสูง	อิ, อี, อื, อือ, อุ, อู, อั
8 จังหวะ	ลัคนี้งสูง	เอะ, เอ, เออะ, เออ, โอ, โอะ
12 จังหวะ	ลัคนี้งต่ำ	แอะ, แอ, แอะ, ออ
16 จังหวะ	ลัคนี้นต่ำ	อะ, อา

อัตราจังหวะ	เสียงสระ	สระ
เข็บบัต 1 ชั้น (ครึ่งจังหวะ)	ไม่ได้คู่	๘
ตัวดำ (1 จังหวะ)	สระผสม	เอียะ, เอีย, เอือะ, เอือ, อัวะ, อัว
ตัวขาว (2 จังหวะ)	สระเกิน	อำ, ไอ, ไอ, เอา, ฤ, ฤ, ฤ, ฤ
ตัวกลมบวกตัวขาว (6 จังหวะ)	ร หัน	รร
ไม่มีผลต่อจังหวะ	การันต์	การันต์

ที่มา: กำชัย ทองหล่อ, (2533); นันทนา รัตนเกียรติ, (2548); ณัฏฐา พันธุ์เจริญ, (2557)

หมายเหตุ 1 : หากเจอไม่ได้คู่อยู่รวมกับสระอื่น ให้เลือกจังหวะของไม่ได้คู่ เช่นคำว่า เย็น ให้เลือกใช้จังหวะเข็บบัต 1 ชั้น

หมายเหตุ 2 : ระหว่างวรรคของบทกลอน หากมีเครื่องหมายหยุดให้เริ่มต้นที่ห้องถัดไป

หมายเหตุ 3 : การปรับลดทอนของจังหวะนั้น สามารถเปลี่ยนแปลงไปจากข้อกำหนดของการสร้างจังหวะได้ ตามดุลพินิจของผู้ประพันธ์ เพื่อเกิดความเหมาะสมตามรูปแบบการประพันธ์เพลง และเกิดความหลากหลายของจังหวะ

ยกตัวอย่างการสร้างจังหวะของคำว่า มั่น เมื่อถูกนำมาเป็นจังหวะแล้วจะมีลักษณะ ดังนี้ (กำหนดให้อยู่ในคีย์ C) โดยจังหวะของสระอำ กำหนดให้เป็นโน้ตตัวขาวหรือมีอัตราจังหวะ 2 จังหวะ

ตัวอย่าง โน้ตตัวขาวหรือ 2 จังหวะในคอร์ด CMaj7

2. ขั้นตอนการประพันธ์เพลง

การประพันธ์เพลงมีจำนวน 1 บทเพลง ประพันธ์เพลงตามการประพันธ์บทกลอนสุภาพ จำนวน 1 บท ของผู้ประพันธ์บทกลอนสุภาพที่ได้ประพันธ์ไว้ โดยมีเนื้อหาบทกลอนที่สอดคล้องต่อวัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ กำหนดให้มีความเร็ว 120Bpm อยู่ในบันไดเสียง C Major Scale และเรียบเรียงบทประพันธ์เพลงไว้ตามรูปแบบการประพันธ์ ซึ่งได้กำหนดบทประพันธ์กลอนสุภาพจำนวน 1 บท โดยจะมีกระบวนการ ดังนี้

2.1 ขั้นตอนการสร้างคำ

ผู้วิจัยได้เลือกที่จะสร้างคำและเรียบเรียงเป็นบทกลอนสุภาพตามความรู้และประสบการณ์ของผู้วิจัย ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงผลลัพธ์ทางเสียงของบทประพันธ์เพลง แต่การสร้างคำนั้นจะคำนึงถึงความหลากหลายของคำเพื่อที่จะได้ใช้เป็นวัตถุดิบตามรูปแบบที่กำหนดไว้ให้ได้มากที่สุด และมีเนื้อหาที่สอดคล้องต่อวัตถุประสงค์ของงานวิจัยคือการนำเอาทั้ง 2 ศาสตร์มาผสมกันจนทำให้เปิดเป็นงานศิลป์ใน 1 ชิ้น ดังนั้นคำในบทกลอนสุภาพได้ถูกประพันธ์ด้วยความรู้และทักษะด้านการประพันธ์บทกลอนสุภาพในทฤษฎีลักษณะบังคับของกลอนสุภาพ เมื่อผู้วิจัยได้นำคำมาสร้างเป็นบทกลอนสุภาพจึงถูกเรียบเรียงได้ดังนี้

2.1.1 ขั้นตอนการประพันธ์เสียงประสาน

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบและแยกแยะอย่างชัดเจนต่อการประพันธ์เสียงประสาน เพื่อไม่ให้เกิดการทับซ้อนของรูปแบบการประพันธ์เสียงประสาน จะมีวิธีคิดและขั้นตอนการประพันธ์เสียงประสาน โดยให้พยางค์กลายเป็นเสียงประสาน แยกออกเป็น 2 อย่าง 1) พยางค์ต้น คือ เสียงประสานตามตี่กริของบันไดเสียง 2) พยางค์สะกด คือ การเพิ่มโน้ตหรือเปลี่ยนเสียงประสาน

ยกตัวอย่าง เมื่อเห็นคำว่า ดาว ให้หาพยางค์ต้นก่อนนั่นคือ ด ซึ่งรูปแบบการประพันธ์เสียงประสานที่กำหนดไว้นั้น ด คือคอร์ดที่ 2 ของบันไดเสียง ในที่นี้กำหนดให้อยู่ในคีย์ C จึงได้เป็นคอร์ด Dm ต่อมาในกรณีทีคำนั้นมีพยางค์สะกด ให้เพิ่มโน้ตหรือเปลี่ยนเสียงประสาน ในตัวอย่างคำว่า ดาว มี ว เป็นพยางค์สะกด ซึ่งรูปแบบการประพันธ์เสียงประสานที่กำหนดไว้นั้น ว คือการเพิ่มโน้ต

ในคอร์ดคือ b9, b13, b5 ที่สามารถเลือกใช้น้ดเพิ่มตัวใดก็ได้ ดังนั้นจากคอร์ด Dm จะเปลี่ยนเป็นคอร์ด Dmb9, Dmb13, Dmb5 ตามความต้องการของผู้ประพันธ์

2.1.2 ขั้นตอนการประพันธ์จังหวะ

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบและแยกแยะอย่างชัดเจนต่อการประพันธ์จังหวะ เพื่อไม่ให้เกิดการทับซ้อนของรูปแบบการประพันธ์จังหวะ จะมีวิธีคิดและขั้นตอนการประพันธ์จังหวะ โดยให้สระให้กลายเป็นจังหวะ แยกออกเป็น 2 อย่าง 1) จังหวะที่มี 4 - 16 จังหวะ ให้จัดอยู่ในลักษณะตามรูปแบบของ ล้น ได้แก่ ล้นยกสูง, ล้นกึ่งสูง, ล้นกึ่งต่ำ, ล้นลดต่ำ และ ร หัน 2) จังหวะที่เริ่มตั้งแต่เข้บ็ต 1 ขึ้นถึง 2 จังหวะ โดยรวมการไม่มีจังหวะด้วย ให้จัดอยู่ในรูปแบบลักษณะของสระอื่นๆ ได้แก่ ไม้ไต่คู้, สระผสม, สระเกิน และการันต์ ยกตัวอย่าง เมื่อเห็นคำว่า **พัน** ให้หาสระก่อนนั้นคือ - (ไม้หันอากาศ) ซึ่งรูปแบบการประพันธ์จังหวะที่กำหนดไว้นั้นคือ - เป็นรูปแบบล้นยกสูงถูกประพันธ์ให้อยู่ใน 4 จังหวะ หรือเมื่อเห็นคำว่า **พันธ์** หมายความว่าไม่มีผลต่อจังหวะ ดังนั้นจึงประพันธ์ให้อยู่ใน 4 จังหวะเหมือนเดิม

2.1.3 ขั้นตอนการประพันธ์ทำนอง

การประพันธ์ทำนองของผู้วิจัยนั้นเกิดจากการเรียบเรียง โดยอ้างอิงการประพันธ์เสียงประสานและจังหวะที่ได้กำหนดไว้แล้วจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 ซึ่งจะมีการเล่นบรรเลงเสียงประสานให้ได้ยินเสียงเพื่อประพันธ์ทำนองจากเสียงประสานที่ได้ยินมาตามดุลพินิจของผู้วิจัย โดยการประพันธ์ทำนองนั้นจะใช้กลวิธีการบรรเลงตามหลักการและแนวคิดของดนตรีแจ๊ส ในรูปแบบการบรรเลงเสียงประสานพร้อมทำนอง(Chord Melody) ซึ่งเป็นการเล่นทำนองผสมกับเสียงประสานโดยมักใช้โน้ตที่เป็นทำนองอยู่บนสุดของเสียงประสาน(Top Note) และยังพัฒนาการเล่นคอร์ดเมโลดี้ โดยใช้กีตาร์ในการบรรเลงในรูปแบบคีตปฏิภาณหรือการคันสด

ยกตัวอย่างการสร้างทำนองในท่อนที่ ในท่อนที่ 63 (จังหวะ 4) – 67 (จังหวะที่ 3) มีคำว่า **ค่า** ซึ่งในคำว่า **ค่า** นั้นเป็นสระอา อยู่ในกลุ่มของลักษณะการออกเสียงสระล้นลดต่ำ กำหนดให้เป็น 16 จังหวะ ซึ่งในคำว่า **ค่า** มี **ค** เป็นพยัญชนะต้น อยู่ในกลุ่มของลักษณะการออกเสียงกัก กำหนดให้เป็นคอร์ดที่ 2 ของ Scale หรือ Supertonic นั่นคือคอร์ด Dm และมีไม้เอกเป็นวรรณยุกต์ กำหนดให้ต่ำลงครึ่งเสียงตามลักษณะเสียงของคำที่เปล่งเสียงต่ำลง จึงทำคอร์ด Dm กลายเป็นคอร์ด C#m ทำนองที่ถูกสร้างขึ้นนั้นมีทำนองเดียวในช่วงแรกและมีทำนองเสียงประสานอยู่ในช่วงท้ายของคอร์ด ที่ถูกสร้างโดยโหมด C# Blues Scale และ Chromatic ในขั้นคู่ ซึ่งมีตัวหยุดครึ่งจังหวะและ 1 จังหวะ เพื่อสร้างจังหวะให้มีความหลากหลายในทำนอง

ตัวอย่าง การสร้างทำนอง

สรุปขั้นตอนการประพันธ์เพลงจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนดังกล่าว หากต้องการสลับขั้นตอนสามารถสลับของขั้นตอนการประพันธ์เสียงประสานและขั้นตอนการประพันธ์จังหวะได้ แต่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนขั้นตอนการสร้างคำที่เป็นขั้นตอนแรกและขั้นตอนการประพันธ์ทำนองเป็นขั้นตอนสุดท้ายได้ และหลังจากทำตามขั้นตอนการประพันธ์เพลงเสร็จแล้ว ให้กลับมาฟังและบรรเลงตั้งแต่ต้นเพลงเพื่อเรียบเรียงเสียงประสานและทำนองให้อยู่ในลักษณะที่สมบูรณ์มากที่สุด จนสามารถฟังแล้วกลายเป็นบทเพลงบรรเลงกีตาร์แจ๊สได้อย่างน่าสนใจ

3. การวิพากษ์ผลงานโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

หากผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการคิดแบบเดิมแต่สลับการสร้างรูปแบบการประพันธ์ ยกตัวอย่างผู้วิจัยอาจจะเริ่มสร้างทำนองก่อนสร้างเสียงประสานจากระบบเสียงในภาษาไทย ซึ่งจะทำให้ได้เสียงประสานที่มีความซับซ้อนตามความต้องการและเป็นอิสระมากขึ้น ได้ทำนองที่แปลกใหม่และคาดเดาได้ยาก ที่จะทำให้เกิดสีสันของทำนองได้มากขึ้นแต่ยังคงรูปแบบการประพันธ์จังหวะไว้เหมือนเดิม และแนะนำแนวคิดการสร้างสรรคเพื่อการต่อยอดของการประพันธ์เพลงด้วยการนำเสียงในภาษาไทยมาสอดคล้องกับการประพันธ์เพลงบรรเลงกีตาร์แจ๊ส ให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สามารถอธิบายความหมายที่ซับซ้อนอย่างเกี่ยวโยงเพื่อให้ได้ระบบเสียงในภาษาไทยและรูปแบบของการประพันธ์เพลงได้อย่างเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อรับรู้ถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างระบบเสียงในภาษาไทยและการประพันธ์บทเพลงกีตาร์แจ๊ส ให้เข้าถึงผู้ที่สนใจในงานสร้างสรรค์ชิ้นนี้

4. การปรับแต่งบทประพันธ์ให้สมบูรณ์

ผู้วิจัยได้นำการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องของการเชื่อมโยงของระบบเสียงในภาษาไทยและรูปแบบการประพันธ์เพลงให้มีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ปรับเปลี่ยนการใช้วรรณยุกต์เพื่อเพิ่มและลดของเสียงประสานให้สอดคล้องกัน โดยที่จะให้การเพิ่มขึ้นและลดลงของเสียงวรรณยุกต์แทนการเพิ่มและลดเสียงของเสียงประสาน ซึ่งถูกกำหนดไว้รูปแบบของการเพิ่มและลดระดับของเสียงประสาน

ใช้ในการประพันธ์เพลงเป็นการสุ่มเลือกคำเพื่อสร้างเสียงประสานและจังหวะ ซึ่งเป็นวัตถุดิบเพียงพอต่อการสร้างทำนองให้เกิดเป็นการบรรเลงกีตาร์ในแนวดนตรีแจ๊ส แต่มีข้อจำกัดบางประการที่ไม่

สามารถสร้างรูปแบบการประพันธ์ได้ เพราะระบบเสียงในภาษาไทยและสังคีตลักษณ์ทางดนตรีนั้นมีความหลากหลาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เจาะจงไปในบางเรื่องเท่านั้น การเลือกคีย์เพลงเพียงคีย์เดียวเพื่อให้เกิดความชัดเจนของการสร้างเสียงประสานตามพยัญชนะ หรือการเลือกใช้จังหวะที่เจาะแบ่งจังหวะอย่างชัดเจนตามสระ จึงมีข้อดีต่อการประพันธ์เพลงในครั้งนี้ง่ายต่อการสร้างทำนอง แต่ข้อด้อยคือยังไม่มีความซับซ้อนทางจังหวะและเสียงประสานมากนักตามที่แนวดนตรีแจ๊สควรจะเป็น ในที่นี้ผู้วิจัยได้ให้อิสระของการสร้างทำนองขึ้นมา ดังนั้นภาษาของดนตรีแจ๊สจึงเกิดขึ้นจากการสร้างทำนองอยู่ส่วนหนึ่งอย่างชัดเจน

สรุปและการอภิปรายผล

จากการสร้างสรรค์ในครั้งนี้มีข้อค้นพบที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

จากการสร้างสรรค์บทบรรเลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการสร้างวิธีการประพันธ์เพลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย โดยกำหนดแนวคิดการประพันธ์เพลงก่อนแล้วจึงกำหนดกำหนดรูปแบบการประพันธ์เพลง ที่ได้แบ่งย่อยออกเป็น 3 อย่าง ที่สอดคล้องกันระหว่างการประพันธ์เพลงบรรเลงกีตาร์แจ๊สและเสียงในภาษาไทย ได้แก่ 1) เสียงพยัญชนะ 2) เสียงสระ 3) เสียงวรรณยุกต์ และ 1) ทำนอง 2) เสียงประสาน 3) จังหวะ ซึ่งได้สร้างตารางเปรียบเทียบระหว่าง 2 อย่างขึ้นมาใหม่ โดยอ้างอิงจากทฤษฎีเดิมที่มีอยู่ โดยมีขั้นตอนการประพันธ์เพลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย ซึ่งกรอบของการประพันธ์เพลงขึ้นอยู่กับจำนวนคำในภาษาไทยที่มีอยู่นอกจากนี้องค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้รับการวิจัยครั้งนี้คือ การนำเทคนิคและวิธีการประพันธ์ไปใช้ในวิชาชีพและสามารถนำความรู้ที่ศึกษาไปถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจ ทั้งในแง่ของการสร้างความเข้าใจระหว่างระบบเสียงในภาษาไทยกับบทบรรเลงกีตาร์แจ๊ส เพื่อชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการบูรณาการทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต่างแขนงกัน นอกจากนี้ยังทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงที่แปลกใหม่มากขึ้น และสามารถต่อยอดเลือกใช้วัตถุดิบอื่นๆ ในการสร้างสรรค์บทประพันธ์ได้ดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทบรรเลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทย โดยการนำเสียงในภาษาไทยเพียงบางส่วนมาเป็นวัตถุดิบของการสร้างสรรค์แนวคิดการประพันธ์เพลงบรรเลงกีตาร์แจ๊ส ได้แก่ พยัญชนะ เสียงสระ เสียงพยัญชนะ เสียงวรรณยุกต์ ได้สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ในแนวคิดของการประพันธ์เพลงบรรเลงกีตาร์ และวิเคราะห์การประพันธ์เพลงโดยอ้างอิงการประพันธ์เพลงตามทฤษฎีดนตรีตะวันตก ตามโครงสร้างของดนตรี ได้แก่ ทำนอง เสียงประสาน จังหวะ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาโครงสร้างของทั้งสองอย่างมาเปรียบเทียบและหาความสอดคล้องให้ได้มากที่สุด จนเกิดเป็นแนวการประพันธ์เพลงบรรเลงกีตาร์แจ๊สขึ้นมาใหม่

ผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าผลการวิจัยที่ได้จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะในการประพันธ์ที่มีการบูรณาการทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต่างแขนงกัน โดยผ่านการวิเคราะห์ออกมาเป็นกระบวนการในการประพันธ์อัน

จะสร้างให้เกิดแนวความคิดที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนและเกิดความเด่นชัดในบทประพันธ์และยังสามารถนำ
สามารถแนะนำแนวทางในการประพันธ์ดนตรีในปัจจุบันมีรูปแบบที่ไม่ตายตัว เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจ
สามารถแสดงออกถึงแนวคิดผ่านการประพันธ์ดนตรีได้อย่างอิสระซึ่งถือว่าเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับ
ผู้สนใจในการประพันธ์และสร้างสรรค์ดนตรีมาใช้เป็นแนวทางสร้างสรรค์ ทั้งงานวิจัย งานสายวิชาชีพ งาน
ทางด้านศิลปะทุกแขนงได้ สามารถนำไปเป็นแรงบัลดาลใจต่อการสร้างสรรค์ผลงานอื่น ๆ ได้อีกไม่มากนัก
น้อย

ข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรค์บทบรรเลงกีตาร์แจ๊สโดยอาศัยแนวคิดระบบเสียงภาษาไทยนั้นมีลักษณะของ
งานวิจัยในรูปแบบการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง หากผู้ที่ศึกษางานวิจัยชิ้นนี้สนใจในการสร้างสรรค์
รูปแบบหรือการประพันธ์เพลง โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ที่แตกต่างกันเป็นวัตถุดิบต่อการประพันธ์เพลง
จำเป็นต้องคำนึงถึงแนวคิดหลักของการสร้างสรรค์ทุกรูปแบบ มีใจที่เปิดกว้างต่อการสร้างสรรค์ เพื่อทำให้
ผลงานสร้างสรรค์นั้นออกมาอย่างเป็นปัจเจกอย่างประจักษ์ เป็นผลงานที่มีความเชื่อมั่นต่อผลงานของตน
เข้าใจความเป็นไปของการหมุนเวียนของวัฏจักรดนตรี

การทบทวนวรรณกรรมให้ครบถ้วนและหลากหลายนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ เพื่อมุมมองที่กว้างไกล
ในการพัฒนาทฤษฎี รูปแบบ แนวคิดการสร้างสรรค์ผลงาน นำไปสู่รูปแบบการประพันธ์เพลงและระบบ
เสียงในภาษาไทย ให้ทั้งสองอย่างนี้เชื่อมโยงและสามารถอธิบายต่อเพื่อให้ผู้ที่ศึกษางานวิจัยชิ้นนี้ได้เข้าใจ
อย่างถ่องแท้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กำชัย ทองหล่อ. (2533). *หลักภาษาไทย*. สำนักพิมพ์บำรุงสาสน์.
- ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร. (2552). *การประพันธ์เพลงร่วมสมัย*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2557) *แก่นทฤษฎีดนตรีสากล*. ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวรรณ ชังใจ. (2555). *วิวัฒนาการของภาษาไทย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เด่น อยู่ประเสริฐ. (2556). *เอกสารคำสอนวิชาการประพันธ์ดนตรีแจ๊ส*. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พระยาอุปกิตศิลปสาร. (2538) *หลักภาษาไทย*. บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- วุฒนิชา เครือเนียม. (2560). *บทประพันธ์ชาวตลเศป: จิตวิญญาณแห่งปรางค์กู่*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อภิรักษ์ ธรรมทวีธิกุล สัทวิทยา. (2547). *การวิเคราะห์ระบบเสียงในภาษา*. สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Coker, J. (1991). *Improvising Jazz*. Simon and Schuster.

กระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้าในการแสดงละครรำคณะชาชาติรี Keawnama in performing of The Lakhonram Charachatree Dance Troupe

เบญจวรรณ ไวยเนตร¹, สุขสันติ แวงวรรณ², สุรัตน์ จงดา³,
Benjawan Waiyanate¹, Suksanti Wangwan², Surat Jongda³,

หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
Master of Fine Arts, Program in Performing Arts, Bunditpatanasilpa Institute

*Corresponding email: benjawan.waiyanate@gmail.com

Received: 5 April 2022; Revised: 10 January 2023; Accepted: 5 January 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้าในการแสดงละครรำคณะชาชาติรี อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้าในการแสดงละครรำคณะชาชาติรี ของนางทองอาบ โตสวัสดิ์ นำท่าทางมาจากบุคลิก ลักษณะนิสัย และพฤติกรรมของนางแก้วหน้าม้าในวรรณคดีมาดัดแปลงให้เข้ากับการรำตามบทหรือบทบาทโดยใช้ภาษาท่าทางนาฏศิลป์เป็นกระบวนการตามรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย เช่น ท่ายืน ท่าอวย ท่าโกรธ ท่าร้องไห้ ท่าดีใจ ท่าไป ท่ามา เป็นต้น และท่าที่เลียนแบบท่าทางธรรมชาติของมนุษย์ เช่น ท่าเดิน ท่ายืน ท่าวิ่ง ท่านั่ง เป็นต้น รวมถึงท่าที่เรียกกันว่าท่ากำแบ คือ ท่าที่ทำมีอง่าย ๆ เช่น การชี้ ไข่มือ เข่าอก ประบมือ เป็นต้น หรือในบางครั้งจะสอดแทรกท่าทางความเป็นธรรมชาติของตัวเองเข้าไป โดยไม่เน้นกระบวนการที่ละเอียด ประณีต ไม่ใส่ใจลีลาที่ซับซ้อน ซึ่งกระบวนการทั้งหมดที่เกิดขึ้นล้วนมาจากการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างมีจังหวะลีลาที่สัมพันธ์กันหมดทุกส่วนตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ประกอบการแสดงอารมณ์ตามรสในวรรณคดีสันสกฤตทั้ง 9 รส ซึ่งมีความหมาย การสื่ออารมณ์ และท่าทางต่างกันไป อาจส่งผลให้การแสดงกิริยาท่าทาง และการแสดงออกทางอารมณ์ต่าง ๆ ของนางแก้วหน้าม้าเกิดความหลากหลาย สนุกสนานจนได้รับความนิยม และแพร่หลายสืบมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : ละครรำ, คณะชาชาติรี, นางแก้วหน้าม้า

ABSTRACT

This article aims to analyze the process of playing Keawnama role in the performance of the Charachatree dance troupe Wisetchaichan district Angthong province

use a qualitative research methodology by collecting information from documents and field data from interviews and observations

The results showed that the process of performing the role of Kaewnama in the performance of the Charachatree Dance Troupe by Mrs. Thong-Ab Tosawat. The gestures were taken from the appearance, character, and behavior of Kaewnama in literature to adapt it to the dance. Playing the role according to the lyrics or Jeraja, which uses gesture language as a dance process according to the forms of Thai dance performances, such as smiling, embarrassed, angry, crying, glad, Pai, etc. And then, the dance moved that imitated natural human gestures such as walking, standing, running, sitting, etc. Including the dance that was known as the Kambae dance, which was a simple hand-made dance, such as pointing, holding hands, clapping hands, etc. Sometimes they inserted their own natural gestures, not emphasizing the delicate dance moved. Ignoring the complicated style in which all the dance moved that appeared from the movement of different parts of the body with rhythmic rhythms that were related to all parts from head to toes, accompanying the expression of emotions according to the tastes of the 9 flavors of Sanskrit literature. Different meanings, expressions, and gestures resulted in various gestures, and emotional expressions of Kaewnama. It has resulted in variety, fun until it is popular, and is widespread until today.

Keywords: Lakhonram, Charachatree Dance Troupe, Keawnama

บทนำ

เรื่องแก้วหน้าม้า เป็นวรรณกรรมพื้นบ้านของไทยที่ได้รับความนิยมเรื่องหนึ่ง ด้วยเนื้อเรื่องที่หลากหลายอารมณ์ ทั้งความรัก โศกเศร้า ขบขัน ตื่นเต้น และสนุกสนานแล้ว ตัวละครซึ่งเป็นตัวประกอบหลักของเรื่องมีความโดดเด่นเช่นกัน จากการนำเสนอภาพลักษณ์ และบทบาทของนางแก้วหน้าม้า (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2534: 263) บทบาทนางแก้วหน้าม้าตัวละครที่มีหน้าตาอัปลักษณ์ กิริยาไม่เรียบร้อยกระโดดกระเดก และพฤติกรรมผิดแปลกไปจากตัวละครเรื่องอื่น (อัศวิทย์ เรื่องรอง, 2539: 92) แต่จะเป็นเฉพาะเวลาที่สวมรูปหน้าม้าไว้เท่านั้น ทำให้ผู้แสดงในเรื่องแก้วหน้าม้าสามารถเปลี่ยนจากหน้าอัปลักษณ์มาเป็นหน้าสวยงามของนางมณีได้ง่าย เพียงแค่ถอดหน้าม้าที่สวมอยู่ออกเท่านั้น จึงเกิดความหลากหลายที่ซ่อนอยู่ในหน้าม้าหรือหัวม้า (ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2548: 487)

นอกจากอรรถรสในด้านเนื้อเรื่อง และความโดดเด่นของตัวละครแล้ว วรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้ายังแพร่หลาย แต่เริ่มมีการแสดงตั้งแต่สมัยใดยังไม่มีหลักฐานแน่ชัด เพียงแต่สันนิษฐานกันว่าอาจมีการแสดงมาตั้งแต่สมัยอยุธยา และในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 3 - 4 ก็นิยมแสดงเรื่องแก้วหน้าม้าปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนครั้งแรกว่ากรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ได้เรียบเรียงเป็นบทละครนอก (พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์, 2561: 97) จากนั้นกรมศิลปากรได้นำบทละครเรื่องแก้วหน้าม้า พระนิพนธ์ใน

กรมหลวงวธนทรนรินทรฤทธิมาดัดแปลงเป็นละครนอก ตอนถวายลูก เพื่อใช้แสดงที่สังคีตศาลาเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2505 และแสดงตามโรงละครต่าง ๆ ในเวลาต่อมา นอกจากนี้ยังมีการนำมาสร้างเป็นการแสดงลิเก รวมถึงคณะหมอลำได้นำเรื่องแก้วหน้าม้าไปแสดงในรูปแบบลำเรื่อง และลำเพลินแทบทุกจังหวัดในภาคอีสาน และคณะหนังตะลุงนำไปแสดงในท้องถิ่นภาคใต้ (อัครวิทย์ เรื่องรอง, 2539: 2) เช่นเดียวกับภาคกลางในปัจจุบันที่นิยมนำเรื่องแก้วหน้าม้า มาแสดงในรูปแบบของละครพื้นบ้านหรือชื่อที่ชาวบ้านศิลปินผู้แสดง และผู้ชมมักจะใช้เรียกกันว่า “ละครรำ” หนึ่งในศิลปะการแสดงของชาวบ้านในจังหวัดภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สิงห์บุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง

ละครรำจังหวัดอ่างทอง มีคณะละครที่กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดอ่างทอง สามารถแบ่งแยกออกเป็น 4 อำเภอ ประกอบไปด้วย อำเภอเมือง อำเภอป่าโมก อำเภอโพธิ์ทอง และอำเภอวิเศษชัยชาญ ซึ่งในแต่ละอำเภอ มีวิธีการแสดงที่ต่างกันไปตามบริบทที่ได้รับการถ่ายทอดมา โดยเริ่มจากที่นางเขียน ปานทอง เป็นศิลปินละครรำของอำเภอวิเศษชัยชาญ ที่ได้มีโอกาสเข้าไปถวายงานเป็นนักร้องอยู่ในวงดนตรีไทยของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในรัชกาลที่ 6 จนเป็นที่โปรดปราน และได้รับพระราชทานสมณญานามจาก สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในรัชกาลที่ 6 ว่า “แม่เขียน เสียงกระเวก” จากนั้นจึงนำความรู้ในเรื่องรูปแบบการแสดงละคร และการร้องเพลงไทยจากในวังมาผสมผสานในการแสดงละคร และได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับศิลปินละครรำ อำเภอวิเศษชัยชาญ จนเกิดการกระจายตัวของศิลปินละครรำตามอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดอ่างทอง (สวธา เสนามนตรี, 2560: 23)

ละครรำจังหวัดอ่างทอง เป็นการแสดงที่ดำเนินเป็นเรื่องราวด้วยการร้อง การเจรจา ที่ผู้แสดงจะต้องร้องเอง รำเอง ใช้ท่ารำแบบง่าย ๆ ไม่เน้นท่ารำที่ละเอียดประณีต ไม่ใส่จริตลีลาที่ซับซ้อน หรือในบางครั้งผู้แสดงจะสอดแทรกกิริยาท่าทางรวมถึงคำพูดของตัวเองเข้าไปเพื่อสร้างอารมณ์สในการแสดง เพราะละครของศิลปินชาวบ้านประเพณีทางการแสดงจะเน้นที่ความสนุกสนานของตัวละคร และเนื้อเรื่องเป็นหลัก ที่หัวหน้าคณะหรือผู้ว่าจ้างจะเป็นคนกำหนดเนื้อเรื่องเองก็ได้ แต่ส่วนใหญ่ ผู้ว่าจ้างจะขอให้ทำการแสดงเรื่องที่สนุกสนาน ซึ่งแก้วหน้าม้านับได้ว่าเป็นอีกหนึ่งเรื่องที่ได้รับความนิยม และนิยมนำมาใช้แสดงอยู่บ่อยครั้ง ทั้งอารมณ์ในด้านเนื้อหาที่สนุกสนานแล้ว การถ่ายทอดอารมณ์ต่าง ๆ ของผู้แสดงที่ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจ และเข้าถึงบทบาทที่ผู้แสดงถ่ายทอดออกมาได้อย่างสมจริง จึงอาจทำให้ผู้ชมมักชื่นชอบเวลาที่ทำการแสดงเรื่องแก้วหน้าม้า

ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของกระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้าของคณะราชาชาติ ซึ่งเป็นคณะละครที่เกิดขึ้นในช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในปีพุทธศักราช 2563 โดยเห็นว่าศิลปินละครรำในอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ไม่สามารถออกไปแสดงตามงานต่าง ๆ ได้อย่างปกติทำให้ไม่มีรายได้เพื่อยังชีพจึงเกิดแนวคิดในการช่วยเหลือและบูรณาการสู่การรื้อฟื้นช่องทางเผยแพร่ศิลปะการแสดงละครไปด้วย จึงมีแนวคิดการเผยแพร่ในช่องทาง FACEBOOK จนเกิดการรับชมและกระจายข่าวแพร่หลายไปในสื่อโซเชียลต่าง ๆ จนเป็นที่รู้จักแก่ผู้ชมทั่วไปทั้งประเทศ และนักวิชาการต่างให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะศิลปินผู้แสดงนอกจากจะมีประสบการณ์ด้านการแสดงมาเป็นเวลานานแล้วยังได้รับการถ่ายทอดกระบวนการแสดงมาจากบุคคลที่เป็นละครรำในสมัยแรก ๆ ของจังหวัดอ่างทอง ที่นางเขียน ปานทอง เคยได้ให้โอกาสในการฝึกหัดการแสดงละคร คือ นายถนอม บัวสุวรรณ เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องให้เป็นพ่อครูแม่ครูถ่ายทอดความรู้ด้านการแสดงให้กับศิลปินชาวบ้านในจังหวัดอ่างทองต่อมา และนางทองอาบ โตสวัสดิ์ อายุ 87 ปี หนึ่งในศิลปินอาวุโสคณะราชาชาติที่ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้าเป็นคนที่ 2 เนื่องจากคน

แรกเป็นบุตรสาวได้เสียชีวิตแล้ว ทำให้นางแก้วหน้าม้าที่ได้รับการถ่ายทอดมานั้นเหลือเพียงคนเดียว และยังคงทำการแสดงอยู่ในปัจจุบัน ด้วยความสามารถ และการสั่งสมประสบการณ์ด้านการแสดงมาเป็นเวลานานทำให้บทบาทนางแก้วหน้าม้านี้ได้รับการยอมรับจากศิลปินผู้แสดง และผู้ชมตลอดมา (สวธฯ เสนามนตรี, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าวรรณกรรมพื้นบ้านของไทยเรื่องแก้วหน้าม้าเกิดการแพร่หลายอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ในกระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้าอาจมีความต่างกันไปในทั้งอรรถรสในด้านเนื้อหา และความโดดเด่นของตัวละครที่เกิดจากการฝึกทักษะ และความสามารถของผู้แสดงทั้งด้านกิริยาท่าทาง อารมณ์ความรู้สึก รวมถึงขั้นเชิงในการแสดงของผู้แสดง เพราะนอกจากที่ผู้แสดงได้รับการถ่ายทอดกระบวนการแสดงมาจากบุคคลที่เรียกว่าเป็นพ่อครูแม่ครูมาแล้วยังต้องปรับลีลาให้สอดคล้องกับบุคลิกลักษณะของตนเองจนเกิดความแตกต่างในกระบวนการแสดงที่เรียกว่า “กลวิธี” หรือ “ทางเล่น” ที่มีความเฉพาะตัว ไม่สามารถลอกเลียนกันได้

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดอ่างทอง เพื่อให้เกิดการเผยแพร่แก่กลุ่มศิลปิน และนักวิชาการที่มีความรู้ ความสนใจเกี่ยวกับกระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้า ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์ และส่งเสริมละครรำจังหวัดอ่างทองให้คงอยู่กับศิลปวัฒนธรรมไทยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้าในการแสดงละครรำคณะชาชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ โดยแบ่งตามข้อมูลที่สัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มศิลปินผู้แสดง ดังนี้

1.1 กลุ่มนักวิชาการ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับศิลปะการแสดงละครรำ ได้แก่

1) นายสวธฯ เสนามนตรี นักวิชาการศึกษานาฏศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ทางการแสดงละคร และประสบการณ์การทำงานวิจัยเกี่ยวกับศิลปะการแสดงละครรำของอำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

2) นายชำนาญ แก้วสว่าง ข้าราชการครู วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์การทำงานวิจัยเกี่ยวกับเพลงและดนตรีที่ปรากฏในละครรำของพื้นที่จังหวัดอ่างทอง

1.2 กลุ่มศิลปินผู้แสดง เป็นศิลปินผู้แสดงที่มีความรู้ ความสามารถ ด้านการแสดงละคร ได้แก่

1) นางทองอาบ โตสวัสดิ์ ศิลปินผู้แสดงอาวุโสที่มีอายุมากที่สุดของจังหวัดอ่างทอง ในบทบาทนางแก้วหน้าม้า ที่มากไปด้วยความรู้ ความสามารถ และการสั่งสมประสบการณ์ทางการแสดงละครจนเป็นที่รู้จัก และได้รับการยอมรับจากศิลปินผู้แสดงด้วยกัน และผู้ชมอย่างกว้างขวาง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนาม โดยใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และดำเนินการ ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1) แบบสังเกต ใช้สำหรับสังเกตในการถ่ายทอดลีลา กระบวนท่ารำ และวิธีการแสดง บทบาทนางแก้วหน้าม้าจากศิลปินผู้แสดง คือ นางทองอาบ โตสวัสดิ์ โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ ผู้วิจัยได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง หรือการเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับคณะละคร เช่น ร่วมเดินทางไปงานที่แสดง ช่วยดูแลอำนวยความสะดวกเรื่องต่าง ๆ จากนั้นหาคำตอบจากการสังเกตกับสิ่งที่ได้ทำร่วมกับคณะนักแสดงในตอนนั้น และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ไปจังหวัดอ่างทอง เพื่อดูวิถีชีวิตของชาวบ้านที่มีคณะละครในท้องถิ่นนั้น และทำการศึกษาจากการไปนั่งดูการแสดง หรือศึกษาจากวิดีโอที่ได้บันทึกไว้แล้วนำกลับมาวิเคราะห์อีกครั้ง

2) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์นักวิชาการที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์การทำงานวิจัยเกี่ยวกับศิลปะการแสดงละครรำ และสัมภาษณ์ศิลปินผู้แสดงที่มีประสบการณ์ในบทบาทนางแก้วหน้าม้า โดยเป็นคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ และไปสนทนากับผู้ที่ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถตอบได้อย่างเต็มที่เพื่อให้ได้รายละเอียดมากขึ้น

2.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

- 1) อุปกรณ์ที่ใช้ในการจดบันทึก
- 2) เครื่องบันทึกเสียง
- 3) เครื่องบันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 ส่วน คือ การเก็บข้อมูลเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ทั้งที่เป็นหลักฐานในชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิที่มีการตีพิมพ์ ได้แก่ บทความ งานวิชาการ งานวิจัย และหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากแหล่งศึกษาค้นคว้าความรู้ต่าง ๆ ได้แก่

- สำนักหอสมุดแห่งชาติ
- สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หอสมุดกลาง)
- สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- หอสมุดวิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
- ศูนย์รักษาศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการลงพื้นที่วิจัย โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มนักวิชาการ ที่มีความรู้ ความสามารถด้านศิลปะการแสดงละครรำ และกลุ่มศิลปินผู้แสดงที่เคยได้รับบทบาทนางแก้วหน้าม้า

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลจากการลงภาคสนาม และเรียบเรียงข้อมูลจากเอกสาร โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ดังนี้

4.1 วิเคราะห์กระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้าในการแสดงละครรำคณะชาตรี

ชาตรี

- บทบาทของนางแก้วหน้าม้าในการแสดงละครรำ
- หลักสำคัญของการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้า
- กระบวนท่ารำและการใช้อารมณ์ของนางแก้วหน้าม้า
- กระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้า
- กลวิธีในการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้า

ผลการวิจัย

กระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้าที่ปรากฏล้วนเกิดจากการตีความตามความสามารถและจินตนาการ ของผู้แสดงที่มีความเข้าใจในบทบาท โดยอาศัยปัจจัยพื้นฐานของตัวละคร ทั้งเพศ สถานะของตัวละคร และบุคลิกลักษณะ ของตัวละครเพื่อสร้างบทบาทให้ตัวละครในการแสดง ที่อาจต่างกันไปตามประสบการณ์ของผู้แสดง ทั้งนี้ในการตีความยังเป็นส่วนช่วยให้ผู้แสดงสร้างสรรค์ กระบวนท่ารำ และการใช้อารมณ์ต่าง ๆ ตามสถานการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นของตัวละคร ได้ชัดเจนขึ้น (ทองอาบ โตสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2565) โดยมีรายละเอียดตามดังต่อไปนี้

1. บทบาทของนางแก้วหน้าม้าในการแสดงละครรำ

บทบาทของนางแก้วหน้าม้าในการแสดงจะต้องมีบทบาทในการโต้ตอบกับตัวละครอื่น ๆ และมี กิริยาท่าทางที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวละครได้อย่างชัดเจนทั้งการร้อง การเจรจา และการรำ ดังนี้

1.1 บทบาทการร้อง เป็นการร้องในลักษณะที่ผู้แสดงร้องเองจึงต้องจำบทร้อง ทำนอง เพลง และเข้าใจอัตราจังหวะหน้าทับของเพลง ซึ่งทำนองเพลงที่ใช้ร้องสามารถเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ เหมาะสมกับรูปแบบของการแสดงได้ และจะนิยมใช้เพลงร้องที่มีความสนุกสนานอย่างหลากหลาย เช่น เพลงต้นวรเชษฐ์ เพลงรายชาตรี เพลงราย เพลงสร้อยสนตัด เพลงนาคราช เพลงเร็ว เพลงเขมรปากทอ เป็นต้น โดยเพลงที่ใช้แสดงจะเป็นเพลงที่มีอัตราจังหวะชั้นเดียว และเพลงอัตราจังหวะ 2 ชั้น ที่นิยม นำมาใช้ส่วนใหญ่ เพลงอัตราจังหวะชั้นเดียว หมายถึง เพลงที่มีจังหวะเร็ว สังกัดได้จากเสียงฉิ่ง ปกติแล้ว การตีฉิ่งจะเริ่มด้วยเสียงฉิ่ง และจบด้วยเสียงฉับตีสลับกัน ถ้าช่วงระหว่างเสียงฉิ่ง และฉับเร็วกระชับติดกัน ก็แสดงว่าเป็นเพลงชั้นเดียว หรือสังกัดได้จากทำนองร้อง ถ้าเพลงชั้นเดียวจะร้องเอื้อนน้อยหรือไม่มีการ ร้องเอื้อนเลยก็ได้ เช่น เพลงนาคราช ส่วนเพลงอัตราจังหวะ 2 ชั้น เป็นเพลงที่มีจังหวะปานกลางไม่ช้าหรือ เร็วจนเกินไป สังกัดได้จากเสียงฉิ่ง ช่วงระหว่างเสียงฉิ่งและฉับห่างกันปานกลาง มีทำนองร้องการร้องเอื้อน ไม่มากไม่น้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของเพลง เช่น เพลงสร้อยสนตัด ซึ่งในการฟังจังหวะของเพลงนอกจากจะ ฟังได้จากเสียงฉิ่งและฉับแล้ว กลองทัด ตะโพน สามารถช่วยให้จังหวะของเพลงมีความชัดเจนขึ้นซึ่ง เรียกว่า “หน้าทับ” ใช้ตีกำกับจังหวะเป็นระยะ เพื่อให้รู้ส่วน และเสียงสำคัญของเพลง อาจ กล่าวได้ว่าเพลงมีความสำคัญมากต่อการแสดงเพราะจะช่วยเป็นสื่อกลางในการสื่อสารผ่านกิริยาท่าทาง และคำพูดของตัวละครให้ชัดเจนขึ้น (ชำนาญ แก้วสว่าง, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2565)

1.2 บทบาทการเจรจา เป็นช่วงที่เปิดโอกาสให้ตัวละครได้แสดงความรู้สึกนึกคิด และเป็น สิ่งที่จะอธิบายการกระทำของตัวละคร หรือเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในข้างหน้า และยังเป็นช่วงของการ แสดงที่ช่วยย่อเรื่องราวให้กระชับ และสั้นลง โดยไม่ต้องแสดงเป็นการร้อง และรำตลอดทั้งเรื่อง โดย รูปแบบการเจรจาแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การเจรจาธรรมดา คือ การเจรจาด้วยการพูดโต้ตอบกัน

กับตัวละครอื่น ๆ ไม่มีการบรรเลงดนตรีประกอบ เพื่อเป็นการดำเนินเรื่องราวด้วยการพูดเป็นคำ หรือประโยค โดยจะเน้นไปที่เสียงตามอารมณ์ความรู้สึกในขณะนั้น และการเจรจาในเพลง คือ การเจรจาด้วยคำพูดเป็นคำกลอนตามบทละคร โดยมีดนตรีพิพาทย์บรรเลงเพลงคลอเบา ๆ ใช้เป็นการบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้น และพูดเป็นวรรค เน้นการใช้เสียงตามอารมณ์ความรู้สึกในขณะนั้น อีกทั้งในช่วงการเจรจาสามารถแทรกมุกตลกขบขันเข้าไปได้

1.3 บทบาทการรำ ส่วนมากจะเป็นการรำตีบทในการเจรจาหรือการรำพร้อมกับการร้องเพลงที่ผู้แสดงจะต้องร้องเพลงเอง ซึ่งบทบาทการรำหรือท่ารำตามคำเรียกทั่วไปของศัพท์เฉพาะทางด้านนาฏศิลป์ไทยเพื่อสื่อความหมายของท่ารำนั้น ๆ ไปในแนวทางเดียวกัน เรียกว่า นาฏยศัพท์ นอกจากนี้ บทบาทการรำที่พบจะเป็นการรำตีบท หมายถึง การใช้ภาษาท่าสำหรับสื่อความหมายในการแสดงระหว่างผู้ชมกับผู้แสดง ท่าที่ใช้อาจเป็นการเลียนแบบมาจากธรรมชาติ หรือประดิษฐ์ขึ้นใหม่โดยนำท่ามาจากนาฏยศัพท์ และพื้นฐานท่ารำมาจากนาฏศิลป์ไทยนำมาปรับให้สอดคล้องความหมายกับคำร้อง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ฝึกหัดละครราเบื้องต้นจำเป็นต้องเรียนรู้

อีกทั้งบทบาทต่าง ๆ ในการแสดงจะต้องมีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกันทั้งการร้อง การเจรจา และการรำ โดยสิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากการฝึกทักษะ และความสามารถของผู้แสดงในขณะที่ได้รับบทบาทนางแก้วหน้าม้า

2. หลักสำคัญของการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้า

การแสดงละครราที่ผู้แสดงจะต้องผ่านการเล่าเรียน ฝึกฝนจนเกิดทักษะความรู้ และความชำนาญ จึงจะได้รับคัดเลือกให้แสดงในบทบาทต่าง ๆ ที่ครูผู้ฝึกหัดเห็นว่าเหมาะสม และนอกจากนั้นยังมีอีกสิ่งที่คุณแสดงต้องศึกษา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับนาฏยศัพท์ ภาษาท่าในเบื้องต้นก่อนแสดง ให้รู้ความหมายของท่ารำ เพื่อที่จะนำมาใช้ในการแสดงได้อย่างเหมาะสม และเข้าถึงบทบาทของตัวละครไปตามเนื้อเรื่องได้อย่างชัดเจน

2.1 นาฏยศัพท์ และภาษาท่า

นาฏยศัพท์ หมายถึง ศัพท์เฉพาะในทางนาฏศิลป์ เป็นชื่อของลักษณะท่ารำของไทย ซึ่งมีมาจากนายอาคม สายาคม ได้รับคำสั่งจากนายธนิต อยู่โพธิ์ ให้เขียนเมื่อ พ.ศ. 2497 ต่อมาครูอัมพร ชักกุล ได้ขออนุญาตจากนายอาคม สายาคม นำไปใช้สอนนักเรียนที่โรงเรียนนาฏศิลป์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ปัจจุบัน) จึงเกิดการนำมาใช้โดยทั่วกันทั้งการแสดงโขน และละครในปัจจุบัน นาฏยศัพท์ที่ใช้กันแยกตามลักษณะของการใช้จะแบ่งออกเป็น 3 หมวด หมวดที่ 1 หมวดนามศัพท์ หมายถึง ศัพท์ที่เรียกชื่อท่ารำชื่อต่าง ๆ และชื่อท่าที่บอกอาการของทำนั้น ๆ เช่น วง จีบ คลายมือ ยกเท้า ก้าวเท้า ขอยเท้า ตีไหล่ เป็นต้น หมวดที่ 2 หมวดกิริยาศัพท์ หมายถึง ศัพท์ที่ใช้ในการปฏิบัติบอกอาการกิริยา ได้แก่ ศัพท์เสริมเป็นศัพท์ที่ใช้เรียกเพื่อปรับปรุงท่าทำให้สวยงาม เช่น ก้นวง ลดวง ดึงมือ กอดคาง กอดไหล่ เป็นต้น และศัพท์เสื่อม เป็นศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อท่ารำของผู้รำที่ไม่สวยงาม เช่น วงล้ำ วงหัก หวดตัว รำแอ เป็นต้น ส่วนหมวดที่ 3 นาฏยศัพท์เบ็ดเตล็ด หมายถึง ศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้ในภาษานาฏศิลป์นอกเหนือไปจากนามศัพท์ และกิริยาศัพท์ เช่น จีบยาว จีบสั้น ถักคอ เป็นต้น (อมรา กล้าเจริญ, 2535 : 108)

ภาษาท่า หมายถึง ภาษาท่าทางนาฏศิลป์เสมือนเป็นภาษาพูดโดยไม่ต้องเปล่งเสียงออกมาแต่อาศัยส่วนประกอบอวัยวะของร่างกายแสดงออกมาเป็นทาง สื่อให้ผู้ชมสามารถเข้าใจได้ พื้นฐานของการใช้ภาษาท่าส่วนมากจะนำมาจากท่าธรรมชาติแต่นำมาประดิษฐ์ดัดแปลงให้มีความอ่อนช้อยสวยงาม (อมรา กล้าเจริญ, 2535 : 108) สามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ ภาษาท่าที่มาจากธรรมชาติ แต่มีการปรับปรุงท่าทางให้ดูงดงามอ่อนช้อยยิ่งขึ้น เช่น ปฏิเสธ สั่ง ท่าเรียกเข้ามา ร้องให้ ตีใจ โศกเศร้า รัก โกรธ

เป็นต้น และภาษาท่าที่มาจากการประดิษฐ์ขึ้นโดยตรง เพื่อให้มีเพียงพอใช้กับคำร้องหรือคำบรรยายที่จะต้องแสดงออกมาเป็นท่ารำ เช่น คำว่า สวย หรือสวยงาม จะใช้ท่าประดิษฐ์จากการรำแม่บทใหญ่ คือ ใช้ท่า “เชิดฉิน” การแสดงความยิ่งใหญ่ ใช้ท่า “นภาพร” หรือท่า “พรมสี่หน้า” เป็นต้น

นาฏยศัพท์ และภาษาท่าดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ใช้น้อยอยู่ทั่วไปในทางนาฏศิลป์ ซึ่งการกำหนดนั้นเพื่ออธิบายให้เกิดความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้ อันเป็นพื้นฐานในการกำหนดภาษาท่าหรือการรำติดต่อไป ซึ่งนอกจากนี้มียาฏยศัพท์เฉพาะของการแสดง คือ นาฏยศัพท์ที่ใช้ในการแสดงบทบาทนางนางแก้วหน้าม้าในการแสดงละครรำ เรื่องแก้วหน้าม้า ตอนถวายลูก โดยผู้วิจัยได้ศึกษานาฏยศัพท์ที่มีหลัก ๆ เช่น การเอียงศีรษะ การลักคอก การลอยหน้า การเสยหน้า การยกไหล่ การตั้งวง การจับ ม้วนมือ คลายมือ การย่ำเท้า การก้าวหน้า การถัดเท้า การชอยเท้า การขยั้นเท้า เป็นต้น

ซึ่งการปฏิบัตินาฏยศัพท์ที่ใช้ในบทบาทนางแก้วหน้าม้าในการแสดงละครรำ เรื่องแก้วหน้าม้า ตอนถวายลูกดังกล่าวข้างต้น เป็นนาฏยศัพท์พื้นฐานของตัวนาง หรือที่เรียกกันว่า “นางตลาด” และเมื่อผู้แสดงเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับนาฏยศัพท์การแสดงเบื้องต้นแล้ว จะนำมาประกอบสร้างให้เป็นกระบวนการท่ารำเพื่อใช้ในการติดบทตามบทร้อง และบทเจรจา ผสานกับการแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องไปตามเนื้อเรื่องได้ในลำดับต่อไป

3. กระบวนท่ารำและการใช้อารมณ์ของนางแก้วหน้าม้า

กระบวนท่ารำที่ใช้เกิดจากการนำลีลาท่าทางตามรูปลักษณะ ลักษณะนิสัย และพฤติกรรมที่กระโดดกระเดก ไม่เรียบร้อยของนางแก้วหน้าม้าในวรรณคดีมาดัดแปลงให้เข้ากับการรำบทหรือการรำติดที่ส่วนมากจะเป็นการติดบทตามบทร้องหรือบทเจรจาโดยใช้ภาษาท่าทางนาฏศิลป์เป็นกระบวนท่ารำตามรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย เช่น ท่ายิ้ม ท่าอาย ท่าโกรธ ท่ากลัว ท่าร้องไห้ ท่าดีใจ ท่าตาย ท่าไป ท่ามา เป็นต้น และท่ารำที่เลียนแบบท่าทางธรรมชาติของมนุษย์ เช่น ท่าเดิน การยืน ท่าวิ่ง ท่านั่ง เป็นต้น รวมถึงท่ารำที่เรียกกันว่าท่ากำแบ คือ ท่ารำที่ทำมีองง่าย ๆ เช่น การชี้ ไข่มือก้าว ออก ตบมือ เป็นต้น โดยกระบวนท่ารำทั้งหมดที่เกิดขึ้นล้วนมาจากการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างมีจังหวะลีลาที่สัมพันธ์กันหมด ทุกส่วนตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ได้แก่ ส่วนศีรษะใบหน้าและคอ ส่วนไหล่และลำตัว ส่วนแขนและมือ ส่วนขาและเท้า ดังนี้

3.1 การเคลื่อนไหวส่วนศีรษะใบหน้า และคอของนางแก้วหน้าม้ามีการใช้หลายรูปแบบ แต่มีหลักในการเคลื่อนไหวช้าหรือเร็วขึ้นขึ้นอยู่กับจังหวะเพลงร่วมด้วย ได้แก่ การเอียง คือ การเอียงศีรษะให้เป็นเส้นโค้งไปกับไหล่ และลำตัว ถ้าเอียงซ้ายให้หน้าเบือนไปทางขวาเล็กน้อยถ้าเอียงขวาให้หน้าเบือนไปทางซ้ายเล็กน้อย การลักคอก คือ การเอียงศีรษะคนละข้างกับไหล่ที่กดลง ถ้าเอียงศีรษะซ้ายให้กดไหล่ขวาลง ถ้าเอียงศีรษะขวาให้กดไหล่ซ้ายลง การลอยหน้า คือ การเปิดปลายคางขึ้น และวนคางให้เป็นไปตามรูปเลข 8 แนวนอน ทำให้ใบหน้าเบือนไปทางซ้ายและขวาอย่างต่อเนื่อง และการเสยหน้า คือ การกดคางลงและเงยคางขึ้นไปทางด้านซ้าย และด้านขวาให้สลับกัน เป็นต้น

3.2 การเคลื่อนไหวส่วนไหล่ และลำตัวของนางแก้วหน้าม้าจะเน้นการกดไหล่ ยกไหล่ ค่อนข้างอย่างต่อเนื่อง และรุนแรงเป็นบางท่า การกดไหล่ คือ การกดน้ำหนักลงที่ไหล่ข้างใดข้างหนึ่ง ปกติจะปฏิบัติพร้อมกับการเอียงศีรษะ หรือ ลักคอก ส่วนการยกไหล่จะยกข้างใดข้างหนึ่งขึ้นลงสลับกันไปมา หรือจะยกไหล่พร้อมกันทั้งสองข้างก็ได้

3.3 การเคลื่อนไหวส่วนแขน และมือของนางแก้วหน้าม้ามีทั้งการใช้มือเดียวหรือการใช้สองมือ การใช้มือเดียวท่าทำมีอีกข้างหนึ่งหากจะปฏิบัติอาจเป็นการวางพักมือบนหน้าขาหรือท้าวเข้าที่เอว ได้แก่ การตั้งวง คือ การตั้งมือโดยให้นิ้วทั้ง 4 เรียงชิดกัน กระจดกข้อมือขึ้นหักนิ้วหัวแม่มือเข้าหาฝ่ามือทอด

แขนให้โค้งพองาม อาจจะตั้งวงพร้อมกันทั้ง 2 มือ หรือมือเดียวก็ได้ โดยวงแบ่งออกเป็น วงบน ปลายนิ้ว อยู่ระดับหางคิ้ว วงกลาง ปลายนิ้วอยู่ระดับไหล่ และวงล่าง ปลายนิ้วอยู่ระดับขยพก และการจับ คือ การใช้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้มาจรดข้อแรกของปลายนิ้วชี้ ให้ตั้งนิ้ว ส่วนนิ้วกลาง นาง ก้อยให้กรีดห่างกัน หักข้อมือเข้าหาลำแขนให้มากที่สุด โดยลักษณะการจับมี 5 ลักษณะ ได้แก่ จับหงาย คือ การหงายข้อมือขึ้นแล้ว หักข้อมือเข้าหาลำแขนแล้วทำท่าจับให้ปลายนิ้วที่จับชี้ขึ้นข้างบน จับคว่ำ คือ การคว่ำลำแขนแล้วทำท่าจับให้ปลายนิ้วที่จับชี้ลงล่าง จับหลัง คือ การส่งลำแขนไปข้างหลังแขนตึงพลิกข้อมือให้หงายปลายนิ้วชี้ขึ้นข้างบน จับปรกหน้า คือ การจับเข้าหาลำตัว โดยลำแขนหงายขึ้น ยกส่วนแขนและมือที่จับสูงระดับ หน้าผากหันมือที่จับเข้าหาใบหน้าและหักข้อมือ จับปรกข้าง คือ การจับคล้ายกับจับปรกหน้าแต่ลำแขนจะ อยู่ด้านข้างจับเข้าหาแก้มศีรษะ และมือแบบ คือ นิ้วทั้ง 4 เรียงชิดติดกัน และตั้งนิ้วหัวแม่มือกางหลบไปทาง ฝ่ามือ หักข้อมือไปทางหลังมือ แต่มีบางท่าหักข้อมือไปทางฝ่ามือ คือ ท่าป้องกัน ซึ่งเป็นตัวละครที่มี ลักษณะการใช้มือในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย

3.4 การเคลื่อนไหวส่วนขา และเท้าของนางแก้วหน้าม้า เป็นอีกส่วนที่สำคัญในการ เคลื่อนไหวร่างกายไปมาด้วยท่าทางที่หลากหลาย เช่น การย่ำเท้า คือ การยกเท้ากระแทกลงไปถี่ ๆ นาง แก้วหน้าม้าจะแสดงออกถึงอาการโกรธในรูปแบบต่าง ๆ การก้าวเท้า คือ การวางฝ่าเท้าลงบนพื้น ด้านหน้า โดยวางส้นเท้าลงก่อน ไปข้างหน้าไม่ต้องก้มเข่า ปลายเท้าเฉียงไปทางนิ้วก้อยเท้าที่กางลง เล็กน้อย ให้ส้นเท้าที่วางลงนั้นอยู่ตรงกับหัวแม่เท้าของเท้าหลัง การเหลื่อมเท้า คือ การวางเท้าทั้งสองราบ กับพื้น โดยให้ส้นเท้าข้างใดข้างหนึ่ง วางประมาณกึ่งเท้าของอีกข้างหนึ่งและเปิดปลายนิ้วเท้าขึ้น การถัด เท้า คือ เป็นกิริยาของการใช้เท้าที่จะถัดอยู่กับที่หรือถัดเท้าเคลื่อนไหว การถัดเท้าจะใช้เท้าขวาถัดเสมอ การก้าวเท้าแล้วเหินหน้าหนีไปเท้าหลัง ใช้จมูกเท้าหน้าถัดกับพื้นยกขึ้นแล้ววางลงที่เดิม และการกระทบ เท้า คือ การกระแทกเท้าลงอย่างรุนแรง โดยใช้เท้าข้างใดข้างหนึ่งกระแทกลงที่พื้น

ดังนั้นการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเมื่อนำมาประกอบสร้างเข้าด้วยกันจะเกิดเป็น กระบวนท่ารำที่แสดงถึงอกกับกิริยาต่าง ๆ ของตัวละคร ที่มีความสอดคล้องกับการแสดงออกทางอารมณ์ เพราะอารมณ์จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้การแสดงเกิดความสุขสนานจากอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ของตัวละคร โดยการแสดงอารมณ์นอกจากจะดูกิริยาท่าทางประกอบแล้วยังสามารถสื่ออารมณ์ได้ชัดเจน ขึ้นด้วยการแสดงสีหน้า และแววตาอย่างนางแก้วหน้าม้าตัวละครที่มีความหลากหลายทางอารมณ์ ซึ่ง อารมณ์ที่ใช้ในการแสดงตามรสในวรรณคดีสันสกฤตที่อาจกล่าวได้ว่า รส เป็นส่วนสำคัญในการแสดงละครที่ ถือกกันว่า “เนื้อหาของบทละครจะไม่มี ความหมายหากบทละครเรื่องนั้นไม่ทำให้เกิดรสขึ้นในใจของคนดู” (กุสุมา รักขมณี, 2534: 43) และลำดับขั้นตอนในการเกิดรสนั้นมาจากอารมณ์ต่าง ๆ ที่แสดงไว้ เรียกว่า “ภาวะ” มี 9 อย่าง คือ ความรัก (รติ) ความขบขัน (หาสะ) ความทุกข์โศก (โสกะ) ความโกรธ (โกรธะ) ความมุ่มมั่น (อุตสาหะ) ความน่ากลัว (ภยะ) ความน่ารังเกียจ (ชุกุปสา) ความน่าพิศวง (วิสมยะ) และความ สงบ (ศมะ) และเมื่อเกิดภาวะกับตัวละครแล้วก็จะเกิดสาเหตุของภาวะ (วิภาวะ) ต่อจากนั้นตัวละครก็จะ แสดงผลของภาวะ (อนุภาวะ) นอกจากนี้ยังมีการแสดงออกอีกอย่างหนึ่งเป็นภาวะที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ (สาตตวิภาวะ) มีหน้าที่ช่วยอนุภาวะให้เข้าใจตัวละครได้ง่ายขึ้น เมื่อรับรู้ภาวะแล้วก็จะเกิดอารมณ์ ตอบสนองต่อภาวะนั้น เรียกว่า “รส” ซึ่งมี 9 รส เท่ากับจำนวนภาวะ และมีความสัมพันธ์ในแต่ละภาวะ คือ ความซาบซึ้งในความรัก (ศฤงคารรส) เป็นอารมณ์ตอบสนองภาวะรัก ความสุขสนาน (หาสยรส) เป็น อารมณ์ตอบสนองภาวะขบขัน ความสงสาร (กรูณารส) เป็นอารมณ์ตอบสนองภาวะทุกข์โศก ความแค้น เคือง (เรธาทรส) เป็นอารมณ์ตอบสนองภาวะโกรธ ความชื่นชมในความกล้าหาญ (วีรรส) เป็นอารมณ์ ตอบสนองภาวะความมุ่มมั่นในการต่อสู้ ความเกรงกลัว (ภยานกรส) เป็นอารมณ์ตอบสนองภาวะน่ากลัว

ความซึ้ง (พีภัตสร) เป็นอารมณ์ตอบสนองภะวณำรังเกียจ ความอัศจรรย์ใจ (อัฏฐตร) เป็นอารมณ์ตอบสนองภะวณำพิศวง และความสงบแห่งจิตใจ (ศานตร) เป็นอารมณ์ตอบสนองภะวณำสงบ (ภัสร์ธีรา ฉลองเดช, 2548: 9) ซึ่งรสทั้ง 9 เป็นรสที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ทั้งสิ้น แต่มีความหมายการสื่ออารมณ์ และท่าทางที่ต่างกันไป (ภัสร์ธีรา ฉลองเดช, 2548: 26) ทั้งนี้เพื่อให้การทำทางในการแสดงบทบาททางแก้วน้ามีความสอดคล้องสัมพันธ์กับอารมณ์ตามรสในวรรณคดีสันสกฤต ผู้วิจัยได้นำมายกตัวอย่างโดยมีรายละเอียดตามดังนี้

ภาพที่ 1 ศฤงคารรส (รสแห่งความซาบซึ้งในความรัก)
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 1 แสดงการทำทางประกอบอารมณ์ที่ตอบสนองภะวณำรัก คือ ศฤงคารรส (รสแห่งความซาบซึ้งในความรัก) วิธีการปฏิบัติการทำทางโดยมือซ้ายทำมือแบแล้ววางที่แก้มด้านซ้าย มือขวาทำท่าเข้าที่เอวหรือจับหงายระดับชายพกก็ได้ ซึ่งการปฏิบัติลักษณะนี้ในภาษาทำทางนาฏศิลป์เรียกว่า “ทำอาย” วิธีการสื่ออารมณ์โดยให้ดวงตาเป็นประกายใบหน้ายิ้มแย้มระรื่นมีอาการเขินอายหน้าแดงหลบสายตาเมื่อเข้าหากัน และสบตาด้วยสายตาที่หวานซึ่งแสดงถึงความรัก

ภาพที่ 2 হাসยรส (รสแห่งความสนุกสนาน)
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 2 แสดงกิริยาท่าทางประกอบอารมณ์ที่ตอบสนองภาวะขบขัน คือ হাসยรส (รสแห่งความสนุกสนาน) วิธีการปฏิบัติกิริยาท่าทางโดยมือซ้ายทำท่าจิบระดับปาก มือขวาทำท่าเข้าที่เอว หรือจิบหงายระดับชายพก ซึ่งการปฏิบัติลักษณะนี้ในภาษาท่าทางนาฏศิลป์เรียกว่า “ท่ายิ้ม” วิธีการสื่ออารมณ์โดยการแสดงสีหน้าที่ยิ้มแย้มแววตาเป็นประกาย บ่งบอกถึงอารมณ์ที่กำลังมีความสุขเบิกบานใจ

ภาพที่ 3 กรุณารส (รสแห่งความสงสาร)
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 3 แสดงกิริยาท่าทางประกอบอารมณ์ที่ตอบสนองภาวะทุกข์โศก คือ กรุณารส (รสแห่งความสงสาร) วิธีการปฏิบัติกิริยาท่าทางโดยมือซ้ายทำมือแบเข้าที่หน้าแล้วทำท่าเช็ดน้ำตา มือขวาจะจิบอยู่ในระดับชายพก ซึ่งการปฏิบัติลักษณะนี้ในภาษาท่าทางนาฏศิลป์เรียกว่า “ท่าร้องไห้” วิธีการสื่อ

อารมณ์โดยการแสดงสีหน้าที่ดูเศร้าทอດสายตามองไปไกล และนึกถึงเรื่องที่ทำให้ทุกขใจ หรือก้มหน้าลง
ต่ำแสดงกิริยาทุกข์เศร้า

ภาพที่ 4 เราทรรส (รสนแห่งความแค้นเคือง)
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 4 แสดงกิริยาท่าทางประกอบอารมณ์ที่ตอบสนองภาวะโกรธ คือ เราทรรส (รสนแห่งความแค้นเคือง) วิธีการปฏิบัติกิริยาท่าทางโดยมือทั้งสองข้างทำที่เอว หรือทำเป็นในลักษณะของทำ
ยืน แล้วเน้นไปที่การใช้สายตาแทนด้วยอารมณ์โกรธ ซึ่งการปฏิบัติลักษณะนี้ในภาษาท่าทางนาฏศิลป์
เรียกว่า “ท่าโกรธ” วิธีการสื่ออารมณ์โดยการแสดงดวงตาจ้องเขม็งย่นคิ้วเข้าหากันแต่ถ้ามีตัวละครที่ทำให้
มีอารมณ์โกรธยืนอยู่ให้เดินกระแทกเข้าไปใกล้ตัวละครนั้น

ภาพที่ 5 วีรรส (รสนแห่งความกล้าหาญ)
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 5 แสดงกิริยาท่าทางประกอบอารมณ์ที่ตอบสนองภาวะมุ่งมั่นในการต่อสู้ คือ วีรรส (รสแห่งความกล้าหาญ) วิธีการปฏิบัติกิริยาท่าทางโดยมือซ้ายกำมือในระดับชายพก มือขวาวางมือไว้ด้านหลังแสดงถึงความแข็งแรง ซึ่งการปฏิบัติลักษณะนี้ในภาษาท่าทางนาฏศิลป์เรียกว่า “ท่ากล้าหาญ” วิธีการสื่ออารมณ์โดยการแสดงสายตาที่มุ่งมั่นแน่วแน่และมองไปข้างหน้า

ภาพที่ 6 ฝายนกรส (รสแห่งความเกรงกลัว)
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 6 แสดงกิริยาท่าทางประกอบอารมณ์ที่ตอบสนองภาวะน่ากลัว คือ ฝายนกรส (รสแห่งความเกรงกลัว) วิธีการปฏิบัติกิริยาท่าทางโดยมือทั้งสองประกบมือกันระดับอกส่ายมือเล็กน้อย ซึ่งการปฏิบัติลักษณะนี้ในภาษาท่าทางนาฏศิลป์เรียกว่า “ท่ากลัว” วิธีการสื่ออารมณ์โดยการแสดงสีหน้าที่ตื่นตัว ระหว่าตระแวงดวงตาเบิกโพลง หรืออาจจะย่นคิ้ว เข้าหากัน

ภาพที่ 7 พื้กัตสรส (รสแห่งความซ้ง)

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 7 แสดงกิริยาท่าทางประกอบอารมณ์ที่ตอบสนองภาวะน่ารังเกียจ คือ พื้กัตสรส (รสแห่งความซ้ง) วิธีการปฏิบัติกิริยาท่าทางโดยมือซ้ายตั้งวงอยู่ด้านหน้า และเมืนหน้าหนี มือขวาวางมือไว้ด้านหลัง การปฏิบัติท่าทางลักษณะนี้ในภาษาท่าทางนาฏศิลป์เรียกว่า “ท่าไป” วิธีการสื่ออารมณ์โดยการแสดงสีหน้าที่ทำเป็นเมืนเฉยไม่ยอมกมอ่สิ่งที่อยู่ตรงหน้า หรือทำท่ารังเกียจ มอ่เหยีดตัวละครอีกฝ่าย

ภาพที่ 8 อัฏฏตรส (รสแห่งความอัศจรรยัใจ)

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 8 แสดงกิริยาท่าทางประกอบอารมณ์ที่ตอบสนองภาวะน่าพิศวง คือ อัฏฏตรส (รสแห่งความอัศจรรยัใจ) วิธีการปฏิบัติกิริยาท่าทางโดยมือทั้งสองข้างทำท่าที่เฒ หรือทำเป็นในลักษณะของท่ายืน แล้วเน้นไปที่การใช้สีหน้า แววมอ่ด้วยความสงสัย วิธีการสื่ออารมณ์โดยการแสดงดวงตาจ้องเขม้งย่นคิ้วเข้าหากัน และมอ่ด้วยความสงสัย

ภาพที่ 9 ซานตรส (รสนแห่งความสงบ)
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 9 แสดงการทำทางประกอบอารมณ์ที่ตอบสนองภาวะสงบ คือ ซานตรส (รสนแห่งความสงบ) วิธีการปฏิบัติการทำทางโดยมือทั้งสองข้างทำที่เอว หรือทำเป็นในลักษณะของทำยืน แล้วเน้นไปที่การใช้สายตาแทนด้วยความนิ่งเฉย วิธีการสื่ออารมณ์โดยการแสดงสีหน้าที่ดูสงบนิ่ง ทอดสายตาออกไปไกล หรือก้มหน้าลงแสดงกิริยานิ่งเฉย

จากภาพที่ 1 ถึง ภาพที่ 9 ตามข้างต้นเป็นกิริยาทำทางที่ใช้ประกอบการแสดงอารมณ์ผ่านสีหน้า แววตา และจริตกิริยาของนางแก้วหน้าม้าตามอารมณ์ของรสนในวรรณคดีสันสกฤตทั้ง 9 รสน ซึ่งแต่ละรสนมีความต่างกันอย่างชัดเจนทั้งความหมาย การสื่ออารมณ์ และกิริยาทำทาง ตลอดจนการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายให้สอดคล้องกัน

4. กระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้า

กระบวนการแสดงบทบาทนางแก้วหน้าม้าสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ กระบวนการแสดงในบทร้อง และกระบวนการแสดงในบทเจรจา

4.1 กระบวนการแสดงในบทร้อง คือ ผู้แสดงมุ่งแสดงลีลาทำร่ายอย่างกระฉับกระเฉง ว่องไวทั้งมือและเท้า พร้อมกับเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะของเพลงที่ค่อนข้างชัดเจน โดยเพลงที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นเพลงอัตราจังหวะชั้นเดียวหรือสองชั้นที่มีจังหวะกระชับรวดเร็วสะดวกต่อการดำเนินเรื่อง

4.2 กระบวนการแสดงในบทเจรจา คือ การเจรจาที่มีในบท และเป็นคำพูดของผู้แสดงที่สอดแทรกขึ้นมาเพื่อเป็นการสร้างอารมณ์รสในการแสดง และเน้นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกด้วยสีหน้า แววตา และระดับเสียงในการพูดของผู้แสดงที่มีระดับสูง กลาง เบา ประกอบกิริยาทำทางของผู้แสดงให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

กระบวนการแสดงในบทร้อง และกระบวนการแสดงในบทเจรจาคำใดที่สามารถตีบทได้จะแสดงเป็นทำรำ ในขณะเดียวกันต้องสอดคล้องรับกับจังหวะของเพลง ที่มุ่งเน้นความรวดเร็ว ความสนุกสนานเป็นหลัก กิริยาทำทางตลอดจนสีหน้า แววตา และน้ำเสียง รวมทั้งมีการสอดแทรกมุขตลก ขบขันด้วยถ้อยคำวาทะที่ใช้ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ทั่วไป นอกจากนี้สิ่งสำคัญของกระบวนการแสดงที่

ต้องคำนึงควบคู่ไปด้วย คือ ปฏิภาณไหวพริบของผู้แสดงในการถ่ายทอดกระบวนการแสดงต่าง ๆ รวมถึง ปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญาเฉพาะหน้าบนเวที

ดังนั้นกระบวนการแสดงบทบาททางแก้หน้าม้าเป็นการแสดงกระบวนการทำรำที่ใช้ในการตีบทตามบทหรือบทเจรจา โดยใช้ภาษาท่าทางศิลปะเป็นกระบวนการทำรำตามรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย ทำรำที่เลียนแบบท่าทางธรรมชาติของมนุษย์ รวมถึงทำรำที่เรียกกันว่ารำกำแบเป็นทำรำที่ทำมือง่าย ๆ โดยมุ่งแสดงท่าอย่างกระชับ รวดเร็ว และหนักแน่นพร้อมกับการเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะของเพลง ประกอบการแสดงอารมณ์ความรู้สึกทางสีหน้า แววตา ตลอดจนน้ำเสียงตามธรรมชาติ หรือเกินจริงอย่างมีอิสระ รวมทั้งมีการสอดแทรกความตลกขบขันระหว่างแสดงเป็นระยะ ๆ เพื่อสร้างอารมณ์ในการแสดง โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของผู้แสดงที่สั่งสมมา จนเกิดบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวรวมถึงขั้นเชิงในการแสดงของผู้แสดงจนเกิดความแตกต่างกันในกระบวนการแสดงที่เรียกว่า “กลวิธี” หรือ “ทางเล่น” ที่ผู้แสดงได้ถ่ายทอดออกมาผ่านทักษะกระบวนการแสดง

5. กลวิธีในการแสดงบทบาททางแก้หน้าม้า

การแสดงบทบาททางแก้หน้าม้าที่ผู้แสดงถ่ายทอดออกมาผ่านกระบวนการทำรำ อารมณ์ ตลอดจนการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้สอดคล้องไปกับกระบวนการร้อง และการเจรจาแล้ว ผู้แสดงจะต้องมีกลวิธีที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งกลวิธีที่ใช้ในการแสดงอาจมีความเหมือน และต่างกันไปบ้างตามประสบการณ์ และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่เกิดจากการผสมผสานจนเป็นลักษณะเฉพาะตัว ที่สามารถดึงดูดความรู้สึกของผู้ชมให้คล้อยตามไปกับบทบาทของนางแก้หน้าม้าได้ตลอดจนระยะเวลาที่ทำการแสดง โดยมีปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน ดังนี้

5.1 การศึกษาบทละคร ผู้แสดงจะมีความสามารถตีบทได้อย่างสมจริงนั้น ผู้แสดงจะต้องศึกษาบทละครอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละคร กิริยา ท่าทาง และอารมณ์ของตัวละครอย่างครบถ้วน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจภูมิหลังตัวละคร จนนำไปสู่การตีความบทบาทของตัวละครอย่างนางแก้หน้าม้า ให้ถ่ายทอดบุคลิกลักษณะของตัวละครได้อย่างสมจริง และเมื่อนำเพลงเข้าไปใส่ประกอบบทร้อง และบทเจรจาให้มีความสอดคล้องกับบุคลิกลักษณะแล้ว จะทำให้การถ่ายทอดกระบวนการทำรำ และอารมณ์ความรู้สึกของนางแก้หน้าม้าที่แสดงได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่าการตีความบทบาทของนางแก้หน้าม้าเป็นการแปลความหมายที่ขึ้นอยู่กับการคิด ทักษะ และมุมมอง รวมถึงความสามารถของผู้แสดงว่ามีความเข้าใจในบทบาทนางแก้หน้าม้ามากเพียงไร ซึ่งอาจต่างกันไปตามกลวิธีในรูปแบบของผู้แสดงเอง

5.2 การสวมวิญญาณตัวละคร เป็นความสามารถที่เกิดจากการแสดงอย่างสมจริง ซึ่งจะต้องมีความอดทนในการฝึกฝน เรียนรู้ ฝึกการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย รวมถึงการแสดงสีหน้า แววตา ให้สอดคล้องกับอารมณ์ของตัวละคร เพื่อถ่ายทอดออกมาให้ได้ชัดเจน และผู้ชมเข้าใจในสิ่งที่ผู้แสดงสื่อออกมาที่สุด

5.3 การสร้างกลวิธีทางการแสดง เป็นการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้สื่อสารระหว่างผู้แสดงกับผู้แสดง และผู้แสดงกับผู้ชม คือ การนำสิ่งที่สำคัญใช้ในการแสดงมาประกอบกันจนเกิดเป็นการแสดงที่สมบูรณ์ที่สุด โดยสิ่งสำคัญเหล่านั้นล้วนเกิดจากการเรียนรู้ ฝึกฝน จนเกิดความชำนาญ และสามารถนำมาสร้างเพื่อใช้ในการแสดงได้ ซึ่งได้แก่ การสร้างความเชื่อ การสร้างความตลกขบขัน การแสดงท่ารำ การแสดงออกทางอารมณ์ การใช้เสียง การเคลื่อนไหว ดังนี้

1) การสร้างความเชื่อ การแสดงออกซึ่งกิริยาท่าทางของตัวละคร คือ การสวมบทบาทของตัวละครในเรื่องนั้น ผู้แสดงจะต้องสร้างความเชื่อให้คนดูเกิดความเชื่อให้ได้ถึงเรื่องราว หรือ

อุปกรณ์ประกอบฉากนั้นเป็นเรื่องจริง การที่ผู้แสดงจะมีความสามารถตีบทได้อย่างสมจริงนั้นผู้แสดงจะต้องศึกษาบทละครอย่างละเอียด และทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวที่จะเกิดขึ้นทุกแง่มุม เพื่อสร้างความเชื่อให้กับผู้ชมได้อย่างสมจริง

2) การสร้างความตลกขบขัน นอกจากบุคลิกลักษณะ กิริยาท่าทางที่สามารถช่วยสร้างความสนุกสนานในการแสดงแล้ว ผู้แสดงยังควรสร้างมุขตลกขบขัน เช่น การนำเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ขวาทการเมือง รายการโทรทัศน์ แม้แต่การล้อเลียนตนเองนำมาสอดแทรกในระหว่างการแสดงได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นอีกสิ่งที่สำคัญ และเป็นหัวใจหลักของการแสดงละครชาวบ้านที่เน้นความสนุกสนานในการแสดง

3) การแสดงท่ารำ กระบวนการรำของนางแก้วหน้าม้าจะเน้นจังหวะที่รุนแรง กระฉับกระเฉง ว่องไว สะบัดสะบั้ง และคล่องแคล่วในการตีบทตามบทเจรจาหรือบทร้องให้พอดีกับจังหวะเพลง หรือในบางช่วงของการแสดงจะมีลีลาที่อ่อนช้อยตามการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่ต้องสัมพันธ์กันทั้งหมดทุกส่วน ประกอบไปด้วย ส่วนศีรษะ ใบหน้า และคอเป็นจุดที่แสดงอารมณ์ภายในผ่านสีหน้า แววของตัวละครออกมาได้ดีที่สุด และมีรูปแบบการใช้หลายรูปแบบแต่มีลีลาท่าทางที่ต่างกันออกไปโดยจะใช้หลักในการเคลื่อนไหวช้าหรือเร็วขึ้นขึ้นอยู่กับทำนองเพลงด้วย ส่วนไหล่ และลำตัวเป็นส่วนที่วัดความสามารถด้านการใช้ไหล่ส่วนท่อนบนของร่างกายอย่างรวดเร็ว และจะต้องแข็งไหล่ไปตามจังหวะ ที่ส่วนมากเน้นการยกไหล่ค่อนข้างต่อเนื่อง และรุนแรงเป็นบางท่า ซึ่งพบเห็นได้จากกิริยาท่าทางที่นางแก้วหน้าม้าทำท่าดีใจเยาะเย้ย หรือล้อเลียนกับตัวละครอีกฝ่าย ในส่วนของแขน และมีมีลักษณะการใช้มือในรูปแบบต่าง ๆ มากมายทั้งการใช้มือเดียวหรือใช้สองมือ ในการใช้มือเดียวทำท่ามืออีกข้างหนึ่งหากจะปฏิบัติอาจเป็นการวางพักมือบนหน้าขาหรือเท้าเข้าที่เอว โดยส่วนใหญ่จะใช้ในลักษณะท่าทางธรรมชาติ เช่น การชี้ การตบมือ การท้าวเอว ถึงแม้ว่าจะอยู่ในท่าทางที่ธรรมชาติแต่ก็คงงดงามกว่าธรรมชาติ ส่วนขา และเท้าเป็นส่วนที่ใช้ในการเคลื่อนไหวร่างกายไปมาด้วยท่าทางที่หลากหลาย โดยใช้ตามรูปแบบการรำของตัวนางทั่วไป รวมถึงท่าทางที่แสดงออกกับกิริยาของม้า เช่น ท่ากระต๊อบเท้า ท่ากระโดด ที่ต้องอาศัยกำลังขา และเข้าในการรำเป็นอย่างมากเพราะเป็นจุดรับน้ำหนักในการแสดงกิริยาท่าทาง ผู้แสดงจึงต้องรู้จักการลงน้ำหนักในแต่ละท่า อาทิ ท่ากระโดด ผู้แสดงจะต้องย่อเข่า และสปริงตัวกระโดดขึ้น จากนั้นให้ลงน้ำหนักด้วยปลายเท้า และย่อเข่าลง ซึ่งในการปฏิบัติเช่นนี้จะช่วยให้น้ำหนักตัวลดลง เป็นต้น

4) การแสดงออกทางอารมณ์ เป็นการแสดงที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ได้แก่ ความคิด และจินตนาการ ผู้แสดงนางแก้วหน้าม้าต้องใช้ความคิด และภาพจินตนาการของตนเองให้คล้อยตามไปกับเรื่องราวที่กำลังแสดง โดยเชื่อว่าถ้าตนเองเป็นตัวนางแก้วหน้าม้าจริง ๆ ที่ต้องอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ จะเป็นอย่างไร และผู้แสดงก็จะถ่ายทอดอารมณ์ผ่านทาง สีหน้าด้วยแววตาอย่างเปิดเผย และมีลักษณะเกินจริงกว่าธรรมชาติ

5) การใช้เสียง ในการแสดงละครรำการใช้เสียงในบทบาทการร้อง การเจรจาถือเป็นอีกสิ่งที่สำคัญช่วยให้การดำเนินเรื่องมีความกระชับรวดเร็ว โดยผู้แสดงจะต้องร้องเอง และเจรจาเองด้วยน้ำเสียงตามธรรมชาติหรือเกินจริง ในระดับสูง กลาง เบา ให้เป็นไปตามอารมณ์ของตัวละครที่เกิดขึ้น การใช้น้ำเสียงที่หลากหลาย และน่าสนใจเป็นผลมาจากการตีความบทบาทละครอย่างละเอียด และถ่ายทอดอารมณ์ต่าง ๆ ออกมาได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ในคำพูดเดียวกัน อาจพูดด้วยน้ำเสียงที่ต่างกันเป็นเพราะความต้องการ วัตถุประสงค์ และความหมายได้คำพูดที่แตกต่างกัน ก็จะทำให้ให้น้ำเสียงที่แสดงออกแตกต่างกันไป

6) การเคลื่อนไหว หมายถึง “ทิศทาง” ในการเคลื่อนไหวของร่างกายให้เกิดความแตกต่างบนเวที ทำให้ผู้ชมมองเห็นได้ชัด อีกทั้งยังทำให้เกิดภาพที่สวยงามบนเวที ซึ่ง ทิศทางในการเคลื่อนไหวนี้ประกอบไปด้วย ระดับ ทิศทาง และการใช้พื้นที่ ดังนี้

- ระดับ การใช้ระดับบนเวทีที่แตกต่างกันนอกจากจะช่วยให้การแสดงดูน่าสนใจ ยังช่วยสื่อสารความหมายให้กับผู้ชมอีกด้วย เช่น ตัวละครที่อยู่ในระดับที่สูงกว่า ก็จะมีสถานบรรทัดดีกว่าตัวละครที่อยู่ต่ำกว่า เป็นต้น

- ทิศทาง การใช้ทิศทางสามารถบอกความหมาย หรือสร้างความรู้สึกไปยังผู้ชมได้ เช่น หากผู้แสดงหันทิศทางของร่างกายมายังผู้ชมอาจทำให้คำพูดของนักแสดงในตอนนั้นดูน่าเชื่อถือกว่าการปิดตัวไปทางใดทางหนึ่ง หรือการที่ผู้แสดงปิดตัวหันไปทางใดทางหนึ่งนั้นอาจมีผู้แสดงอีกฝ่ายกำลังโต้ตอบกันอยู่ แต่ควรจะหันให้ร่างกายเฉียงเปิดออกไปทางผู้ชม และสามารถหันมาโต้ตอบกับผู้แสดงอีกฝ่ายได้อย่างมั่นใจ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงความเป็นจริง และความเป็นไปได้ของการใช้ทิศทางนั้น ๆ ในการแสดงร่วมด้วย

- การใช้พื้นที่ ผู้แสดงต้องดูภาพรวมของการใช้พื้นที่บนเวทีให้เหมาะสมไม่ควรจะนั่งหรือยืนอยู่ที่ใดที่หนึ่งเป็นเวลานานจนเกินไป และหลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่บนเวทีซ้ำ ๆ บนเวทีอยู่เกือบตลอดทั้งเรื่อง

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการแสดงบทบาททางแกว่นหน้าม้าที่ผู้แสดงถ่ายทอดออกมาได้อย่างสมบูรณ์นั้นต้องผ่านการฝึกหัดจนเกิดความทักษะ ความชำนาญ ทั้งการเคลื่อนไหวร่างกาย การแสดงอารมณ์ผ่านสีหน้าแววตา รวมถึงน้ำเสียง เพื่อให้เข้าถึงบทบาท ความรู้สึกของตัวละคร และจะต้องสอดคล้องกับบุคลิกของตัวละคร ที่อาจเป็นการสร้างสีสัน และความสนุกสนานอย่างมีอรรถรส ดังนั้นการฝึกทักษะ และประสบการณ์ในการแสดงผ่านการตีความกระบวนการท่ารำ อารมณ์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้แสดงบทบาททางแกว่นหน้าม้า

อภิปรายผล

จากการศึกษากระบวนการแสดงบทบาททางแกว่นหน้าม้าในการแสดงละครรำคณะชราชาติศรีผู้วิจัยต้องการนำเสนอให้เห็นถึงศิลปะการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดอ่างทองที่มีการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งกระบวนการแสดงบทบาททางแกว่นหน้าม้าในการแสดงละครรำถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ และรักษาไว้อย่างยิ่ง โดยผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการวิจัยมาอภิปรายผลดังนี้

นางแกว่นหน้าม้าในวรรณกรรมประเภทนิทานที่เป็นที่รู้จักและแพร่หลายทั่วไปโดยเฉพาะในภาคกลางมีปรากฏทั้งในรูปแบบกลอนบทละคร กลอนนิทาน และกลอนสวด ในลักษณะเป็นต้นฉบับตัวเขียน และตัวพิมพ์ นอกจากนี้ยังมีบทละครที่ดัดแปลงไปจากต้นฉบับเพื่อใช้ในการแสดงละครนอก ละครชาตรี หรือชื่อที่เรียกกันว่าละครรำ ดังที่ (เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ, 2561: 378) ได้กล่าวว่า ผู้แสดงจะต้องศึกษาวรรณกรรม และอ่านบทละครเพื่อให้เข้าใจในบทบาทของตัวละคร จึงจะสามารถวิเคราะห์บุคลิกต่าง ๆ ของตัวละครได้ ซึ่งเป็นหนึ่งในกระบวนการแปลความหมายของตัวละครที่อยู่กับมุมมองและความสามารถของผู้แสดงว่าจะมีความเข้าใจในบทบาททางแกว่นหน้าม้ามากเพียงไร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของผู้แสดงที่จะต้องมีความเข้าใจในเบื้องต้นเพื่อที่จะสามารถต่อยอดไปถึงการสร้างสรรคดีละครบทรำ ประกอบกับอารมณ์ให้สอดคล้องกับบทบาทของตัวละครอย่างนางแกว่นหน้าม้าได้

จึงทำให้กระบวนการแสดงบทบาททางแก้หน้าม้าในการแสดงละครระชาคณะชาชาติ มีการนำท่าทางมาจากบุคลิก ลักษณะนิสัย และพฤติกรรมของนางแก้หน้าม้าในวรรณคดีมาดัดแปลงให้เข้ากับการรำตีบทตามบทร้องหรือบทเจรจาโดยใช้ภาษาท่าทางนาฏศิลป์เป็นกระบวนการนำท่าทางมาแสดงนาฏศิลป์ไทย ท่ารำที่เลียนแบบท่าทางธรรมชาติของมนุษย์ และท่ารำที่เรียกกันว่ารำกำแบ หรือในบางครั้งจะสอดแทรกท่าทางความเป็นธรรมชาติของตัวเองเข้าไป โดยไม่เน้นกระบวนการรำที่ละเอียด ประณีตไม่ใส่จริตลีลาที่ซับซ้อน เช่นเดียวกับ (เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ, 2561: 422) ได้กล่าวว่า ละครของชาวบ้านประเพณีการแสดงเน้นความสนุกสนานเป็นหลัก ทำให้กิริยาท่าทางดูเป็นแบบชาวบ้านทั่วไป ความประณีตในลีลาท่ารำจึงไม่เน้น บางครั้งผู้แสดงแทรกคำพูดไปด้วยเพื่อสร้างอารมณ์ในการแสดง และนอกจากนี้การแสดงออกทางอารมณ์ด้วยสีหน้า แววตา และจิตตาก็เป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้การแสดงมีอารมณ์มากยิ่งขึ้น ดังที่ (กุสุมา รักขมณี, 2534: 43) ได้กล่าวไว้ว่า “เนื้อหาของบทละครจะมีความหมายหากบทละครเรื่องนั้นไม่ทำให้เกิดรสขึ้นในใจของคนดู” จึงทำให้ รส ที่ปรากฏในการแสดงต่างมีความหมาย อารมณ์ และมีกิริยาท่าทางที่ต่างกันไป

อย่างไรก็ตามการศึกษาระบบการแสดงบทบาททางแก้หน้าม้า คณะชาชาติ โดยเฉพาะในเรื่องกระบวนการใช้อารมณ์ของตัวละครเป็นสิ่งที่สำคัญทุกประการ เพราะถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปความเป็นเอกลักษณ์ และการบ่งบอกถึงความชัดเจนของนางแก้หน้าม้าก็จะหายไป ทั้งนี้ในเรื่องกระบวนการแสดงนับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงควบคู่ไปกับอายุของผู้แสดงด้วย เพราะต้องอาศัยการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการเคลื่อนไหวไปมาอย่างรวดเร็ว คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง เพื่อให้การแสดงเกิดความสมจริงมากที่สุด นอกจากนี้อีกสิ่งสำคัญของกระบวนการแสดง คือ การตีความที่ขึ้นอยู่กับความสามารถ และจินตนาการของผู้แสดงที่มีความเข้าใจในบทบาทได้มากน้อยเพียงใดซึ่งอาจต่างกันไปตามประสบการณ์ของผู้แสดง และขึ้นอยู่กับผู้แสดงจะมีลีลาท่าทาง และกลวิธี หรือท่าเล่นในการแสดงที่จะนำเสนอออกมาอย่างไรด้วย (ทองอาบ โตสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2565) กลวิธีกระบวนการแสดงบทบาททางแก้หน้าม้าที่เกิดขึ้น ล้วนเป็นเครื่องชี้วัดการยอมรับบทบาทของผู้แสดงจากผู้แสดง หรือจากผู้ชมเช่นเดียวกัน ซึ่งการเป็นที่ยอมรับในฐานะตัวละครเอกที่มีบทบาท และความสำคัญในการดำเนินเรื่องนั้น จะต้องเป็นผู้แสดงที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ มีการสั่งสมทักษะทางการแสดง และเพิ่มพูนประสบการณ์เพื่อเติมเต็มความรู้ด้านการแสดง โดยเฉพาะในการสร้างความประทับใจให้กับผู้ชม ดังนั้นในการออกแบบสร้างสรรค์กระบวนการนำท่าทางมาประกอบการใช้ท่าทางแสดงบทบาททางแก้หน้าม้าหากจะมีการอนุรักษ์ และสืบทอดต่อไปจะต้องอาศัยลูกหลาน และศิลปินละครรำในการสืบทอดความเป็นเอกลักษณ์นี้ไว้สืบทอดไป

ข้อเสนอแนะ

ละครรำจัดเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ได้รับการสืบทอดมาอย่างยาวนาน และเป็นการแสดงที่มีปรากฏอยู่หลายจังหวัดของภาคกลาง ซึ่งในการทวียุคครั้งต่อไปสามารถศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการแสดงบทบาททางแก้หน้าม้า หรือกระบวนการแสดงของตัวละครที่มีบทบาทสำคัญ ในการแสดงละครรำจากคณะละครอื่น ๆ ในจังหวัดของภาคกลาง ให้มีการอนุรักษ์ และสืบทอดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กุสุมา รักขมณี. (2534). *การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต*. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

- เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ. (2561). *ความเป็นตลาดในละครว่า*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลดา เรื่องรักซ์ลิต. (2548). ความหมายและบทบาทของหน้าม้าของนางแก้วหน้าม้า. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*. 30(2), 487.
- พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์. (2561). อิทธิพลนิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้าที่มีต่อนิยายจีนแปลงเรื่องเจิ้งฮองเฮา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 13(2), 97.
- ภัทร์ธีรา ฉลองเดช. (2548). *วิเคราะห์วรรณคดีที่ปรากฏในนิทานเวตาล ฉบับพระนิพนธ์กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ตามทฤษฎี รสในวรรณคดีสันสกฤต*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- рінฤทัย สัจจพันธุ์. (2534). *ตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 1893-2394)*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สวธา เสนามนตรี. (2560). *การรื้อฟื้นองค์ความรู้การแสดงละครชาตรี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอ่างทอง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อมรา กล้าเจริญ. (2535). *วิธีสอนนาฏศิลป์ไทย*. โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.
- อัศวีย์ เรืองรอง. (2539). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้า*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชำนาญ แก้วสว่าง. *ผู้ให้สัมภาษณ์*. 29 มกราคม 2565.
- ทองอาบ โตสวัสดิ์. *ผู้ให้สัมภาษณ์*. 20 มกราคม 2565.
- สวธา เสนามนตรี. *ผู้ให้สัมภาษณ์*. 15 มีนาคม 2565.

การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ
เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์
Creating Value-added Products of the Local Chom Phra Fishery
community to Raise Level the Economy of the Huai Thap
Than-Bung Burh community

เอมอร แสนภูวา

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Community Development Major Faculty of Humanities and Social Sciences
Sisaket Rajabhat University

*Corresponding email: amonsskru@hotmail.com

Received: 18 September 2023; Revised: 9 December 2023; Accepted: 12 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์ 2) เพื่อจัดทำต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 60 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง

ผลการศึกษา พบว่า 1) วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์ ประกอบด้วย 1.1) สภาพอดีตและปัจจุบันของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการรวมกลุ่ม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และ ด้านทุนวัฒนธรรม 1.2) วิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็ง ชุมชนมีองค์ความรู้ปลาสาม จุดอ่อน การผลิตสินค้าขาดความต่อเนื่อง โอกาส แหล่งผลิตตั้งอยู่ในการคมนาคมที่ดี และ อุปสรรค มีคู่แข่งชันมากและสินค้าสามารถลอกเลียนแบบได้ง่าย 2) ต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ มี 3 ต้นแบบ ได้แก่ ต้นแบบปลาสาม ต้นแบบปลาสามปัก และต้นแบบปลาแผ่นวง และ 3) แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ มี 13 แนวทาง ได้แก่ 1) ปรับปรุงภูมิทัศน์ตลาดริมน้ำให้สวยงาม 2) ขอรับการสนับสนุนถนนคอนกรีต 3) สร้างเครือข่ายการตลาด 4) พัฒนาเส้นทางลำน้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว 5) เชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการท่องเที่ยว 6) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่อง 7) พัฒนา

ผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าโอท็อป 8) สร้างโรงเรือนการผลิตที่ได้มาตรฐาน 9) ยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน 10) การพัฒนาการบริหารจัดการด้านการตลาด 11) พัฒนาผู้นำและคณะกรรมการในด้านการทำงานภายในกลุ่ม 12) สร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน และ 13) สร้างการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิกได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์สินค้าของชุมชนโดยผ่านสื่อดิจิทัล

คำสำคัญ: การสร้างมูลค่าเพิ่ม, ผลิตภัณฑ์ของชุมชน, ประมงพื้นบ้านจอมพระ, การยกระดับเศรษฐกิจชุมชน

ABSTRACT

This research. The objectives were 1) to analyze potential of Chom Phra fishery community in order to raise economic level of Huai Thap Than – Buengboon riverside community 2) to create a prototype of products and packaging of Chom Phra fishery community and 3) to study ways to add value of Chom Phra fishery community products to raise the economic level of Huai Thap Than – Buengboon riverside community. This research used qualitative research method. 60 Key Informants By using specific selection.

The results of the study revealed that 1) Potential of Chom Phra fishery community was analyzed into 3 issues 1.1) the past and present condition of Chom Phra fishery community was divided into 3 aspects, there were community grouping, natural resource and cultural capital. Potential analysis of Chom Phra fishery community found that their strength were they had knowledge of making Plasom, their weakness were lack of continuously to produce their products, their opportunities were production sites was not far from the city and well good transportation, and their obstacles included their products processing could be easily imitated and they had many competitors. 2) There were 3 prototype products and packaging of Chom Phra fishery community to raise community's economy 1) Som Tapien fish 2) Somfak fish and 3) Phaenwong Fish and 3) There were 13 guidelines for creating value to the products of Chom Phra fishery community including 1) improving landscape to be beautiful riverside market. 2) Requesting support for concrete roads. 3) Creating a marketing network. 4) Developing riverside route as a tourist attraction. 5) Connect tourism business network. 6) Coordinate with an agency to have continuously activities. 7) Develop products to be One Tambon

one product (OTOP) 8) Build standardized production facilities. 9) Upgrade products to be FDA standard. 10) Developing marketing management. 11) Upgrade every leaders and committees skills. 12) Developing cooperation with a same business groups and 13) Creating participation for community members to realize the importance of supporting and promoting their products through digital media.

Keywords: Added value creation, Community products, Chom Phra Local fishery, Community economy enhancing.

บทนำ

การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) เป็นการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น โดยมีการนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล การสร้างมูลค่าเพิ่มในปัจจุบันอาจมีแนวทางการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์เดิมหรือการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นการสร้างมูลค่าที่เน้นตัวผลิตภัณฑ์ทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์เดิม หรือคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่โดยอาศัยการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตัวอย่างเช่น การสร้างเครื่องหมายการค้า การปรับเปลี่ยนรูปลักษณะผลิตภัณฑ์ การสร้างสรรค์บรรจุภัณฑ์ การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นนวัตกรรม การสร้างผลิตภัณฑ์ทางเลือกสำหรับผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม หรือผลงานที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้จาก 5 จังหวัด ส้มโอขาวแตงกวาชัยนาท การพัฒนาสายผ้าทอท้องถิ่น เป็นต้น และ แนวทางการขยายตลาดหรือการหากลุ่มเป้าหมายใหม่ เป็นการสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์หรือการบริการโดยมุ่งเน้นไปที่ตลาดหรือกลุ่มบริโภคที่เป็นเป้าหมายเฉพาะ มีการคาดการณ์และบริหารความเสี่ยง ล่วงหน้าก่อนการขยายตลาดซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจากการวิจัยตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคพร้อมกับการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด ตัวอย่างผลิตภัณฑ์และการบริการ เช่น เกมประเภทต่าง ๆ การพัฒนาด้านการบริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น ดังนั้น การสร้างมูลค่าเพิ่มมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ (วรสุตา ขวัญสุวรรณ และสาทิณี วัฒนกิจ, 2565, น. 23) ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการและทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น การสร้างมูลค่าเพิ่มอาจทำได้ด้วยการเสนอผลประโยชน์ ที่ผู้บริโภคต้องการ และยังพบว่าการสร้างมูลค่าเพิ่ม สามารถสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากผู้บริโภคที่ดีที่สุด เพราะทำให้ผู้บริโภคเชื่อมั่นในคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือบริการ (วงศ์ธีรา สุวรรณิน, 2563, น. 20)

อำเภอบึงบูรพ์ อยู่ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษ 40 กิโลเมตร ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด อำนาจเขต ทิศเหนือ และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดสุรินทร์ เป็นอำเภอขนาดเล็กและมีประชากร

น้อยที่สุดในจังหวัดศรีสะเกษ ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอบึงบูรพ์ เมื่อปี พ.ศ. 2537 สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูง สลับกับที่ลุ่ม สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย ทิศตะวันตกมีลำห้วยทับทันไหลผ่านและเป็นแนวแบ่งเขตการปกครองระหว่างอำเภอบึงบูรพ์กับอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ประชากรทั้งสิ้น 5,869 คน โดยแบ่งเป็น ตำบลบึงบูรพ์ จำนวน 3,013 คน และ ตำบลเปือย จำนวน 2,856 คน (รายงานผลการดำเนินงานประจำปีเทศบาลตำบลบึงบูรพ์, 2566, น. 15) ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนอีสานพูดภาษาท้องถิ่น คือ ภาษาลาว ด้านการปกครองท้องที่ อำเภอบึงบูรพ์ประกอบด้วยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลบึงบูรพ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบึงบูรพ์ทั้งตำบล จำนวน 9 หมู่บ้าน และบางส่วนของตำบลเปือย องค์การบริหารส่วนตำบลเปือย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเปือย จำนวน 16 หมู่บ้าน ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรน้ำ โดยมีลำน้ำห้วยทับทัน เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติหรือเป็นทุนทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของอำเภอบึงบูรพ์ การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตรปลูกข้าว ไร่จ้าง ไร่ราชการ และการประมงพื้นบ้าน ซึ่งเกิดจากการที่อยู่ติดกับลำน้ำห้วยทับทัน ทำให้เกิดอาชีพการประมงแบบครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ มีวัดที่สำคัญและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของผู้คนทั่วไปเป็นอย่างดี คือ วัดศรีบึงบูรพ์ ตั้งอยู่ในตำบลบึงบูรพ์ ซึ่งเป็นวัดใหญ่มีพระพุทธรูปยืนปางสมาธิที่ 2 ประดิษฐาน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวได้กราบสักการะ ปราสาทภูมบูรณ์ เป็นแหล่งโบราณสถานในตำบลเปือย และการท่องเที่ยวทางแพ ที่ชุมชนได้ช่วยกันขับเคลื่อนเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำซึ่งเป็นจุดแข็งของพื้นที่ในด้านการท่องเที่ยวและกระตุ้นเศรษฐกิจ

ชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ ตั้งอยู่บ้านจอมพระ ตำบลบึงบูรพ์ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในเขตเทศบาลตำบลบึงบูรพ์ เป็นชุมชนที่ติดกับลำน้ำห้วยทับทันซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทุนและจุดแข็งที่สำคัญ ลำน้ำห้วยทับทันหรือที่คนในพื้นที่ส่วนใหญ่เรียกว่าลำน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์ เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติในพื้นที่ ชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ ประกอบด้วยครัวเรือน 60 หลัง ประชากรมีจำนวนทั้งสิ้น 279 คน สังคมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเยาวชนหนุ่มสาวได้อพยพเข้าสู่เมืองใหญ่เพื่อไปรับจ้างหรือขายแรงงาน อีกทั้งพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 40,000 บาทต่อปี ทางด้านเศรษฐกิจประกอบอาชีพการประมงพื้นบ้านหาปลาในลำน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์ และทำอาชีพการเกษตรปลูกข้าว หน่วยงานที่เข้าไปพัฒนาส่วนใหญ่ ได้แก่ หน่วยงานพัฒนาชุมชน และหน่วยงานการเกษตร และพบว่ากลุ่มอาชีพที่พบเป็นกลุ่มประมงพื้นบ้าน ซึ่งรวมตัวกันเป็นครั้งคราว การดำเนินกิจกรรมกลุ่มไม่มีความต่อเนื่องๆ ส่งผลให้กลุ่มไม่เกิดความเข้มแข็งเท่าที่ควร อีกทั้งยังพบว่าการทำอาชีพการประมงพื้นบ้านนั้นได้ทำแบบภูมิปัญญาดั้งเดิม ใช้ แห เบ็ดตกปลา เพื่อไปหาปลาจำหน่ายในพื้นที่ จึงทำให้การประกอบอาชีพการประมงพื้นบ้านดังกล่าวใช้เครื่องมือดั้งเดิมไม่สามารถสร้างรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในชุมชนได้เท่าที่ควร นอกจากนั้นยังขาดองค์ความรู้ในการหาปลาหรือเลี้ยงปลาเพื่อเป็นอาชีพอย่างยั่งยืน และยังไม่มีความเข้าใจในแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อถนอมอาหารให้สามารถจำหน่ายได้ในทุกฤดูกาลและเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากปลา

ในช่วงที่ผ่านมาในพื้นที่วิจัย ได้มีการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ ได้แก่ พัฒนาชุมชนอำเภอ เกษตรอำเภอ เทศบาลตำบลบึงบูรพ์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ เข้าไปบริการวิชาการแก่ชุมชนเพื่อให้ชุมชนจัดตั้งกลุ่มประมงพื้นบ้าน โดยมีกิจกรรมการส่งเสริมการเลี้ยงปลานิลในกระชัง ปลูกในบ่อซีเมนต์ และการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนเป็นอาชีพ เช่น ปลาสามจอมพระ แต่ก็ทำได้ระดับหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นเพื่อยกระดับรายได้ทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นของชุมชนเพื่อจำหน่ายในทุกฤดูกาล อีกทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและการอพยพของเยาวชนที่ไปขายแรงงานรับจ้างเข้าสู่เมืองใหญ่ให้กลับมาท้องถิ่นเพื่อดูแลครอบครัวให้อบอุ่นและสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง จึงต้องสร้างเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่เกิดจากการประมงพื้นบ้านซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งของชุมชนแห่งนี้ ซึ่งจะเป็นอีกวิธีการหนึ่งจะนำมาซึ่งการแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนดียิ่งขึ้น โดยการเพิ่มมูลค่า ซึ่งมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับหลายมิติไม่ว่าจะเป็นมิติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มิติด้านความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นฐานรากให้มีความเข้มแข็งเติบโตอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชาวน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์ เพื่อนำผลการวิจัยมาแก้ไขปัญหา สร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ สร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นอาชีพที่เสริมรายได้ และส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งและความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชาวน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์
2. เพื่อจัดทำต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชาวน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชาวน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชาวน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์

1.1 ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญโดยใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนประมงพื้นบ้าน

จอมพระ ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านและรวมกลุ่มอาชีพของหมู่บ้านจอมพระ โดยการรับรองจากผู้นำชุมชนและประธานกลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 60 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ เพื่อให้ได้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ การวิเคราะห์และตรวจสอบศักยภาพชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การลงพื้นที่ภาคสนาม ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์

ศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พร้อมกับการตรวจสอบข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนจากการประชุมเชิงปฏิบัติการอีกครั้ง

1.4 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลจากการ

ประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสัมภาษณ์ รวมทั้งใช้การสังเกตในระหว่างผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงบรรยากาศการร่วมกิจกรรมและสภาพแวดล้อมในขณะนั้น ศึกษาและตีความวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก และผสมกับการใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และตรวจสอบข้อมูลที่ได้ และนำเสนอข้อมูลผลการศึกษาเป็นเชิงพรรณนาอธิบายบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระที่ค้นพบ ตามวัตถุประสงค์ 1

2. ต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์

2.1 ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนประมงพื้นบ้าน

จอมพระ ซึ่งคุณสมบัติเป็นผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านและรวมกลุ่มอาชีพของหมู่บ้านจอมพระ โดยการรับรองจากผู้นำชุมชนและประธานกลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 60 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการ ต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

โดยมีวิทยากรให้ความรู้ 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) ปลาสาม 2) ปลาสามปัก และ 3) ปลาแผ่นวง รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ความรู้ความเข้าใจ และปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไขในการอบรมเชิงปฏิบัติการในกิจกรรมต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ 3 ผลิตภัณฑ์ และการสังเกต ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญขณะการอบรมเชิงปฏิบัติการในกิจกรรมต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ 3 ผลิตภัณฑ์

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ลงพื้นที่ภาคสนาม อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำต้นแบบ

ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างความรู้ความเข้าใจ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขในการจัดทำต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์ พร้อมกับการตรวจสอบข้อมูลที่ได้

2.4 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลจากการ

ประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสัมภาษณ์ รวมทั้งใช้การสังเกตในระหว่างผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงบรรยากาศการร่วมกิจกรรมและสภาพแวดล้อมในขณะนั้น ศึกษาและตีความวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก และผสมกับการใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และตรวจสอบข้อมูลที่ได้ และนำเสนอข้อมูลผลการศึกษาเป็นเชิงพรรณนาอธิบายบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระที่ค้นพบ ตามวัตถุประสงค์ 2

3. แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์

3.1 ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยเลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ มีคุณสมบัติเป็นประกอบอาชีพ

ประมงพื้นบ้านและรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของหมู่บ้านจอมพระ โดยการรับรองจากผู้นำชุมชนและประธานกลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 60 คน

กลุ่มที่ 2 ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวแทนกลุ่ม จำนวน 15 คน ได้แก่

1) นายอำเภอหรือ

ตัวแทน จำนวน 1 คน 2) นายกเทศมนตรีหรือตัวแทน จำนวน 1 คน 3) กำนัน จำนวน 1 คน 4)

ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน 5) พัฒนาการอำเภอ จำนวน 1 คน 6) เกษตรอำเภอ จำนวน 1 คน 7)

ผู้ประกอบการแพท่องเที่ยว จำนวน 4 คน และ 8) สมาชิกกลุ่ม จำนวน 5 คน ได้แก่ ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม 2 คน และเหรัญญิก 2 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่ม โดยแบ่งเป็น 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ

ครั้งที่ 2 ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวแทนกลุ่ม

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การลงพื้นที่ภาคสนาม การสนทนากลุ่ม โดยแบ่งเป็น 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มๆ ละ 15 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์

ครั้งที่ 2 ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวแทนกลุ่ม จำนวน 15 คน เพื่อให้ได้ข้อมูล แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์

3.4 การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ศึกษาและตีความวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก และผสมกับการใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และตรวจสอบข้อมูลที่ได้ และนำเสนอข้อมูลผลการศึกษาเป็นเชิงพรรณนา อธิบายบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชาวน้ำห้วยทับทัน- บึงบุรพ์ที่ค้นพบ ตามวัตถุประสงค์ 3

4. จัดเวทีคืนข้อมูลให้กับชุมชน โดยผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ จำนวน 60 คน เพื่อจัดเวทีคืนข้อมูลให้กับชุมชน ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ 1 - วัตถุประสงค์ 3

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 1 วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์ รายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์ศักยภาพ จำแนกเป็น 3 ประเด็น 1) สภาพอดีตและปัจจุบันของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ 2) การวิเคราะห์ SWOT เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ และ 3) การวิเคราะห์ทาวเมทริก (TOWS Matrix) ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ รายละเอียดดังนี้

1.1 สภาพอดีตและปัจจุบันของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ แบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

1.1.1 ด้านการรวมกลุ่ม การรวมกลุ่มในอดีตและปัจจุบันของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ เกิดการ

รวมตัวกันของสมาชิกในชุมชนที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการจัดตั้งกลุ่มประมงพื้นบ้านจอมพระขึ้น เพื่อสร้างงานสร้างอาชีพให้เกิดขึ้นในชุมชน ดำเนินกิจกรรมขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ กลุ่มที่ยังดำเนินการ ได้แก่ กลุ่มปลาสาม กลุ่มประมงน้ำจืด และกลุ่มกองทุนเงินล้าน ส่วนกลุ่มที่หยุดดำเนินการ ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงโค – กระบือ กลุ่มรุ่งเรืองสามัคคี ดำเนินกิจกรรมกลุ่มปลูกหมอนเลี้ยงไหมทอผ้าไหม

1.1.2 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีแหล่งน้ำ และป่าชุมชน ที่หล่อเลี้ยงวิถีชีวิตคนในชุมชนประมงพื้นบ้าน

จอมพระมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ลำห้วยทับทัน หนองบึงบูรพ์ หนองหล่ม เขื่อนราษีไศล และป่าสงวนแห่งชาติโนลาน

1.1.3 ด้านทุนวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ลาว ใช้ภาษาพูดเป็นภาษาท้องถิ่นอีสาน และภาษาไทยกลาง

เพื่อสื่อสารกับคนภายนอกที่มาจากถิ่นอื่น นับถือศาสนาพุทธ โดยชุมชน ยึดถือประเพณีฮีตสิบสอง เป็นประเพณีที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนจะอยู่ภายใต้แนวการปฏิบัติตามความเชื่อในพุทธศาสนาที่ได้รับสืบทอดกันมาจากรุ่นปู่ย่าตายาย

1.2 การวิเคราะห์ SWOT ศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ 4 ประเด็น ได้แก่

1.2.1 จุดแข็ง (Strengths) หรือข้อได้เปรียบของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ ประกอบด้วย

- 1) มีองค์ความรู้การทำปลาสามที่ได้รับการอบรมจากวิทยากรผู้ชำนาญการมาแล้ว

- 2) มีตลาดริมน้ำ และท่าจอดแพ
- 3) ผ่านประสบการณ์การบริหารจัดการกลุ่มมาแล้ว
- 4) มีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมอาชีพและการรวมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

1.2.2 จุดอ่อน (Weaknesses) หรือข้อเสียเปรียบของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ

- 1) ขาดความต่อเนื่องในการผลิตสินค้า
- 2) สมาชิกกลุ่มไม่มาร่วมกิจกรรมกลุ่มต่อเนื่อง
- 3) ไม่สามารถควบคุมคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน
- 4) วัตถุดิบปลาในพื้นที่มีไม่ตลอดและราคาไม่คงที่
- 5) ยังเข้าไม่ถึงตลาดออนไลน์
- 6) ขาดโรงเรียนในการผลิตที่ได้มาตรฐาน
- 7) ขาดคนรุ่นใหม่มาสานต่องานกลุ่มฯ

1.2.3 โอกาส (Opportunities) ที่จะดำเนินการได้ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ

- 1) แหล่งผลิตอยู่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองและมีการคมนาคมที่ดี
- 2) มีหน่วยงานให้การสนับสนุนในการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
- 3) พื้นที่ชุมชนมีลำน้ำห้วยทับทันไหลผ่าน
- 4) ผู้บริโภคยังต้องการรับประทานอาหารการแปรรูปจากปลาสูง

1.2.4 อุปสรรค (Threats) หรือข้อจำกัดหรือหรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ

- 1) สภาพภูมิอากาศหรือฤดูกาลมีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ
- 2) สภาวะทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของสมาชิก
ชุมชนส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในชีวิตที่สูงขึ้น
- 3) มีสินค้าชนิดอื่นทดแทนได้ง่าย
- 4) มีคู่แข่งจำนวนมาก
- 5) การทำปลาต้มและผลิตภัณฑ์อื่นๆ เป็นการแปรรูปอาหารที่สามารถ
ลอกเลียนแบบได้ง่ายและสามารถจัดทำได้เอง

1.3 การวิเคราะห์ทาวเมทริก (TOWS Matrix) ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ ได้แก่

1.3.1 เป็นการจับคู่ระหว่าง Strength และ Opportunity (ใช้จุดแข็งร่วมกับโอกาส) กลยุทธ์ในส่วนความ

สำคัญอย่างมากต่อการเติบโตของธุรกิจ เนื่องจากเป็นกลยุทธ์ที่เน้นสร้างผลลัพธ์ที่ให้ประโยชน์สูงสุด ผ่านการวิเคราะห์จุดแข็งของธุรกิจร่วมกับโอกาสที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันในตลาดให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากบางครั้งจุดแข็งของเราเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่สามารถส่งเสริมให้ธุรกิจเติบโตได้อย่างที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องมองถึงโอกาสในปัจจุบันหรือโอกาสที่กำลังจะมาถึง เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างก้าวกระโดด กลยุทธ์เชิงรุก (SO) ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ 1 กลยุทธ์ คือ “กลยุทธ์ผลิตปลาสามให้เพียงพอกับความต้องการ ควบคู่กับการจัดหาวัตถุดิบและตลาด โดยการเจาะตลาดกลุ่มลูกค้าทางออนไลน์ และร้านขายของฝากต่างๆ ทั้งในพื้นที่อำเภอบึงบูรพ์ ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และภายนอกจังหวัดศรีสะเกษ”

1.3.2 เป็นการจับคู่ระหว่าง Weakness และ Opportunity (ใช้โอกาสลดจุดอ่อน) ทุกธุรกิจล้วนมีจุดอ่อน ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องกระบวนการดำเนินงาน หรือการที่ธุรกิจยังไม่เป็นที่รู้จักในตลาด โดยบางครั้งการลดจุดอ่อนอาจเป็นเรื่องของจังหวะเวลา ที่จะเป็นตัวช่วยให้ธุรกิจแก้ไขจุดอ่อนหรือลดทอนจุดอ่อนของตัวเองลงไปได้ กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ มี 2 กลยุทธ์ คือ “กลยุทธ์ที่ 1 การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดหาวัตถุดิบและสต็อก โดยการเลี้ยงปลาเอง และร่วมมือกับกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงปลาในพื้นที่และต่างจังหวัดเพื่อสร้างเครือข่ายทางอาชีพร่วมกัน” และ “กลยุทธ์ที่ 2 ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการวิจัยและพัฒนาเพื่อควบคุมคุณภาพและรสชาติปลาสาม และผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง”

1.3.3 เป็นการจับคู่ระหว่าง Strength และ Threat (ใช้จุดแข็งรับมืออุปสรรค) เป็นการใช้จุดแข็งที่มีอยู่มา

ป้องกันหรือหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพยากรบุคคลหรือเครื่องมือในองค์กรก็ตาม เนื่องจากหลายองค์กรที่กำลังเติบโตอย่างมาก มักมีความต้องการใช้จุดแข็งเพื่อขับเคลื่อนกลยุทธ์เชิงรุกเพียงอย่างเดียว จนอาจมองข้ามการนำจุดแข็งมาเตรียมรับมือกับอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้นการวางกลยุทธ์ที่ดีไม่ใช่แค่เพียงการมุ่งไปข้างหน้า แต่ยังจำเป็นต้องระมัดระวังตัวให้รอบด้าน เพราะมีฉะนั้นอาจทำให้ธุรกิจสะดุดหรือล้มได้ กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ มี 1 กลยุทธ์ คือ “กลยุทธ์การขายออนไลน์ผ่านกลุ่มหรือผ่านตัวแทนจำหน่ายเพื่อกระจายปลาสามและผลิตภัณฑ์อื่นๆออกสู่ตลาดทั้งนอกและในจังหวัดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน”

1.3.4 เป็นการจับคู่ระหว่าง Weakness และ Threat (แก้ไขจุดอ่อนและเสี่ยงอุปสรรค) กลยุทธ์นี้มีไว้เพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ถ้าโหมเข้ามา ไม่ได้ใช้เพื่อหวังมุ่งไปข้างหน้า แต่เป็นกลยุทธ์เชิงรับที่มีไว้เพื่อพ่วงสถานการณ์ของที่เกิดขึ้นไม่ให้แย่ลง ด้วยการพยายามบรรเทาปัญหาหรือหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดเพิ่ม กลยุทธ์เชิงรับ (WT) ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ มี 1 กลยุทธ์ คือ “กลยุทธ์การพัฒนาปลาสามให้มีความหลากหลายทางด้านรสชาติและคุณประโยชน์เพื่อสร้างความแตกต่างเหนือคู่แข่ง เช่น ปลาสามโรซเบอรี่ ปลาสามข้าวกล้อง และปลาสามสมุนไพร”

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2 ต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อ

ยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์

จากการวิเคราะห์ศักยภาพ (SWOT Analysis) ได้ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และการวิเคราะห์ทาวเมทริก (TOWS Matrix) ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ และกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก (SO) 1 กลยุทธ์ กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) 2 กลยุทธ์ กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) 1 กลยุทธ์ และ กลยุทธ์เชิงรับ (WT) 1 กลยุทธ์ ได้ผลิตภัณฑ์ 3 ต้นแบบ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ปลาสามปลาตะเพียน ผลิตภัณฑ์ปลาสามฟัก และผลิตภัณฑ์ปลาสามแผ่นวาง ดังภาพที่ 1-ภาพที่ 3

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์ปลาสามปลาตะเพียน

ที่มา: เอมอร แสนภูวา (2566)

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์ปลาส้มฟัก

ที่มา: เอมอร แสนภูวา (2566)

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์ปลาแผ่นวง

ที่มา: เอมอร แสนภูวา (2566)

ความเป็นมา: ระยะแรกในการผลิตปลาส้มปลาตะเพียน เกิดจากชุมชนร่วมกันเสนอความต้องการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ภายหลังจากการทำการเกษตรทำนา เนื่องจากบริบทพื้นที่ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระติดกับลำห้วยทับทัน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคนในพื้นที่ชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการจับปลาเพื่อจำหน่ายในทุกๆ วันของสมาชิกชุมชน จึงมีการระดมความคิดเห็นในการที่จะแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาในแหล่งน้ำธรรมชาติลำห้วยทับทันดังกล่าว พร้อมทั้งอยู่ในพื้นที่เขื่อนราษีไศล ซึ่งเป็นแหล่งปลาที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีชาวประมงจับปลาที่มีขนาดใหญ่ขึ้นมา เมื่อนำไปจำหน่ายเป็นปลาสดในตลาดหรือในพื้นที่ชุมชนจะขายได้ในราคาที่ถูก แต่ถ้าหากเกิดการแปรรูปปลาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคแล้วจะได้ราคาเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้สมาชิกชุมชนมีรายได้มากขึ้นจากเดิมที่จำหน่ายเป็นปลาสด ดังนั้นในการพัฒนาเพื่อที่จะรับการส่งเสริมต้องดำเนินการในนามกลุ่มอาชีพ สมาชิกได้รวมกลุ่มและนำเสนอความต้องการและได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินกิจกรรมตามความต้องการที่ชุมชนเสนอ หลังจากดำเนินกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีการติดตามกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และส่งมอบกลุ่มให้กับเทศบาลตำบลบึงบูรพ์ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และในปี พ.ศ.2563 และ ปี พ.ศ. 2564 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมกลุ่มจากท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ และเทศบาลตำบลบึงบูรพ์ ระยะต่อมา ปี พ.ศ. 2565 และ ปี พ.ศ. 2566 โดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้เข้ามาจัดโครงการบริการวิชาการแก่สังคม เพื่อ

เป็นการหนุนเสริม และติดตามกิจกรรมกลุ่มของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระอย่างต่อเนื่อง และมีการถอดบทเรียนชุมชนฯ เพื่อรับฟังความคิดเห็น หลังการจัดกิจกรรมพัฒนา สมาชิกชุมชนเสนอความต้องการให้เกิดการแปรรูปจากปลาที่หลากหลาย เนื่องจากมีปริมาณของนักท่องเที่ยวที่มาล่องแพในพื้นที่มีจำนวนมากขึ้น จึงต้องการให้เกิดผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นเพื่อสร้างรายได้ และเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับผู้บริโภคที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวทางแพชของชุมชน โดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา 3 ต้นแบบ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ปลาสามปลาดะเพียน ผลิตภัณฑ์ปลาสามผัก และผลิตภัณฑ์ปลาแผ่นวง โดยผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 ต้นแบบ จำหน่ายภายใต้โลโก้ “แม่มูลบ้านจอมพระ” โดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการแสดงความคิดเห็นเพื่อออกแบบโลโกดังกล่าว ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 โลโก้ผลิตภัณฑ์ “แม่มูลจอมพระ”

ที่มา: เอมอร แสนภูวา (2566)

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 3 แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ

เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์

แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการจัดการสนทนากลุ่ม 2 เวที ได้แก่ เวทีที่ 1 ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ และ เวทีที่ 2 ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวแทนกลุ่ม โดยมีผลิตภัณฑ์ 3 ต้นแบบ ประกอบด้วย ปลาสาม ปลาสามผัก และ ปลาแผ่นวง จำนวน 13 แนวทาง ได้แก่

- 1) ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ตลาดริมน้ำที่ตั้งอยู่บริเวณศาลปู่เซียงเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางน้ำจากแพชุมชน
- 2) ควรประสานขอรับการสนับสนุนถนนคอนกรีตจากเส้นทางหลักเข้ามาตลาดริมน้ำศาลปู่เซียง
- 3) ควรสร้างเครือข่ายการตลาดในพื้นที่และตลาดออนไลน์ให้กว้างขึ้น
- 4) ควรพัฒนาเส้นทางลำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์เป็นเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน

5) ควรประสานเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น ประสานให้แพคเกจจอยที่ท่าทุกคนซึ่งที่มีการนำ

นักท่องเที่ยวผ่านท่าจอดแพชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ

6) ควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการพัฒนาให้มีความต่อเนื่อง

7) ควรพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าโอท็อป ระดับอำเภอ

8) ควรสร้างโรงเรือนที่ได้มาตรฐาน กลุ่มผู้ผลิตปลาสามบ้านจอมพระปัจจุบันไม่มีโรงเรือนการผลิตที่ได้มาตรฐาน ทำให้ผลิตภัณฑ์ปลาสามของทางกลุ่มไม่สามารถทำเรื่องขอใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนตามข้อกำหนดของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ที่ได้กำหนดไว้

9) ควรยกระดับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานสำนักงานมาตรฐานอาหารและยา (อย.) ผลิตภัณฑ์ปลาสาม จัดอยู่ในกลุ่มอาหารที่แปรรูปโดยกระบวนการผลิตแบบง่าย ๆ โดยสถานที่ผลิตไม่เป็นรูปแบบโรงงานขนาดใหญ่ จึงได้รับการยกเว้น ไม่ต้องมีเครื่องหมายมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานอาหารและยา (อย.) ก็ได้ แต่ถ้าทางกลุ่มฯ สามารถยกระดับให้ผลิตภัณฑ์ปลาสามได้รับมาตรฐานที่มีเครื่องหมายมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานอาหารและยา (อย.) ได้ก็จะสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภคและสามารถเพิ่มยอดขายได้มากขึ้นในอนาคต

10) ควรพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถการบริหารจัดการด้านการตลาดคือการขยายช่องทางการตลาดให้มีความหลากหลายโดยผ่านสื่อออนไลน์ ได้แก่ การทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้คนได้รู้จักสินค้าเพิ่มมากขึ้น

11) ผู้นำและคณะกรรมการมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการทำงาน ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมทั้งทางด้านการผลิต การตลาด การบัญชีและการเงิน หากผู้นำกลุ่มมีความรู้ความเชี่ยวชาญมากจะทำให้สามารถเผยแพร่ความรู้เหล่านี้ให้สมาชิกได้นำไปสู่การสร้างการแข่งขันของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าของตนมากยิ่งขึ้น

12) ควรสร้างความร่วมมือกันกับกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจประเภทเดียวกันตลอดจนหน่วยงานเอกชนในการติดต่อ แลกเปลี่ยนความรู้ ความร่วมมือและช่วยเหลือด้านการผลิต การตลาดเพื่อให้การผลิตสินค้าเป็นไปอย่างมีมาตรฐานตลอดจนมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น

13) ควรสร้างการมีส่วนร่วมให้สมาชิกในชุมชนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์สินค้าของชุมชนโดยผ่านทางสื่อดิจิทัล โดยให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนการนำของดีในชุมชนมาทำการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อันจะช่วยให้เป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไปและสามารถขยายช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการได้กว้างขวางเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผล ในส่วนของการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนชายน้ำห้วยทับทัน-บึงบูรพ์ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

ด้านการรวมกลุ่ม การรวมกลุ่มตั้งแต่อดีตและปัจจุบันของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระ เกิดการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชนที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการจัดตั้งกลุ่มขึ้น เพื่อสร้างงานสร้างอาชีพให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัย อรรถพร หอมจันทร์และคณะ (2561) ที่ศึกษาศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวน้ำพุร้อนกลุ่มอารยธรรมล้านนา การที่กลุ่มจะมีความเข้มแข็งนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ตั้งแต่ขั้นตอนของการประชุมร่วมวางแผนร่วมกันของสมาชิกในชุมชน การเสนอความต้องการโดยการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มชุมชนตนเองนั้น จะทำให้การพัฒนาที่เกิดจากสมาชิกของคนในชุมชนร่วมกันพัฒนาเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนหรือกลุ่ม เพื่อให้เกิดความเป็นเจ้าของ การกระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนและสร้างรายได้ อีกทั้งยังต้องรับฟังความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายนั้นมีคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคอยู่เสมอ และสอดคล้องกับ สุริยา ล่องแก้ว และคณะ (2563) ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมศักยภาพการสร้าง มูลค่าเพิ่มวิถีชุมชน ตลาดริมน้ำคลองแดน ตำบลคลองแดน อำเภอรือเสาะ จังหวัดสงขลา ว่าการส่งเสริมศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มวิถีชุมชนตลาดริมน้ำนั้น ต้องมีกิจกรรมที่ส่งเสริมและทำการโปรโมทกิจกรรมอย่างกว้างขวาง ต้องปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม รวมทั้งต้องมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เกิดความหลากหลาย การรวมกลุ่มถือว่าเป็นทุนชุมชนอีกประการหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ โกวิทย์ พวงงาม (2553) ว่า ทุนชุมชนมีบทบาทที่สำคัญอันเป็นผลสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นและสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ โดยการดึงเอาศักยภาพของทุนชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ออกมาร่วม อนุรักษ์ พื้นฟู พัฒนาและต่อยอดการใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม สามารถตอบสนองความต้องการ และนำไปสู่การ แก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยการพึ่งพาตนเองของชุมชนซึ่งในมิติการจัดการตนเองของชุมชน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระมีแหล่งน้ำที่สำคัญและป่าชุมชน ที่หล่อเลี้ยงวิถีชีวิตคนในชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ลำห้วยทับทัน หนองบึงบูรพ์ หนองหล่ม เขื่อนราษีไศล และป่าสงวนแห่งชาติโนนลาน ซึ่งเป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ โดยเฉพาะแหล่งน้ำลำห้วยทับทันที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนทางน้ำโดยการใช้แพท่องเที่ยว โดยการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนเป็นหลักในการพัฒนาชุมชนซึ่งจะต้องใช้ทุนคือทรัพยากรทางน้ำที่มีอยู่ให้ยั่งยืนและเกิดความคุ้มค่าสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ เลหล้ำ ตรีเอกานุกุล (2561) ที่ได้ศึกษาศักยภาพทุนชุมชนเพื่อการเป็นพื้นที่พิเศษด้านการท่องเที่ยว เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ว่าการสร้างความตระหนักให้แก่

คนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของทุนชุมชนและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยคนในชุมชนจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง

ด้านทุนวัฒนธรรม ชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ใช้ภาษาพูดเป็นภาษาท้องถิ่นอีสาน และภาษาไทยกลางเพื่อสื่อสารกับคนภายนอกที่มาจากถิ่นอื่น นับถือศาสนาพุทธ โดยชุมชนยึดถือประเพณีฮีตสิบสอง เป็นประเพณีที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง มีวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนจะอยู่ภายใต้แนวการปฏิบัติตามความเชื่อในพุทธศาสนา ที่ได้รับสืบทอดกันมาจากรุ่นปู่ย่าตายาย สอดคล้องกับ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2553) ว่า ทุนสังคม (Social Capital) หมายถึง ทรัพยากรทางสังคมที่ประชาชนใช้เพื่อ การดำรงชีพรวมทั้งความไว้วางใจ การยอมรับซึ่งกันและกันของคนในชุมชน กลุ่มองค์กร เครือข่ายภาคประชาชน ภาคประชาสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ตลอดจนความเชื่อถือศรัทธาและวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนาน เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระที่มีทุนวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและคงเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

ดังนั้นการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน ชัยน้ำห้วยทับทัน-

บึงบูรพ์ 3 ด้าน ทั้งด้านการรวมกลุ่ม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และ ด้านทุนวัฒนธรรม มีความสำคัญและเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ของกลุ่มชุมชนประมงพื้นบ้านจอมพระให้ดำเนินการกิจกรรมผลิตสินค้าเพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งช่วยให้ผู้นำและสมาชิกรู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจากบริบทภายใน มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากบริบทภายนอกผ่านทั้งสามด้านที่กล่าวข้างต้น ตลอดจนเห็นแนวทางการพัฒนาขับเคลื่อนต่อไปของกลุ่มชุมชนให้เจริญเติบโตและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรมีการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาสามที่เป็นทางการมากขึ้น โดยควรกำหนดแผนที่มีความเหมาะสมเชิงธุรกิจ เพื่อให้เกิดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากิจการให้เกิดความก้าวหน้าเจริญเติบโตในอนาคต ได้แก่ พัฒนาทักษะด้านการผลิต และเทคโนโลยีแก่กลุ่ม ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาและการเจริญเติบโตของกิจการในอนาคต

1.2 หน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ควรตระหนักถึงความสำคัญ

และให้ความร่วมมือสนับสนุนการจัดการเชิงกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ปลาสามอย่างจริงจัง เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถแข่งขันกับกลุ่มอื่นๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาการจัดการเชิงกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ปลาหมึกทั้งในระดับพื้นที่ และระดับจังหวัดเพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ปลาหมึกในภาพรวมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2553). การขับเคลื่อนกระบวนการแผนชุมชน. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.cddburiram.com/photo1/155.doc> (17 กันยายน 2562)
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). **ชุมชนและท้องถิ่นปกครองตนเอง**. กรุงเทพมหานคร: พอธิการพิมพ์.
- กลุ่มงานแผนเทศบาลตำบลบึงบูรพ์. (2566). **รายงานผลการดำเนินงานประจำปีเทศบาลตำบลบึงบูรพ์ 2565**. เทศบาลตำบลบึงบูรพ์.
- เลห์ล้า ตรีเอกานุกูล. (2561). **ศักยภาพทุนชุมชนเพื่อการเป็นพื้นที่พิเศษด้านการท่องเที่ยว เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน จังหวัดเชียงราย**. สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย.
- วงศ์ธีรา สุวรรณิน. (2563). **แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชนบนรากฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบในจังหวัดหนองคาย**. หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาธุรกิจระหว่างประเทศคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรสุตา ขวัญสุวรรณ และสาทิณี วัฒนกิจ. (2563). **การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุเหลือทิ้งสู่ผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งและแฟชั่น: ชุมชนต้นแบบเทศบาลเมืองเขารูปช้าง**. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม.
- สุริยา ล่องแก้ว และคณะ. (2563). **แนวทางการส่งเสริมศักยภาพการสร้างมูลค่าเพิ่มวิถีชุมชนตลาดริมคลองแดนตำบลคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา**. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์, 7 (4) (เดือนเมษายน 2563. น 109-110).
- อรณพ หอมจันทร์และคณะ. (2561). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา**. ภาควิชาวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ
ตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ
Older Adults' experience of holistic health promotion
in Duan Yai Sub-District, Wang Hin District, Sisaket Province

พรปวีณ์ ชื่นใจเรือง¹, ชัยณรงค์ สุตาวาน^{2*}
Pornpawee Chuenjairuang¹, Chanrapas Sutawan²

¹ สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

¹ Department of Adult and Elderly Nursing, Faculty of Nursing, Sisaket Rajabhat University

² สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

² Department of Mental Health and Psychiatric Nursing, Faculty of Nursing, Sisaket Rajabhat University

*Corresponding email: pornpawee.c@sskru.ac.th

Received: 18 September 2023; Revised: 17 December 2023; Accepted: 22 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการรับรู้และสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 15 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีการรับรู้ต่อสุขภาพแบบองค์รวมใน 4 ลักษณะ คือ 1) การใช้ชีวิตที่อยู่บนความไม่แน่นอนได้อย่างมีความสุข 2) การมีชีวิตที่เรียบง่ายที่ไม่ต้องพึ่งยา 3) การดำเนินชีวิตที่ได้ตั้งใจ 4) การมีชีวิตยืนยาวที่พึ่งตัวเองได้ และจากการรับรู้ก็นำไปสู่การจัดการสร้างสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน 6 รูปแบบด้วยกัน คือ 1) ออกแบบชีวิตในการสร้างเสริมสุขภาพด้วยศักยภาพตนเอง 2) ยอมรับความเสี่ยงของร่างกายและดำเนินชีวิตอย่างมีสติรู้เท่าทัน 3) จัดการชีวิตประจำวันให้มีความสุขด้วยธรรมะควบคู่ไปกับการอยู่ความเจ็บป่วย 4) สร้างเครือข่ายสนับสนุนในการบริหารจัดการชีวิตและความเจ็บป่วย 5) สร้างกำลังใจในการมีชีวิตให้อยู่เหนือกายตามความเชื่อและศรัทธา และ 6) การมีจิตวิญญาณในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา จากข้อค้นพบนี้เสนอแนะให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุทุกฝ่ายในชุมชนนำไปใช้

เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบการพัฒนากระบวนการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุภายใต้บริบทเฉพาะของพื้นที่ต่อไป

คำสำคัญ : การสร้างเสริมสุขภาพ, สุขภาพแบบองค์รวม, ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

The qualitative study aimed to explain perception and promotion of holistic health in older adults. 15 Buddhist older adults were purposively selected from an urban communities in Sisaket province. In-depth interview, non-participant observation and content analysis were employed for data collection and analysis. The results revealed that the perception of holistic health, provided by older adults, was categorized into 4 major themes: 1) living as uncertain situations but had a complete state of well being, 2) the end of life being without taking medication, 3) Living with the way they want, and 4) Longevity and independent function. The holistic health promotion was carried out by the older adults' perceptions of holistic health, composed of : 1) designing healthy lifestyle promotion with their own potential, 2) accepted the deterioration of body function and living consciously, 3) using Dharma to manage a happier life along with illness trajectory, 4) create support network for Lifestyle modification and illness management, 5) encourage to live and go beyond the physical according to belief and faith, 6) having the spirit to being moderate, discipline, integrity and volunteerism. The results from this study provides an essential understanding and must be recognized by health care professionals and social service for integrating into holistic health promotion system to meet the multiple needs of older adults who have living within their social context appropriately.

Keywords: health promotion, holistic health, older adults

บทนำ

การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วของประเทศไทย ทำให้ใน ปี พ.ศ.2565 มีประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวนมากกว่า 13 ล้านคน หรือประมาณ 19% ของจำนวนประชากรทั้งหมด และก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) ในปี พ.ศ.2565 ส่งผลให้มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด โดยจะมีประชากรสูงอายุทั้งสิ้น 13.8 ล้านคน และคาดว่าในปี 2576 จะเข้าสู่การ

เป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” ซึ่งจะมีสัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในอัตราร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566)

จากสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุทำให้เกิดปัญหาหลายๆ ด้านตามมา ได้แก่ การถูกทอดทิ้ง ความยากจน ไม่มีที่อยู่อาศัย หรือมีที่อยู่อาศัยแต่ขาดผู้ดูแลช่วยเหลือ การอยู่กับครอบครัวแต่ไม่มีความสุข ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปเป็นกระแสนิยมส่งผลกระทบต่อโครงสร้างครอบครัวกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น (ณัฐฐิสรา ภาภักธนันท์, กฤติกา แสนโภชน และประจัญ กิ่งมิ่งแส, 2562) ผู้สูงอายุอีกจำนวนมากในประเทศไทยยังประสบปัญหาด้านภาวะสุขภาพ การเป็นโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น การมีภาวะทุพพลภาพ และขาดการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองอย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการดูแลและการให้บริการสุขภาพด้วย นอกจากนี้ยังมีปัญหารายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ความยากจน ปัญหาสุขภาพจิต และภาวะซึมเศร้า (สุภาดา คำสุชาติ, 2560. กิตติพร เนาว์สุวรรณ และมาริสรา สุวรรณราช, 2562) แม้ภาครัฐตระหนักและเห็นความสำคัญการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรเป็นสังคมผู้สูงอายุ และพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพให้ผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการและบริบทเฉพาะของพื้นที่ รวมทั้งการส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งเห็นได้จากนโยบาย แผนงาน กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาและจิตวิญญาณ และมีปฏิริยาความสัมพันธ์ระหว่างกาย จิตใจ จิตปัญญาและจิตวิญญาณ และสภาพแวดล้อม ให้อยู่ในภาวะสมดุลและมีการดำเนินชีวิตที่ยืนยาวและมีความสุข พัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพตนเอง ครอบครัว ชุมชนทุกมิติ และรอบด้านในรูปแบบที่หลากหลาย อย่างบูรณาการเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) และแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และมีการเปลี่ยนแปลงผ่านไปสู่การบริหารงานเชิงพื้นที่ (Area-based Approach) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพให้มีคุณภาพ ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างความเป็นเอกภาพ สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรม (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2560) แต่จากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างผู้สูงอายุที่ค่อนข้างรวดเร็วหากเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว อีกทั้งกลุ่มผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความพร้อมเชิงนโยบายในการรองรับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุยังต้องการความชัดเจนในการทำให้บรรลุถึงการมีสุขภาพดีที่เป็นมิติขององค์รวม และยังขาดให้มีความสำคัญในการให้ความหมายของสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นเจ้าของสุขภาพ และเปิดช่องทางให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเข้าส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อกำหนดกรอบในการออกแบบการพัฒนาระบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมอย่างเป็นรูปธรรมในแต่ละพื้นที่

จากการเข้าไปศึกษาชุมชนเบื้องต้นในชุมชนตำบลวนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งอยู่ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลวนใหญ่ พบว่า มีจำนวนประชากรทั้งหมด 6,372 คน และในจำนวนนี้มี

ผู้สูงอายุ ทั้งหมด 1,042 คน คิดเป็นร้อยละ 16.71 ของประชากร และอยู่ร่วมกับครอบครัว จำนวน 643 คน คิดเป็นร้อยละ 62.23) และเครือข่ายดูแลระดับชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นภาคีการมีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ แต่การดำเนินการด้านการเสริมสร้างสุขภาพแบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุ ยังขาดการสะท้อนปัญหาความต้องการและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ อีกทั้งแนวปฏิบัติต่าง ๆ ในการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมแก่ผู้สูงอายุนั้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการใช้เฉพาะชุดความรู้ของภาควิชาชีพและภาคประชาชน ซึ่งอาจมีความแตกต่างจากการรับรู้และการจัดการเสริมสร้างแบบองค์รวมโดยมุมมองของผู้สูงอายุโดยตรง ทำให้มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมอย่างเป็นรูปธรรม และไม่เกิดผลลัพธ์ตรงตามพื้นที่ที่กำหนด นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า ยังไม่มีคำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการรับรู้และการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมในมุมมองของผู้สูงอายุซึ่งเป็นเจ้าของประสบการณ์ตรง ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการรับรู้และการเสริมสร้างสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ เพื่อให้บุคลากรทางสุขภาพและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนทุกฝ่ายในชุมชนตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษมีความเข้าใจและนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาพแบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุที่แท้จริงภายใต้ความเชื่อ ค่านิยม และประสบการณ์ที่เป็นบริบทวัฒนธรรมเฉพาะของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่ออธิบายการรับรู้และสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม (holistic health promotion) มาเป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษา รวมทั้งอธิบายปรากฏการณ์ของการศึกษาที่เป็นบริบทเฉพาะของชุมชน ซึ่งแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพองค์รวม เป็นปรัชญาของการสร้างการมีสุขภาพะที่มีความสมดุลของร่างกาย จิตสังคมและจิตวิญญาณ ดังนั้นหากผู้สูงอายุค้นพบความหมายของสุขภาพแบบองค์รวมโดยผู้สูงอายุเอง จะทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจเหตุผลของการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม และนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้มีความสมดุลและมีสุขภาพดีแบบองค์รวม และแม้้องค์รวมของผู้สูงอายุจะแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา แต่หากทุกองค์ประกอบสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างสมดุล ผู้สูงอายุก็สามารถสร้างเสริมสุขภาพให้คงไว้ซึ่งสุขภาพองค์รวมได้ (Hatthakit, 2014)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) และโครงการได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เลขที่ HE642010 โดยเป็น

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สามารถพูดได้และสื่อสารเข้าใจ รวมทั้งสมัครใจในการเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 15 คน อายุระหว่าง 63-80 ปี เป็นหญิง 7 คน ชาย 8 คน คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจงจากข้อมูลประชากรผู้สูงอายุทั้งหมดในฐานข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลดวนใหญ่ แล้วค่อยนำไปสู่การหา กลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการบอกต่อ (snow ball) ของเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลดวนใหญ่และอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน

2. ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาเป็นการศึกษาประสบการณ์ของผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมตามการรับรู้และวิถีชีวิตภายใต้บริบทวัฒนธรรมที่เฉพาะของชุมชนตำบลดวนใหญ่ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบในการออกแบบการพัฒนาระบบการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุภายใต้บริบทเฉพาะของพื้นที่ต่อไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือวิจัยหลัก แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป การบันทึกภาคสนามและแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและประสบการณ์ในการสร้างเสริมสุขภาพและดูแลผู้สูงอายุมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งแนวคำถามหลักประกอบด้วย “ท่านช่วยเล่าประสบการณ์ให้ฟังเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องสุขภาพที่เป็นองค์รวมว่าอย่างไร และท่านมีจัดการดูแลตนเองเพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่เป็นองค์รวมนั้นอย่างไร?” “ทำไมถึงจัดการสร้างเสริมสุขภาพตนเองเช่นนั้นและผลเป็นอย่างไร?” และ “มีอุปสรรคในการเสริมสุขภาพตนเองหรือไม่ อย่างไร?” และได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบแนวคำถาม โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และด้านการพยาบาลผู้สูงอายุ และนำไปทดลองใช้สัมภาษณ์กับผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน แล้วนำมาปรับแนวคำถามใหม่ เพื่อให้ได้คำถามที่ผู้ปวยเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น และการสัมภาษณ์จะมีการบันทึกเสียงและนำมาวิเคราะห์เพื่อปรับแนวคำถามใหม่ เพื่อให้ได้แนวคำถามที่ผู้สูงอายุเข้าใจง่ายยิ่งขึ้นและมีความครอบคลุมชัดเจนในการรวบรวมข้อมูลจริงในครั้งต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ และบันทึกภาคสนาม

กระบวนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด และจากการบอกต่อของผู้ให้ข้อมูล และดำเนินการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลจนถึงระดับที่ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจในตัวผู้วิจัย จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการวิจัย พร้อมแจ้งสิทธิของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วม หรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลหลังจากผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน หรือเกิดความไว้วางใจในตัวผู้วิจัย เพื่อความถูกต้องและเป็นจริงของข้อมูล และสัมภาษณ์เจาะลึกโดยใช้แนวคำถามที่ได้เตรียมไว้ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ครั้งละประมาณ 45-60 นาที ระหว่างการสนทนาผู้วิจัยจับประเด็นของข้อมูล และจดบันทึกสรุปสั้นๆ พร้อมกับการบันทึกเทปการสนทนา ภายหลังสิ้นสุดการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยถอดเทปและพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรแบบคำต่อคำ แล้วอ่านทำความเข้าใจความหมายต่างๆ หากแม้มีประโยคใดมีความหมายไม่ชัดเจน จะนำกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนได้สัมภาษณ์จนกว่าไม่พบข้อสงสัยหรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น อันเป็นข้อมูลที่อิ่มตัวแล้ว จึงยุติการสัมภาษณ์ซึ่งจำนวนครั้งของการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายประมาณ 2-4 ครั้ง หากผู้ให้ข้อมูลไม่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัย สามารถปฏิเสธไม่ตอบคำถามและยุติการให้ข้อมูลได้ทันที กรณีที่สมัครใจในการให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลไม่ต้องระบุชื่อ นามสกุลของตนเอง ผู้วิจัยป้องกันผลกระทบทางลบต่อผู้ให้ข้อมูล และภาพลักษณ์ของพื้นที่ ด้วยการนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมการวิเคราะห์ และการแปลข้อมูล โดยไม่อ้างอิงถึงตัวบุคคล หรือพื้นที่ และผู้วิจัยนำข้อมูลที่ไดจากการสัมภาษณ์มาทำการ ถอดเทปแบบคำต่อคำ (Verbatim transcriptions) และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อแยกประเภทหมวดหมู่ของข้อมูล และระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูลโดยยกคำพูด (Quotation) ของผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งอธิบายข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจคำตอบและความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลอย่างชัดเจน

ความน่าเชื่อถือ และความเข้มงวดของการวิจัย (Establishing trustworthiness)

ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล (Trustworthiness) ด้วยวิธีของกระบวนการตรวจสอบสามเส้า (triangulation) (Speziale, et al, 2011) ประกอบด้วย 1) ด้านผู้วิจัย เป็นเครื่องมือวิจัยที่สำคัญเนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 3 คน 2) ด้านข้อมูล มีวิธีการเก็บรวบรวมที่หลากหลาย ทั้งจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์เชิงลึกที่ต่างเวลากัน รวมทั้งการบันทึกภาคสนาม และมีการตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล โดยก่อนยุติการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้วิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบประเด็นสำคัญให้ตรงกับความรู้สึกประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลโดยการถามย้อนกลับ (Confirmability) นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลมีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ถ่ายโอนผลการวิจัย (Transferability) กับผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดศรีสะเกษได้ และ 3) ให้อาจารย์พยาบาลที่มีความรู้และเชี่ยวชาญการวิจัยเชิงคุณภาพและการดูแลผู้สูงอายุ

จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความตรงของแนวคิดทฤษฎี (Dependability) ความถูกต้องของการถอดเทป (Confirmability) การให้รหัสข้อมูล (Credibility) และจากการทบทวนวรรณกรรม

ผลการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 15 คน เป็นผู้หญิง 9 คน และผู้ชาย 6 คน อายุระหว่าง 63-80 ปี (อายุเฉลี่ย 69.6 ปี) ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (7 คน) เป็นความดันโลหิตสูง รองลงมาเป็นเบาหวาน (5 คน) และเป็นโรคปวดข้อเข่า (3 คน) ในจำนวนนี้ 15 คน เป็นผู้ที่มีโรคร่วมหลายโรค (2-3 โรค) จำนวน 8 คน ผู้ให้ข้อมูลทุกคนทุกคนนับถือศาสนาพุทธและสถานภาพสมรส สามารถสื่อสารได้ดี

ข้อค้นพบ ประกอบด้วย การรับรู้และการให้ความหมาย การปฏิบัติ และการรับรู้ผลของสร้างเสริมสุขภาพตนเองแบบองค์รวมดังนี้

ผู้สูงอายุได้สะท้อนประสบการณ์ในการเสริมสร้างสุขภาพแบบองค์รวมจากการรับรู้หรือการให้ความหมายของสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าพบว่า ผู้สูงอายุ ทั้ง 15 คน รับรู้ว่าตนเองเป็นผู้ที่มีความเสื่อมในทุกๆด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและความนึกคิดต่างๆ รวมทั้งการใช้ปัญญา ยิ่งถ้ามีการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่างๆที่รักษาไม่หายขาดด้วยแล้ว ยิ่งส่งผลต่อความความยากลำบากในการดำเนินชีวิต ต้องมีชีวิตอยู่อย่างการพึ่งการรักษาและรับประทานยาทั้งชีวิต ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องปรับตัวและการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตและสร้างเสริมสุขภาพ และเผชิญกับความเจ็บป่วยที่มีอยู่หลายโรคมากขึ้น อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์ และจิตปัญญาที่ดีให้มากที่สุดเท่าที่จะมีศักยภาพทำได้ โดยส่วนใหญ่จะมีการรับรู้และให้ความหมายของสุขภาพองค์รวมในเชิงบวก ดังนี้

1) การใช้ชีวิตที่อยู่บนความไม่แน่นอนได้อย่างมีความสุข

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ จำนวน 12 คน ส่วนใหญ่ได้ให้สะท้อนว่า สุขภาพองค์รวม หมายถึง การใช้ชีวิตที่อยู่บนความไม่แน่นอนได้อย่างมีความสุข เนื่องจากมีการรับรู้ว่า การใช้ชีวิตหลังการเป็นผู้สูงอายุนั้นเปรียบเสมือนการใช้ชีวิตอยู่บนความไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงที่เสื่อมลงได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังหลายโรค ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิต โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง เป็นต้น ซึ่งมีอาการและอาการแสดงต่างๆ หลากหลาย และเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุสะท้อนคิดว่าการดำเนินชีวิตของตนเองอยู่บนความไม่แน่นอน และชีวิตอยู่ใกล้กับความตายตลอดเวลา จึงต้องใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและออกแบบการสร้างสุขภาพทั้งกาย จิตใจ อารมณ์ให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตและอยู่บนความไม่แน่นอนได้อย่างมีความสุขก็เพียงพอแล้ว ดังสะท้อนได้จาก

“เดี๋ยวความดัน น้ำตาลขึ้น ความดันลง น้ำตาลลง เป็นอยู่อย่างนี้ตลอด พอมันก็จะขึ้นก็ขึ้น ไม่ทันได้ตั้งตัว เป็นแบบนี้มันไม่ดีเลย ธรรมดา.. ถ้ามันไม่ทรุดไปกว่านี้ก็ดีนะ พอเป็นแบบนี้แล้วลุง

ก็กลัวแหละ จะตายเมื่อไหร่ยังไม่รู้เหมือนกัน ต้องยึดธรรมะมาเป็นแนวในการสร้างสุขภาพใจแทนกาย.. ออกแบบวิถีชีวิตเสียใหม่..เพิ่มการสร้างสุขภาพทางใจให้ดีและมีสุขได้บนความไม่แน่นอนก็พอ”

“เป็นโรคหลายโรคอย่างนี้ มันไม่มีวันรักษาไม่หายขาดหรอก ต้องรักษากันไปเรื่อย ๆ แต่ถ้าคุมความดัน เบาหวานไม่ได้นี่ซีแยะเลย บางคนเป็นอัมพาตก็มี อันนี้ป้าก็ไม่รู้ว่ามันจะเกิดกับป้าเมื่อไหร่ ชีวิตไม่แน่นอนเอาจริงๆ ถ้าเราไม่ทำอะไรเลย ชีวิตมันก็ไม่มีความสุข ... จึงต้องคิดใหม่แก่แล้ว ต้องหันไปพึ่งพุทธศาสนา พึ่งการทำบุญ การภาวนาให้จิตนิ่งๆ ว่างๆ แล้วปล่อยวาง ชีวิตก็เดินต่อได้ จึงมีกิจกรรมชีวิตเพิ่มคือต้องไปทำบุญ ฟังธรรมที่วัดทุกวันพระ และนำไปปฏิบัติที่บ้านทุกวันด้วย..น่าจะเป็นหนทางการสร้างสุขภาพกายและใจที่ดีของชีวิตป้าแล้ว”

2) การมีชีวิตบั้นปลายที่ไม่ต้องพึ่งยา

ผู้สูงอายุบางส่วนให้ความหมายของสุขภาพแบบองค์รวมว่า การมีชีวิตบั้นปลายที่ไม่ต้องพึ่งยา เนื่องจากรับรู้ว่าเป็นผู้สูงอายุที่มีความเสื่อมของร่างกายและมีโรคประจำหลายโรค และเป็นโรคเรื้อรังที่รักษาไม่หาย ต้องมีการรักษาและรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง ขาดยาไม่ได้ ต้องมีชีวิตอยู่คู่กับยาไปตลอดชีวิต อาจส่งผลให้ชีวิตบั้นตอนและสั้นลงเนื่องจากทำให้ไตวายได้ อันเป็นผลมาจากการรับประทานยาต่อเนื่องเป็นเวลานาน และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ให้มีภาวะสุขภาพที่ดีให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อจะได้มีชีวิตที่เหลืออยู่ เป็นชีวิตที่ไม่ต้องพึ่งยาไปตลอดชีวิต ดังสะท้อนได้จาก

“หมอบอกยังไง ก็ต้องกินยา ถ้าไม่กินยาต่อเนื่อง... เป็นโรคเยอะอย่างนี้ เอาไม่อยู่หรอก แต่ก็กลัวไตวายตายก่อน จึงต้องหันมาปรับพฤติกรรม.... ทั้งการกิน การนอน การออกกำลังกาย การทำอาหารให้แฉะใส เพื่อให้มีสุขภาพดีเท่าที่จะดีได้... ไม่ให้ทุกข์ ถึงมีทุกข์ก็ให้น้อยลงในแต่ละวัน จะได้ใช้ชีวิตในบั้นปลาย ..ที่ไม่ต้องพึ่งยาไปตลอดชีวิต”

“เป็นทั้งเบาหวาน ความดัน...ไขมัน..พบหมอบตามนัดตลอด ไม่เคยขาดยา.. ชีวิตต้องพึ่งยา ... แต่ก็กลัวๆ ชีวิตจะตายก่อนเวลาเพราะกินยาเยอะ.. จึงดูแลตัวเองให้มีสุขภาพที่ดีเท่าที่จะสามารถทำได้..พึ่งตัวเองได้ ภายหลังเป็นโรค ก็ไม่เครียด... ไม่ทุกข์มากเกินไป จะได้ใช้ชีวิตที่เหลือได้อย่างมีความสุข ..ไม่ต้องพึ่งยามากเกินไปจนตลอดชีวิต”

3) การดำเนินชีวิตที่ได้ตั้งใจ

ผู้สูงอายุบางส่วนสะท้อนว่า สุขภาพองค์รวม หมายถึง การดำเนินชีวิตที่ได้ตั้งใจ เนื่องจากรับรู้ว่าการดำเนินชีวิตมาถึงวาระของบั้นปลายแล้ว ก็ถือเป็นกำไร ถึงแม้ต้องอยู่กับความเจ็บป่วยหลายๆ โรคในคราวเดียวกัน ซึ่งต้องรับประทานยาหลายตัวและปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์พยาบาลอย่างเคร่งครัด เพื่อปรับให้ร่างกายมีภาวะสมดุลตลอดเวลา ทำให้การดำเนินชีวิตมีความยุ่งยากและไม่เป็นอิสระ เหมือนตอนเป็นหนุ่มสาว และต้องเผชิญกับภาวะสุขภาพที่เลวร้ายเพียงอย่างเดียว ไม่แน่นอน และมีความลำบากในการจัดการสุขภาพให้อยู่ในภาวะปกติสุขได้ดังเดิม บางครั้งก็ปวดหัว ปวดตา ปวดเข่า อ่อนเพลียมาก สูญเสียการทำงานทั้งร่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุเหล่านี้จึงต้องปรับวิถีชีวิตใหม่ และนำไปสู่การจัดการสร้างเสริมสุขภาพทุกวันให้เหมาะสมและลงตัวกับการใช้ชีวิต เพื่อลดความยุ่งยาก

ในการใช้ชีวิตและควบคุมภาวะความรุนแรงของโรค รวมทั้งไม่ให้เกิดความเครียด อันส่งผลให้สามารถดำเนินชีวิตให้ได้ตั้งใจ ดังที่ให้ความหมายไว้ ดังสะท้อนได้จาก

“หมอบอกให้กินเค็ม ไขมัน หวานให้น้อยลง ลูกก็กิน เหมือนเดิม กินมานานแล้ว จะให้เลิกมันยากอยู่ แต่ลูกกินยา สม่าเสมอตามที่เจ้าหน้าที่บอกนะ ไปตามนัดตลอดเลย ถ้าไปเองไม่ได้ก็ให้ลูกมันพาไป ออกกำลังกายก็ไม่ค่อยได้ทำหรอก ปกติ ก็ทำงานอยู่แล้วอย่างทีบอกแหละ กินยาอย่างเดียว เป็นโรคเยอะอย่างนี้ ยังไง ก็ต้องกินยา ถ้าไม่กินนะ เอาไม่อยู่หรอก เราก็ต้องหาวิธีต่างๆ ที่จะควบคุมความยุ่งยากในการดำเนินชีวิตนี้ให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งการกิน การนอน การออกกำลังกายหรืออะไรๆ จิปาถะ ตามที่ใจเราต้องการให้ได้ เพื่อให้ชีวิตมันเป็นปกติสุขกับทุกๆ วันที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ ”

“ในแต่ละวัน ชีวิตมีความยุ่งยากในการทำกิจวัตรประจำวัน กินเคี้ยวไม่ได้ เหมือนเดิม... เดินเหินไปออกกำลังกายก็เหนื่อยง่าย ก็คิดว่า เราจะอยู่ได้อย่างไรกับสิ่งที่เป็นอยู่เหล่านี้ ก็ต้องปรับการใช้ชีวิตทั้งเรื่องอาหารการกิน การเดิน การออกนอกบ้านให้ได้ดังที่ใจต้องการ และควบคุมไม่ให้เกิดความยุ่งยากในการใช้ชีวิต”

4) การมีชีวิตยืนยาวที่พึ่งตัวเองได้

ผู้สูงอายุบางส่วน ได้สะท้อนสุขภาพองค์รวมว่าหมายถึง การมีชีวิตยืนยาวที่พึ่งตัวเองได้ เนื่องจากรับรู้ ว่าวิถีชีวิตในวาระสุดท้ายที่ต้องมีการดำเนินควบคู่ไปกับการเผชิญอันตรายของโรคที่เป็นอยู่หลายโรคเปรียบเหมือนการบันทอนชีวิตให้สั้นลง เนื่องจากบางคนอาจมีอาการซ้ำเหมือนเดิมแต่เป็นซ้ำๆ บ่อยๆ ในขณะที่บางคนมีอาการมากกว่าที่เคยเป็นเดิม หรือบางคนมีอาการเหมือนเดิมแต่อาการรุนแรงมากกว่าเดิม ทำให้ผู้ป่วยรับรู้ได้ถึงสถานการณ์การเจ็บป่วยที่รุนแรงมากขึ้น และทำให้ผู้ป่วยรับรู้ได้ถึงสิ่งที่อาจต้องเผชิญในอนาคต ซึ่งอาจเป็นอันตรายจากโรค ที่อาจถึงขั้นเสียชีวิตหรือความพิการก็ได้ ดังสะท้อนได้จาก

“ถึงแม้คนเราเกิดมาก็ต้องตายกันทุกคน ไม่มีใครหนีมันพ้น แต่การเป็นโรคมามากๆ ก็ทำให้บั่นทอนชีวิตเราให้สั้นลง สุขภาพมันเสื่อมลงเร็วกว่าคนที่ไม่เป็นอยู่แล้ว คนที่เป็นโรคเยอะๆ ชีวิตมันก็สั้นกว่าคนที่ไม่มีโรคเป็นธรรมดาแหละดังนั้นการมีสุขภาพแบบองค์รวม ก็คือการมีชีวิตที่ยืนยาว และพึ่งตัวเองได้นั่นแหละ”

จากการรับรู้และให้ความหมายของสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุดังกล่าวนี้ นำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาพของตนเองแบบองค์รวมทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ประกอบด้วย 6 รูปแบบ ดังนี้

1. ออกแบบชีวิตในการสร้างสุขภาพด้วยศักยภาพตนเอง

ผู้สูงอายุทุกคนมีการรับรู้ ว่า ความเจ็บป่วยที่เกิดจากโรคร่วมหลายโรค มีแต่ทำให้สุขภาพเสื่อมลงอย่างต่อเนื่อง รักษาไม่หายขาดต้องมีการใช้ยาไปตลอดชีวิต อาจมีอาการกำเริบเกิดขึ้นกะทันหัน ได้ตลอดเวลา จึงเปรียบเหมือนการใช้ชีวิตอยู่บนความไม่แน่นอน และการที่ผู้สูงอายุบางส่วนต้องเผชิญกับการเป็นโรคร่วมหลายโรค ทำให้มีการรับรู้ถึงอันตรายของอาการต่างๆ ว่าควบคุมได้ยาก และรับรู้ถึง

อันตรายของอาการเหล่านี้ว่าทำให้เสียชีวิตได้ทุกเมื่อ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีการปรับเปลี่ยนแบบแผนในการดำเนินชีวิตและแสวงหาวิธีการต่างๆ ในออกแบบชีวิตเพื่อสร้างเสริมและแก้ไขปัญหาสุขภาพที่มีโรคร่วมหลายโรคด้วยวิธีการต่าง ๆ และผสมผสานอย่างต่อเนื่องตามศักยภาพเท่าที่จะสามารถทำได้เพื่อให้มีสุขภาพที่สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ และไม่ทุกข์ทรมานจากอาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คงที่ และถ้าหากปฏิบัติตามวิธีการรักษาและการจัดการสุขภาพทุกวิธีอย่างเต็มความสามารถแล้วอาการที่เกิดขึ้นยังไม่หายไปหรือลดลง ก็ยังสามารถปฏิบัติหรือจัดการชีวิตให้อยู่กับโรคต่างๆ ที่เผชิญอยู่ได้ในระดับหนึ่ง และสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพโดยไม่ย่อท้อต่อความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นและไม่ปล่อยชีวิตไปตามยถากรรม ดังสะท้อนได้จาก

“รู้ว่าเป็นโรคเยอะ มันไม่ดี มีแต่ทำให้สุขภาพเสื่อมลง ทรงๆ ทрудๆ ชีวิตก็อยู่กับความไม่แน่นอน..การทำให้สุขภาพของเราดี.. ก็ต้องกินยาสม่ำเสมอ และผสมผสานกับการออกแบบสร้างสุขภาพตนเองไปด้วย ใครบอกว่าอะไรก็ดีที่แสวงหา.. เท่าที่จะทำได้... ซื้อพวกอาหารเสริม ที่เชื่อว่ากินแล้วลดความดัน เบาหวานได้นะ ก็ลองนะ.. สมุนไพร ก็กินหมด แต่ก็ต้องให้มันเหมาะกับเรา..แบบที่เราเป็นและเราทำได้..จะได้ไม่ทุกข์.. และชีวิตก็เดินต่อไป”

“การสร้างสุขภาพเมื่อมันเป็นหลายโรคแล้ว เราก็ต้องใช้หลายๆ วิธีร่วมกัน กินยาตามที่หมอสั่ง...นวดแผนไทยทำให้เส้นสายมันไม่ตึงก็ไปทำ...ดื่มน้ำสมุนไพรก็มีหลายตัว.. แต่ก็เลือกกินที่เหมาะสมกับเรา..เดินก็ทำทุกวันตอนเช้า สักสัปดาห์กับเพื่อนบ้านให้ลูกหลานบ้าง ไปทำบุญและฟังธรรมทุกวันพระให้ยอมรับความจริงและไม่กลัวตาย.. ก็ช่วยได้หมด สุดท้ายเราก็ต้องออกแบบชีวิตในการสร้างสุขภาพด้วยตัวเราเอง เรียนรู้และเอาที่ไม่ลำบากที่จะปฏิบัติได้.. สุขภาพโดยรวมของเราดีตามที่ต้องการ..ก็ถือว่าลงตัว”

2. ยอมรับความเสื่อมของร่างกายและดำเนินชีวิตอย่างมีสติรู้เท่าทัน

ผู้สูงอายุบางส่วนรับรู้ไว้ว่า ร่างกายมีการเสื่อมลงทุกวัน ยิ่งถ้าป่วยเป็นโรคต่างๆ ก็มีแต่จะทำให้สุขภาพเสื่อมลงอย่างต่อเนื่อง และไม่สามารถยับยั้งได้ จึงหันไปศึกษาและนำแนวทางของพุทธวิธีมาปฏิบัติ ร่วมกับการดูแลตนเองด้วย เนื่องจากมีความเชื่อมั่นว่าแนวทางของพุทธวิธีสามารถทำให้ตนเองเกิดปัญญา มีสติรู้เท่าทัน ยอมรับความเจ็บป่วยและการเป็นอยู่ของชีวิตได้ตรงตามเป็นความจริง และการนำวิถีพุทธไปปฏิบัตินั้นจะช่วยปรับสภาพจิตใจและส่งผลให้เกิดปัญญารับรู้ไว้ว่า ปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีการตั้งอยู่ แปรเปลี่ยนและดับได้ ทำให้อยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เพื่อปรับวิถีชีวิตให้สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับแบบแผนการดำเนินชีวิตครอบครัว และยอมรับที่จะอยู่กับความไม่แน่นอนของอาการต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอาการที่เกิดจากการควบคุมโรคไม่ได้ทั้งๆ ที่รับประทานยา พบแพทย์อย่างสม่ำเสมอไม่เคยขาด ปรับพฤติกรรมและสร้างเสริมสุขภาพอย่างเคร่งครัดแล้วก็ตาม ดังสะท้อนได้จาก

“ทุกๆ วัน ชีวิตต้องเผชิญกับอาการต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกะทันหัน ปวดหัว..ปวดเข่า กินยาก็ไม่หาย ทุกข์มาก ไม่รู้จะแก้ยังไงให้ตรงจุด อาการป่วยในแต่ละวันก็ขึ้นๆ ลงๆ.. มีความไม่แน่นอน.. และบางทีก็ไม่รู้ว่าจัดการกับอาการที่เกิดขึ้นอย่างไร แต่ก็ขวนขวายหาวิธีต่างๆ อยู่ไม่ขาด.. ทุกๆ วิธีเท่าที่จะหา

และทำได้ เพื่อที่จะทำให้หายหรือลดความทุกข์ที่จะต้องเผชิญกับอาการต่างๆ ที่เกิดขึ้น ... เมื่อทำถึงที่สุดแล้วก็ต้องอยู่กับอาการป่วยตลอดชีวิต ซึ่งอาจจะรุนแรงขึ้นอีกก็ได้.. สุดท้ายก็หันเข้าหาพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว ศึกษาและนำไปปฏิบัติก็เกิดการยอมรับ... มีสติรู้เท่าทัน... ใจไม่ทุกข์กับมันอีก.. ชีวิตก็ดำเนินต่อไปได้...”

“ตอนแรกเห็นการเปลี่ยนแปลงของตนเองที่มีผมหงอก หน้าเหี่ยว ทำอะไรที่เคยทำก็เหนื่อยง่าย ..รับไม่ได้ เครียดและทุกข์ที่เป็นแบบนั้น...แต่เมื่อได้ไปวัดทำบุญทุกวันพระ ... และพระก็ให้ข้อคิด ความแก่ เป็นความเสื่อมที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาของทุกชีวิต พังบ่อยๆ เข้า ...ก็ยอมรับ..และคิดใหม่ ให้ยอมรับความเสื่อมของร่างกายที่เกิดขึ้น ..และใช้ชีวิตกับความเสื่อมต่างๆ ที่เกิดกับเรา ...อย่างมีสติ... เข้าใจ...และรู้เท่าทันมัน...ก็สามารถสร้างสุขภาพ...สร้างความสุขแต่ละวันได้...”

3. จัดการชีวิตประจำวันให้มีความสุขด้วยธรรมะควบคู่ไปกับการอยู่ความเจ็บป่วย

ผู้สูงอายุบางส่วนที่เป็นโรคเรื้อรังหลายโรค โดยเฉพาะเบาหวานและความดันโลหิตสูง เมื่อรับรู้ ว่า ความเจ็บป่วยของตนสามารถนำไปสู่การเกิดโรคที่รุนแรงหรือเป็นอันตรายต่อชีวิตได้ทุกเมื่อ และไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ จากการรับรู้ได้ถึงภาวะความรุนแรงของโรคและผลกระทบจากโรคต่อตนเองและครอบครัว ได้นำมาซึ่งปฏิกิริยาตอบสนองทางด้านจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุที่เหมือนกัน แตกต่างกัน ทั้งความกลัว ความเครียด และความวิตกกังวล โดยเฉพาะการกลัวตาย เป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุมีตระหนกและกังวลอยู่ในใจทุกเมื่อ ในขณะที่เดียวกันผู้สูงอายุมีความจำเป็นต้องปรับตัวและพยายามทำใจยอมรับต่อสถานการณ์การเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นร่วมกับการเป็นผู้สูงวัย การจัดการเสริมสร้างสุขภาพตนเองจึงเป็นจัดการชีวิตประจำวันให้มีความสุขควบคู่ไปกับการมีความเสื่อมและความเจ็บป่วย ด้วยการปรับความคิด ความรู้สึกต่อสถานการณ์การเจ็บป่วยที่รับรู้ว่ามีแรงให้ไปในทางบวก การปลอบโยนให้กำลังใจตัวเองเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีๆ และเป็นสุขในชีวิต ยอมรับความจริงเกี่ยวกับสถานการณ์เจ็บป่วยที่กำลังเผชิญอยู่ และให้สามารถดำเนินชีวิตภายใต้ภาวะการเจ็บป่วยนี้ต่อไปได้ และจะพยายามมองเหตุการณ์ข้างหน้าอย่างมีความหวัง เพื่อช่วยเพิ่มกำลังใจในการจัดการดูแลและแก้ปัญหาสุขภาพในเชิงบวก มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะเสริมสร้างและดูแลสุขภาพให้ดีขึ้นจากความเจ็บป่วยที่เป็นโรคเรื้อรังหลายโรคให้มากที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดอาการที่รุนแรงมากขึ้น โดยมีการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะความเจ็บป่วยและวิธีการดูแลสุขภาพ และใช้หลักทางพุทธศาสนามาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และดำเนินชีวิตให้มีความสุขควบคู่ไปกับการอยู่กับความเจ็บป่วย ดังสะท้อนได้จาก

“เป็นโรคทั้งเบาหวาน ความดัน ไขมันสูง ต้องกินยาหลายตัว แล้วยังมีอาการแสบๆ จะเป็นอัมพาตอีก ทำยังไงก็ยังลดยาไม่ได้ ต้องหาวิธีการอื่นช่วย เพื่อลดการกินยา หลายคนก็บอกให้νωดกดจุดให้เลือดลมเดินดี และดื่มรางจืด ไข่ผสมผสานกันได้ ลองผิทดลองถูกมาหลายวิธี ก็ยังไม่ลงตัว สุดท้ายท้อ เครียด เลยทำเท่าที่ทำได้ จะเป็นอะไรก็เป็น พอดีมีเพื่อนมาชวนให้ไปนั่งสมาธิ ฟังธรรมที่วัดสอนให้รู้จักตนเอง ตน ทำตน รู้สึกสบายใจขึ้น แต่นั่นมาก็เริ่มหาหนังสือธรรมะอ่าน ผึกสมาธิบ่อยขึ้น จากที่ท้อๆ ก็มี

กำลังใจมากขึ้น และเริ่มมีความสุขกับชีวิตมากขึ้น การต้องควบคุมโน่น นั่นก็เริ่มปล่อยวาง และมีสติรู้ว่า ต้องทำอะไร จึงรู้ว่า จริง ๆ แล้วการให้กำลังใจจาก ใครๆก็ไม่สำคัญเท่ากับตนเองสร้างให้ตนเอง และ ธรรมชาติสามารถเติมเต็มและสร้างความสุขให้กับชีวิตได้ตลอดเวลา เรื่องอื่นๆ ในชีวิตก็กลายเป็นเรื่องเล็กไป ตอนนี้ปล่อยวาง ยอมรับได้ทุกอย่าง.. มีธรรมชาติอยู่ คู่ความเจ็บป่วย..ก็อยู่แบบมีความสุขได้..ดีที่สุดแล้ว”

4. สร้างเครือข่ายสนับสนุนในการบริหารดูแลชีวิตและความเจ็บป่วย

ผู้สูงอายุทุกคน มีการแสวงหาและสร้างเครือข่ายสนับสนุนในการบริหารจัดการความเจ็บป่วย และดูแลชีวิต เพื่อสร้างเสริมสุขภาพให้สามารถมีชีวิตในบั้นปลายอยู่กับโรคหลายโรคได้อย่าง ผาสุก ทั้งเครือข่ายการดูแลสุขภาพที่เป็นทางการ และกับบุคคลอื่นในชุมชนที่เป็นผู้รู้และมีประสบการณ์ ในการดูแลสุขภาพโดยใช้แพทย์แผนไทยและการใช้สมุนไพร และที่สำคัญมีการสร้างเครือข่ายในการสร้าง เสริมสุขภาพกับเพื่อนผู้สูงอายุในละแวกเดียวกัน เนื่องจากได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การใช้ชีวิต ควบคู่กันไปกับความเจ็บป่วยที่มีทั้งปัญหาสุขภาพจากความเสื่อมของร่างกายและอาการผิดปกติจากการ เป็นโรคเรื้อรังและ/หรือร่วมหลายโรคที่คล้ายกัน ทำให้ได้เรียนรู้วิธีการจัดการกับสถานการณ์เจ็บป่วยที่ ต้องเผชิญหลายๆ อาการในเวลาเดียวกัน และสามารถนำวิธีการสร้างเสริมสุขภาพไปปรับใช้ให้สุขภาพ แบบองค์รวมและบริหารดูแลชีวิตให้สอดคล้องวิถีชีวิตตนเองให้ได้มากที่สุด ดังสะท้อนได้จาก

“ก็มีเพื่อนรุ่นเดียวกันนี้แหละ เป็นเครือข่ายดูแลกัน ปรับทุกข์กัน ...เขาก็มีความเสื่อมและเป็น โรคเหมือนกัน แต่เขาเป็นมานานกว่าลุงแล้วนะ แต่ว่าความดัน เบาหวาน มันก็ขึ้น ๆ ลง ๆ เอาแน่ไม่ได้ เขาวางั้นนะ ก็คุยกันเรื่อยแหละว่าต้องทำยังไงบ้าง เขาก็บอกให้ยอมรับและปล่อยวาง และบอกให้ดูแลสุขภาพให้ดีตามเวลาที่เหลืออยู่... พอเขามีญาติ พวกยาสมุนไพรที่ว่าดี ๆ เขาก็มาบอก ป้าก็ลองไปเรื่อย อยากรู้อากินแล้วมันจะดีไหม ลองได้ไม่เสียหายนะ พวกสมุนไพร ก็สามารถเพิ่มเข้าไปในการเป็นอยู่ของ ชีวิตประจำวันได้..และเป็นหนทางการสร้างสุขภาพให้ดีขึ้นได้อย่างหนึ่ง”

“หมอ..พยาบาล ...เขาก็คอยบอกทุกครั้งที่มาเอายาตามนัดว่า ป้าจะต้องกินอย่างไร ต้องลด น้ำหนักแล้วนะ ออกกำลังกายก็อย่าทิ้ง ต้องออกทุกวัน ทำเป็นประจำ เขาบอกหมดแหละ ว่าต้องทำยังไง.. จะได้ไม่เป็นนี่เป็นนี่ที่อันตรายมากกว่านี้ ทั้งไตวาย อัมพาต ไข้เรื้อรังก็แล้ว ก็ต้องทำนะ แต่เราก็ต้องปรับใจ ให้อยู่กับโรคได้โดยไม่เครียดเหมือนกัน บางทีเครียดมาก.. ก็ต้องปรึกษาเค้านอกเวลา ..ก็ต้องสร้างความ สนิทสนมไว้เป็นเครือข่ายดูแลกัน..”

5. สร้างกำลังใจในการมีชีวิตให้อยู่เหนือกายตามความเชื่อและศรัทธา

ผู้สูงอายุ จำนวน 6 ราย ใช้การสร้างกำลังใจในการมีชีวิตให้อยู่เหนือกายตามความเชื่อและ ศรัทธา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ได้แก่ การอาบหรือประพรมน้ำมนต์ การถวายสังฆทาน หรือการทำพิธีกรรมต่ออายุเสริมดวงชะตา การรักษากับผีฟ้า ฯลฯ เป็นวิธีการในการจัดการดูแลตนเอง เพื่อเสริมสร้างสุขภาพกาย-ใจตนเองให้หลุดจากความทุกข์ทรมานจากความเจ็บป่วย เนื่องจากมีความเชื่อว่าการ ทำพิธีกรรมต่างๆ ตามความศรัทธาและความเชื่อที่ผสมผสานกับแนวทางปฏิบัติในพุทธศาสนานั้น

สามารถช่วยสร้างกำลังใจ และเกิดความผาสุกด้านจิตวิญญาณ และเพื่อแก้กรรม ปรับดวงชะตา และเสริมความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต สามารถช่วยให้ความเจ็บป่วยต่างๆที่เผชิญอยู่บรรเทาลงได้ ดังสะท้อนได้จาก

“เป็นทั้งเบาหวาน ความดัน เข้าข้างซ้ายก็อัมพาตมาเป็นปีแล้ว ดูแล้วยังไง ก็ไม่ดีขึ้น.. ก็น่าจะเป็นโรคร้ายโรคเรื้อรัง...เขาแนะนำให้ไปถวายสังฆทาน พิธีต่ออายุเสริมดวงชะตา.. อาบปรนน้ำมัน ก็ได้ไปทำมาหลายครั้งแล้ว คิดว่าดี เพราะเราสบายใจขึ้น... เราเป็นชาวพุทธ... การได้ทำบุญและทำพิธีกรรมตามแนวที่เรายึดถือ เหมือนกับได้ทำพิธีแก้กรรม ปรับดวงชะตาเสียใหม่ และเสริมความเป็นสิริมงคลให้แก่ตนเอง..ก็หวังว่าทำแล้วอาจช่วยเสริมสร้างสุขภาพให้โรคต่างๆมันทุเลาเบาบางลงได้บ้าง จะได้มีชีวิตที่เป็นอยู่ดีขึ้น... ยังไงๆ ได้ทำก็ดี ชีวิตดีขึ้น มีกำลังใจสู้ต่อ...การเจ็บป่วยทางกายก็เป็นเรื่องเล็กไป ”

“ป่วยมานานหลายปี... หลายโรค เบาหวาน ความดัน เป็นๆ หายๆ ไขมันก็ไม่ลด กินแต่ยาเยอะไปหมด เครียดมาก จัดการสุขภาพตนเองไม่ได้ ก็ต้องไปขอให้พี่ฟาร์ภา เพราะเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่ปู่ย่า ตายาย เชื่อว่าจะทำให้หายจากอาการป่วยได้ ทำแล้วก็ดีขึ้นนะ แต่ก็ยังบ่นบ่นไว้หลายที่ เพื่อสร้างความหวังและกำลังใจให้มีชีวิตให้อยู่ต่ออย่างเข้มแข็ง..ถึงแม้กายจะป่วยและต้องกินยาไปตลอดชีวิต”

6. การมีจิตวิญญาณในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา

ผู้สูงอายุ จำนวน 5 ราย ได้ใช้ปัญญาระดับจิตวิญญาณในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา เพื่อเสริมสร้างสุขภาพตนเองให้เกิดความผาสุกในการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน เนื่องจากรับรู้ชีวิตคนเราอยู่ไม่นาน ถึงแม้จะมีอายุยืนยาวถึงร้อยปี แต่ก็นับว่าเป็นระยะเวลาที่สั้นในการใช้ชีวิตบนโลกนี้ และในการเป็นผู้สูงอายุนั้น เวลาของชีวิตเหลือน้อยเข้าไปทุกทีซึ่งเรียกว่านับถอยหลังได้เลย และด้วยผู้สูงอายุทุกคนถือเป็นผู้มีพระคุณต่อแผ่นดิน จึงควรหันหน้ามาหากันและดูแลกัน การเสริมสร้างสุขภาพที่ดีที่สุดคือต้องมีจิตวิญญาณในการดำเนินชีวิตและใช้ความรู้ของสมุนไพรรักษาที่เป็นภูมิปัญญาเพื่อเสริมสุขภาพตนเองให้แข็งแรง เมื่อกายดี จิตก็ดี จิตวิญญาณก็ดีตามไปด้วย ดังสะท้อนได้จาก

“การเป็นผู้สูงอายุ ถือเป็นพลังของแผ่นดิน การมีสุขภาพกายจิตดีเข้มแข็งและอายุยืนสามารถทำประโยชน์ให้แก่แผ่นดินและประเทศชาติได้นาน การเสริมสุขภาพที่สำคัญคือ การมีจิตวิญญาณในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา ช่วยคนอื่นได้เท่าเมืกต์แล้วเมืกต์ก็ยังดีกว่าไม่ได้ช่วยเหลือ ผมมีภูมิปัญญาในการสกัดสมุนไพรรักษาเพื่อเสริมสร้างสุขภาพมากกว่า 20 ปี และใช้เพื่อสุขภาพคนไทยมามากมายและปัจจุบันผมก็ยังเชื่อมั่นในการใช้ชีวิตด้วยหลักทั้ง 4 ข้อมาเป็นแนวทางในการเสริมสร้างสุขภาพที่ดีว่าเป็นองค์รวมให้กับตนเองและผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง”

“เป็นผู้สูงวัยนี่นะ.. ต้องมีจิตใจดี เพราะกายมันเสื่อมแล้ว... เราต้องสร้างภูมิคุ้มกันทางใจ... ให้เข้มแข็งด้วยตัวเราเอง... มีที่ยึดเหนี่ยว มีวินัยในการกิน.. ออกกำลังกาย และไปทำบุญที่วัดทุกวันพระ เพื่อจะได้สนทนาธรรมอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นการสร้างเสริมสุขภาพกาย จิต ที่ดี ...ช่วยให้ปลอดวาง ละทุกข์และความเครียดที่ต้องเผชิญในแต่ละวันได้ง่ายขึ้น ...และมีเวลาที่จะทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เกือบทุก

ครั้งที่มีการร้องขอ....ในกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ....จะเป็นจิตอาสาสามารถร่วมด้วยช่วยกันทุกครั้ง ไม่ได้ขาด เพราะบ้านก็อยู่ใกล้กับโรงเรียนผู้สูงอายุ..”

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีการสร้างเสริมสุขภาพตนเองแบบองค์รวมในหลากหลายรูปแบบตามการรับรู้และการให้ความหมายของสุขภาพองค์รวมทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน และการรับรู้จากบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการดูแลสุขภาพในระบบการจัดบริการสุขภาพและเครือข่ายสุขภาพในชุมชนภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมเฉพาะของชุมชน โดยสามารถอภิปรายผลการศึกษาตามลำดับดังนี้

1. การสร้างเสริมสุขภาพตนเองแบบองค์รวมตามการรับรู้และการให้ความหมายของสุขภาพองค์รวมของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุมีการสร้างเสริมสุขภาพตนเองแบบองค์รวมโดยการออกแบบชีวิตในการสร้างสุขภาพด้วยศักยภาพตนเอง การยอมรับความเสื่อมและดำเนินชีวิตอย่างมีสติรู้เท่าทัน การจัดการชีวิตประจำวันให้มีความสุขด้วยธรรมะควบคู่ไปกับการอยู่ความเจ็บป่วย การสร้างเครือข่ายสนับสนุนในการบริหารดูแลชีวิตและความเจ็บป่วย การสร้างกำลังใจในการมีชีวิตให้อยู่เหนือกายตามความเชื่อและศรัทธา และการมีจิตวิญญาณในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสาตามการรับรู้และให้ความหมายของสุขภาพองค์รวมของผู้สูงอายุ ว่าเป็นการใช้ชีวิตที่อยู่นบนความไม่แน่นอนได้อย่างมีความสุข การมีชีวิตที่มั่นคงโดยไม่ต้องพึ่งยา การดำเนินชีวิตที่ได้ตั้งใจ และการมีชีวิตยืนยาวที่พึ่งตัวเองได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีกระบวนการพัฒนาศักยภาพโดยการแสวงหาและเรียนรู้วิธีการสร้างเสริมสุขภาพ และนำไปปฏิบัติเพื่อให้มีสุขภาพดี (Koc & Aslan, 2023) และมีความสุขตามการให้ความหมายของสุขภาพองค์รวมของตนเอง และส่วนใหญ่จะมีการใช้สมุนไพรที่ผสมผสานหลายชนิดในการเสริมสร้างสุขภาพตนเองเมื่อเจ็บป่วยด้วยโรคหรือหลายโรคทั้งเบาหวานและความดันโลหิตสูง การเตรียมตัวตายและการใช้ชีวิตในระยะสุดท้ายให้มีความสุขทางใจด้วยการเรียนรู้และใช้หลักทางพุทธศาสนาเพื่อเข้าใจสังขารธรรม (พระครูอรุณจริยานุวัตร (สุเทพ ศรีทอง), 2564) และการฝึกสมาธิ เพื่อสะสมพลังจิต และปฏิบัติเพื่อให้จิตโปร่งใจ เพื่อให้มีจิตใจสงบ (พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2563) และการสร้างบุญกุศลด้วยการทำบุญ การถือศีล การให้ทาน (คณิสันท์ สงกัทธิ นฤมล สีนสุพรรณ และวิภา อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2562) ซึ่งเป็นการสร้างเสริมสุขภาพในมิติของจิตปัญญาและจิตวิญญาณ และใช้วิถีพุทธในการสร้างเสริมสุขภาพที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน (อุบลรัตน์ วิเชียร,ดำรงศักดิ์ สอนแจ้ง,เจษฎา บุญราศรี, 2565) เพื่อให้เกิดความสมดุลของการใช้ชีวิตและมีสุขภาพดีที่เป็นองค์รวม ซึ่งสอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพะองค์รวมของผู้สูงอายุที่มุ่งเน้นความสมดุลในองค์ประกอบของชีวิตทุกด้านทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญา/จิตวิญญาณ (ณัฐสิขิภา ภักธอนันท์,กฤติกา แสนโภชน, และประจัญ กิ่งมิ่งแสง, 2562) ส่งผลให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขควบคู่ไปกับการปรับตัวต่อ

ความเสื่อมของร่างกายและปัญหาความเจ็บป่วยให้กลับคืนสู่สมดุลได้อย่างต่อเนื่อง (Phadungyam & Duvall, 2018)

2. การสร้างเสริมสุขภาพตนเองแบบองค์รวมที่ปฏิบัติผ่านการรับรู้จากบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการดูแลสุขภาพในระบบการจัดบริการสุขภาพและเครือข่ายสุขภาพในชุมชนภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมเฉพาะของชุมชน โดยผู้สูงอายุได้นำวิธีการสร้างเสริมสุขภาพไปปรับใช้ให้มีสุขภาพแบบองค์รวมและบริหารจัดการชีวิตให้สอดคล้องวิถีชีวิตตนเองให้ได้มากที่สุด ควบคู่ไปกับการแสวงหาวิธีการสร้างเสริมสุขภาพตามความเชื่อทางประเพณีวัฒนธรรมและตามความศรัทธาของบรรพบุรุษที่ปฏิบัติสืบต่อกันหลายชั่วอายุคนภายใต้บริบททางสังคมและพหุวัฒนธรรม นำไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องไว้ในวิถีชีวิตประจำวันตามความเชื่อ ค่านิยม และวิธีการสร้างเสริมสุขภาพที่แตกต่างจากบุคลากรวิชาชีพและเครือข่ายการดูแลสุขภาพในชุมชน ได้แก่ การบนบานศาลกล่าวกับสิ่งศักดิ์ที่เคารพนับถือ และการปรับการสร้างเสริมสุขภาพจากกระบวนทำรำของผีฟ้า และแม่สะเอง เพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจและเพิ่มพลังใจให้เกิดความเข้มแข็งในการใช้ชีวิตในช่วงบั้นปลายอย่างมีความสุขตามปัจจัยเงื่อนไขทางบริบทสังคมวัฒนธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของเอสเตอร์และคณะ (Ester et.al.,2016) ที่พบว่า บริบททางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการส่งเสริมสุขภาพการสูงวัยอย่างมีพลัง และมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของตนเองให้เกิดความสมดุลของชีวิตและมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ข้อค้นพบจากการวิจัยนำไปใช้เป็นข้อมูลอันเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดกรอบเพื่อออกแบบการพัฒนาระบบการเสริมสร้างสุขภาพแบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

1.2 ข้อค้นพบจากการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางการวางแผนเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุภายใต้พหุวัฒนธรรมโดยมุมมองของผู้สูงอายุที่เป็นเจ้าของสุขภาพเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับบริการด้านการสร้างเสริมสุขภาพตรงกับความต้องการและมีคุณภาพอย่างทั่วถึงต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพแบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุตำบลควนใหญ่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ครอบครัวและชุมชนในการวางแผนและออกแบบการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวม

2.2 การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุเกี่ยวกับการจัดการตนเองเพื่อเสริมสร้างสุขภาพแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งด้านด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาและจิตวิญญาณและสอดคล้องกับวิถีความเจ็บป่วยในแต่ละระยะของโรค

2.3 การศึกษาเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาเครื่องมือประเมินสุขภาพแบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุที่สะท้อนมาจากมุมมองของทั้งผู้สูงอายุ ครอบครัวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมในชุมชน และพัฒนาเครื่องมือให้มีมาตรฐานเพื่อชี้วัดคุณภาพของการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และสะท้อนถึงคุณภาพชีวิตและคุณภาพของระบบบริการสุขภาพชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2560). ทิศกรมการแพทย์ 2560 DMS Direction 2017. บริษัทอาร์ตควอลิตี้ไฟท์จำกัด.

กิตติพร เนาว์สุวรรณ และมารีสา สุวรรณราช. (2562). สภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ตอนล่าง วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุดรดิตถ์, 11(2) : 118-132.

คนัสนันท์ สงภักดี, นฤมล สีนุพรรณ, และวิณานิศรางกูร ณ อยุธยา. (2562). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยชุมชนมีส่วนร่วมบ้านไชยสอ ตำบลไชยสอ อำเภอยะหมิง จังหวัดขอนแก่น. มนุษยสังคมสาร (มสส.). 17(2): 159-178.

ณัฐธิดา ภาภักธนันท์, กฤติกา แสนโภชน, และประจัญ กิ่งมิ่งแอ. (2562). รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 6 (10): 6001-6016.

พระครูอรุณจริยานุวัตร(สุเทพ ศรีทอง).(2564).การเตรียมตัวตายตามแนวพระพุทธศาสนา. วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์, 8(1):55-66.

พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2563). โพธิธัมม: พุทธวิธีเสริมสุขภาพ ฉบับไทย –อังกฤษ. กรุงเทพมหานคร : ผลิตธรรม.

รณรงค์ จันใด. (2561). แนวทางการพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวม ในเขตเทศบาลนครนนทบุรี. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 16(1): 96-110.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ คอรัปชั่น จำกัด (มหาชน)

สุภาดา คำสุชาติ. (2560). ปัญหาและความต้องการดูแลทางสุขภาพของผู้สูงอายุในประเทศไทย: ข้อเสนอแนะทางนโยบาย. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 26(6): 1156-1164.

อุบลรัตน์ วิเชียร, ดำรงค์ศักดิ์ สอนแจ้ง, เจษฎา บุญราศี. (2565). การพัฒนารูปแบบการปรับเปลี่ยนการดูแลสุขภาพวิถีพุทธของผู้สูงอายุ จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 23 (3):80-88.

Ester, HK Yung, Conej S.,Edwin HW Chan. (2016) Social needs of the elderly and active aging in public open space in urban renewal. 52:114-122.

Phadungyam M, Duvall AC.(2018) Rehabilitation Strategies for Resilience Quotient in the Elderly. *Journal of The Royal Thai Army Nurses.*; 19(1):63-72.

Hatthakit U.(2014). Holistic nursing care integrating Eastern wisdom. Songkhla: Max Media.

Koc, K.K. & Aslan,G.K. (2023). Older People's Perception and Experience Regarding.Health Promotion in Turkey: A Qualitative Study, *Clinical Nursing Research*.32(4) : 691–698.

Speziale, H. S., Streubert, H. J., & Carpenter, D.R. (2011). *Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative*. Lippincott.

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ

1. ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

1.1 วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1.2 ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ ประกอบด้วย บทความวิจัย และบทความวิชาการ

1.3 ขอบเขตเนื้อหา วารสารครอบคลุมสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ครุศาสตร์ ศาสตร์ จิตวิทยา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1.4 กำหนดพิมพ์เผยแพร่ ตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เดือนเมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-เดือนธันวาคม

2. เกณฑ์การตีพิมพ์

2.1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน

2.2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ เป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพ เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีประโยชน์ โดยผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3 กองบรรณาธิการอาจส่งผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนแก้ไขเพิ่มเติมหรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

2.4 กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งตีพิมพ์

2.5 บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่ไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน

3. ประเภทของบทความ

ผู้เขียนสามารถส่งบทความได้ 2 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความวิชาการ โดยมีองค์ประกอบดังนี้

3.1 บทความวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อ

3.1.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.2 ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.3 สังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.4 บทคัดย่อ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.5 คำสำคัญ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.6 บทนำ

3.1.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1.8 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1.9 ผลการวิจัย

3.1.10 อภิปรายผลการวิจัย

3.1.11 ข้อเสนอแนะ

3.1.12 เอกสารอ้างอิง

3.2 บทความวิชาการ ประกอบด้วยหัวข้อ

3.2.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.2.2 ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.2.3 สังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.2.4 บทคัดย่อ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.2.5 คำสำคัญ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.2.6 บทนำ

3.2.7 เนื้อหา

3.2.8 บทสรุป

3.2.9 เอกสารอ้างอิง

4. รูปแบบและการเรียงลำดับเนื้อหา

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้กำหนดแนวทางการเขียนบทความสำหรับการตีพิมพ์ในวารสาร ซึ่งผู้เขียนสามารถจัดเตรียมเนื้อหาให้เป็นไปตามรูปแบบ ดังแสดงในตาราง โดยมีความยาวของบทความ 12-15 หน้า (ขนาดกระดาษ B5)

ที่	หัวข้อ / ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1	ชื่อเรื่องบทความภาษาไทย	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 pt.
2	ชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษ	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 pt.
3	ชื่อผู้เขียนภาษาไทย	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. และมีสัญลักษณ์ * ทำย่นามสกุลผู้ประสานงานหลัก

ที่	หัวข้อ / ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
4	ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. และมีสัญลักษณ์ * ทำย่นามสกุลผู้ประสานงานหลัก
5	บทคัดย่อ	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 pt. เนื้อหาในบทคัดย่อจัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ให้มีเนื้อหาไม่เกิน 350 คำ
6	คำสำคัญ	ให้นำคำหลักที่สำคัญ จากชื่อเรื่อง หรือตัวแปรมาลงโดยไม่ต้องให้ความหมาย (ประมาณ 3-5 คำ) จัดชิดซ้าย ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
7	ABSTRACT	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาในบทคัดย่อจัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ให้มีเนื้อหาไม่เกิน 350 คำ โดยแปลตามบทคัดย่อภาษาไทย
8	Keywords	ให้ใส่คำหลักที่สำคัญเป็นภาษาอังกฤษ (จำนวนตามคำสำคัญ) จัดชิดซ้าย ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
9	บทนำ	คำว่า บทนำ จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้บรรยายถึงความสำคัญและที่มาของการวิจัย โดยมีเนื้อหาประมาณ 1-2 หน้า จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
10	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	คำว่า วัตถุประสงค์ของการวิจัย จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาในวัตถุประสงค์กล่าวเป็นข้อๆ จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
11	วิธีดำเนินการวิจัย	คำว่า วิธีดำเนินการวิจัย จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้ระบุประชากร กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งระบุวิธีการได้มาซึ่งตัวอย่าง ระบุตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ขอบเขตเนื้อหา แนวคิดทฤษฎี ที่ใช้ในการวิจัย หรือการเก็บรวบรวมข้อมูล (ถ้ามี) ให้ระบุชื่อเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยพร้อมค่าสถิติที่แสดงค่าคุณภาพของเครื่องมือ (สรุปย่อ) จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

ที่	หัวข้อ / ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
12	ผลการวิจัย	คำว่า ผลการวิจัย จัดขีดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้ใส่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย โดยสามารถใส่ภาพ/ตาราง/กราฟพร้อมทั้งอธิบายผลอย่างย่อ จัดกระจายขีดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
13	อภิปรายผลการวิจัย	คำว่า อภิปรายผลการวิจัย จัดขีดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้แสดงเหตุผลทางวิชาการถึงสิ่งที่พบจากการวิจัย โดยมีเอกสารอ้างอิง และนำเสนออภิปรายผลเท่าที่จำเป็นอย่างชัดเจนและครอบคลุม จัดกระจายขีดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
14	ข้อเสนอแนะ	คำว่า ข้อเสนอแนะ จัดขีดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้เสนอแนะสิ่งที่จำเป็น และสำคัญที่ได้จากการวิจัย จัดกระจายขีดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
14	เอกสารอ้างอิง	คำว่า เอกสารอ้างอิง จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. โดยระบุเอกสารอ้างอิง ที่ปรากฏในเนื้อหาให้ครบถ้วน
15	เนื้อหา (บทความวิชาการ)	คำว่า เนื้อหา จัดขีดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้ใส่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย โดยสามารถใส่ภาพ/ตาราง/กราฟพร้อมทั้งอธิบายผลอย่างย่อ จัดกระจายขีดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
16	บทสรุป (บทความวิชาการ)	คำว่า บทสรุป จัดขีดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. จัดกระจายขีดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
17	ชื่อตาราง	ใช้คำว่า ตารางที่... (ตัวหนา) จัดขีดซ้ายเหนือตาราง ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
18	คำอธิบายภาพ แผนภูมิ หรือ กราฟ	ใช้คำว่า ภาพที่... (ตัวหนา) จัดกึ่งกลาง ใต้ภาพ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

5. รูปแบบการเขียนอ้างอิงในเนื้อหาและเอกสารอ้างอิง

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้ใช้การอ้างอิงระบบนาม-ปี หรือระบบ APA (American Psychological Association) 7th edition ที่มีการปรับปรุงรูปแบบการอ้างอิงให้ทันสมัยให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (Citing Reference in Text) ให้ระบุ ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารอ้างอิงไว้ในวงเล็บแทรกเนื้อหาและวางไว้ในตำแหน่งที่เหมาะสม

1.1 ผู้แต่ง 1 คน

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุล,/ปี)
อังกฤษ สกุล/(ปี) หรือ (สกุล,/ปี)

... กิตติชัย รัตนะ (2549) ได้วิจัยเรื่อง...

... และได้ทำการศึกษาทฤษฎีการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น (Benson, 2012) ...

... ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ (Megan, 1996: 121) ...

หมายเหตุ: เครื่องหมาย/ หมายถึง เว้นวรรค 1 ระยะ

1.2 ผู้แต่ง 2 คน

ไทย ชื่อ/สกุลและ/ชื่อ/สกุล/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุลและ/ชื่อ/สกุล,/ปี)
อังกฤษ สกุล/and/สกุล/(ปี) หรือ (สกุล/&/สกุล,/ปี)

... ฉันทพงศ์ สารรัตน์ และ ชลธิชา โรจนแสง (2563) กล่าวถึง...

... ตามแนวคิดของ Robinson and Mary (1993) ประกอบด้วย...

... คู่มือทางพันธุศาสตร์ (Robinson & Mary,1993) ...

1.3 ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไป

ไทย ชื่อ/สกุลและคณะ/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุลและคณะ,/ปี)
อังกฤษ สกุล/et al./(ปี) หรือ (สกุล/et al./ปี)

... อภิวัฒน์ แสนคุ้ม และคณะ. (2563) ได้วิจัยเรื่อง...

... รูปแบบการพัฒนาการศึกษา (อภิวัฒน์ แสนคุ้ม และคณะ, 2563) ...

... การวิเคราะห์การเกิดโรคลำไส้อักเสบ (Sookkhee et al., 2018) ...

1.4 ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไปการอ้างอิงมากกว่าสองแหล่งข้อมูลให้เขียนเรียงตามลำดับอักษร ดังนี้

... สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สาธิต จันท (2552) และ สัมฤทธิ์ พูนสุข (2550) ...

... การบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น (คณานนท์ พรหมมา, 2549; สาธิต เพ็งดี, 2555) ...

... ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ (Megan & Jonh, 1996; Mary et al., 2006) ...

1.5 การอ้างอิงกรณีไม่มีชื่อผู้เขียน ดังนี้

ไทย (“ชื่อเรื่อง”,/ปีที่เผยแพร่)
อังกฤษ (“Title”,/ปีที่เผยแพร่)

... (“มะเร็งลำไส้ใหญ่”, 2563) ...

... (“Crohn’s disease”, 2020) ...

1.6 การอ้างอิงจากข้อมูลจากแหล่งข้อมูลระดับทุติยภูมิ

กรณีอ้างหน้าข้อความ

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี,/อ้างถึงใน/ชื่อ/สกุล/(ปี)
อังกฤษ สกุล/(ปี,/as cited in/สกุล/(ปี).....

สมพร วงศ์วิธูณ (2555, อ้างถึงใน สุภาวดี ทรัพย์สมบูรณ์, 2563)

Lin et al. (2011, as cited in Sookkhee, 2018)

กรณีอ้างท้ายข้อความ

ไทย ...(ชื่อ/สกุล/(ปี/อ้างถึงใน/ชื่อ/สกุล/(ปี)...)..
อังกฤษ ...(สกุล/(ปี/as cited in/สกุล/(ปี)...

(สมพร วงศ์วิธูณ, 2555 อ้างถึงใน สุภาวดี ทรัพย์สมบูรณ์, 2563)

(Lin et al., 2011 as cited in Sookkhee, 2018)

2. การเขียนรายการอ้างอิง ให้ระบุรายชื่อเอกสารที่ใช้เป็นหลักในการค้นคว้าวิจัยที่ได้ตรวจสอบ เพื่อนำมาเตรียมรายงานและมีการอ้างอิง จัดเรียงตามตัวอักษร โดยรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง ดังนี้

2.1 หนังสือที่เป็นรูปเล่มที่มีผู้แต่งคนเดียว ให้ใช้รูปแบบดังนี้

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 12). บริษัท ไทเนรมิต อินเตอร์ โปรดักส์ จำกัด.

Stebbing, L. (1993). *Quality Assurance: The Route to Efficiency and Competitiveness* (3rd ed). Ellis Horwood.

หมายเหตุ : 1) กรณีไม่ปรากฏปีพิมพ์ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)

2) สำหรับครั้งที่พิมพ์ให้ใส่เมื่อหนังสือพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป พิมพ์ครั้งที่ 1 ไม่ต้องระบุครั้งที่พิมพ์

3) กรณีไม่ปรากฏสำนักพิมพ์ให้ใส่ (ม.ป.ท.) หรือ (n.p.)

2.2 หนังสือที่เป็นรูปเล่มมีผู้แต่ง 2 คน ให้ใช้ “และ” หรือ “&” เชื่อมระหว่างชื่อผู้แต่งทั้งสอง

ไทย	ชื่อ/สกุล/และ/ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ./&/สกุล,/ชื่อ./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

กรรณิการ์ สุขเกษม และ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). *คู่มือการประยุกต์การใช้โปรแกรมลิสเรล*. ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.

Robinson, A., & Mary, G.L. (1993). *Clinical Genetics Handbook*. (2nd ed). Blackell Scientific.

2.3 หนังสือที่เป็นรูปเล่มมีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ใส่ชื่อทุกคน โดยใส่, และ ... หรือ, & ก่อนหน้าชื่อคนสุดท้าย

ไทย	ชื่อ/สกุล,/ชื่อ/สกุล,/ชื่อ/สกุล,/และ/ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ./สกุล,/อักษรย่อชื่อ./สกุล,/อักษรย่อชื่อ./&/สกุล,/อักษรย่อชื่อ./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

สุภมาศ อังคุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ, และ รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. เจริญดีมีนังการพิมพ์.

Abeles, F.B., Page W.M., & Mikal E.S., Jr. (1992). *Ethylene in Plant Biology*. (2nd ed). Academic Press.

2.4 หนังสือที่เป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

ไทย	ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่)./URL
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่)./URL

สุทธิชัย ไ้วศิริ. (2542). *หลักสถิติ* (พิมพ์ครั้งที่ 11). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. <http://old-book.ru.ac.th/e-book/inside/html/dlbook.asp?code=ST203>

Joseph, C.W. (n.d.). *An Introduction to the Science of Statistics: From Theory to Implementation*. <https://www.math.arizona.edu/~jwatkins/statbook.pdf>

2.5 บทในหนังสือ

ไทย	ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทหรือชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/ (บ.ก.)./ชื่อหนังสือ (น./เลขหน้า)./สำนักพิมพ์.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทหรือชื่อบทความ./In/ชื่อบรรณาธิการ (Ed. หรือ Eds.)./ชื่อหนังสือ/ (pp./เลขหน้า)./สำนักพิมพ์.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2540). การวิจัยอนาคตแบบ EDRF. ใน ทิศนา ขัมมณี และ สร้อยสน สกลรักษ์ (บ.ก.), *แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา* (น. 1-18). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ngo, N.V. (1998). Some aspects of cooperation in the Mekong delta. In D.G. Marr & C.P. White (Eds.). *Postwar Vietnam: Dilemmas in Socialist Development*. (pp. 163-173). Southeast Asia Program.

2.6 บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มี DOI

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า.
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า.

อภิวัฒน์ แสนคุ้ม, สุรศักดิ์ ศรีกระจำง, พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง, และ ประดิษฐ์ ศิลาบุตร. (2563). รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดสู่ความเป็นมาตรฐานสากล. *วารสารบัณฑิตพัฒนสาร*, 7(1), 1-15.

Panishkan, K., Sanmanee, N., & Pramual, S. (2011). Principal Component-based Modeling Approaches for Predicting Soil Organic Matter. *Thailand Statistician*, 9(1), 51-64.

2.7 บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่มี DOI

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า. /https://doi.org/เลขdoi
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า. /https://doi.org/doi

Lee, S., Wu, M.C., & Lin, X. (2012). Optimal tests for rare variant effects in sequencing association studies. *Biostatistics*, 13(4), 762-775.
<http://doi:10.1093/biostatistics/kxs014>.

2.8 หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี/วัน/เดือน)/ชื่อคอลัมน์/ชื่อหนังสือพิมพ์/เลขหน้า.*
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปี/เดือน/วัน)/ชื่อคอลัมน์/ชื่อหนังสือพิมพ์/เลขหน้า.*

ณัฐฤดี เหล่าทวีทรัพย์. (2561, 29 ตุลาคม). การเงินการลงทุน: ปรับพอร์ตรับมือ Fed ขึ้นดอกเบี้ยต่อไม่รอแล้ว. *กรุงเทพธุรกิจ*, 19.

Wipatayotin, A., Nanuam, W., & Charoensuthipan, P. (2020, December 22). Thailand: We cannot stop them all. *Bangkok Post*.
<https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2039171/we-cannot-stop-them-all>

2.9 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต

(Doctoral dissertation/ Master's thesis)

2.9.1 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์

ตีพิมพ์

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์ หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]/ชื่อมหาวิทยาลัย.
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[Unpublished doctoral dissertation or Unpublished master's thesis]/ชื่อมหาวิทยาลัย.

สิริกัลยา สุขชี. (2553). การเปรียบเทียบวิธีการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ วิธีโครงข่ายประสาทเทียม และวิธีจีโนมิกอัลกอริทึม โดยใช้องค์ประกอบหลักในการพยากรณ์อันตรายวัตถุในดิน : กรณีศึกษาพื้นที่เกษตรกรรมสวนผลไม้ในภาคตะวันตกของประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Sookkhee, S. (2018). *Efficiency of Single SNP and SNP-Set Analysis in Genome-Wide Association Studies* [Unpublished doctoral dissertation]. King Mongkut's University of Technology North Bangkok.

2.9.2 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์ (กรณีไม่อยู่ในฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์)

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]/ชื่อเว็บไซต์./URL
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[Doctoral dissertation or Master's thesis]/ชื่อเว็บไซต์./URL

สิรภพ สังข์แก้ว. (2551). การศึกษาสภาพปัญหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการและแนวทางการพัฒนาการใช้โทรศัพท์ตามประสงค์ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร
http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Sirapob_Sungkaew/Fulltext.pdf

Razali, R. B. M. (2014). *Studies on the relationship between single nucleotide polymorphisms and protein interactions* [Doctoral Dissertation]. Imperial College of London (United Kingdom). <https://core.ac.uk/download/pdf/76996761.pdf>

2.9.2 วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุฎิบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์ (กรณีอยู่ในฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์)

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ)/[วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุฎิบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,ชื่อมหาวิทยาลัย]/ชื่อฐานข้อมูล.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ)/[Doctoral dissertation or Master's thesis,/ชื่อมหาวิทยาลัย]/ชื่อฐานข้อมูล.

McNiel, D. S. (2006). *Meaning though narrative: A personal narrative discussing growing up with an alcoholic mother* (UMI No. 1434728) [Master's thesis]. ProQuest Dissertations and Theses database.

2.10 รายงาน

2.10.1 รายงานที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น

ไทย	ชื่อหน่วยงาน/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)

กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข. (2561). *รายงานประจำปี 2561*. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง. <http://www.rayonghealth.com>

Reuters Institute for the Study of Journalism. (2019). *Reuters Institute Digital News Report 2019*. Recent Reuters Institute Publications. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/inline-files/DNR_2019_FINAL_27_08_2019.pdf

2.10.2 รายงานที่จัดทำโดยผู้เขียนรายบุคคลสังกัดหน่วยงานรัฐหรือองค์กรอื่น

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)

นิภา ศรีช้าง และ ลลิตรา คำวี. (2560). *การพยากรณ์การพลัดตกหกล้มของผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ในประเทศไทย ปีพ.ศ. 2560 – 2564*. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. <http://www.thaincd.com/document/file/violence/2560-2564.pdf>

Dickson, B., & Isemann, H. (2010). *Research Institute of Molecular Pathology*. Ueberreuter Print GmbH. https://www.imp.ac.at/fileadmin/content/About_IMP/Research_Reports/2010_IMP_Research_Report.pdf

2.11 เอกสารประกอบการประชุม/การประชุมวิชาการ ที่ไม่มี proceeding (Symposium)

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี,/วันที่,/เดือน)/เรื่องที่ประชุม./ใน/ชื่อ/(ประธาน)/ชื่อการประชุม/[Symposium]./ ชื่อสถานที่จัดประชุม/สถานที่ประชุม.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปี,/เดือน,/วันที่)/Title of contribution./In/ชื่อ/(Chair)/Title of symposium/[Symposium]./Conference Name,/Location.

Sookkhee, S., Baksh, M. F., & Kirdwichai, P. (2018, March 14-16). Efficiency of Single SNP analysis and Sequence Kernel Association Test in Genome-wide Association Analysis. In Sookkhee S. (Chair), *Proceedings of the International MultiConference of Engineers and Computer Scientists 2018* [Symposium]. IMECS 2018. The Royal Garden Hotel, Kowloon, Hong Kong.

2.12 การนำเสนอผลงานวิจัยหรือการนำเสนอโปสเตอร์ (Paper/ Poster Presentation)

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี,/วันที่,/เดือน)/ชื่อ paper หรือ poster/[Paper หรือ Poster presentation]./ชื่อการประชุม/สถานที่.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปี,/เดือน,/วันที่)/ชื่อ paper หรือ poster/[Paper หรือ Poster presentation]./Conference Name, Location.

สิริกัลยา สุขชี, อุคมพันธ์ พิษณุประเสริฐ, พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง และ พิศาล สุขชี. (2558, 20-22 พฤษภาคม). *สภาวะการคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการดูแลสุขภาพพืชในสปีชีส์ชาดพันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ* [Paper presentation]. การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ราชภัฏวิจัย ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช.

Chatree, J., Sookkhee, P., & Sookkhee, S. (2016, July 13-15). *Text Mining Approach to Extract Information of Symptoms and Herbs from Data on Thai Web Sites* [Poster presentation]. In the International Conference on Applied Statistics 2016 (ICAS 2016), Phuket, Thailand.

2.13 รายงานการประชุมเชิงวิชาการ (Proceeding)

2.13.1 ในรูปแบบรูปเล่มหนังสือ

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี)/ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.)/ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่อการประชุม/(น./เลขหน้า)/ฐานข้อมูล.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปี)/ชื่อเรื่อง./In/ชื่อบรรณาธิการ/(Ed. หรือ Eds.)/ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่อการประชุม/(pp./เลขหน้า)/ฐานข้อมูล.
*กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากฐานข้อมูลตัวอย่างชื่อฐานข้อมูล. /https://doi.org/xxxx	

ฉัตรชัย สืบทรัพย์, อุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ, จำเริญ อุณแก้ว และ สุรศักดิ์ ศรีกระจำง. (2560). การเตรียมความพร้อมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองศรีสะเกษกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. ใน จำเริญ อุณแก้ว (บ.ก.), *การประชุมวิชาการระดับชาติ ราชภัฏศรีสะเกษวิชาการ ครั้งที่ 4* (น. 238–242). มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

2.13.2 ในรูปแบบวารสาร

ไทย ชื่อ/สกุล./(ปี)./ชื่อเรื่อง:/ชื่อเรื่องย่อ./ชื่อวารสาร./เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)./เลขหน้า./URL
อังกฤษ สกุล./อักษรย่อชื่อ./(ปี)./ชื่อเรื่อง:/ชื่อเรื่องย่อ./ชื่อวารสาร./เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)./เลขหน้า./URL
 *กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากฐานข้อมูล ตัวอย่างชื่อฐานข้อมูล./
<https://doi.org/xxxx>

Chaudhuri, S., & Biswas, A. (2017). External term-of-trade and labor market imperfections in developing countries: Theories: Theory and evidence. *Proceedings of the Academy of Economics and Economic Education*, 20(1). 11-16. <https://search-proquest-com.elibrary.jcu.edu.au/docview/1928612180?accountid=16285>

2.14 เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์ (เอกสารประกอบการเรียน)

ไทย ชื่อ/สกุล./(ปี)./ชื่อเอกสาร/[เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]/คณะ,/มหาวิทยาลัย.
อังกฤษ ชื่อ/สกุล./(ปี)./ชื่อเอกสาร/[Unpublished manuscript]/คณะ,/มหาวิทยาลัย.

พิศาล สุขชี. (2562). *การเขียนโปรแกรมด้วยภาษาไพธอน 3* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

2.15 เว็บไซต์

ไทย ชื่อ/สกุลผู้เขียน./(ปี,/วัน/เดือนที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL
อังกฤษ สกุล./อักษรย่อชื่อผู้เขียน./(ปี, เดือน/วันที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL

- * กรณีที่ไม่มีวันที่เผยแพร่ปรากฏ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)
- * กรณีที่มีปรากฏเฉพาะ พ.ศ. หรือ ค.ศ. ให้ใส่แค่ (ปี) เท่านั้น
- * กรณีชื่อผู้เขียนและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก

วรุตม์ โล่ห์ศิริวัฒน์. (2559, 7 เมษายน). *มะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนัก*. คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. <https://www.si.mahidol.ac.th/th/healthdetail.asp?aid=1218>

LeBrun, N. (2019, 22 May). *Crohn's Disease: 11 Things Doctors Want You to Know*. *Healthgrades*. <https://www.healthgrades.com/right-care/crohns-disease/crohns-disease-11-things-doctors-want-you-to-know>

2.15 ราชกิจจานุเบกษา

ไทย ชื่อกฎหมาย./ (ปี./วัน/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม/ตอนที่./หน้า/เลขหน้า.

ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2563, 16 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 137 ตอนที่ 103. หน้า1-3.

พิมพ์ที่ : ศรีสะเกษการพิมพ์ 1462-64 ถนนอุบล ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทร 045-611428 081-1205586

Sisaket Rajabhat University Journal

Vol.17 No.3 September - December 2023

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา (5 ธันวาคม 2550)
319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทร: 045-617982 อีเมล: journal@sskru.ac.th